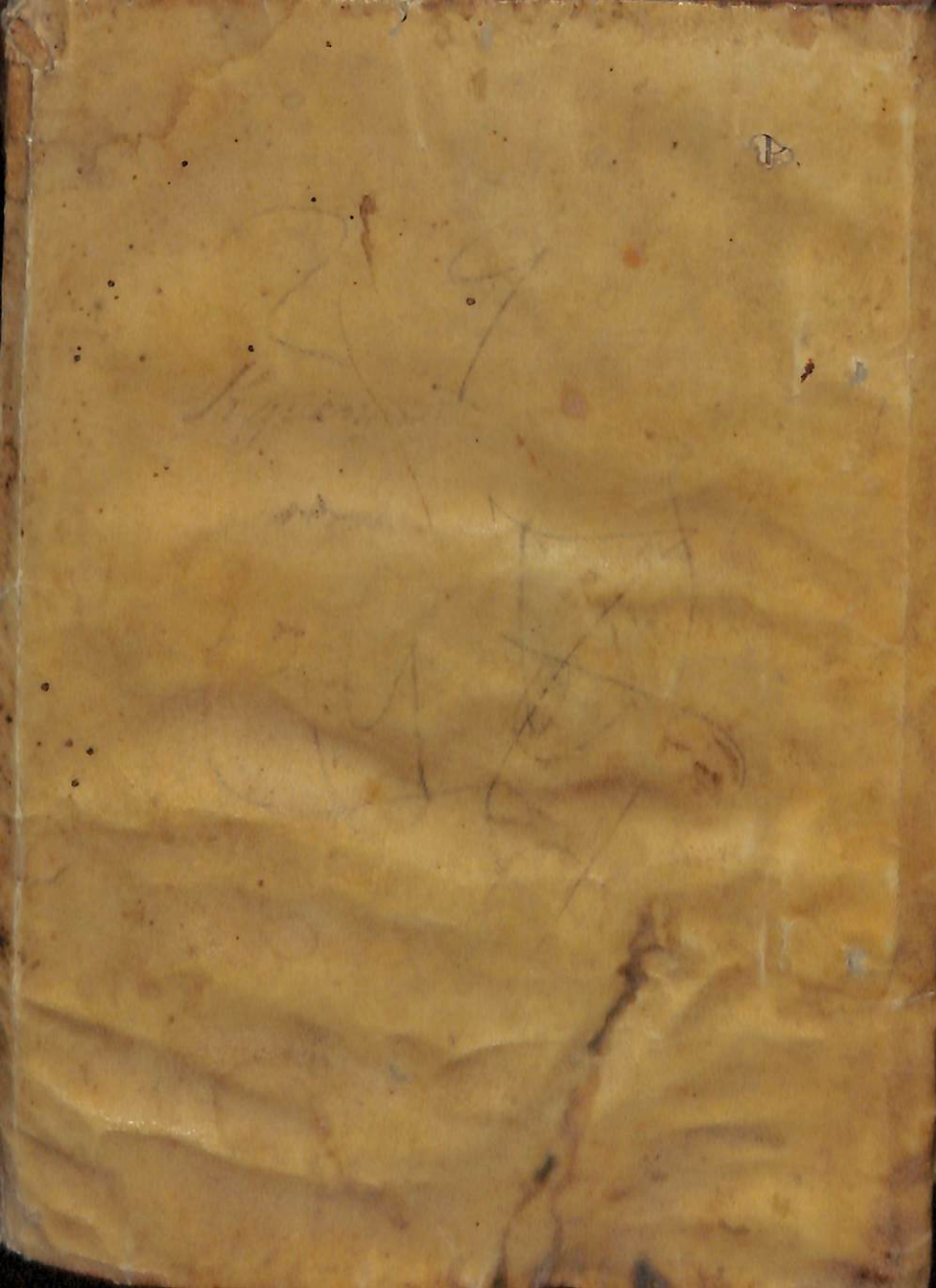
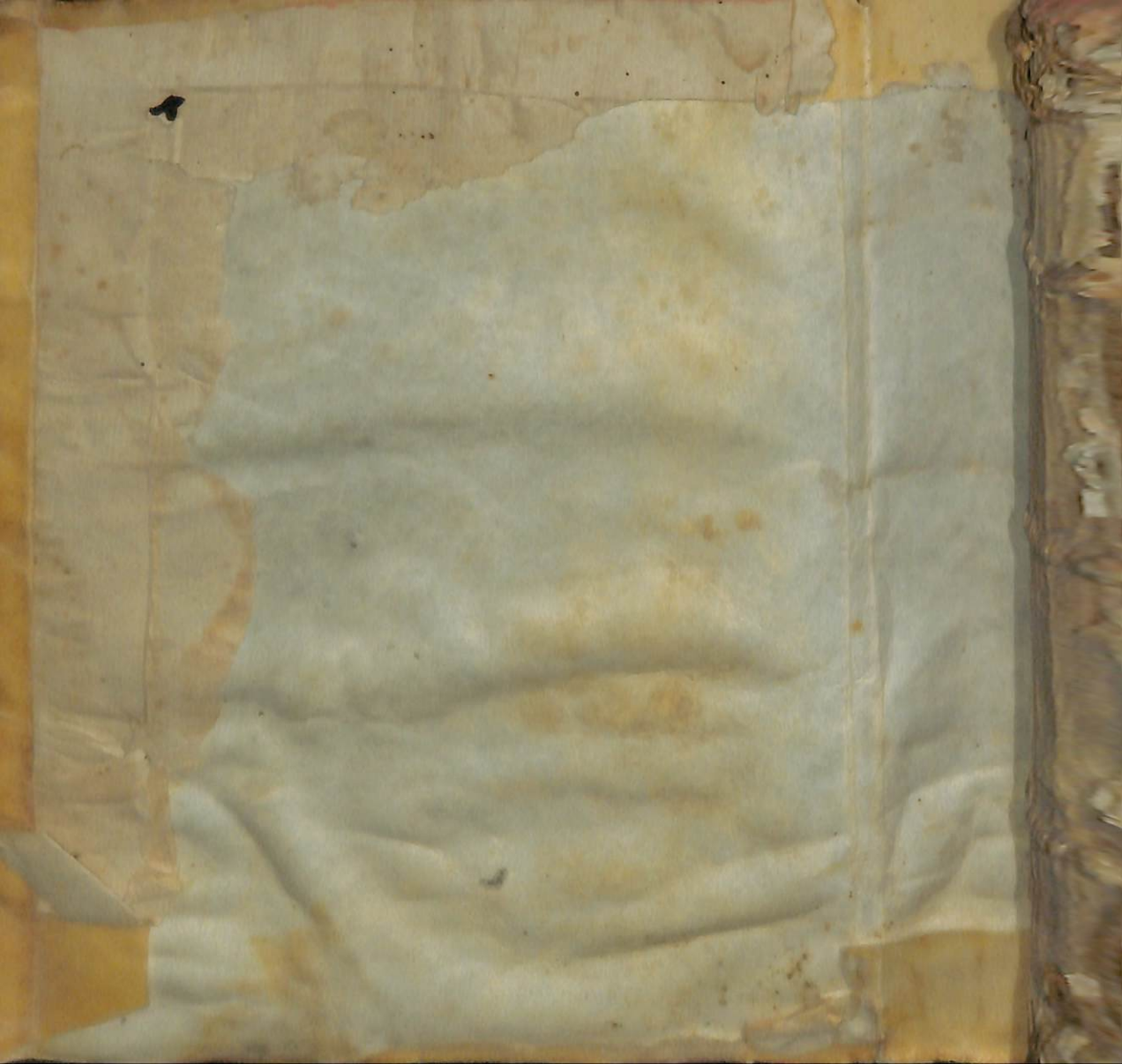

1609

SELECTA
CIRCA LIBROS ARTS-

TOTELIS DE GENERATIONE, ET
corruptione, siue de orto, & interitu, subtilioris doctrine, quæ
in Complutensi Academia versatur, miro quodam ordi-
ne disposita, & in dilucidam methodum redacta.

PER LICENTIATVM FRANCISCVM MVRCIA
de la Llana, in insigni eiusdem Academiae Collegio Theo-
logorum Collegam.

AD D. D. LVDOVICVM DE SALZEDO SENAT-
us Indiarum, Cameraeque eiusdem meritissimum Consiliarium.

Hac vltima impressione aucta, & ab eodem Autore correcta.

1609

ANNO

1609

1609.

CVM PRIVILEGIO
Compluri. Apud Ludovicum Martinez
Expensis Nicolai Guillen.

es de la Libreria de N.º 1.º
de la Merced de la V.ª. de
Aguascalientes

TASSA.

YO Francisco Martinez escriuano de Camara del Rey nuestro señor, y vno de los que residen en su Consejo, certifico y doy fee, que por los señores del dicho Consejo fue tassado a tres marauedis y medio, cada pliego del libro, intitulado, *De Generatione & corruptione*, cõpuestro por el Licenciado Francisco Murcia de la Llana, y al dicho precio, y no a mas, mandaron que se venda, y para que se sepa el precio del, se ponga esta fee de tassa al principio de cada cuerpo del dicho libro. Y para que dello conste, di la presente en la ciudad de Valladolid, a veynte y tres dias del mes de Otubre, de mil y seyscientos y quatro años.

Francisco Martinez.

ERRATA S.

Vidi hoc volumē, & nihil notatu in eo dignum inueni, quod non correspondeat suo exemplari. Datum Compluti, die 23ª mensis Nouembris, anni. 1608.

Licenciatus Franciscus
Murcia de la Llana.

CENSUS

SENSVRA DOCTORIS PETRI
Sanz de Soria in celeberrima Pintię Academia
Primariam Cathedram Medicinæ
regentis.

In Qua potui diligentia, animiq; vigilā
tia iussu supremi Senatus Regij, summa
que cum voluptate, selecta Licenciati
Francisci Murtia de la Llana, in libros
Aristotelis, de generatione, & corruptione, siue de
ortu & interitu perlegi, accurateque perpendi: ni-
hilque in eis, non Orthodoxæ fidei congruum, ni-
hil non Philosophorum testimonijs illustratum,
vbertate doctrinæ fecundum, omnibus, ut aiunt,
numeris absolutum, nihil denique, non authoris sui
ingenio, atque eruditione dignum reperi. Quare si
typis mandentur, omnibus vbique Philosophorum
scholijs, & eximiam eorum vtilitatem fructū vber-
rimum allatura spero. Datum Pintia die vndecima
mensis Iulij ann. 1604.

D. Petrus Sanz à Soria.

EL

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Licenciado Francisco Murcia de la Llana, nos fue fecha relacion, que vos auades compuesto vnos Comentarios Super vniuersam Philosophiam Aristotelis, y nos pedistes y suplicastes, que para que de semejante trabajo se viniessse a sacar el fruto, que con el auades pretendido dar, vos mandassemos dar licencia para poder imprimir las dichas obras, no auiendo en ellas falta que lo impidiesse, o como la nuestra merced sues- se. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por nuestro mandado se hizieron las diligencias, q̃ la premati- ca mada, por nos vltimamete fecha, sobre la impressiõ de los libros: fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra cedula, por la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por lo qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo, y espacio de diez años cumplidos, primeros siguientes, que corran y se cuenten, desde el dia de la fecha desta nuestra ce- dula en adelante, vos o la persona, que para ello vuestro po- der ouiere, y no otra alguna, podays imprimir el dicho li- bro, que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad, a qualquiera impressor destos nuestros Reynos, qual vos nombraredes, para que durante el dicho tiempo, le pueda imprimir por el original, que en el nues- tro Consejo se vio, que va rubricado cada plana, y firma- do al fin del, de Francisco Martinez, nuestro escriuano de Camara, y vno de los que residen en el nuestro Consejo, con q̃ antes que se venda, le traygais ante ellos, juntamente con el dicho original, para que se vea, si la dicha impres- sion esta conforme al, y traygais fee en publica forma, co- mo por Corretor por vos nombrado se vio y corrigio la di- cha impressiõ, cõ el dicho original. Y mã damos al impres- sor, q̃ ansi imprimiere el dicho libro, no imprima el princi- pio, y primer pliego, ni entregue mas de vn solo libro, al Au- tor, o persona, a cuya costa se imprimiere, para efeto de la
dicha

dicha correccion, y tassa, hasta que antes y primero que el dicho libro este corregido, y tassado por los de nuestro Consejo, y estándolo, y no de otra manera, pueda imprimir el dicho libro, y su principio, y primer pliego, en el qual inmediatamente se ponga esta nuestra cedula, y priuilegio, y la aprouaciõ, tassa y erratas, y no le podays vender, ni vèdais vos, ni otra persona alguna, hasta que este el dicho libro en la forma susodicha, so pena de caer é incurrir, en las penas cõttenidas en la dicha prematica, y leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos que durãte el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no le pueda imprimir, ni vender, so pena que el que lo vèdiere, é imprimiere, aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes y aparejos, que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, por cada vez que lo contrario hiziere, de la qual dicha pena, sea la tercia parte para nuestra Camara, y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentèciare, y la otra para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nro Consejo, Presidente, é Oidores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles, de nuestra casa y Corte, y Chancillerias, y a otras qualesquier justicias de todas las Ciudades, villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, a cada vno en su jurisdiccion, ansí a los que agora son, como los que seran de aqui adelante, que vos guarden, y hagan guardar, y cumplan esta nuestra cedula y merced, que ansí vos hazemos, y contra ella no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar, en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para nuestra Camara. Dada en Valladolid a treyntra y vn dias del mes de Julio, de mil y seysçientos y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Iuan de Amezqueta.

DOMINOD, LVDOVICO DE SAL
ZEDO SENATVS INDIARVM, CA;
mareq; eiusdem meretissimo Consiliario, Li-
centiatus Franciscus Murtia de la Llana
salutem plurimam precatur.

ITSI Probe sciam, sapientia insi-
gnes viros, coronas oleagineas, vel
laureas, olim sibi parere gloriosum
duxisse, quia nimirū Minerua olea
laurus Apollini addicta erat, quae sapientiae, sa-
pientiumque numina fuisset constat. Ego ve-
rò, inclyte Salicite, de tua Salice tempora mea
redimire praefero, idque gloriosum magis, & ad
meos in optimis disciplinis positos labores testā-
dos, accommodacius esse reor. Itaque ex illa mi-
hi sertum pangere decreui ad meditationem do-
ctrinae, & eius in umbram me recipere volui, ad
malevolentia, vel aestus, vel imbres arcedos. In
diuinis porrò literis cum iubetur, populus Ta-
bernaculorum festa agitare inter alia Salices
deceperere lege cauetur, ad tabernaculorum sci-
licet frontes ornandos, & gaudij iucundam oste-
tationem. Id saltem meum consilium fuit, vir opti-
me, cum tuam Salicem in meum opus trāstuli,
eius nempe frontem insigni ornamento decora-
re, atque re ipsa testari, quantum solatii acce-
perim,

perim, ex quo te patronū nactus sum, & fidem
in tuam admissus. Sed quid sibi volunt ex tua
Salice apēsa corda? Crediderim certē maiores
tuos, cum scirent salicem sterilem & frugis ex-
pertem esse esse arborem, atque ideo Homerum
ολεσικαρπον *ωλεσικαρπον*, idest frugiperdā, si licet
dicere, appellasse, ab hac nota stematis sua, Sali-
cem vendicare voluisse, quam, ut infrugiferā
non esse ostenderent, iucundissimos illi fructus
accommodarunt, corda nimirum, quibus nihil
ad legēdū suavius excogitari potest, utiq; mag-
num quid me adeptum fuisse existimabo, si hoc
obsequio (qualicumq;) o Salicite, cor tuum lege-
re, & benevolentiam mihi deuincire potero, ti-
bi enim deuinctum mille nominibus me esse in-
genue testor. Vale.

LIBER PRIMVS.
ARISTOTELIS DE
GENERATIONE, ET COR-
ruptione, seu de ortu, & interitu.

QUANTUM VIS istius
libri de generatio-
ne, & corruptione,
seu ortu, & interitu
inscribantur; subie-
ctum tamen horum librorum
(vt varia Philosophorum placi-
ta committam) nō est generatio,
& corruptio; quia subiectum
partis debet contineri sub obie-
cto totius; sed subiectum totius
Philosophiæ est ens mobile: er-
go subiectum huius partis Phi-
losophiæ debet esse ens mobi-
le aliquod. Et ita placet senten-
tia Egidij, & Marsilij, hoc loco
asserentium, obiectum horum
librorum esse ens mobile ad for-
mam, siue substantialem, quod
est ens generabile, & corrupti-
bile, siue accidentalem, quod
significatur nomine corporis altera-
bilis, & augmentabilis; non aug-
mentatio, & alteratio ad formam
accidentalem terminantur: ne-
que enim in his libris agitur de

motu locali, seu de ente mobili
ad vbi; hoc enim est subiectum
librorum de cælo, ibi enim agit
Aristote. de corporibus huius
vniuersi, prout ordinantur ad
motum localem, & situm, quæ
in vniuerso obtinent, & ita sub-
iectum horum librorum, non
est ens mobile ad vbi, sed ens
mobile ad formam in cōmuni,
prout comprehendit formam
terminantem alios motus præ-
ter localem, nam, Vbi, licet sit
forma quædam modalis, adeo
est imperfecta, vt illi hoc loco
auctores de negare audeant no-
men formæ.

Est tamen animaduertendum,
ens mobile ad formam, non tan-
tum comprehendere corpora
simplicia, sed mixta; nam pro-
prietates, & affectiones, quæ
hoc loco ab Aristote. tractantur
de ente mobili ad formam, qua-
lis est generatio, augmentatio,
& alteratio, ita conueniunt cor-
pori.

poribus mixtis, sicut simplicibus.

Circa inscriptionem horum librorum notandum est, non idē illos inscribi de generatione & corruptione, quia eorum subiectum sit generatio, & corruptio, quin potius ut diximus, esse ens mobile ad formam; tum etiam, quia etiam in his libris agitur de alteratione, & augmentatione, sed inscribuntur de generatione, & corruptione, quia sunt primæ, & substantiales mutationes, quæ hoc loco demonstrantur de ente mobili ad formam. Hæc autem disputatio de ente mobili ad formam bipartita est ab Aristotele, nam hoc priori, lib. agit de ente mobili ad formam in communi; in secundo vero libro, de particulari ente mobili ad formam, qualia sunt elementa, agit enim de transmutatione elementorum. In huius autem doctrine traditione, more antiquo per disputationes sine capitulis per mixtas procedam.

In primis, & secundis capitulis Aristoteles proponit & refutat antiquorum sententias, circa quidditatem, & essentiam generationis, & corruptionis, & distinctionem illarum ab alteratione. Unde reprehendit illos Philosophos, quia ut vidimus. 1. lib. Physicæ asserere, omnia esse unum. Illi enim consequenter,

non possunt admittere, esse aliquam generationem, & corruptionem substantialem, si omnia sint unum ens, sed tantum mutationem accidentalem, permanēte tamen eodem ente, sicut idē ens permanet, quando aliquid mutatur de nigro in album. Deinde vero in 2. cap. reprehendit Democritum, asserentem generationem alicuius corporis fieri congregationem plurimum in unum: corruptionem vero segregationem illorū: nam vel illa, quorum aggregatione res generantur, indiuisibilia sunt, & hoc non, cum diuisibile, non possit componi ex indiuisibilibus; vel sunt corpora diuisibilia, & hoc non, quia generatio, inquit, potius est mutatio huius in aliud, quàm coadunatio plurium in unum. Quare in tertio cap. propriam, de hac re profert sententiam, & duo agit; in prima parte docet generationem esse simpliciter: appellat autem generationem simpliciter, generationem substantialem, nam productio accidentalis, non est generatio simpliciter: nam quando homo de nigro fit albus, non producit absolute loquendo homo, nisi tantum secundum quid, scilicet in albi. In secunda parte duas proponit dubitationes, easque dissolvit.

Ad primam partem accedentes

tes, Arist. proponit rationē dubitandi, quā possit videri impossibilis generatio simpliciter, scilicet, quia si generatur ens simpliciter; ergo generatur ex non ente simpliciter, sicut quādo generatur ens, secundum quid. v. g. album generatur ex nō ente, secundū quid, ex nō albo, scilicet: sed nō ens simpliciter est nihil, ex nihilo nihil fit: ergo videtur impossibile generatio simpliciter.

Et confirmatur hac ratione, quia vel illud non ens simpliciter, ex quo generatur ens simpliciter, dicit priuationem entis perfecti, quale est substantia, & hoc non, quia cum omnia alia fundentur supra substantiam, vbi non est substantia, nihil aliorum esse potest, nam vt dixerā cap. de substantia: *Corruptis primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum remanere.* Et ita fieret ex nihilo: vel dicit priuationem entis, vniuersaliter sumpti, & sic erit negatio cuiuslibet entis, atq; adeo nihil, & ita fieret ex nihilo. Respondet tamen Arist. id quod generatur, neq; fieri ex nihilo, neq; ex ente simpliciter in actu, sed ex ente simpliciter in potentia ad formam, cū quā componit substantia perfectam. Sed contra obicitur Arist. quia substantia debet generari ex non substantia, vel ergo, hoc quod est non substantia, non

est substantia actu, neq; etiam actu aliquid aliorū predicamentorū, & ita nihil erit, atq; adeo aliquid generabit ex nihilo, vel actu nō est substantia, tamen actu est aliquid aliorū predicamentorum, scilicet accidentium, & sic iam dabitur accidēs sine substantia, atq; adeo sine subiecto.

In secunda parte capituli, antequam hanc obiectionem dissoluat, duo quarit. Primum, quæ sit causa, quare generationes, & corruptiones sint perpetuæ? Nā cum ipse (vt vidimus 8. Phys.) existimauerit, mundum sempiternum esse, tam a parte ante, quam a parte post, etiam ponit generationes, & corruptiones perpetuas esse, & æternas. Respondet autem, causam huius esse, quia generatio vnius est corruptio alterius, & à contra.

Quærit secundo, quare cum generatio vnius, sit corruptio alterius, aliquid dicitur simpliciter generari, aliquid verò simpliciter corrumpi. V. g. quādo homo corrumpitur, cum etiam ibi intercedat generatio cadaueris, quare potius absolute loquēdo, appellatur corruptio. Similiter quādo corrumpitur embrio, quare potius absolute loquēdo illam appellamus generationem, quam corruptionem? Et inter alia, respondet, causam esse, quia quando id quod generatur

perfectius est eo quod corrumpitur, qualiter homo genitus perfectior est embrione corrupto, tunc inquit a præstantiori denominatur generatio, & non corruptio. Quando verò id quod corrumpitur perfectius est eo, quod generatur, tunc etiā a præstantiori, potius dicitur corruptio, quam generatio, ut quando homo corrumpitur, & generatur cadaver: semper tamen inquit, tam in generatione quam corruptione, manet materia prima, in qua fit generatio, & ita colligitur solutio ad objectionē, supra positam, scilicet, quod generatio fit, ex materia prima, quæ actu est substantia imperfecta, ex illa tamen, & forma adueniente fit substantia perfecta.

Tandem dubitat ultimo, an in genito & corrupto maneat eadem materia, & dicit, esse eandem secundum rationem substanciandi, non tamen manere idem esse: quæ verba non intelligenda sunt, quod non maneat idem esse materię primæ, siue loquamur de esse essentię, siue de esse existētię, nam ut vidimus i. lib. Physicę, materia prima habet propriam entitatem, & propriam existentiam ex se, & non a forma: sed sensus est, manere eandem materiam, quæ substantiatur alijs formis, non tamen manere idem esse, non quidem esse: materię, quia reue-

ra hoc idem manet, sed idem esse compositi substantialis; nam cum vnum corrumpatur, & aliud generetur, non permanet idem esse: quia existimo esse genuinā illorum verborum explicationem, ut attente legenti patebit, quia postquam, Aristot. quæsiuit, an quando vnum contrarium generatur ex alio, tantum maneat illa contraria, vel saltem eorum subiectum, scilicet materia prima? Respondet his verbis: quod subiicitur idem est, esse autem non idem, id est, materiā vtriusque tertij eadem manet, non tamen manet vtrunque primum. Et hæc de litera sufficiat.

Disputatio I. huius libri de generatione, & corruptione substantiali.

IN his libris disputationes sunt de materia & distinctionem singulorum capitum proponam, & cum primum, Aristot. in tribus, capit. relatis disputet de generatione, & corruptione, quæ sunt mutationes substantiales, idcirco antequam de mutationibus accidentalibus, ut de augmentatione, & alteratione disputemus; de generatione & corruptione substantiali est dicendum.

Quæst. Prima. V. sit possibilis generatio substantialis.

IN hac re supponendum est imprimis falsam esse aliquorum sententiam, qui ideò negabāt dari generationem simpliciter, siue substantialem, siue accidentalem, quia existimabant, omnia esse vnum ens, neque esse in rebus diuersas formas substantiales, sed accidentales tantum; ostendimus enim primo Physicorum dari formas substantiales specie diuersas, quod inter alia, quæ ibi diximus colligitur ex tā diuersis proprietatibus, quas experimur in rebus, quæ diuersitas, cum non possit oriri, ex diuersitate materiæ, cum eadē materia sit in rebus, habētibus maximè diuersas proprietates, vt in viuenti, & cadauere, quod ex illo generatur, necessario oriri debet ex diuersitate formæ substantialis. Supposito ergo, quod corpora naturalia substantialiter differant, quæritur, an generatio substantialis vnus in aliud sit possibilis?

Est tamen ratio dubitandi, primo, quia si per naturā esset possibilis generatio substantialis, etiam esset possibilis corruptio substantialis, quia cum formæ substantiales sint inter se incompatibiles, per generationem vnus, altera debet corrumpi, sed

natura non intendit corruptionem (vt est commune axioma Philosophorum) ergo neq; potest intendere generationem.

Secundò, quia adhuc videtur habere vim ratio illa, quam Aristot. cap. tertio adduxit scilicet, quod ens simpliciter debet fieri ex nō ente simpliciter, sed id quod simpliciter est nō ens, est nihil: ergo iam agens naturale produceret aliquid ex nihilo. Nam quod Arist. respondet scilicet fieri non ex ente simpliciter in actu, sed ex ente in potentia, scilicet ex materia prima, nō videtur plane satisfacere, quia materia prima non est aliquid formæ, quæ generatur, cum habeat entitatem realiter diuersam ab illa; ergo reuera forma, quæ generatur, ex nihilo sui fiet & ita semper videtur colligi, aliquid fieri ex nihilo.

Tamen receptissima est aptud omnes sententia, Aristot. scilicet dari generationes & corruptiones substantiales, quibus materia prima eadem manens transmutatur ab vna forma substantiali in aliam: quod pluribus rationibus facile ostendi potest. Primò, quia dantur diuersæ formæ substantiales, & inter se incompatibiles, vt forma ignis, & forma aquæ: ergo per aduentum vnus debet altera corrumpi: ergo dantur generationes, &

& Corruptiones substantiales.

Secundo, quia materia prima habet potentiam passivam naturalem ad recipiendas formas substantiales; sed cuilibet potentie passive naturali, debet correspondere agens naturale reduciens illam ad actum naturalem, alias esset frustra talis potentia: ergo possibiles sunt generationes formarum substantialium.

Tertio, id probat Aristoteles. cap. I. huius lib. quando inquit, si esset impossibilis generatio, etiam esset impossibilis alteratio, quod ex eo probari potest; nam alteratio ex natura rei ordinatur ad generationem, ex eo quod per alterationem disponitur materia ad novam formam recipiendam: ergo si esset impossibilis generatio per naturam, etiam esset impossibilis alteratio quæ ex natura rei ad illam ordinatur: natura enim nihil facit frustra.

Solent tamen contra hanc rationem Arist. plura, quæ facienda sunt obijci. Primum, nam in celo est alteratio, cum ibi producat lumen, quod qualitas quædam est; cælum autem, secundum Arist. est ingenerabile, & incorruptibile: ergo possibilis est alteratio ubi est impossibilis generatio.

Secundo, quia ad generationem non requiritur quævis alteratio, sed alteratio intensa, non

vero remissa, nam ut ex ligno fiat ignis, requiritur maxime intensus calor, ut expellat se se to 4°, vel totam frigiditatem, quæ conservatur forma ligni: ergo saltem non probatur esse impossibilem alterationem remissam, etiam si esset impossibilis generatio.

Tertio, nam prius non dependet a posteriori, cum habeat esse ante posterius, sed alteratio, quæ ordinatur ad generationem est prior illa: ergo non dependet ab illa, sed contra, generatio dependet ab alteratione: ergo etiam si esset impossibilis generatio, esset possibilis alteratio.

Tandem ultimo, quia multoties datur inclinatio naturalis ad finem impossibilem, qualiter materia prima, adhuc corrupta forma, quantum est ex se habet potentiam naturalem ad illam, cum tamen per naturam impossibile sit, formam corruptam semel, iterum reproduci. Similiter omnes partes terræ habent naturalem inclinationem, ut sint in centro ipsius terræ, cum tamen naturaliter sit impossibile, omnes usque ad centrum terræ pervenire: ergo etiam si esset impossibilis generatio, posset dari alteratio ex natura rei ad illam ordinari.

Respondetur tamen in primis, hæc omnia non procedere contra rationem Arist. prout ab illo

illo facta est, ipse enim loco al-
legato arguit contra Empedo-
elem, qui ut refert Aristot. cap. 2.
duo dicebat. Primò, vnum ele-
mētum non posse generari ex al-
lio. Secundò, elemētātum dif-
ferre per qualitates, confunde-
batq; generationem elemēto-
rum cum transmutatione illorū
ab vna qualitate in aliam: & ita
optimè arguit. Quod si esset im-
possibili generatio, esset impos-
sibilis alteratio, eo quod impe-
docles non distinguebat inter
generationem elemētorum, &
alterationem illorum. Verum e-
tiam, si verum sit alterationem,
esse diuersam mutationem a ge-
neratione, verissima illa ratio
est, quod si esset impossibilis ge-
neratio, etiam esset impossibilis
alteratio: cuius vim in tertia ra-
tione explicuimus.

Vnde ad obiectionem primā
respondetur, alterationem esse
duplicem, aliam corruptiuam, &
est, quæ ordinatur ad corruppē-
dam vnā formā, alterāq; in-
troducendam, qualiter calefa-
ctio ordinatur ad corruppēdā
formā aquæ, & introducendā
formā ignis: alteram vero per
se diuinā, & est illa, quæ quauis
producat aliquando quālibet
non tamen ordinatā ad cor-
ruptionem alicuius formæ substā-
tialis, qualis est illuminatio: lu-
men enim per illam productum

nō est qualitas corruptiua, eius,
in quo recipitur. Ratio ergo A-
ristot. intelligenda est de altera-
tione corruptiua, hæc enim est,
quæ ordinatur ad corruptionē
substantialē, non vero de alte-
ratione perfectiua, qualiter repe-
titur in cælo.

Ad secundam rationem res-
pondetur, quod quauis ad ge-
nerationem elemētorum requi-
ratur alteratio similis intēsa, quia
elementa habent qualitates ma-
ximè intensas, eo quod habent
alteram in summo, alteram pro-
pe summum, tamen ad genera-
tionem mixtorum, satis sunt al-
terationes remissæ, nam mixta
habent qualitates in gradibus re-
missis, & ita ex productione plu-
rium qualitatum remissarum
producit mixtum. Vnde be-
ne probat, quod si esset impossi-
bilis generatio, esset impossi-
bilis alteratio, etiam remissa.

Ad tertiam respondetur, quod
licet alteratio sit prior genera-
tione in genere causæ materiali-
lis, in quantum disponit mat-
riam ad generationem, & se ha-
bet ex parte materię, tamen est
posterior illi in genere causę fi-
nalis, quia generatio est finis
propter quem est alteratio: ve-
rū autem prior potest esse sine pos-
teriori debet esse prius in om-
ni genere causę ita quod in nul-
lo genere causa potest ab illo.

Ad

Ad vltimum respondet bene
 Caie. 3. p. 3. q. 9. art. 4. quod vt po-
 tentia aliqua sit naturalis, & non
 frustra, non requiritur, quod ab
 solute loquendo consequatur
 suum actum, sed quando opor-
 tet, & vbi oportet. v.g. hæc nu-
 mero materia habet potentiam
 ad plures formas, quas tamē nō
 habuit, quia omnes formæ non
 sunt introducēda in quavis ma-
 teria: cum hoc tamen, si illa poten-
 tia naturalis, nō dicetur esse fru-
 stra, quia nō oportet, nec est de-
 bitum, omnes formas introduci
 in hac numero materia, nisi illas
 tantum ad quas vltimate dispo-
 nitur, & quia, non disponitur ad
 omnes vltimate simul, non opus
 est quod quælibet materia reci-
 piat omnes formas. Similiter er-
 go, quauis quælibet pars terre
 habeat naturalem inclinationē,
 vt sit in centro terre, non est ta-
 men violēta, etiam si non sit in
 centro terre, sed in superficie il-
 lius, quia solum est illi debitū,
 quod sit in centro, quando aliæ
 partes terre non impediunt. Vn-
 de quia aliæ partes sunt crea-
 tæ in cētro terre, cum plura cor-
 pora nō possint penetrari in eo-
 dem loco, necessariū est, quod
 alię partes terre maneant extra
 centrum illius, & ita nunquam
 datur naturalis inclinatio ad fi-
 nem simpliciter impossibilem.
 Nam quod quælibet particula

terre non attingat cētrum il-
 lius, ex se non repugnat illi, nisi
 solum ex suppositione quod al-
 iæ partes cum quibus per natu-
 ram est impenetrabilis iam cen-
 trum terre occupauerint.

Ad aliud autem de potentia;
 quam haber materia prima ad
 formam iam corruptam respon-
 detur in primis, quod quauis
 materia prima quantum est de
 se habeat naturalem inclinatio-
 nem, & potentiam ad recipien-
 dam quauis formam, etiam
 corruptam, si per possibile, vel
 impossibile iterum reproduce-
 retur, tamen absolute loquēdo,
 non habet potētiam naturalem
 ad formam iam corruptam, quia
 potentia naturalis est ad possi-
 bile naturaliter, cum potentia,
 & possibile proportionētur, at-
 que adeo, quia forma semel co-
 rrupta, per naturam est impossi-
 bilis poni à parte rei, idē abso-
 lutē loquendo non potest dici,
 manere materiam impotētiam na-
 turali ad illam formam non qui-
 dem, quod aliquid entitatis ma-
 teriæ ablatum sit per separatio-
 nem formæ, sed quia forma est
 impossibilis per naturam. Vnde
 autem proueniat, formam semel
 corruptam non posse iterum re-
 produci, dicam secundo lib. de
 generatione.

Ad rationes dubitandi im-
 principio quæstionis adductas
 respon-

respondetur. Ad primam verum esse naturam non intendere per se corruptionem, sed potius generationem, quia corruptio habet cuiusdam mali rationem, eo quod privat re aliqua, quæ eo ipso, quod est ens, est aliquod bonum, quia bonum est passio entis, & ita quia malitia est privatio bonitatis, corruptio habet rationem mali, atque adeo non est per se intenta à natura, nisi tantum generatio, quæ est illi adiuncta, hæc enim potius ponit rem nouam à parte rei, quàm priuet re aliqua. Nec valet dicere corruptio est necessario adiuncta cum generatione: ergo si natura per se intendit generationem, etiam per se intendit corruptionem. Resp. quod quanuis necessario corruptio coniuncta sit cum generatione, tamen non intenditur ratione sui, sed ratione generationis, cum qua coniungitur, & ita solum est per accidens intenta.

Ad secundum respondetur, quod ut vidimus. 1. & 2. libr. Physicorum, ad rationem creationis non satis est, quod nihil eius quod fit precefferit, sed quod ex nihilo fiat tanquam ex subiecto, & ita forma substantiales corporeæ non creantur, quia quauis tota illa entitas de nouo fiat, tamen ex aliquo subiecto præsupposito

fiunt, & ita non creantur, sed generantur.

Quest. 11. Vtrum generatio & corruptio sint actiones realiter diuersæ?

IN hac re non desunt, qui existimant, generationem, & corruptionem, esse actionem eandem realiter, quæ in quantum formam præexistentem expellit, dicitur corruptio, in quantum vero nouam inducit formam dicitur generatio. Quæ sententiam expressè secuntur hoc loco Marsil. q. 5. de generatione, Albertus de Saxonia. q. 4. & clarius id docuit Bañez hoc loco. Caiet. 1. 2. q. 113. & videtur esse expressa sententia Doctoris Thomæ in illo articulo in solutione ad 2. ubi dicit infusionem gratiæ, & remissionem culpæ esse eundem actum, quantum ad essentiam, id est, quantum ad essentiam, & entitatem; nam entitas, seu essentia actus, appellatur eius substantia: sed infusio gratiæ est quædam productio, remissio vero culpæ, est corruptio peccati: ergo in sententiâ S. Thomæ generatio, & corruptio, est eadem actio.

Et probari potest. Primo, quia generatio, & corruptio non habent terminos realiter diuersos: ergo nec sunt mutationes

Super lib. i de generat. & corrupt.

Realiter diuersæ. Probatur antecedens, quia terminus ad quem generationis est forma genita, terminus autem ad quem corruptionis est non esse formæ corruptæ; sed hoc non esse formæ corruptæ identificatur realiter cum forma genita, quia talis forma, in sua intrinseca entitate, dicit non esse formæ corruptæ, qualiter forma ignis in sua intrinseca entitate, dicit non esse formæ ligni: ergo terminus vtriusque mutationis est idem realiter; atque adeo generatio, & corruptio, non sunt mutationes realiter diuersæ.

Secundo, quia vnus motus est accessus ad vnum locum, & recessus ab alio: qualiter eodem motu locali, quo accedimus ad vnum locum, recedimus ab alio: ergo eodem motu quo subiectum acquirit formam nouam, recedit ab alia, atque adeo eadem est mutatio, generatio vnus, & corruptio alterius: sentitur ergo non esse mutationes ex natura rei diuersas.

Ter tio id videtur docuisse Aristoteli, nam hoc capite assignans causas perperitatis generationum, & corruptionum, dicit esse eas, quia generatio vnus, est corruptio alterius: ergo similiter sentitur non esse mutationes ex natura rei diuersas.

Tamen duo primo, genera-

tio, & corruptio sunt mutationes essentialiter diuersæ. Hanc conclusionem docuit clarè Aristoteli. 5. Physic. text. 7. ubi inter alias species mutationis diuersas, duas ennumerat, alteram à non subiecto in subiectum, id est, à priuatione in positium, alteram vero à subiecto in non subiectum, id est, à positium in priuationem; sed generatio, & corruptio hoc modo se habent, quia generatio essentialiter est mutatio, procedens de non esse ad esse, & corruptio essentialiter procedit de esse ad non esse: ergo generatio, & corruptio sunt mutationes specie, & essentialiter diuersæ.

Et hinc confirmari quidem vngentissimè potest hæc ratio; nam distinctio essentialis inter mutationes ex terminis, ad quos, & à quibus sumitur; sed generatio, & corruptio essentialiter versantur inter terminos specie diuersos, nam generatio procedit à priuatione formæ genitæ, ad esse illius, corruptio verò ab esse formæ corruptæ ad non esse illius: ergo essentialiter distinguuntur.

Dico tamen secundo, generatio, & corruptio sunt mutationes, non solum essentialiter, sed realiter diuersæ. Hanc sententiā tenet Toletus, tum hoc capite, quaestione 3, tum etiam 5. Physicorum, quaestione quarta. & S. Thom.

Thom. quāvis pro contraria sententia citari soleat. Idem expresse docet de veritate, quæstionē 28. artic. 6. & 3. Physicorum super text. 45. Vnde quando Sanctus Thom. de veritate, artic. 1. dicit, eundem esse motum, quo corrumpitur calor, & introduci tur frigus, tantum intendit ibi esse unicum motum propriè dictum, & positivum: corruptio enim non est actio positiva, ut postea dicam.

Sed ratione efficaci probari potest. Primò, quia quoties unum potest dari à parte rei, sine alio, illa duo distinguuntur realiter, neque enim, ut sapè dixi, potest idem realiter inueniri sine se ipso, sed generatio, & corruptio hoc modo se habent: ergo realiter distinguuntur. Probat minor, quia qualitates contrariæ de potentia absoluta possunt esse, simul in eodem subiecto, imò & plures formæ substantiales, ut vidimus primo libro Physicorum disputatione sexta: ergo posset Deus producere calorem, quin corrumpatur frigus: ergo potest dari à parte rei generatio sine corruptione. Similiter Deus potest corrumpere calorem, & tunc eo quod introducatur frigus, imò in formis substantialibus, cum non repugnet, ut vidimus primo lib. Physicor. dari materiam

absq; omni formâ, posset Deus corrumpere formam ligni, absque eo quod ibi esset generatio alterius formæ: ergo potest dari à parte rei vna mutatio ex his sine alia: ergo distinguuntur realiter.

Secundò, quia multiplicantur realiter corruptiones, ubi tantum est vnica generatio, vt tantum est vnica generatio, vt quando ex pluribus elementis generatur mixtum, ibi est tantum vnica generatio, quia generatur vnica tantum forma mixti, sunt tamen plures corruptiones, quia corrumpuntur plures formæ elementorum: ergo generatio & corruptio distinguuntur ex natura rei. Neque potest dici, vnica tantum corruptione, corrumpi illas plures formas elementorum, quia ibi sunt plures termini, à quibus, scilicet, plures formæ elementorum, quia corruptio, tendit ab esse formæ ad non esse. Similiter sunt plures termini ad quos, illarum corruptionum, scilicet, plures priuationes illarum plurium formarum: ergo sunt plures corruptiones. Similiter contingere potest, esse plures generationes à parte rei, ubi tantum est vnica corruptio, vt si singamus mixtum, aliquod corrumpi, & resolui in plura elementa, ita quod, eorum ge-

Super lib. I. de generat. & corrupt.

tantur in diuersis partibus materiae plura elementa, ibi essent plures generationes, & tantum una corruptio: ergo generatio & corruptio realiter distinguuntur.

Tertiâ denique ratio à priori huius est, quia termini realiter diuersi postulant actiones realiter diuersas; sed generatio, & corruptio habent terminos realiter diuersos: ergo distinguuntur realiter. Probatur minor, quia quando lignum corrumpitur, & generatur ignis, terminus ad quem generationis ignis est forma substantialis ignis, terminus autem ad quem corruptio ligni est priuatio formae ligni, quae quidem priuatio est in materia prima, illa enim est, quae denominatur priuata forma ligni; sed priuatio formae ligni & forma ignis distinguuntur realiter: ergo & actiones ipsae. Quod autem distinguantur realiter probatur, quia forma substantialis duplicem habet effectum; alterum, primum, & positium, qui est dare esse: alterum secundarium, & negatiuum, qui est expulsiō, seu priuatio formae praëxistentis: ergo priuatio illa est effectus formae secundarius proueniens à forma ignis: ergo debet distingui realiter ab illa. Probatur etiam consequentia, quia uel ostensum est, a Philosopho, inter

omnem causam realem, & effectum, debet esse distinctio realis, quia idem, non potest esse causa suae entitatis.

Ad argumenta adducta pro contraria sententia, respon. in primis illum locum Diu. Thom. nihil contra nos probare. Nam aliud est loqui de corruptione formae positivae praëxistentis: aliud verò de expulsiōe termini à quo, uerbi gratia, quādo ignis generatur, aliud est loqui de corruptione formae ligni, quae praëxistebat, aliud verò de expulsiōe priuationis formae ignis, quae est terminus à quo generationis ignis, & ita quantum corruptio formae praëxistentis sit diuersa actio à generatione, tamen priuatio formae generatae, quae est terminus à quo generationis expellitur eadem actione, qua producit formam generatam, quia priuatio tollitur per aduentum habitus, cum quo essentialiter est impossibilis, neque corrumpitur priuatio, si proprie loquamur, quia corruptio est destructio entitatis: priuatio autem nullam habet entitatem.

Est tamen hoc loco maxime aduertendum, non esse eandem actionem, quando terminus à quo, & actione aliqua esse positium, ut quando pro lucis realitudo ex frigido, tunc enim, diuersa actione producit calor ab illa.

qua corrumpitur frigus, posset enim calor produci, nō corrupto frigore, quia quauis calor, & frigus in gradibus intēsis sint naturaliter opposita, non tamē essentialiter, cum per diuinam potentiam possint dari simul in eodem subiecto, & ita opus est quod frigus expellatur diuersa actione ab illa, qua producit calor: tamen quando terminus à quo solum est priuatio formæ generandæ, eadem actione qua producit forma, expellitur priuatio, quæ est essentialiter opposita tali formæ, ita vt, neq; de potētia absoluta Dei possint dari simul forma, & priuatio talis formæ, aliàs in quauis generatione, necessario esset triplex actio realiter diuersa, scilicet, generatio formæ productæ, corruptio formæ præexistentis, & ex pulsio termini à quo generationis, quod nullus dixit.

Ex his ergo respondendum est ad locum D. Thom. eadem actione produci gratiam, & remitti culpam, quia peccatum essentialiter dicit priuationē gratiæ, ita vt, neq; de potētia Dei absoluta possit esse simul cum illa, & ita eadem actione, qua gratia producit nō necessarium est tolli culpam; secus autē est in alijs rebus, quæ nō sunt essentialiter opposita.

Ad primam rationem respon-

detur, quod in generatione aliqua, possumus considerare duplex non esse formæ corruptæ, alterum, quod est in forma genita, nam forma genita, in se dicit, non esse formam corruptam. Si cut quælibet res vniuersaliter dicit, non esse alteram, & hoc non esse, est negatio, quia est carentia in subiecto, non apto, quia repugnat formam genitam esse formam corruptam. Aliud verò est, non esse formæ corruptæ, in materia prima, quod est priuatio, nam est carentia formæ præexistentis quæ carentia est in materia prima, quæ ex se apta est ad habendam talem formam. Dico ergo, terminum ad quem corruptionis esse priuationem formæ corruptæ, quæ quidem priuatio est in materia prima, non verò illud non esse, quod est in forma genita. Ratio est aperta, quia actio, & terminus necessario debent recipi in eodem subiecto, cum actio sit via, & tendentia ad terminum; sed corruptio, non recipitur in forma genita, sed in materia prima (illa enim est subiectum generationis, & corruptionis, non verò forma) ergo terminus ad quem corruptionis est priuatio formæ corruptæ, quæ quidem priuatio est in materia prima, non verò illud non esse, quod est in forma genita, quia

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

Ergo priuatio illa, quæ est in materia distinguitur realiter à forma genita; quia adhuc corrupta illa forma, quæ modo generatur manebit in materia eadē priuatio formæ corruptæ, quam modo habet, ideò de primo ad vltimum generatio, & eius terminus realiter distinguuntur à corruptione, & termino illius.

Ad secundum responderetur, aliud esse, quod accessus ad vnū locum, & recessus ab alio, non sint duo motus, aliud verò, quod non sint duæ actiones, quia primum est verum, secundum verò falsum. Quod sic explico; nam quando mobile aliquod mouetur ab vno loco ad alium, ibi interueniunt duæ actiones; altera productiua præsentia localis in nouo spatio, & hæc est motus proprie dictus, scilicet motus localis; altera verò corruptiua præsentia præ-existentis in priori loco, cuius terminus ad quem, est non esse illius præsentie, & ista actio dicitur recessus ab illo loco, & non est motus proprie dictus, quia cum sit corruptio quedam, non est actio positiva, sed negativa, videam infra, & ita verum est, actiones istas, scilicet accessus, & recessus non esse duos motus, & fortasse hoc tantum intendunt, qui communiter concedunt propositio-

nem illam, scilicet accessus, & recessus sunt vnus motus, id est non sunt duo motus, sunt tamē duæ actiones; tamen, quod accessus ad vnū locum sit actio realiter diuersa ab illo recessu, ex eo probari potest, quia cum 4 lib. Physic. ostensum sit per diuinam potentiam posse dari idē corpus simul in duobus locis: potest Petrus qui est Compluti accedere ad alium locum quin recedat à priori: ergo potest dari accessus sine recessu, vel è contrariis: ergo sunt actiones realiter diuersæ. Idem etiam proportio nali modo probari potest de motu alterationis; nam ferè omnium sententia receptum est, duas qualitates contrarias, adhuc in gradibus intensis, posse simul reperiri in eodem subiecto de potentia Dei absoluta, vt vidimus, 1. lib. Physico. disputatione 1. ergo posset de potentia Dei absoluta, subiectum iam habens calorem, vt quinque recipere frigus, vt quinque, absq; eo quod recedat a calore, vt quinque: ergo potest dari accessus ad vnā formam, sine recessu ab alia priori, atque adeò accessus, & recessus, non est vnica actio, sed duplex. Verum est huiusmodi actiones diuersas naturaliter loquendo simul fieri, simul enim, quod mobile accedit ad vnū locum, recedit ab alio,

alio, tamen ut saepe dixi, non est idem, aliqua esse simul, & esse idem.

HOC Supposito, ad argumentum respondetur, dicendo, in generatione substantiali, non esse eandem actionem, qua materia prima accedit ad unam formam substantialem recipiendo illam per generationem, & qua recedit a priori forma per corruptionem illius, quia cum possibile sit dari per diuinam potentiam duas formas substantiales, simul in eadem materia, ut vidimus. I. lib. Physico. potest materia prima recipere formam ignis, quin recedat ab alia: ergo accessus ad unam formam, & recessus ab alia, sunt mutationes realiter diuersæ. Verum est, ut supra dixi, materiam, eadem actione prorsus accedere ad formam genitam, illam recipiendo, & recedere a priuatione illius, quæ est terminus, a quo illius actionis; est enim diuersa ratio, ut supra dicebam de oppositis priuatiuè, & de duabus formis posituius, quæ se inuicem expellunt, priuatio enim, & habitus sunt essentialiter incompatibiles, ita ut, neque per diuinam potentiam possint dari, simul in eodem subiecto, tamen quanuis duæ formæ positivæ sint ex natura rei incompatibiles, non tamen de

potentia Dei absoluta, & ita in his accessus, & recessus est diuersa actio.

Ad tertiam respondetur, propositionem illam, generatio unius est corruptio alterius, non esse intelligendam in sensu identico, ita ut generatio, & corruptio sint eadem actio, sed potius in sensu causali, ita quod, ad generationem unius sequatur corruptio alterius; de quo late dicam quæstione sequenti.

Quæstio. III. Verum generatio unius sit corruptio alterius?

EX dictis hactenus patet, propositionem istam, generatio unius est corruptio alterius, non esse intelligendam in sensu identico, seu formali, cum ostensum sit generationem, & corruptionem, esse mutationes essentialiter, & realiter diuersas, & ita communiter interpretes illam explicant in sensu causali, ita quod, generatio unius sit causa corruptionis alterius: nam cum duæ formæ substantiales sint ex natura rei incompatibiles, una expellit aliam. Sed statim oritur dubitatio. Vtrum generatio & corruptio, sint ita inter se connexæ, ut semper ad generationem unius sequatur corruptio alterius, & non est sermo de potentia abso-

lib. soluta; nam cum probatum sit. I. lib. Physico. materiam primam, posse existere sine omni forma substantiali, posset corrumpi forma aliqua in materia, absque eo quod alia de nouo introduceretur, & ita posset dari corruptio sine generatione, & cum eodem lib. ostensum sit, etiam posse dari materiam cum duplici forma, posset quidem forma aliqua de nouo generari in materia absque eo, quod forma præexistens corrumpatur, & ita etiam potest dari generatio, sine corruptione, loquimur ergo de facto, & ex natura rei. Posse autem procedere questio de generatione, & corruptione formæ substantialis, & etiam de generatione, & corruptione formæ accidentalis, quæ quidem appellatur generatio, secundum quid.

Si loquamur de generatione, & corruptione formæ substantialis, duo dicenda sunt. Primum, quod si loquamur de termino formali generationis, scilicet de forma, non semper generatio vnius est corruptio alterius, neque contra: nam quando in morte hominis generatur forma cadaveris, non corrumpitur forma hominis præexistens, cum immortalis sit. Et similiter, quando corrumpitur forma embryonis, & generatur homo, non genera-

tur anima rationalis, quia supponimus factam per creationem. Si loquamur ergo de formis substantialibus, non semper generatio vnius est corruptio alterius. Addo tamen in alijs præter hominem, semper generationem vnius formæ esse corruptionem alterius, & e contra. Ratio est, quia generatio est productio formæ in materia præsupposita: quia materia cum per naturam, non possit dari priuata omni forma substantiali, forma, quæ aduenit per generationem, debet expellere priorem formam, cum quæ est ex natura rei incompossibilis, & ita generatio vnius est corruptio alterius. Similiter cum corruptio formæ sit destructio alterius, manente tamen materia; (aliàs potius esse annihilatio,) & cum illa materia non possit dari sine forma, necessarium est, ut ibi generetur alia forma, & ita corruptio vnius est generatio alterius.

Dico secundò, si loquamur de termino totali generationis, quod est compositum substantiale, quod proprie dicitur generari, & corrumpi, semper generatio vnius est corruptio alterius, & quando corrumpitur embryo, quauis non generetur anima rationalis, tamen generatur homo, similiter quando corrumpitur homo, quauis, non

corruptatur anima rationalis, tamen corrumpitur homo, & generatur cadauer, & idem est in qualibet alia substantia. Et ratio sumi potest ex dictis, quia cum materia per naturam, non possit esse sine omni forma, neque cum pluribus simul, necessarium est quod ad generationem vniustotius, sequatur corruptio alterius & contra.

Est tamen notandum, quod cum dicimus, generationem vnius esse corruptionem alterius, illa particula, vnius, non significat esse vnum, quod corrumpitur, si est vnum, quod generatur; nam ut questione precedenti diximus, contingere potest, quod quando plura corrumpuntur, vnum tantum generetur, ut quando ex pluribus elementis generatur mixtum, corrumpuntur plura, & generatur vnicum tantum. Similiter quando mixtum resoluitur in elementa, generantur plura elementa, & corrumpitur tantum vnicum mixtum, illa enim particula, vnius, tantum de notat quod quoties aliquod corrumpitur aliud debet generari, & contra, siue quæ corrumpitur, aut generantur sint plura, siue vnum.

Maiorem habet difficultas. Vtrum etiam prædicta propositio posset intelligi in accidentibus, ita quod in accidentibus ge-

neratio vnius semper sit corruptio alterius. Pro cuius intelligentia aduertendum est, quod inter accidentia quædam sunt, quæ habent contrarium, qualiter calor, & frigus, sibi inuicem contrariantur, alia sunt, quæ non habent contrarium, ut lumen. Cõueniunt ergo omnes prædictæ propositionem non habere locum in accidentibus, quæ non habent cõtrarium, qualiter quando lumen corrumpitur, nihil generatur, sed solum introducuntur tenebræ, quæ nihil reale sũt: idem etiam contingit in speciebus sensibilibus, potest enim corrumpi in aere species visibilis albi per solam remotionem subiecti, absque eo quod aliud generetur. Solum ergo dubium est, vtrum prædicta propositio semper habeat locum, saltem in accidentibus, quæ habent contrarium.

In quo plures substinēt partem affirmatiuam, tenet Ferras. 2. contra Gen. cap. 4. & plures alij. Et ratio esse potest, nā si daretur corruptio, sine generatione alterius, iam natura per se intendere corruptionem, & nõ tantum per accidens: tamen dissingendum est, nam inter accidentia quæ sibi inuicem contrariantur, quædam habent necessariam successionem inter se, ita ut cum per vno corrupto, aliud suble-

qua-

quod, qualiter calor nunquam corrumpitur, nisi per aduentum frigoris, & è contra naturaliter loquendo, & in his habet verum prædicta propositio, propter in salibilem successione, qua si bi inuicem succedunt.

Et si dicas, quod potest corrumpi albedo, non per aduentum nigredinis, sed per aduentum alterius coloris medij. Respondi in primis, solum dixisse Aristot. quod generatio vnius sit corruptio alterius, siue illa sint proprie contraria, siue non. Ad do tamen contrarietatem esse duplicem: quædam contrariantur, sicut extremum extremo, qualiter album, & nigrum sunt contraria, alia tamen sunt contraria, non sicut extremum extremo, sed sicut medium extremo, qualiter fuscum contrariatur albo, quia & si sint colores medij, tamen colores medij, respectu albi, induunt rationem nigri; unde quia albedo non potest tolli, nisi per aduentum, saltem alius coloris medij, ideo quodammodo corrumpitur per aduentum contrarij.

Dico secundò, alia esse contraria accidentia, quæ tamen non habent necessariam connexionem inter se, ita vt non semper vnum alteri succedat, quales sunt, habent contrarij, vt scientia, & error, potest enim corrumpi sci-

tia per non usum, absq; eo quod opus sit induci errorem in intellectu: habitus enim hoc habet peculiare, vt non solum corruptur per aduentum contrarij habitus, sed etiam per non usum: ergo in his non semper generatio vnius est corruptio alterius.

Ad rationem autem contrariæ sententiæ resp. corruptionem non semper esse per se intetam naturam, nam quauis detur corruptio sine generatione, ex eo quod agens cesset ab operatione sua non conseruando effectum, tamen potentia actiua naturalis illius, non ordinatur per se ad non agendum, sed ad agendum, & ad hunc finem est illi à natura concessa.

Dico tadem in hac difficultate, quantum attinet ad mentem Aristot. quod quando dixit generationem vnius esse corruptionem alterius, aperte loquitur de generatione, & corruptione substantiali, quia postquam quesitum, an generatio simpliciter, seu substantialis sit possibilis, & antiquorum sententias refutauit: statim querit quæ sit causa, quare generationes, & corruptiones sine perpetua, eamque assignat dicentes causam esse, quia generatio vnius, & corruptio alterius: et aperte loquitur de generatione, & corruptione substantiali, de qua prius dubitauerat, an sit possibilis?

**Quest. IIII. Quid sit generatio,
& corruptio, & qualiter in
ter se comparentur?**

IN hac quæst. plures inuoluūtur difficultates, quæ breuiter expediri possunt. Primò, nanque dubitari potest. Vtrum corruptio sit actio positua, ita quod sit influxus aliquis positibus habēs Physicam entitatem; de generatione autem nullus dubitauit, nam cum sit vera, & realis productio, & realis tendētia ad entitatem aliquam producendam, certum est, habere Physicā entitatem, pertinentem ad prædicamentum actionis, & ita esse actionem posituam. Solum ergo est dubium de corruptione. In quo dicendum est breuiter, nullam corruptionem esse actionem realem posituam, sed potius esse actionem negatiuam, nō habētem Physicam aliquam entitatem: est quæ communis sententia. Et probatur facile, quia sicut est idem agēs, & efficiēs, ita etiam eadē est actio, & effectio, sed corruptio potius destruit, nō ergo est realis actio. Esi respondēas, quod ipsum destruere, est aliquid efficere. Cōtra quia res aliqua sufficiente, id est, situr per solam cessationem actionis, conseruatur, sed cessatio nihil reale est, cum sit quædā carētia: ergo corruptio nō est actio positi

ua, sed potius negatiua: unde hic etiam habet locum illud principium; quod sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis; sed terminus corruptionis est negatio, scilicet non esse rei: ergo actio, quæ ad illum terminatur nō potest esse actio realis positua. Secundò, quia si corruptio esset actio positua, etiam id haberet annihilatio quæ totaliter destruit rem, & ita esset actio de prædicamento actionis, atque, ad id accidēs, sed annihilatio totaliter destruit rem: ergo illud accidēs reale maneret, sine subiecto, cui inhaereret, quod est multiplicare miracula sine necessitate: ergo sicut intelligimus, annihilationem nō esse actionem posituam, id etiam poterit facile intelligi de corruptione. Tertiò idem ostēditur in opinione assertiui actionem identificari cū termino, quia terminus corruptionis non est aliqua entitas positua; sed non esse rei: ergo & ipsa actio. Et hinc ulterius sit, quod quia ratio, actionis præsupponitur ad mutationem, vel secundum alios est ipsa mutatio, sicut corruptio, non est actio positua, ita neque positua mutatio, sed potius priuatiua. Patet ex dictis corruptionem nō habere causam efficiētem, si proprie loquamur, nam cum nihil sit effectio aliqua, sed potius destructio (ut

Super lib. 1. de generat. & corrupt.

in d. cum) ita non habet causam vere efficientem, sed deficientem, quia corruptio est defectus conseruationis. Vltimo ex dictis pater, id quod quaest. 2. dicebam, scilicet inter generationem, & corruptionem, non esse distinctionem realem positiuam, quae est inter duas entitates positivas, sed solum est distinctio realis negatiua.

Secundò dubitari potest hoc loco. V. generatio sit actio realiter diuersa a conseruatione eiusdem rei? de quo iam diximus. 2. phys. disp. 4. q. 3. q. quoties conseruatio non sit ab eodem agente, a quo fuit facta prima productio, sit actio realiter diuersa a prima productione, vt quando postquam ignis produxit calorem, remoto illo igne, accedit alius ad conseruandum eundem colorem, tunc illa conseruatio est actio realiter diuersa a prima productione, quanuis terminus sit idem: neque enim existimamus actionem, identificari cum termino: & quidem preter rationes, quae loco allegato ad idem probandum adduximus, probatur ratione a priori hoc idem. Nam vt omnes fatentur actio per suam essentiam pendet ab agente, a quo procedit, alias fieret per aliam actionem, super additam, & ita daretur ad actionem actionis: si ergo quando accedit diuersum

agens ad conseruandum effectum iam ab alio productum, est eadem actio, iam illa actio non pendet a priori agente per suam essentiam, siquidem eadem actio, semoto priori agente, iam non pendet ab illo, sed ab alio. Vnde fieret, quod dependeret a priori agente, per aliquid super additum, & ita daretur ad actionem actionis.

Dicendum ergo est, quod quoties conseruatio non sit ab eodem agente, a quo facta fuit prima productio, sit actio realiter diuersa a prima productione. Denique plures alias rationes ad hoc efficaciter probandum videri possunt loco citato. Vnde dicendum est conseruationem, tunc solum esse eandem actionem, cum generatione, quae est prima productio rei, quando effectus ab eodem agente conseruatur, a quo primo productus est. Et tunc verum est, conseruationem esse primam actionem continuatam, secus vero est noua actio.

Tertio dubitari potest in hac q. quem ordinem habeant inter se generatio & corruptio, id est, quae illarum sit prior, in quo duo dicendum sunt. Primo, quod si loquatur de prioritare secundum durationem realem temporis, vna non sit prior alia: nam vel daretur materia cum duplici forma,

mā, vel sine vllā. Et probatur, quia si generatio tempore, aut instanti a quo temporis, antecederet corruptionem, tunc materia haberet duplicem formam scilicet formam præexistentem, quia nondum est corruptio, & etiam formam de nouo genitā, si verò è contra fingamus corruptionem duratione aliqua reali, antecedere generationem, daretur materia sine forma vlla, quia, neq; haberet formam priorem, cum corrupta sit, neq; formam generandam, cum non dū sit generatio.

Solū ergo est dubium de prioritare naturæ, quæ, istarum actionum sit prior altera. In qua re communis fere sententia asserit, distinguendum esse: nam si loquamur in genere causæ formalis, generatio est prior corruptione, eo quod forma genita expellit formam corruptam, in genere causæ formalis, tanquā formam cōpossibilis cum illa: tamen in genere causæ materialis, è contra, corruptio est prior generatione. Et fundamentum esse potest; nam expulsio formæ præexistentis, est dispositio quædam prærequisita ad introductionem nouæ formæ, eo quod, durante antiqua forma, non potest alia forma introduci, propter incompatibilitatē formarum: Sed dispositiones,

quæ se tenent ex parte materię expectant ad genus causæ materialis, vt ex communi omnium sententiā, vidimus 2. Physicorū, ergo in genere causæ materialis corruptio est prior natura, quam generatio.

Nobis tamen aliter distinguendum est, vt vidimus 2. lib. Physicor. disput. 4. q. 2. duplex enim est corruptio, siue expulsio formæ, quædam, quæ causatur ex vi introductionis formę genitæ, qualiter forma ligni expellitur ex vi formæ ignis adueniētis, alia vero est expulsio dispositionum, quæ conseruabant formam ligni, quæ dispositiones non expelluntur ex vi formæ ignis, sed iam præsupponebantur ex pulsę ex vi caloris disponentis ad formam ignis.

Dico ergo, quod quauis expulsio dispositionum formę præexistentis in genere causæ materialis, sit prior quam generatio formę substantialis adueniētis, tamen corruptio formæ substantialis, quæ semper fit ex vi formę genitę in nullo genere causę est prior quam generatio ipsa, generatio tamē est prior corruptione in genere causę formalis. Et quod hoc ita sit dicendū probatur primo, quia formę substantiales expellunt se ex vi incompatibilitatis, quam habent, tanquam formę incompatibiles sibi.

Scilicet: ergo nullo modo potest intelligi ante formam genitam, corruptio formæ substantialis nisi ex vi formæ aduenientis: ergo expulsio prioris formæ nullo modo potest intelligi ante formam genitam, atque adeo, neque; ante generationem illius, cum forma genita habeat esse per generationem.

Et si respondeas, posse optime intelligi in genere causæ materialis, formam priorem expelli non quidem ex vi formæ genitæ, sed ex eo quod dispositiones quibus conservabatur corruptæ sunt. Contra est, nam præpter ablationem dispositionum conservatiuarum talis formæ, requiritur aliqui effectus illam corrumpens, quia impossibile est idem se ipsum corrumpere: sed quod effectus corrumpit talē formam, non aliter corrumpit quam effectus produciendo nouam formam illi incompensabilem: ergo nunquam potest intelligi formam substantialem expelli, nisi ex vi formæ genitæ, atque adeo corruptio nullo modo potest esse prior generatione.

Secunda ratio est, quia effectus secundarius non potest præintelligi ante primum, a quo oritur; sed expulsio formæ præexistentis est effectus secundarius formæ aduenientis, infex-

matio verò est quasi primarius effectus illius: ergo impossibile est intelligi expulsionem formæ præexistentis ante formam genitam, atque adeo, neque; ante generationem illius. Nam si respondeas, expulsionem, quæ est effectus formalis secundarius formæ, non posse intelligi ante primum in illo genere, scilicet in genere causæ formalis, bene tamē in genere causæ materialis. Contra, habet vim prima ratio, Nam tota ratio expulsionis formarum est propter impossibilitatem, & ita in nullo genere potest intelligi expulsio ante informationem formæ aduenientis. Argumētum contrariæ sententiæ nihil probat, nam quauis expulsio dispositionum formæ præexistentis, sit dispositio quædam prærequisita ad introductionem formæ substantialis, tamen expulsio formæ præexistentis, potius est effectus formæ aduenientis, quam dispositio ad illam, & ita corruptio substantialis in nullo genere est prior generatione.

Secunda verò pars conclusionis, scilicet, quod generatio sit prior naturæ corruptione in genere causæ formalis facile constat, quia forma adueniens expellit formam præexistentem in genere causæ formalis, scilicet, inquam forma cum illa incompatibilis: ergo generatio ratione sui

fui termini est causa formalis corruptionis formae praexisten-
tis.

Sed contra hoc obijci potest, & non leuiter. Nam si generatio est prior natura corruptione, sequitur materiam primam simul habere duplicem formam substantialem. Et probatur, quia forma genita est prior in genere causa formalis expulsionis alterius formae: ergo in illo priori natura nondum prior forma intelligitur expulsa: ergo tunc materia intelligitur habere duplicem formam, scilicet, genitam, & formam praexistentem, quia in illo priori nondum expulsa est.

Ad hanc obiectionem, quae reuera difficillima est, quidam respondent, nullum esse inconueniens, quod pro illa prioritate naturae, materia intelligatur habere duplicem formam, dummodo in ipso instanti temporis non habeat utramque simul, sicut non est inconueniens, quod in illo priori, in quo materia est prior natura quodam forma, intelligatur materia sine omni forma. Quae solutio non placet, quia illa prioritas naturae est in instanti reali temporis, quia in illo instanti temporis praesentimus duas prioritates naturae, alteram quam intelligitur forma expellens, tanquam causa alteram vero in qua intelligimus effectum illius posteriorem,

scilicet expulsionem formae: ergo si in illo priori, est verum dicere, quod habet formam expellendam, cum in instanti reali temporis forma praexistens non sit propter aduentum nouae formae cum illa impossibilis, sequitur, quod in eodem instanti temporis sit, & non sit forma corrupta, quia in primo illo instanti, non est propter aduentum nouae formae genita: ergo si in aliqua prioritate naturae, intellecta in eodem instanti temporis est forma corrumpenda, simul cum forma genita, sequitur plane, quod in eodem instanti temporis, forma corrupta sit, & non sit, quod est absurdum.

Quare dicendum est in nullo instanti naturae, intelligi materiam simul cum duplici forma. Ratio est quia cum prioritas naturae sit prioritas causalitatis respectu effectus, illa tantum intelliguntur esse in illo priori, quae sunt causa respectu effectus, & quia praesentia formae corruptae in materia, non est causa expulsionis eiusdem formae à materia: imò talis praesentia in materia opponitur expulsionis ab eadem materia, idem in illo priori natura, non intelligitur praesentia formae, prioris in materia: sed praesentis intelligitur, forma expellens, forma vero expulsa non intelligitur praesentis, neque, absens, quia

quia de illa nihil agitur in illo priori naturæ.

Vnde ad argumentum respōdetur verū esse formā expellentem esse priorem naturā, quā expulsionem formæ, quæ est effectus formalis illius: nego tamen consequentiam, scilicet, in illo priori adhuc non est expulsa forma corrupta, quia in illo priori nihil agitur de forma expellenda, & ita non consideratur utrū sit expulsa, vel non expulsa, quia cum illa sit prioritas causalitatis, tantum in ea consideratur forma expellens, quæ est causa explosionis: de ipsa vero expulsionem quæ est effectus, nihil agitur in illo priori.

Sed obijcies, nam inter propositiones contradictorias, non potest dari medium: sed istæ propositiones sunt contradictoriæ, forma præexistens in illo priori est, & forma præexistens in illo priori non est: ergo altera illarum necessario est vera in illo priori: sed non verificatur, quod in illo priori sit explosio formæ, quia cum talis explosio, sit effectus proveniens à forma expellente, debet esse posterior illa, & ita non debet considerari in illo priori, in quo intelligitur forma expellens: ergo altera contradictoria debet esse vera, scilicet, quod in illo priori sit forma expellenda: & cum rursus, in

illo priori sit formā expellens: sequitur esse concedendum in illo priori naturæ, materiam habere duplicem formam. Respōdetur tamen, veritatem, aut falsitatem propositionū contradictoriarū nō esse sumenda penes prioritatem naturæ, sed penes realē durationē temporis, aut instantium temporis. Ratio est, quia cum prioritas naturæ, sit prioritas causalitatis, in illo priori præcisè agitur de causa; de effectu verò nihil agitur, & ita neque consideratur an sit, vel non sit, quod sunt contradictoria: tantum ergo verificatur altera ex illis contradictorijs in instanti reali temporis, & ita in instanti reali generationis formæ genitæ, non est forma corrupta. Similiter in illo priori naturæ, in quo consideratur materia prior forma, nihil agitur de forma, sed præcisè de materia, & ita non consideratur, verū sit forma, vel non sit, quia neutrum consideratur, solum ergo non est dare medium inter contradictorias in reali duratione instantis temporis, aut in ipso realitē tempore. Quæ doctrina satis profecto difficilis, est maximè notanda, ut plures asserantur æquivalentes rationes, quæ in simili materia occurrere solent.

Quarto dubitari potest in hac quæst. Utrū dispositiones quæ disponunt materiam primam ad gener-

generationem illius formæ substantialis: effectiue attingant generationem illius formæ, & non tantum dispositiue: de qua relate agimus. 2. libr. Phys. disp. 5. q. 4. disputâtes vtrum accidentia effectiue cōcurrant ad productionem substantiæ, & breuiter duo diximus in opinione asserentiū, accidentia non subiectari in materia prima, sed in toto composito, nullatenus defendi posse, quod accidentia, quæ sunt in passo. v.g. in ligno, quod disponitur, possint effectiue attingere productionem substantiæ ignis. Ratio est facilis, quia in instanti generationis subiectum iam est corruptum: ergo si accidentia subieciuntur in illo, etiam corrumpuntur ex defectu subiecti, atq; adeo non sunt in instanti generationis, sed existentia est cōditio prerequisite, vt causa aliqua influat in effectum, quia operari supponit esse: ergo asserentes accidentia subiectari in toto composito, non possunt admittere, accidentia illa, quæ sunt in passo, quod disponitur effectiue attingere ad productionem formæ, nisi tantum illa, quæ sunt in agente disponentia tale passum ad corruptionem.

Dicebā tamen secūdo in vera sententia, qua credimus accidentia immediate subiectari in materia prima, ac per cōsequens nō

corrumpi per aduētū formæ adueniētis, sed eadem numero potius manere in genito, quæ fuerunt in corrupto. Dicēdū est etiam accidentia, quæ sunt in passo immediate, & proximè efficiēter attingere generationem substantialem instrumentaliter salte. Ratio est, quia calor. v.g. natura sua est virtus instrumentalis productiua formæ ignis; sed non repugnat accidens operari in subiecto, in quo est, adione æquiuoca producendo effectū diuersæ rationis ab illo, qualiter species intelligibiles in intellectu producit verbum mentis, & habitus sunt causa æquiuoca actus in eadem potētia: ergo reuera dispositiones, quæ subieciuntur in materia, effectiue attingūt generationem formæ substantialis.

Quinto dubitari potest hoc loco, quod sit subiectū generationis, & corruptionis substantialis, de quo 1. libr. Phys. & sepē alibi diximus cū cōmuni sententia generationē, & corruptionē substantialem subiectari in materia prima, nō verò in toto cōposito, vt minus bene hoc loco opinatur Bañez. Ratio est, quia cum generatio substantialis formæ sit via ad formā substantialem, necessariū est illā antecedere ordine executionis, saltē prioritātē naturæ: ergo in illa prioritāte naturæ debet

Debet subiectum aliquod habere, cum sit accidens, sed ante formationem nihil est in quo sit, nisi in materia prima; ergo. Idem etiam docuit Arist. 8. Phys. dicēs, motum subiectari immobili quod transmutatur per illud: & hoc lib. cap. 1. aperte docuit, generationem subiectari in ente impotentialia, quod est materia prima, denique est communis sententia.

Sexto dubitari potest, an generatio, & corruptio distinguatur realiter à materia prima? De qua re legatur dicta. 2. Phys. disp. 5. q. 1. ubi ostendimus, actionē ex natura rei distinguī à subiecto in quo recipitur, imò in Logica, disputate prædicamento in cōmuni, ostensum est omnia accidentia realiter distinguī à substantia, in qua subiectantur, quia omnia dependent ab illa tāquā à causa in genere cause materialis, impossibile autem est, causam aliquam non distinguere realiter à suo effectu: sed ex proprijs coniectari potest ad id probandum de generatione, & corruptione. Nam datur à parte rei materia prima ante hanc numero generationem, & corruptionem; ergo distinguitur realiter ab illa iuxta principium illud sepe à vobis repositum: quod quævis separabilis realis vnus ab alio a quo distinctionem reale inter illa.

Septimò dubitari potest hoc loco; vtrum corruptio sit naturalis? Et breuiter dicendum est, generationes, & corruptiones naturales esse, quāuis sint violentæ respectu formæ corruptæ, sunt naturales respectu agentis, quia naturaliter agit producendo formam, & respectu materiæ, quia cum habeat inclinationē ad quā libet formam, naturale est illi, quanlibet recipere, est etiam generatio naturalis, respectu formæ productæ, quia producit illam modo connaturali ipsi formæ, scilicet ex potētia materiæ; & ex præcedentibus dispositionibus, quæ illam exigunt illamque disponunt.

Quas. V. Vtrum in generatione substantiali pereant omnia accidentia, quæ fuerunt in corrupto: & an fiat resolutio vsq; ad materiam primam?

Rem hanc breuiter attigimus. 1. li. Phys. disp. 5. q. 6. hoc loco latius tractandam promissis, habet hic propriam sedē, neq; est cur hic disputemus, vtrum accidentia subiectetur in materia prima? An enim ita esse, ostendimus ioco allegato, & ita hoc loco rāponendū est in præsentia questione omne autem, qui opinatur, accidentia non subiectari

At in immediate in materia prima, sed in toto composito, consequenter asserunt, non manere eadem numero accidentia in genito, ac fuerunt in corrupto; quia necessarium est accidentia corrumpi corrupto subiecto, eo quod in suo esse pendent ab illo, in genere cause materialis, & ita illo principio supposito, impossibile est manere eadem numero accidentia in genito. Sic tenent communiter Thomiste, Capreolus in 2. d. 15. q. 1. Caletan. de ente, & essentia. c. 7. q. 6. Ferrara. 4. contra Gent. q. 16. Iabel. Bañez hoc lib. cap. 4. sequenti quæst. & denique est communis sententia Thomistarum, & adducunt S. Thom. in 4. d. 11. q. 2. art. 1. quæstionula 3. ad 4. & tractat. de formis. q. 6. opus sc. 2. de dimensionibus interminatis, & hoc lib. cap. 4. quæst. 5. ubi clarius docuit se id videtur, cum enim hoc dubium proposuisset. Respondet, in substantia genita de nouo succedere alia accidentia specie similia prioribus, numero tamen diuersa.

Probant secundò eandem sententiam ex Arist. hoc lib. cap. 4. sequenti, ubi dixit: *Generationem esse mutationem totius in totum nullo sensibili remanente*; sed si manerent eadem accidentia in genito, quæ fuerunt in corrupto, reuera maneret aliquod sensibile,

scilicet accidentia sensibilia: ergo.

Et eodem loco ait, quod alia ratio subiectatur in ente in actu, scilicet in toto composito, nã materia prima potius appellatur ens in potentia: ergo quæ producuntur per alterationem, debent subiectari in toto composito: ergo corrumpuntur ad corruptionem illius, atque adeò non manent eadem numero in genito.

Et cap. de substantia dicit, quod *Corruptis primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum remanere*: ergo corrupto. v. g. ligno, quod est prima substantia, impossibile est remanere aliquid accedens prius existens.

Tertio argumētantur ratione, quia alias non fieret in generatione substantiali resolutio usque ad materiam primam, vt communis Philosoph. axioma docet. Patet consequentia, quia præter materiam primam aliquid manet in genito, quod fuit antea in corrupto.

Quartò, quia sequeretur formam substantialem productam per generationem non vniri immediate cum materia prima, sed potius medijs accidentibus, quæ adhuc remanent, & ita non fieret ex materia, & forma vnũ per se, quia ibi mediant accidentia: ex substantia enim, & accidenti, non potest vnũ substantiale fieri.

Quintō, quia sequeretur formam substantialem non esse actum primarium, siquidem ante illam dantur in materia prima accidentia eadem numero, quæ fuerunt antea. Denique ad hoc propositum adduci poterant argumenta omnia ad probandum (quibus autores isti probant) accidentia non subiectari in materia prima, quæ tamen, quia iam sunt soluta 1. Physic. loco allegato propterea omitto.

Verum tamen pro huius rei intelligentia aduertendum est, quod inter accidentia, quædam sunt communia genito & corrupto, scilicet quæ utriusque conveniunt, qualiter quantitas omnibus corporibus convenit, & quando ex particula aeris generatur aqua, humiditas est utriusque, communis, cum aer, & aqua conveniant in humiditate; alia verò sunt accidentia non quidem communia genito & corrupto, sed propria utriusque; quales sunt propriæ passionēs, quæ dominant à propria forma: certum ergo est apud omnes, accidentia, quæ non sunt utriusque communia non manere in genito, quia cum efficiēter pendeant in conservari à forma, à qua efficiuntur profluunt, idē corrupta forma petunt, & cum forma adveniens sit diversæ rationis à præexistenti, neque petat talia accidentia, idē non manent in

genito, & idē insubstantiā, & aliæ propriæ passionēs hominis, non manent in cadauere. Solum ergo est dubium de accidentibus, quæ sunt communia genito, & corrupto.

In quo dicendum est, eadem accidentia, numero quæ fuerunt in corrupto, manere in genito. Quæ sententia ab his, qui Arist. interpretati sunt, fuit maxime recepta: sic enim docuit Averr. 1. lib. Physicorum cōmē. 6. & 1. lib. de substant. cap. 6. & hoc lib. cōmē. 24. Albert. Magnus in hoc lib. tractat. 1. cap. 2. Albertus de Saxonia hoc lib. quæst. 6. Marsil. quæst. 7. Paulus Benet. in sum. cap. 14. Pereyr. 5. lib. Physic. cap. 18. Quæ sententia probari potest ex Arist. hoc lib. capit. 4. sequenti, ubi dicit accidentia aliqua, quæ fuerunt in corrupto manere in genito, & 2. lib. de generat. cō. 4. idē docet elementa symbola facilius transmutari, quia quando generatur aliud elementum symbolum retinet eandem illam qualitatem, in quā elementum corruptum symbolizat cum illo; quæ verba cum maiori proprietate explicantur in nostra sententia, ut iacent, quam in contraria, in quā explicari solent, quod manent eadem secundum speciem, non tamen secundum numerum, quæ expositio non est ita consensu

consentaneā, sicut nostra, præsertim cum aliunde militent, efficaces rationes, quibus, ita esse asserendum ostenditur. In eadē sententiā fuit sine dubio S. Tho. quauis locis pro contraria sententia citatis contrariam tenuerit sententiam, præsertim hoc, lib. c. 4. lect. 9. ubi clarissimè id docuit, tamen & Capreolus, supra allegatus, & Thomistarum princeps fatetur, quod re maturius considerata, mutauerit sententiā, quia. 4. lib. contra Gent. cap. 81. aperte dicit post mortē hominis remanere eandem animam rationalem eandemq; materiam cum eisdem dimensionibus, manet ergo eadem quantitas. Qui locus, non potest explicari, quod maneāt eadē dimensiones, secundum speciem, non tamen secundum numerū, quia S. Tho. docet eodem modo manere eandem materiam cum eisdem dimensionibus, quia dicit, manere eandem animam rationalem, aliā valde equiuocè loqueretur, sed manet eadem numero anima rationalis: ergo sentit manere eandem numero dimensiones in materia. Et 3. par. quest. 9. artic. 3. ad. 2. dicit, quod sicut habitus opinionis expressus per syllogismum probantem idem manet, quauis solus adueniat scientia, ita eadē dispositiones, quæ præfuerunt

in materia, manent adueniente forma substantiali: sed adueniente scientia, manet in opinione omnium idem habitus opinionis numero, vel nullus omnino manet, ergo eodem modo sentit, Diuus Thom. manere easdē numero dispositiones. Tamen id aperte docuit in 4. distinctione. 4. questio. 1. artic. 1. ad. 3. ubi dicit eandem quantitatem præcedentē manere in materia post corruptionem, ut forma adueniens introducat in materia extensa ante formam: sed si ingenito esset noua quantitas orta à noua forma, esset posterior forma, cuius contrarium docet S. Thom. ergo aperte sentit manere eandem numero quantitatem, nisi fictitijs, & violentis commentationibus verum, & germanum sensum osculare, velimus.

Sed quod præcipuum est, rationibus satis efficaciter probari potest eadem sententia. Et primò nō est parum efficax vulgaris illa ratio, quæ ab experientia desumitur, scilicet, quia videmus in cadauere mortuū, manere eundem colorem nigrum; quem homo dum viuus habuit: quia, quod authores contrarij respondent, non manere eandē numero cicatricem, vel eundē numero colorem, sed alium de nouo similem produci in cadauere.

uere, impugnari potest. Quia, vel hic nouus color, vel noua cicatrix effectiue producit ab ipsa forma cadaueris, vel à causa vniuersali; non à forma cadaueris, quia forma tantum est causa naturalis accidentium, quæ sunt illi connaturalia, & debita ad suam conseruationem, qualiter calor oritur a forma ignis: sed cicatrix, vel niger color, impertinenter se habent ad conseruationem cadaueris, vt patet in alio simili cadauere, quod cicatricem talem nõ requirit: ergo non procedit effectiue à forma.

Et si dicas, non oriri à forma cadaueris, secundũ se, sed prout introducit in materia sigillata tali cicatrice. Contra est, nam cum in instanti generationis in hac sententia consideretur materia prima nuda ab omni accidenti, materia illa, non magis petit hanc dispositionem, quam illam, nisi iuxta exigentiam forme generande.

Secundũ, quia si forma ex eo est causa illius, quia similis cicatrix præcessit in materia: ergo quando in materia ligni generatur ignis, nõ deberet oriri à forma ignis calor, sed frigus: quia frigus præcessit in ligno potius, quàm calor. Quod verò, nec productio talis cicatricis possit reddere in causam vniuersalem, patet, quia causa vniuersalis solũ

operatur iuxta naturam, & exigentiam rei productæ; sed ad conseruationem illius cadaueris omnino est impertinens cicatrix: ergo non fit à causa vniuersali. Tum etiam, quia prohibito est recurrere ad vniuersalẽ causam, nullam particularem causam assignando, quæ determinet causam vniuersalem, est veluti ad sacra confugere.

Et cõfirmatur hæc ratio, quia sensus iuxta proprium sensibile debite applicatum non fallitur, nisi miraculum aliquod intercedat; sed visus eandem iudicat cicatricem esse: ergo non est cur dicamus falli, alia nulla efficax ratio posset sumi ab experientia.

Secundò probatur conclusio, quia nisi asseramus easdem numero dispositiones, quæ fuerunt in corrupto manere in genito in instanti generationis, esset impossibilis corruptio forme præexistentis. Et probatur, quia nunquam darentur dispositiones sufficientes ad expellendam formam, & probatur, quia nunquam dantur ante instanti generationis, quia toto illo tempore non fuerunt dispositiones sufficientes ad expellendam illam, sunt enim cõpossibiles cum illa, cum adhuc daret in instanti autem generationis iam non sunt dispositiones illæ secundum

eundem hanc sententiam, quia non manent in genito: ergo nunquam sunt dispositiones sufficientes ad expellendam illam formam, atque adeo impossibilis esse corruptio.

Respondent autores contrarij, dispositiones ad formam aliquam esse in duplici differentia, quædam enim sunt prævia, & sunt quæ antecedunt formam genitam, aliæ verò sunt concomitantes, scilicet, quæ de nouo oriuntur à forma genita, illamque concomitantur, qualiter calor, ut octo oritur à forma ignis, dicunt ergo, quod saltem datur dispositio vltima concomitans, quæ expellat formam præexistentem, existimant enim à forma ignis oriri calorem, ut octo, illumque; expellere, vltimate formam ligni, & ita dari dispositionem vltimam concomitantem. Ad dū præterea ex dispositionibus præuijs dari nescio quādam dispositionem vltimam negativæ, ut ipsi loquuntur, id est, quæ non requiratur alia maior ad expellendam formam corruptendam.

Hæc tamen solutio plurimum voluit falli, & quæ vix capi possunt, & ut ab hoc vltimo incipiā falsum omnino esse sententiam, dari aliquam dispositionem præuiam vltimam, etiam negativæ, scilicet, quæ non requiratur vltior. Nam si cum

qualibet præuiam est compositibilis forma corrumpenda, aliàs non esset prævia ante corruptionem: ergo necessaria est vltima dispositio, ut expellatur vltima forma. Patet consequentia, quia alia est insufficientis. Quod verò, nec dispositio illa, quæ ipsi appellant concomitantem ad formam geniti possit expellere formam corruptam, patet, quia supponit illam expulsam. Et probatur, quia supponit formam iam genitam, eo quod oritur ab illa, secundum istos; sed forma genita expellit formam præexistentem in genere causæ formalis: ergo dispositio concomitans, quæ supponit formam iam genitam, non expellit formam corruptam, sed supponit formam, quæ illam expellit.

Secundò, quia hæc dispositio concomitans, quæ oritur a forma genita, est posterior illa: ergo non potest disponere ad formam illam generandam, alterandam; corruptendam. Patet consequentia, quia dispositio ad formam aliquam, necessario debet esse prior, & antecedere illam.

Sed adhuc secundo respondet, dispositionem illam, quæ oritur à forma genita, esse quidem posteriorem illa in genere causæ efficientis, quia efficienter oritur ab illa, tamen esse priorem illa in genere causæ materialis, quia

quā disponit, & preparat materiam ad illam, nullum est in conueniens, idem esse prius, & posterius alio, in diuerso genere causæ. Contra est, quia etiam in eodē genere causæ materialis, est idem prius, & posterius respectu eiusdem, secundum hanc sententiam. Et probatur, quia illa dispositio concomitans subiectatur in hac sententia in toto composito, quod est substantia genita, ac per consequens subiectatur inadaquate in partibus illius totius, scilicet in materia, & forma, ex quibus integratur entitas totius: ergo iam in genere causæ materialis est prior dispositione, quæ subiectatur in illa, & alias secundum istam sententiam, etiam eadem dispositio est prior illa forma in genere causæ materialis: ergo idem respectu eiusdem est prius, & posterius in eodem genere causæ.

Secundo, quia reuera accidentia, quæ oriuntur à forma genita, si uocabulis abutamur (potius sunt dispositiones conseruationis illius, quam introductionis illius, qualiter potentia uitales, quæ oriuntur ab anima sensitiua, potius disponunt ad eius conseruationem, quam ad eius introductionem.

Tercio probatur conclusio, quia agens naturale est indifferens ad producendum hanc, vel

illam formam numero in materia, qualiter de se, ignis plures formas numero diuersas producere potest, terminatur autem ad producendum hanc numero formam per dispositiones, non concomitantes, quæ oriuntur à forma: iste enim iam supponit formam productam: ergo determinari debet per dispositiones præiunctas: ergo necessarium est, quod illæ sint in instanti generationis, ut agens determinetur ad talem formam, atque aded, eadem numero accidentia, quæ fuerunt in corrupto, manent in genito.

Respondet ad hoc argumentum, accidentia præcedentia reliquisse in materia sigillationem quandam, à qua dicunt determinari materiam ad hanc numero formam, ac proinde, etiam agens determinatur ad talem formam producendam. Tamen contra est, quia si hæc sigillatio, vel illa producit ab accidentibus in instanti generationis, vel producit ante instans generationis, & hoc etiam non potest dici, quia ante instans illud, nondum amisit materia formam, & perinde non amisit sigillationem, & determinationem quam de se habet: ergo tunc non est sufficiens determinata ad alteram formam, quia non potest simul determinari ad formas incom-

possibiles

possibiles. Quare alij dicunt agens determinari in instanti generationis ad producendam hanc formam determinatam, non quidem per dispositiones, quæ tunc sunt; sed satis est dispositiones illas præcessisse antea in corrupto, ut materia dicatur disposita, & determinata ad talem formam.

Sed contra hanc solutionem facile potest obijci: quia hoc, quod est dispositiones præcessisse, nihil reale est in instanti generationis, sed solum est extrinseca denominationis, orta a dispositionibus præcedentibus: ergo nihil reale positivum assignatur in instanti generationis, quo tam agens naturale, quam materia determinetur ad hanc numero formam.

Tandem quarta ratio conclusionis a priori, ex dictis. i. libr. Physic. petenda est, quia materia prima habet ex se, suam propriam existentiam, imò & subsistentiam: ergo est sufficiens subiectum ad subsistentiam accidentis: ergo in instanti generationis, manent in illa eadem numero accidentia, quæ fuerint in corrupto.

Ex dictis facile intelligitur, quid sit dispositio ultima, & non ultima, quia est in qualibet forma substantiali ad sui conservandam requirit certam aliquam

qualitatem, ita ut cum minui, non possit conservari, dispositio illa, quæ totaliter expellit illam qualitatem, ultimatæque dispositionis ad corruptionem illius formæ, & ad generationem alterius formæ, quæ præcessit, & permanet in genito; in instanti generationis dicitur dispositio ultima, ante verò quam ad tantam intensiōem perveniret, erat dispositio in sufficiens, & non ultima; eadem tamen est, secundum rem, dispositio ultima, & non ultima in accidentibus, quia idem calor qui disponit lignum ad corruptionem, dum est remissus, & insufficiens ad expellendam formam ligni, est dispositio prævia ante corruptionem, & non ultima; idem verò, quando deinde tantam habet intensiōem, ut omnino expellat formam ligni, est dispositio ultima, manetq; in genito. Et hinc, secundo inferatur dispositionem ultimam esse etiam attingere productionem formæ, & non tantum dispositiōem, quia ut sup. dicebam, eam maneat in instanti generationis, optimè potest esse instrumentum generationis ad producendam formam.

Et si obijcias, quia calor, ut octo ostenditur a forma ignis: ergo non potest illum causare. Respondetur, nonquam removere calorem, ut octo ad introducendam formam

formam ignis præuiæ, sed sufficit calor, ut sex, vel ut quinque alias, si ad corrumpendam aquam esset necessaria præuia dispositio caloris, ut octo, iam aliquando posset dari aquam cum calore, ut octo, atq; adeo cum omni calore, quem ignis potest habere, quod est absurdum: ergo nūquā reuera prærequiritur calor, ut octo ad generationem: quia ergo a forma substantiali ignis genita oriuntur reliqui gradus quo usq; calor præexistens fiat ut octo, ideo dici solet calorem, ut octo oriri a forma ignis.

Super est tamen respondeamus ad argumenta contraria sententia, & in primis ad Arist. respondetur, quod cum dicit in generatione, non manere aliquod sensibile ex præexistentibus, non loquitur de accidentibus, sed de supposito substantiali, hoc enim est, quod sentitur, ut quod, quia, & passionis, & actiones sunt suppositum. Erit ergo sensus, quod in generatione substantiali nullam suppositum præexistens maneat, quod verissimum est manens tamen in materia prima ac identia sensibilia. Et hanc fuisse mentem Arist. ex eo colligitur, quia eodem loco dicit statim, alterationem fieri manente eodem sensibili, hoc autem non potest intelligi de qualitate sensibili, quia potius

per alterationem corrumpitur qualitas, quæ erat antea, qualiter quādo corpus sit de nigro album, corrumpitur nigredo: ergo debet intelligi nomine sensibilis suppositum substantiale, quod idem manet in alteratione. Sic exponit Philoppon. 2. de gener. capit. 4. quem Tolet. & alij hoc tempore sequuntur.

Quando verò, quod difficilius est, asserit, subiectari in ente in actu alterationem, generationem verò in ente in potentia, respondetur tamen, nos non negare quod accidentia subiectentur in toto composito, negamus tamen, subiectari in utraq; parte, quia quāuis albedo, non sit in anima rationali, tamen albedo est in homine, quia est in materia prima, quæ cum sit intime in homine optimè verificatur albedine esse in homine, id est, in materia prima, & ita nos non negamus alterationem esse in homine, id est, in toto composito, quoad aliteram eius partem, quæ est materia prima, tamen cum generatio sit prior omni forma substantiali, quæ constituit totum in suo esse, nullo modo subiectatur generatio in toto composito.

Tandem quando in capit. de substantia dicitur, Corrupti primis substantijs, nihil aliud in re manere, intelligendum est de accidentibus proprijs, quæ pendunt

dēt in cōseruari a forma, nō ve-
rō de communibus accidenti-
bus, aliās propositio falsa esset,
saltem in homine quia corrupto
Petro, remanet eius intellectus,
& voluntas, quia manent in ani-
ma rationali, quæ incorruptibi-
lis est: ergo simili modo, accidē-
tia communia genito, & corrup-
to, quæ non pendent in conser-
uaria forma præexistenti, cōser-
uari possunt in materia prima,
quæ incorruptibilis est.

Ad tertiam respon. axiomati-
lud, quod in generatione substā-
tiali fit resolutio vsque ad mate-
riam primam, nō inueniri, apud
Arist. solum enim, ait c. 4. sequē-
ti, generationem esse mutatio-
nem nullo sensibili manente: ex
quo Thomistæ inferūt commu-
niter fieri prorsus resolutionē
vsq; ad materiam primam: inue-
rito tamen, quia ut ex Philoso-
pho, & alijs videmus, illa parti-
cula, Sensibile, non significat ac-
cidentia, sed suppositum sensi-
bile. Adde secundo, principium
illud verissimum esse, si sano mo-
do intelligatur, quia quādo Phy-
losophi asserunt, in generatione
substantiali fieri resolutionem,
vsq; ad materiam primam, illa
particula, vsq; non excludit for-
mas accidentales, sed substantia-
les: ut sensus sit, nihil sensuā-
tiale, sed sensum manere, præter
materiam primam, & ita in sub-

stantialibus fieri resolutionem
vsq; ad materiam primam, cuius
contrarium docuit Scotus, po-
nens formam corporeitatis cor-
uam materiæ.

Ad quartum respond. quod
quāvis dispositiones, quæ fue-
rūt in corrupto maneant in ge-
nito, tamen forma substantialis,
quæ aduenit, nō cadit supra dis-
positiones, sed immediate supra
materiam primam, & ita imme-
diate vnitur illi, solum requirū-
tur dispositiones, vt præparent
materiam ad recipiendam for-
mam, non tamē, vt sint aliquod
interiectum inter formā, & ma-
teriā, ita optime saluatur in hac
sententia, ex materia, & forma
substantiali fieri vnum per se,
quia talis forma, non cadit supra
dispositiones, sed immediate su-
pra materiam primam.

Ad quintum respond. formam
substantialem, non idē appellā-
ri actum primum formale, quia
ordine executionis prius in for-
met materiam primam, quam
forma accidentalis, quia in opi-
nionē omnium, prius informat
materiam generatio, quæ est,
quædam forma accidentalis, quā
forma ipsa substantialis, quia
eum sit via ad talem formam, de-
bet esse prior natura tali formæ,
& ita in illo priori, prius afficit
materiam, quam forma substan-
tialis: appellatur ergo forma sub-
stantia-

stantialis actus primarius ordinis perfectionis, quia est perfectior formis accidentibus. Vel secundò, respondent alij, formam substantialem appellari actum primarium, non positivè, ut alij dicunt, ita ut aliquid addat supra illum, sed negativè, id est, quod supra nullum cadit, quia forma substantialis, ut dixi, non cadit supra dispositiones; sed inmediate supra materiam primam. Hoc tamen minus placet, quia hoc modo quantitas posset appellari actus primus, quia inmediate cadit supra materiam primam secundam nostram sententiam. Est hæc satis de hac quæst.

Quæst. VI. Vtrum agens naturale possit producere aliquid ex nihilo, & ita attingere creationem?

Aristoteles in hoc capite impossibile censet agens naturale producere aliquid ex nihilo, quia cum ibi obieisset, ex eo videtur impossibilem generationem simpliciter ex non esse simpliciter, & ita ex nihilo. Respondet, nequaquam fieri ex nihilo, sed potius ex non ente simpliciter in actu, ente tamen in potentia, & ita merito, hinc assumpta occasione, quarunt interpretes, vtrum creatura, crea-

tionem possit effectivè attingere, tanquam causa principalis? Potest autem quæstio duplici sensu intelligi. Primò, vtrum creatura possit attingere creationem, tanquam causa principalis? Secundò, vtrum saltem, id possit, ut instrumentum? In quo adhuc duo inquiri possunt. Primò, vtrum possit esse instrumentum illius naturale, & proprium? ut alij loquuntur. Secundò, vtrum saltè creatura possit esse instrumentum commune? id est, de se non magis accommodatum, huic effectui, quam illi.

Circa primum conveniunt omnes, de facto nullam creaturam attingere, vel aliquando attingere creationem, & ita D. Damasc. 1. fidei orthodoxæ c. 3. dicit, impossibile esse dicere, creaturam aliquam aliquid huiusmodi creasse. Et similia verba habet Aug. de fide ad Petrum, c. 1. & Cyril. 2. contra Iulian. Et ratio est, quia Scriptura ubicunque loquitur de creatione alicuius creature, illam tolli Deo tribuit, & ita Genes. ca. 1. dicit, creavit Deus celum, & terram, ubi nomine cœli, & terræ, ut sancti Patres exponunt, comprehenditur quicquid creabile est in cœlo, & in terra. Solum ergo potest dubitari, vtrum saltè possit attingere creationem? Tota autem huius rei difficultas in eo consistit, vtrum, ad

Ad creandum in genere causæ principalis requiratur virtus infinita: nam si sufficit virtus finita, non repugnabit alicui creaturæ, quod possit attingere creationem, ut causa principalis.

In hac ergo difficultate. Prima sententia est. Ad creandum, non requiri virtutem infinitam, & proinde creaturam in genere causæ principalis, posse attingere creationem. Tenet præcipue Durand. in 2. d. 1. quæst. 4. Gabriel, Iabellus eadem. d. & quæst. ar. 3. Et illis obijcias, quod esse Creatorem est proprium attributū Dei, quod Deo tribui solet. Respondent verū esse, Creatorem ex sua intrinseca virtute, esse proprium Dei in dependenter à superiori causa; cum hoc tamen, posse creaturam esse causam principalem creationis per virtutem supernaturalem, quæ illi communicari potest, & semper dependet à Deo. Fundamentum autem huius sententiæ est, quia effectus productus per creationē, quid creatum, & finitum est: ergo ad illud producendum totaliter ex nihilo satis erit virtus finita, sic enim servatur sufficiens proportio inter effectum, & causam.

Dicendum tamen nobis est cum communi sententia: ad creandum in genere causæ principa-

lis, requiri virtutem infinitam, & ita nullam creaturam adhuc per diuinam potentiam posse attingere creationem in genere causæ principalis, cum quælibet creatura finitæ, & limitatæ virtutis sit. Sic docuit D. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5. & sæpè alibi, quæ sui discipuli sequuntur. Tenet etiam Scot. cum suis discipulis in. 4. d. 1. q. 1. Enri. quod libr. 4. q. 37. & hoc loco communiter interpretes Aristot. & ratio. D. Thom. est, quia ad producendum aliquem effectum, etiam ex aliquo subiecto præsupposito, requiritur aliqua virtus: ergo ad producendum ex minori subiecto, maior virtus requiritur, & ex minori maior: ergo ad producendum aliquod ex nullo subiecto, infinita virtus requiritur, sed virtus infinita non potest communicari creaturæ: ergo implicat contradictionē, creaturam aliquā, esse causam principalem creationis.

Obijciunt tamen plures contra hanc rationem, quia modus iste argumentandi non est legitimus, quia in simili forma argumentationis probari posset, quod si corpus aliquod moueatur in vacuo, non moueretur in tempore, sed in instanti, cuius contrarium ostendimus ex communi sententia 4. Physic. Sequella probatur, quia potest confici argu-

argumentum, hoc modo. Quanto est minor resistentia, motus fit in minori tempore, eo quod maior resistentia medij, causat maiorem tarditatem in motu, & ita, quo minor est resistentia, fit motus breuiori tempore, & si sit minor resistentia, in breuiori: ergo ubi nulla est resistentia, ut in vacuo, fiet motus in instanti: ergo modus ille argumentandi non videtur legitimus.

Respondetur tamen, esse longe diuersam rationem, quia ut loco citato vidimus, prater resistentiam medij est alia intrinseca causa in corpore naturali, que causat successionem in motu locali, scilicet, habere partes extra partes inter se distantes, ratione quarum fit, quoddam saltem per naturam, non possit illud corpus in instanti unico esse in pluribus locis, & ita, etiam ablata omni resistentia medij, est alia intrinseca resistentia, ne motus fiat in instanti, & ita ille modus argumentandi, quando non procedit a causa adequata, non est legitimus, at verò, operari ex minori potentia subiecti adequate, arguit maiorem virtutem actiuam, & ita operari ex nullo subiecto adequate arguit infinitam virtutem. Neque argumentum contrarie sententie aliquid probat. Respondetur enim, quod quauis ad producendum

effectum finitum sufficiens sit virtus finita, quantum est ex parte effectus, tamē, quantum est ex parte modi producendi, scilicet ex nullo subiecto præsupposito, non est sufficiens, quia operari hoc modo, arguit infinitam virtutem.

Maiorem ergo habet difficultatem secunda dubitatio scilicet, utrum saltem possit attingere creatura creationem, ut instrumentum? Et in primis conueniunt omnes, nullam esse dabilem creaturam, quæ ex natura sua ordinetur ad creandum, adhuc, ut instrumentum, licet non sit facile, efficacem huius reirationem adducere; possemus tamen hoc modo coniectari, quia potentia actiua naturalis, natura sua ordinatur ad aliquam potentiam passiuam, quia ut habet commune axioma Philosophorum, quælibet potentia passiuam naturalis debet correspondere potentie actiue naturali, sed talis potentia passiuam residet in subiecto aliquo: ergo ex natura rei, quodlibet agens naturale solum operatur circa subiectum præsuppositum, & ita producere ex nihilo, solum Dei est proprium.

Solum ergo est dubium, utrum saltem super naturaliter, possit aliqua creatura assumi, ut instrumentum ad creandum? Partem negatiuam tenet D. Tho. 1. p.

q. 45. art. 5. & clarius 3. p. q. 13. artic. 2. in corpore, ibi enim precipue se affirmat, humanitate Christi, adhuc ut instrumentum Verbi diuini, non potuisse attingere creationem: legatur etiam 2. contra Gen. cap. 21. & ita videtur S. Th. mutasse sententiam, quam olim tenuit in 2. d. 1. Sequuntur autem D. Th. fere omnes eius discipuli. Et probari potest hac sententia primo, quia creatio est productio totius entis ex nihilo, & ita producit ens in quantum ens; sed nulla creatura, adhuc ut instrumentum, potest producere ens, in quantum ens: ergo nec potest instrumentaliter attingere creationem. Probatur antecedens, quia si creatura posset producere ens, in quantum ens, posset producere se ipsam, quia continetur intra latitudinem entis: imò & Deum, sed nulla creatura potest se ipsam, vel Deum producere: ergo non potest instrumentaliter attingere creationem.

Secundo, quia ad creandum, adhuc ut instrumentum requiritur virtus infinita, quæ repugnat creaturæ. Et probatur simili ratione, quæ antea probabamus de causa principali creationis, quia ut instrumentum aliquod producat effectum aliquem ex subiecto, requiritur in illo virtus aliqua actiua: ergo ut producat ex minori subiecto, maiorem virtu-

tem debet habere: ergo ut producat ex nullo subiecto, ut in creatione debet habere infinitam virtutem, quæ repugnat creaturæ: ergo etiam debet repugnare illi, esse instrumentum creationis.

Tertio, quia inter ens, & nihil est infinita distantia, eo quod non est imaginabilis alia maior: ergo requiritur virtus infinita ad producendum aliquod ex nihilo.

Quarto, quia si creatura posset esse instrumentum creationis: ergo vel esset sola substantia, quæ operatur, & hoc non, quia substantia non est immediatum principium operandi: vel esset substantia, mediante aliquo accidenti; & hoc etiam non potest, quia modus operandi, sequitur modum essendi: ergo sicut esse accidentia, est dependens à subiecto, ita operatio accidentis dependet à subiecto: ergo accidens nihil potest producere, nisi in subiecto præsupposito: ergo non potest attingere creationem.

Tandem probat, quia de ratione instrumenti est, quod habeat actionem præuiam ante effectum producendum à causa principali, quæ disponatur ad effectum cause principalis, & ita necessarium est, quod præsupponatur aliquod subiectum præuium receptioni illius præuiæ actionis: sed in creatione nullum subiectum præuium

ens, non esse distantiam infinitam, nisi quando tale ens est infinitum, ut Deus: tamen inter ens finitum, & nihil non est distantia, nisi finita. Et ratio est, quia quodlibet distat a nihilo, secundum gradus entis, quos habet ita quod maius, & perfectius ens, magis distat a nihilo, sed ens finitum solum habet finitum gradus entis: ergo finito modo distat a nihilo. Et ita ad probationem in contrarium adductam respondetur falsum esse, non esse imaginabilem maiorem distantiam, quam inter ens, & nihil, si sit sermo de ente finito, nam multo maior est inter ens infinitum, & nihil, quia habet infinitos gradus, & infinitam perfectionem entis, & ita in finite distat a nihilo.

Ad quartum respondetur, quod quavis accidens secundum modum operandi naturalem, requirat subiectum aliquod, circa quod operatur, quod probatur ratio in contrarium adducta: tamen quod hoc sit necessarium, de potentia supernaturali Dei, non probatur, quia non repugnat aliquod elevari ad operandum supra modum naturalem si hi debent, qualiter aqua Baptismi supernaturaliter elevaratur, ad producendum effectum supernaturalem, & spiritualem, scilicet gratiam.

Ad quintum vidimus. 2. Physicorum disputatione 5. non esse de ratione instrumenti, adhuc naturalis, quod habeat praeuiam operationem ante operationem causae principalis, qualiter phantasma instrumentaliter concurret ad producendam speciem intelligibilem in intellectu, cum tamen in opinione omnium, ante illam actionem nullam aliam habet actionem phantasma circa intellectum, & hoc praesertim debet esse verum in instrumentis, quae eleuantur ad actionem supernaturalem, tanquam instrumenta communia, quia talia instrumenta non ordinantur naturae suae ad illum effectum, & ita non habent actionem praeuiam sibi propriam ad effectum causae principalis ordinatam, qualiter in communi Theologorum opinione verba absolutionis effectiue producunt gratiam in anima confitentis, nullam tamen operationem praeuiam habet in illa absolutione.

Sed dubitabit aliquis eadem in hac quæstione creatura non sit attingere anihilationem. Est autem anihilatio actio destructiua totius entis nihil penitus illius manente, ut si quando lignum corrumpitur, materia eius consumperetur, talis actio esset anihilatio, quia tota res in nihilum redigitur.

In quare non desunt, qui existimant creaturam, adhuc ut instrumentum, non posse attingere anihilationem, etiam per diuinam potentiam. Et fundamentum esse potest, quia impossibile est, effectum aliquem conseruari nisi dependenter à Deo, influente in eius conseruatione: ergo nulla res potest attingere anihilationem, & destructione talis effectus, nisi impediat concursus Dei conseruantis eum; durante enim influxu conseruatiuo, talis effectus adhuc conseruatur, sed impossibile est creaturam aliquam habere virtutem, ut impediat Deum, ne influat in effectum. (Deus enim operatur independentem ab omni alio:) ergo impossibile est creaturam aliquam attingere anihilationem.

In hac enim re dico primo, creaturam naturaliter non posse attingere anihilationem, ut causam principalem, nec ut instrumentum. Ratio est, quia sicut nullum agens naturale ordinatur ad producendum aliquid, nisi ex subiecto, ita neque ordinatur ad corruptendum aliquid, nisi in subiecto; sed quando permanet subiectum, alicuius forme potius est corruptio, quam anihilatio, quia manet aliquid illius, scilicet subiectum, quod enim subiectum non sit aliquod entitatis illius forme, tamen est

aliquid illius per modum subiecti, quod tollit rationem anihilationis, sicut fieri ex subiecto, tollit rationem creationis.

Dico secundò, per diuinam potentiam posse creaturam aliquam attingere anihilationem, non solum ut causam instrumentalem, sed principalem etiam. Ratio est, quia non requiritur tanta virtus ad destruendum, quam ad producendum, qualiter ignis non potest producere formam substantialem equi, cum sit longe perfectior ipso igne, tamen illa potest corrumpere per nimiam combustionem, producendo ibi suam formam. Vnde hic etiam habet locum axioma illud: *Facilius est destruere, quam adificare*. Ratio à priori est, quia per destructionem non ponitur entitas aliqua a parte rei, sed potius tollitur, & ita nullam inuoluit implicationem, quod creatura aliqua sit causa principalis anihilationis alterius: per quod patet esse diuersam rationem de creatione, & de anihilatione, cum ostensum sit, maiorem virtutem requiri ad producendum, quam ad destruendum.

Neque fundamentum contrariæ sententiæ aliquid probat, alias etiam probaret nullam creaturam posse attingere corruptionem, ex eo quod nullo modo posset impedire concursus Dei conseruatiui.

Non effectus. Quare respondetur, quod quavis creatura non possit impediri concursus Dei, ita quod quali renuendo impediat, potest impedire concursus Dei ratione modificationis in operando, quia Deus operatur medijs secundis causis, & ita desinit influere, exigente id aliqua secunda causa, qualiter exigentibus dispositionibus, formam aliquam definit conservare preexistentem formam, & hoc modo potest dici, causam secundam impedire concursus Dei conservativum effectus, & hæc de questione, & capite.

Caput. III. De Alteratione.

ROSTOVA M
Arist. egit de generatione, & corruptione, quæ sunt mutationes substantiales,

incipit tam agere de mutationibus accidentalibus, & in hoc capitulum agit de alteratione. Cuius intentum est, ostendere differentias, quæ versantur inter generationem, & alterationem, & duo agit. Primo distinguit generationem ab alteratione: in secunda vero parte explicat quasdam dubitationes.

Ad primam accedentes supponit Arist. generale esse omni

mucationi tam substantiali, quam accidentali versari circa subiectum aliquod, quod transmutatur ab uno termino in alterum: est tamen differentia inter generationem, & alterationem, quod alteratio, inquit, est transmutatio huius totius in hoc totum, eodem sensibili remanente, id est, manente eodem supposito substantiali, quod est suppositum sensibile, ut quando homo fit musicus, manet idem suppositum sensibile hominis, at verò generatio est mutatio huius totius in hoc totum, nullo sensibili manente, id est, non manente aliquo supposito substantiali præexistenti, hanc enim esse mentem Arist. ostendimus cap. præcedenti, quæst. 5.

Dubitatur tamen Arist. utrum quando accidentia sunt communia genito, & corrupto, maneat eadem accidentia in genito, quæ fuerunt in corrupto, ut quando ex aere generatur aqua, quorundam utrumque diaphanum est, & refrahet, reuerà manere eadem accidentia, v.g. eandem diaphaneitatem.

Deinde verò, duas alias differentias ponit, inter generationem, & alterationem, & reliquos motus. Prima est, ex parte termini ad quem, quia generatio terminatur ad substantiam, alteratio verò ad qualitatem.

tem, augmentatio ad quantitatem, latio verò, seu motus localis terminatur ad locum, quod intelligendum est, vt 4. Phys. vidimus, tãquam ad terminum extrinsecum, quia terminus intrinsecus motus localis, potius est præsentia localis. Secunda differentia est ex parte subiecti, quia subiectum generationis est materia, at vero in alijs motibus, subiectum est materia, aliquo alio modo, quod quæstione sequenti exponam. Et hæc de li-
tera capitis.

*Disputat. II. Huius libri de alteratione, & intensi-
one qualitatum.*

IN hac disputatione, quæ vtilis sane, & per difficilis est, vt à nominis ethymologia incipiam. Nomē, Alteratio, duobus modis sumi potest. Primò, pro quadam mutatione, quæ facit alterum, & non aliud, ratione cuius appellatur alteratio, quia vt capite de differentia docuit Porphy. differentia accidentalis facit alterum, id est, diuersum accidentaliter. Differentia verò essentialis facit aliud, id est, diuersum substantialiter. Si loquamur de alteratione, in hac generali acceptione omnes mutationes accidentales, possunt appellari alterationes, quia reddunt sub-

iectum alterum, & non aliud. Sumitur ergo alteratio in præsentia, strictè pro mutatione illa accidentali, quæ ex productiua accidentis qualitatis, hæc enim iam ex communi vsu appellatur alteratio: & ita definiri potest hoc modo. Alteratio est quidam motus productiuus qualitatis. Nec placet eorum sententia, qui asserunt, Arm. definisse alterationē, esse mutationem huius totius in hoc totum, sensibili aliquo manenti, hoc enim generale est ad omnem mutationem accidentalem.

*Quæst. I. qualiter distinguatur
alteratio à generatione, &
reliqui motibus?*

IN hac re plures differentie assignari solent, inter generationem, & alterationem; quinque sunt præcipuè. Prima ex parte termini ad quem. Secunda ex parte termini à quo. Tertia ex parte subiecti. Quarta in successione ipsius motus. Quinta tamen in latitudine, seu diuisibilitate ipsarum mutationum.

Primò ergo, ex parte termini ad quem, differunt generatio, & alteratio; quia terminus ad quem alterationis, est accidens, & similiter aliarum mutationum accidentalium, vt in alteratione quantitas, in augmentatione quanti-

tā, & in motu locali ubi; at ve-
rō in generatione, terminus ad
quem, tam formalis, quā tota-
lis est substantia, quia terminus
totalis, est totum compositum
substantialē, termini s verō for-
malis in omnibus (præter homi-
nem) est forma substantialis, si-
milis cum modo unionis; in ho-
mine vero, quia eius forma, nō
fit per generationem, sed per
creationem, terminus formalis
est tantum modus unionis, quæ
omnia, primò, & secundo phy-
sicorum, disputata sunt, imò idē
est, in quavis mutatione accide-
ntali, quia per illam, non fit for-
ma separata à subiecto, sed in
illo, & dependenter ab illo.
Vtrum autem forma, & modus
unionis, fiant eadem actione,
vel diuersis, etiam vidimus loco
citato.

Secunda differentia est ex par-
te termini à quo, quia terminus
à quo in generatione est priua-
tio formæ generandæ; termi-
nus verō alterationis est quali-
tas contraria, quia motus altera-
tionis tendit à contrario in con-
trarium: vel si qualitas non fiat
à contrario, sed à priuatione sui,
ut lumen; tunc terminus à quo
alterationis, non est qualibet
priuatio, sed priuatio, formæ ac-
cidentalis.

Tertia differentia est ex par-
te subiecti, quia generatio sub-

iectatur in materia primā, an-
te omnem formam substantia-
lem, eo quod est via ad illam;
ac verō alteratio subiectatur in
toto composito, non quidem
subiectetur in vtraque parte to-
tius, scilicet, tam in materia, quā
in forma, quia ut vidimus. 1. li-
br. Physicorum, accidentia tan-
tum in hærent materiæ primæ,
sed subiectantur in toto compo-
sito, secundum partem mate-
rialem, ut sapissime locis ci-
tatis dixi, & etiam infra dicam.
In quo est differentia, inter ge-
nerationem, & alterationem,
quauis vtraque subiectetur in
materia prima, quia generatio
cum sit via ad producendum
compositum, & formam, non
debet subiectari in toto compo-
sito, tamen alteratio aduenit
materiæ habenti iam aliquam
formam, & ita supponit for-
mam, non tanquam subiectum,
quod, sed tanquam quid præ-
uium existēs in materia, & ideo
debet subiectari in toto com-
posito, secundum partem ma-
terialem illius, & hoc modo ex-
ponenda sunt verba vltima A-
risto. in hoc cap. cum dicit, sub-
iectum generationis esse mate-
riam priuam: in alijs verō mo-
tibus, materia prima aliquo alio
modo, id est, materia prima, se-
cundum quod habet formam,
quia ab illa fere omnia acciden-

ci del convento de la Merced
de Aguas Calientes

tia dimanant, & ita supponunt illam, licet non tanquam subiectum.

Quarta differentia est ex parte successione, quia alteratio quando procedit à contrario in contrarium, ut a frigido in calidum, est motus per se successivus, scilicet ex vi terminorum, quos per se respicit, quia contrarietas termini a quo, cum termino ad quem, causat motum esse successivum, & ita alteratio quando procedit a contrario in contrarium, est motus proprie dictus; at verò generatio substantialis nullo modo est successiva, ut patet in viventibus, quæ producuntur in instanti, vel si est successiva tantum, per accidens est, quia materia in qua introducenda est forma generanda, successivè disponitur ad generationem, ut patet, quando disponitur lignum ad generationem ignis, ibi prius disponitur una pars quam alia, tamen proprie loquendo, nulla generatio est successiva, ut vidimus. 5. Phyl. Ratio est, quia quavis substantia ex se sit divisibilis in partes substantiales, tamen ex se, & seclusa quantitate, illæ partes, non sunt impendebiles in se, & ita, non habent partes extra partes, hoc enim est proprium quantitatis, quia tantum illa habet partes moles, & quan-

titativas, & ita omnes partes substantiæ, non petunt produci successivè, atque adeò generatio per se, & ex vi terminorum, inter quos versatur, non est successiva, sed tantum per accidens ratione præviæ alterationis.

Et hinc patet quinta differentia, inter generationem, & alterationem, quia generatio, quantum habeat partes correspondentes partibus termini, scilicet partibus substantiæ productæ; tamè non sunt partes per se successivæ, sed in instanti, esse, possunt, per se, (ut dictum est.) Quod verò generatio, quantum sit in instanti habeat partes, probatur, quia substantia, quæ per generationem producitur, habet ex se partes integrales, realiter diuersas, ut vidimus. 1. lib. Phyl. ergo componitur, etiam generatio ex partibus proportionatis partibus substantiæ. Patet consequentia, quia inter actionem, & terminum, debet esse proportio indivisibilitatis.

Secundo, quia quando cadauer, vel vivens producitur in instanti, posset de potentia absoluta, produci, una pars sine alia, quia de potentia absoluta, posset Deus formam quantilibet, sub quavis quantitate conservare: ergo generatio partialis unius partis potest dari sine generatione

tationē partiali alterius: sed ea
quæ realiter separari possūt, rea-
liter distinguuntur: ergo genera-
tio quælibet componitur ex
pluribus partibus, & ita sicut in
termino producto per genera-
tionem, scilicet in substantia dā-
tur partes, & indiuisibilia, ut vi-
dimus. 6. Phys. ita in generatio-
ne debent dari partes, & indiui-
sibilia correspondentia indiui-
sibilibus termini, continuantia
partes diuisibiles generationis.

Neq; obstat, quod generatio
sit instantanea, quia hoc solum
tollit, quod generatio instantā-
nea sit successiua, non tamen,
quod habeat plures partes si-
mul in illo instanti coexistentes,
sicut substantia habet par-
tes, quanuis in instanti produca-
tur tota simul, & idem est pro-
portionali modo dicendum, in
quanuis alia actione productiua
termini diuisibilis, quanunuis
fiat in instanti, ut si illuminatio
esset, in instanti. Et hæc de hac
quæstione.

*Quæst. II. Vtrum alteratio sit
motus continuus?*

TO T A huius quæstionis
difficultas, in eo consistit;
verū alteratio dicitur tempore
aliquo, inde enim constabit, verū
sit motus continuus, quia mo-
tus esse continuus, non est aliud,

quàm durare tempore cōtinuō.
Et in primis non est, quæstio de
mutationibus alterantibus in-
stantaneis qualiter color in instā-
ti producit species visibiles in
potentiā visuā, ut dicam, secun-
do de anima, quæ productio est
quedam alteratio, quia species
visibiles, quæ producūtur, quo-
dammodo potentiā visuā
immutant, & illam alterant: lo-
quimur ergo de alteratione, quæ
fit à contrario in contrarium.
hic enim fit successiue. Potest
autem dupliciter intelligi, alte-
rationem esse continuā, scili-
cēt, quoad intensionem, ita quod
motu continuo intēdatur, & e-
tiam quoad extensionem per sub-
iectum, ita quod continuo per
illud extendatur.

Quo supposito, prima sentē-
tiam affirmat, alterationem non
esse motum continuum, tam
quoad intensionem, quàm quo-
ad extensionem, sed fieri in in-
stanti per minima, ita quod in
instanti producat agens quan-
dam partem intensionis mini-
mam, & deinde tempore aliquo
quiescat, quousq; in altero in-
stanti producat alteram partem
minimam intensionis, & sic de
reliquis.

Alij verò docent, alteratio-
nem fieri hoc modo per mini-
ma, quoad extensionem, ita quod
agens in instanti alteret quan-
dam

dā pātem minimam subiectū, & sic de reliquis instantibus, & ita nunquam fit motu cōtinuo. Alij vtrunq; docent, scilicet, ne que fieri continuè quoad extensionem, neque quoad intensiōnem. Quā sententiam sequuntur plures ex Thomist. Capr. in 2. dis. 17. q. 2. Sonzin. 8. Meth. q. 22. Iabel. & Ferr. 3. Methap. tex. 3. Auerr. 2. Phys. commen. 6. Et probant suā sententiam ex Aristor 8. Phys. tex. 23. vbi dicit, quod asserere, *aliquid continuo alterari, est valde manifestis aduersari*. Et ratione videtur probari posse. Primo, quia quando agēs aliquid operatur cum resistentia contrarij, non potest operari in instanti, eo quod necessarium est, resistentiam illam paulatim vinci: ergo quando aliquid subiectum alteratur, & contrario in contrarium, in quolibet instanti assignabili, agens nihil operatur: ergo tūc datur quies; sed in quolibet tempore assignabili, dantur infinita instantia: ergo per nullum tempus potest continuari alteratio.

Secundò, quia si alteratio cōtinuatur tempore aliquo, sequitur in fine illius temporis dari infinitum calorem productum. Probat, quia in singulis partibus illius temporis produciūtur aliqua noua pars caloris; sed in tempore dantur infinitæ par-

tes: ergo in fine illius temporis daretur infinitus calor productus.

Dicendum tamen est, alterationem esse motum propriè dictum, & continuum; tam quoad intensiōnem, quam quoad extēsiōnem, non quidem continuū, ita quod in toto vitæ tempore durer, quia lignum non semper calefit. Sed ita cōtinuum, quod non fiat in instanti, sed potius durer tempore aliquo. Quā conclusionem tanquam certam, tenēt ferè omnes autores in hoc cap. & 5. Phys. nume. 10. vbi Arist. tres tantum enumerat motus, scilicet augmentationem, alterationem, & motum localem: ergo loquitur de motibus continuis, & successiuis per se loquēdo, quia si de quauis mutatione, etiam instantanea loqueretur, etiam motus ad substantiam esset connumerandus, idq; sæpe sapius docet 6. Phys. agens de diuisibilitate motus.

Sed ratione potest facile ostēdi, & primò, quod alteratio sit motus continuus, quoad intensiōnem. Probat, quia quando subiectum fit ex frigido calidū, produciūtur calor cum resistentia contrarij: ergo nō potest produci per instantia, sed tempore diuisibili, vt successiue vincatur resistentia.

Secundò, quia motus localis,

in opinione omnium cōtinuus est, cuius nulla alia ratio est, nisi quia partes quantitatis sunt ex natura rei incōpossibiles in eodē loco, & ideo opus est, quod successiue succedat vna post aliam; sed eodem modo qualitates contrariæ, sunt ex natura rei incōpossibiles, in eodem subiecto: ergo necessarium est, quod paulatim vna expellatur, & alia succedat: ergo alteratio est motus continuus.

Quod verò alteratio sit motus continuus quoad extensionem subiecti probat, quia alias daretur agens naturale debite applicatum passo, & non ageret in illud, quod est impossibile, quia agentia naturalia agunt, eo ipso quod possunt. Sequella probatur, quia si trāsfecto hoc in instanti, in quo est agens applicatum passo, vel in tempore sequenti agit, vel non agit; si agit: ergo iam alteratio est in aliquo tempore continuo; si non agit: ergo datur tempore aliquo, agens naturale applicatum passo, quin agat in illud.

Respondent contrarij, quod quauis in illo tempore, non daretur alteratio, tamen adhuc agēs, agit disponēdo passum, vt deinde in instanti sequenti recipiat qualitatem producēdam per alterationem. Tamen contra est, quia non omnis qualitas requi-

rit aliam primā qualitatem prauiam, quæ disponat ad illam, quia saltem primæ qualitates, vt calor, & frigus non pręrequirūt aliam prauiam qualitatem disponentem ad illas, alias daretur processus in infinitum: ergo cū producit calor, & alię primæ qualitates, non habet locū hæc solutio. Secundò, quia si tempore illo disponitur subiectum, talis actio qua disponitur, est alteratio quędam, nihil enim potest tūc produci, nisi qualitas disponens: ergo iam alteratio aliqua est continua, atque idem erit de quauis alia actione alteratiua, quę sit inter terminos cōtrarios.

Restat tamen hoc loco satis difficilis dubitatio. Vtrum nouum solum qualitas, sed indiuisibilia qualitatis producantur motu continuo, & successiuo? Videtur enim indiuisibile, non posse produci motu continuo, & successiuo, quia indiuisibilia nō habent partes, quę successiue producantur.

Vt tamē rem hanc à suis principijs exordiamur, nonnulla ex his quę diximus 6. Physicorum supponenda sunt. Primò ergo supponendum est, qualitatem duplicem habere diuisibilitatem, scilicet, & quoad intensiōem, & quoad extensiōem, & ita habere partes intensiōis, quę sunt partes graduales, & etiam partes

extensionis proprias, & sibi intrinsecas, extensas tamen ad extensionem subiecti.

Secundo supponendum est, id qualitate esse duo genera in diuisibilibus, quia, & sunt indiuisibilia intentionis, scilicet, quæ terminant, & continuant partes intentionis, quia cum gradus qualitatis inter se quoad intentionem continentur, necessarium est dentur in qualitate indiuisibilia continuatiua, & terminatiua partium intentionis. Nec enim dici potest, qualitatem hoc modo esse continuam ratione indiuisibilium quantitatis, quia indiuisibilia quantitatis sunt indiuisibilia continuatiua extensionis: ergo non possunt esse continuatiua intentionis, quæ est latitudo diuersæ rationis à latitudine extensionis, ac per consequens postulat continuatiua diuersa rationis; sed quia intentio qualitatis est extensa per subiectum, qualiter calor, ut octo, est extensus per ignem, ideo etiam dantur in qualitate indiuisibilia extensionis, intentionis, scilicet continuatiua, & terminatiua partium extensionis.

Tercio supponendum est, quod quauis indiuisibilia intentionis sint indiuisibilia quoad intentionem, tamen quoad extensionem diuisibilia sunt, &

ita subieciuntur in parte quantæ, & diuisibili, ut late ostensum est loco citato. Et breuiter nunc. Ratio est, quia intentio qualitatis est in subiecto diuisibili; sed non potest talis intentio esse intrinsece continua quoad intentionem per indiuisibilia continuatiua, quæ sunt in alio subiecto: ergo necessarium est talia indiuisibilia intentionis, subieciuntur in parte diuisibili, in qua est ipsa intentio.

Et confirmatur, quia impossibile est calorem, ut octo, esse extensum per subiectum, nisi illud indiuisibile terminatum, quo fit, ut octo, esset etiam extensum. Et ratio à priori est, quia non repugnat, rem indiuisibilem vno modo, alio modo esse diuisibilem, sicut linea est indiuisibilis quoad latitudinem; tamen quoad longitudinem diuisibilis est.

Hinc vterius fit, cum indiuisibilia intentionis, cum saltem quoad extensionem diuisibilia sint, habeant partes extensionis, & indiuisibilia continuatiua, & terminatiua extensionis illius indiuisibilis intentionis. Similiter indiuisibilia extensionis qualitatis, quæ subieciuntur in diuisibilibus extensionis quantitatis, quoad intentionem diuisibilia sunt: qualiter quanto albedo est magis intensa, habet puncta,

puncta, lineas, & superficies magis intensas, quam alia albedo remissa, & ita indiuisibilia extensionis qualitatis, cum sint diuisibilia quoad intentionem, habent suas partes intensiōis, & indiuisibilia, terminatiua, & continuatiua talium partium intensiōis.

Vltimo supponendum est, in diuisibilia qualitatum contrariarum contraria esse, sicut qualitates ipsae contrariae sunt. Ratio est, quia indiuisibilia extensionis qualitatis, v.g. caloris, & frigoris habent suam diuisibilitatem quoad intensiōem: ergo sicut calor & frigus in gradibus intensi contrariantur, ita etiam indiuisibilia in gradibus extensis, quae omnia latius videri possunt. 6. Phys. disp. 1. q. 2. & 3.

His suppositis, dico primò, quod in qualitatibus, quae producuntur in instanti, quales sunt species sensibiles, etiam indiuisibilia, producuntur in instanti. Ratio est facilis, quia tales qualitates in suo esse integrantur ex suis partibus, & ex indiuisibilibus illarum partium: ergo sicut qualitas in instanti producit, necessarium est eius indiuisibilia producantur in instanti.

Dico secundò, quando qualitas aliqua producit successive a contrario in contrarium, ut

quando producit calor ex frigore, tamquam ex termino a quo tunc etiam quodlibet indiuisibile qualitatis producit motu successiuo, & continuo. Pro qua sententia pauci ex autoribus citari possunt, eo quod difficultas haec a nemine disputatur: possumus tamen efficaci ratione illam probare, quia huiusmodi indiuisibilia habent partes, ut vidimus, & habent inter se omnimodam contrarietatem: ergo producuntur motu continuo & successiuo, quia non alia ratione, ipsae qualitates contrariae successive producantur, nisi quia habent latitudinem partium, & contrarietatem inter se.

Et si obiecias, quia in quolibet motu continuo, dantur sua indiuisibilia continuatiua partium diuisibilium motus, sicut in alio quolibet continuo, dantur sua continuatiua, huiusmodi autem indiuisibilia motus, sunt mutationes quaedam indiuisibiles, & instantaneae, ut vidimus 3. Physicorum disp. 1. ergo in motu alterationis necessarium est, assignare mutationes aliquas indiuisibiles, & instantaneas continuatiuas partium diuisibilium motus, quae mutationes debent producere aliquem terminum indiuisibilem, quia sunt mutationes indiuisibiles, & instantaneae: ergo indiuisibilia qualitatis

ratis non possunt produci motu successivo. Respondetur, in qualitate dari indivisibilia, prorsus indivisibilia, & ita produci per mutationes prorsus indivisibiles, & instantaneas motus.

Pro quo ad hoc tendendum est, quod indivisibile intensiōis, quoad intensiōem indivisibile est, & divisibile quoad extensionē, quia componitur ex partibus divisibilibus quoad extensionem, ac proinde ex indivisibilibus extensionis illius indivisibilis, & ita hæc indivisibilia, quæ continuant extensionem indivisibilis intensiōis, sunt prorsus indivisibilia, tam quoad intensiōem, quam quoad extensionem.

Quod fiat indivisibilia quoad intensiōem probatur, quia si essent divisibilia quoad intensiōem, indivisibile intensiōis, quod ex illis integratur, iam haberet aliquam intensiōem ratione suorum indivisibilium, & ita non esset indivisibile quoad intensiōem. Quod verò sint etiam indivisibilia quoad extensionem probatur, quia continuant extensionem indivisibilis intensiōis: ergo sunt indivisibilia etiam quoad extensionem, sicut quia linea continuatur partem superflue, quoad latitudinem est indivisibilis quoad latitudinem: ergo reuera dicendum

est indivisibilia extensionis, ex quibus integratur indivisibile intensiōis, esse prorsus indivisibilia, tam quoad intensiōem, quam quoad extensionem, & ita debent produci per mutationes prorsus indivisibiles, & instantaneas.

Idem est suo modo de indivisibilibus intensiōis, ex quibus integratur indivisibile extensionis qualitatis, quia indivisibilia extensionis qualitatis sunt divisibilia quoad intensiōem, ut vidimus, & ita debent habere sua indivisibilia continuativa illius intensiōis, ac proinde, ista indivisibilia quæ continuant intensiōem indivisibilis extensionis, debent esse indivisibilia quoad intensiōem, semper enim indivisibile caret ea latitudine, quam continuat, & ita indivisibilia intensiōis, necessario debet esse indivisibilia quoad intensiōem: sed indivisibilia intensiōis extensionis, etiā necessario sunt indivisibilia quoad extensionem, quia integram quandam indivisibilem quoad extensionem: ergo necessarium est, quod indivisibilia intensiōis, ex quibus componitur indivisibile extensionis ipsius qualitatis, sint prorsus indivisibilia, & ita producantur mutationibus instantaneis & indivisibilibus. Vnde patet, quibus indi-

indivisibilibus correspondant mutationes indivisibiles, & instantaneæ motus alterationis.

Potest autem hæc tota doctrina exemplo explicari, quia sicut in quantitate, superficies continuatur lineis, & linea punctis omnino indivisibilibus, ita non minus est quod qualitas componatur ex indivisibilibus tam extensionis, quam intensiois, quæ rursus integrantur ex alijs indivisibilibus, quæ sunt prorsus indivisibilia.

Super est tamen respondeamus ad argumenta supra adducta, eorum, qui existimabant, augmentationem, & alterationem, non esse motus continuos.

Ad Arist. resp. illum non intendere illos non durare aliquo tempore continuo, sed solum intendere, non esse motus continuos, id est, perpetuos: disputat enim eo loco contra Heraclitum asserentem, omnia semper moveri, & ita aduersus illud probat, alterationem, & augmentationem, non esse motus continuos, id est, perpetuos.

Ad secundam rationem respondetur, verum esse, quod agens, quod passum alterat motu procedente à contrario in contrarium in singulis instantibus, non producere aliquid divisibile qualitatis, tamen in singulis instantibus producuntur illa indivisibi-

lia, de quibus nunc agimus, quæ cum prius indivisibilia sint, debent produci mutationibus instantaneis, & indivisibilibus, quibus continuantur partes divisibiles motus, correspondentes partibus divisibilibus terminis, & ita optime saluatur, alterationem esse motum continuum.

Ad tertium solum probare, in fine illius temporis, quo durat alteratio dari productam qualitatem infinitam, secundum partes proportionales, quia sicut ipsum tempus, quo mensuratur alteratio, solum est infinitum secundum quid, scilicet secundum partes proportionales, non tamen secundum aliquotas, ita absolute, talis qualitas finita est.

Possit tamen hoc loco dubitari, utrum, alteratio habeat minimum? Quæ difficultas expedienda est iuxta opinionem, quam quis tenuerit circa minimum qualitatium. Qui enim exillimat, qualitates habere minimum, consequenter tenentur fateri dari minimum alterationem, qua non possit esse minor. Qui vero tenuerint in qualitatibus secundum se præcise consideratis, & non quatenus sunt dispositiones conservatiue subiecti, nullum dari minimum, tam intensiois, quam extensionis, quod probabilius esse diximus. i. Physicæ. disput. 3. consequenter digen-

et dūm est, non dari minimam alterationem, sed sicut qualitas est diuisibilis in infinitum in partes minores, & minores proportionales, ita & alteratio, & ita non dari minimam alterationem.

Quæst. III. Quid sit intensio qualitatis, & quæ ratione distinguatur ab alteratione?

TRia in hac quæst. videnda sunt. Primum, verūm alteratio distinguatur specie ab intensio? Secundū, verūm distinguatur realiter ab illa? Tertium, verūm remissio sit motus positius, & proprie dictus, & quomodo distinguatur ab alteratione? Et circa primum videtur, quod saltem distinguantur essentialiter, quia motus distinguuntur per terminos ad quos, & à quibus, sed alteratio, & intensio habent saltem diuersos terminos a quibus, quia alteratio tendit à contrario in contrarium: intensio verò à minori gradu ad maiorem eiusdem qualitatis, non verò à contrario in contrarium: ergo distinguuntur essentialiter.

Dicendum tamen est, alterationem, & intensioem non esse motus essentialiter diuersos. Probat. 1. quia habent terminos ad quos, & a quibus eiusdem speciei: ergo de ipsi motus non dis-

tinguntur specie. Probat. ante cedens, quia in primis habent eosdem terminos ad quos, quia alteratio producit calorem de nouo, intensio verò producit nouam partem caloris, priori super additā, scilicet, gradum nouum, sed totus calor, & pars caloris, non distinguuntur essentialiter, nisi tantum secundum magis, & minus. ad modum quo pars quantitatis, & tota quantitas non distinguuntur specie: ergo.

Quod verò habeant terminos à quibus eiusdem speciei, probatur, quia alteratio qua aliquid incipit de frigido fieri calidum, prouenit à totali contrario, prout causat priuationem totius caloris: intensio verò tendit à partiali contrario, prout causat priuationem maioris caloris producendi, ideo enim subiectum, non habet calorem de nouo productum per intensioem, quia habet gradus frigoris impossibiles cum illo: ergo licet calor maior, & minor non distinguuntur specie ita, nec priuationes totius caloris, vel partus caloris causate, à contrario non distinguuntur specie, atq; adeò alteratio, & intensio, etiam habent terminos a quibus eiusdem speciei. Per quod patet solutio ad rationem dubij, falsum enim est, quod intensio non procedat à contrario, prout causat priuationem caloris.

caloris noui producendi per intensiōem.

Adde præterea, cum hoc optime stare, quod intensio procedat à minori ad maius, quia minus: ubi non sumitur pro relatione minoritatis, sed prout dicit priuationem maioris caloris producendi per intensiōem. Et quod hoc ita sit dicendum. Probatur quia nomine minoris qualitatis tria tantum possunt significari. Primum, ipsa qualitas, quæ denominatur minor. & hæc præcisè sumpta non est terminus à quo intensiōis, quia in omni mutatione, adueniente termino ad quem, debet expelli terminus à quo formalis, eo quod terminus à quo, & ad quem, sunt incompossibiles, sed quando aduenit maior qualitas producta per intensiōem, nulla qualitas, nec aliquis gradus præexistens expellitur, sed potius supra gradus præexistentes, alius de nouo additur: ergo minor qualitas præcisè non est terminus à quo intensiōis, in ratione qualitatis.

Quod verò terminus à quo, si minor qualitas, prout dicit priuationem, non verò relationem minoritatis, probatur, quia maior qualitas est terminus ad quem intensiōis, non prout dicit relationem maioritatis, quia ad relationem, non datur per se

motus: ergo neque est terminus à quo, prout dicit relationem minoritatis: restat ergo terminus à quo intensiōis, esse minorem qualitatem, prout dicit, priuationem maioris qualitatis producendæ per intensiōem: unde sicut alteratio, ut vidimus ex Philosophorum, quando procedit à contrario in contrarium, v.g. a frigido in calidum, non habet duos terminos à quibus contrarios, scilicet, frigus, & priuationem caloris, quia ipsum frigus inuoluit priuationem caloris producendæ, & ita idem motus tendit a frigido in calidum, & a non calido in calidum: ita etiam in intensiōe est tendentia à contraria qualitate, prout inuoluit priuationem maioris qualitatis producendæ per intensiōem, ita quod non sint duo termini à quibus diuersi.

Ex quo patet solutio ad aliam dubitationem, quæ hoc loco disputari solet, scilicet, utrum intensio sit motus proprie dictus? Et dicendum est, non omnem intensiōem esse motum proprie dictum, ut patet de intensiōe luminis. Ratio est, quia ad rationem motus proprie dicti requiritur, quod sit per se successiuus, & non per accidens, hæc enim ratione nutritio, hæc motus proprie dictus, quia solum est successiva per accidens, scilicet.

scilicet ratione præuix alteratio-
nis, quia materia alimenti paula-
tim disponitur ad nutritionem;
sed intensio luminis non est mo-
tus per se successiuus, quia cum
lumen producat abscq; resistē-
tia contrarij, in instāri posset in-
tendi, solum intenditur successi-
ue per accidēs, quia luminosum,
scilicet, magis, ac magis applica-
tur successiuē partibus medijs,
& ita magis, ac magis intenditur
lumen in illis: ergo intensio qua-
litas nō semper est motus pro-
prie dictus.

Dico tamen secundō, tunc in-
tensionem esse motum proprie
dictum, quando tendit à contra-
rio causante priuationem maio-
ris qualitatē producēdæ per in-
tensionem, qualiter frigus, vt
quatuor causas priuationem ca-
loris, vt quinq; producendi per
intensionem. Ratio est, quia tūc
est motus successiuus per se,
scilicet, ex vi terminorum quos
per se respicit, quia tendit à con-
trario, prout causat priuationem
maioris qualitatē contrariæ, quæ
producit per intensionem: er-
go est motus per se successiuus,
atq; adeo proprie dictus.

Circa secundum, scilicet, v-
trū alteratio, & intensio sint
motus realiter diuersi. Dico pri-
mū, non semper intensio est mo-
tus realiter diuersus ab alteratio-
ne, quin potius quando incipit

qualitas produci eodem motu,
quo producit, intenditur. Ratio
est facilis, quia non est dabilis ca-
lor, quin sit aliquo modo intensus
in parua, vel magna intensione:
ergo nulla est calefactio, quæ nō
sit intensio.

Et explicatur hæc ratio, quia
cum calor sit diuisibilis in infinitū
in partes minores, & mino-
res, nunquam dat us partem,
quæ non sit vltimè diuisibilis:
ergo nulla est dabilis alteratio,
quæ non habeat rationem inten-
sionis, cum hoc tamen semper
distinguitur, saltem accidentaliter
ab intensione, quia eadem ac-
tio, in quantum de nouo pro-
ducit calorem, præcedente tota
li priuatione illius, appellatur al-
teratio: eadem verō in quantum
semper illum producit à minori
ad maius, est intensio.

Dico tamen secundō, aliquan-
do intensio esse actionē rea-
liter diuersam ab alteratione, sci-
licet quando post productam
tam qualitatem, iterum noua ac-
tione intenditur magis, vti post
quam agens aliquod, produxit
calorem in ligno, deinde accen-
dat ignis, & illum magis intēdat,
tunc talis intensio est actio reali-
ter diuersa ab alteratione. Ratio
est, quia habet terminum reali-
ter diuersum à priori actione: er-
go est actio realiter diuersa ab il-
la. Antecedēs habebit infra: solle-
demus

demus enim gradus qualitatibus distinguere realiter inter se, quia priores realiter dantur sine posterioribus, ut patet in calore remisso: ergo intensio productiva posteriorum graduum præsupponit primos productos per aliam priorem actionem; nam fieri potest, calorem eadem actione continua produci à primo, usque ad octauum gradum, quia omnes gradus efficiunt unum, & eundem calorem continuum, & ita possunt vnica continua actione successiue produci ab eodem agente; quæ actio in quantum incipit de nouo producere calorem, appellatur alteratio, in quantum vero semper intenditur à minori ad maius, est intensio.

Circa tertium, vtrum remissio sit motus positivus, & distinctus ab alteratione, & intensione, est quorundam sententia satis in Scholis recepta, cuius Autor est Durandus in 1. dist. 17. quæst. 7. numer. 2. remissionem esse motum positivum, & proprie dictum: existimat enim terminum ad quem remissionis, non solum esse priuationem maioris caloris præexistentis, sed esse aliquid positivum, scilicet, qualitatem, prout minorem, qua ratione, dicunt constitui in ratione minoris, gradum quandam positivum, qui dicunt esse terminum ad quem remissionis: hæc ratio sen-

tentia falsa est, & omnino intelligibilis.

Quare dicendum est, remissionem non esse motum positivum, atque adeo neque motum proprie dictum, sed potius esse actionem quandam negativam, cuius terminus ad quem, est tantum priuatio maioris caloris, qui antea præexisterat, quod non obscurè videtur indicasse Aristoteles. cap. de augmentatione, ubi in simili de diminutione ait, quod augmentatio sit aliquo accedente, diminutio vero aliquo recedente: ubi reuera intelligit per diminutionem non poni aliquod, sicut per augmentationem, sed potius tolli. Et ratio est, quia quando calor totaliter desinit, illa actio est corruptio totalis caloris, quia quantumvis simul cum corruptione caloris sit adiuncta alia actio positiva, quæ est productio frigoris, tamen desinitio ipsius caloris formaliter fit per actionem corruptiuam: ergo similiter, quando calor per remissionem partium desinit, & secundum aliquos gradus, talis actio debet esse corruptio, non verò actio positiva terminata ad aliquam entitatem physicam.

Secundo, quia calor, ut quinquæ, per solam detractionem aliquorum graduum sufficientissime fit minor quam antea, quia

*ad hoc consentio de la Pierre habet
de Aquapla si in de*

habet minus quàm antea: ergo per solam detractionem remittitur absq. production alicuius modi positiui. Dicendum ergo est, terminũ ad quem remissionis esse minorem qualitatem, prout formaliter dicit carentiã maioris, ad quam carentiã sequitur relatio minoritatis, & ita remissionem esse quandam corruptionem partialem.

Sed contra hoc obijciunt, quia omnis negatio, vel carentia fundatur in aliquo positiuo: ergo debet dari aliquis modus positiuus, in quo fundetur illa carentia maioris qualitatis, atq; adeo modus ille positiuus erit primarius terminus. Respondeo tamen, carentiam præsupponere saltem entitatem positiuã subiecti, in quo sit, quia priuatio præsupponit subiectum: aliũ tamen modum positiuum fingere, in quo oriatur, chimericum valde est, quia in corruptione luminis priuatio illius causata per talem corruptionem, solum fundatur supra entitatem positiuam subiecti, in quo per corruptionem inducitur talis priuatio luminis, nihil enim de nouo producit, quando corrumpitur lumen, in quo intelligimus priuationem luminis.

Adde præterea, quod quando remissio alicuius qualitatis causatur ex intensiõne qualita-

tis contrariæ, qualiter si ignis remittitur, quando calor intenditur, tunc priuatio illa oritur ex intensiõne contrariæ qualitatis, quia cum vnum contrarium sit causa formalis expulsiõis alterius, corruptio partialis vnius oritur ex positiua intensiõne alterius, tamen quia non semper remissio vnius qualitatis oritur ex intensiõne contrariæ qualitatis, quia quando lumen remittitur, nulla qualitas introducit, eo quod non habet contrariam qualitatem, ideo dixi priuationem illam productã per remissionem, sufficienter fundari supra entitatem positiuam ipsius subiecti, in quo per ablationem alicuius gradus præexistentis inducitur priuatio illa qualitatis maioris præexistentis.

Dico secundo, remissionem esse actionem realiter distinctã ab alteratione, & intensiõne, saltem distinctiõne negatiua, ad modũ, quo supra dicebã, generationem, & corruptionem distinctam realiter negatiuè, quia potest dari remissio sine alteratione, & intensiõne eiusdem qualitatis: ergo distinguitur realiter ab illis. Probat, antecedens, quia postquã calor productus est, per alterationem, & per intensiõnem peruenit vsq. ad octo gradus, deinde ab agentibus potest paulatim remitti: sed

tunc, quando durat remissio, neque est intensio caloris, neque productio illius, sed precesserunt antea, sicut quandiu durat alteratio, & intensio, non durabit remissio, nec tunc erat, quia non potest eadem qualitas simul intendi, & remitti: ergo datur remissio alicuius qualitatis sine alteratione, & intensio illius, atque adeo remissio est actio realiter distincta ab alteratione, & intentione eiusdem qualitatis. Et hæc de hac questione,

Quest. IIII. Vtrum per additionem gradus, ad gradum fiat intensio qualitatis?

HAC In re supponendum est, solam qualitatem, & alterationem ad illam terminatam, & relationes aliquas supra illam fundatas, recipere intensiorem, secundum partes graduales, non verò rem aliquam alterius prædicamenti. Et in primis de substantia, quod non possit intendi, & remitti, est communis sententia, quæ docet D. Thom. 12. 5. questio. 51. ar. 3. quia una aqua, non est magis aqua quam alia, nec una materia quam alia, quanvis sit maior extensivè. Et ut plures alias rationes omittam, ad rem hanc probandam minus efficaces, brevit-

ter hac ratione probatur, quia formam aliquam intendi, est acquirere plures partes graduales in eadē parte subiecti, ita quod plures partes formæ correspondent eidem parti subiecti: tunc enim calor intenditur, quādo acquiritur plures gradus in eadem parte subiecti, sicut autē plures forme totales substantiales, nō possunt esse in eadē parte materiæ, habent enim omnes formæ substantiales inter se naturalem repugnantiam, ita formæ substantiales non possunt intendi in subiecto.

De quantitate etiam est facilis ratio, quia natura quantitatis est habere partes extra partes, & non partes intra partes; qualiter requiruntur ad intensiorem, & eadem ratio est de figura, & ubi, quæ etiā habet partes extra partes: & idem est de quando, quia duratio etiam habet partes extra partes successione, & duratione; de situ patet, ac tandem de relatione. Probat, quia una paternitas non est magis paternitas, quam alia. Adde tamen, relationem posse recipere magis, & minus intensivè, quia cum relatione proportionetur cum fundamento, sicut qualitates, in quibus fundatur relatio similitudinis, possunt recipere magis, & minus intensivè; ita etiam similitudo intensivè potest esse maior,

maior, & minor. Et ita patet, solam qualitatem, & alterationem ad illam, terminatam, & relationes in illa fundatas, esse intensibiles, & remissibiles. Restat autem examinare, quomodo fiat huiusmodi intensio, & remissio in qualitatibus, quia de alijs quid simile erit dicendum.

De hac ergo re varia sunt philosophorum placita. Prima sententia fuit assertentium, in intensione. v. g. quando calor intenditur, totum calorem præ-existentm corrumpi, & alium de nouo præ-existenti perfectiorem produci. Similiter in remissione corrumpi totam qualitatem præ-existentm, & de nouo produci aliam perfectiorem, tenet Durand. in. 1. distin. 17. num. 25. Niphus. 5. Physic. in fine.

Probat autem Durand. suam sententiam, quia sicut motus localis ad vbi, seu, præsentiam localem se habet: ita alteratio, seu intensio ad qualitatem: sed per motum localem continuo variantur præsentia locales, & dum noua præsentia acquiritur, alia præ-existent corrumpitur: ergo similiter in motu alterationis, seu intensiois, non est eadē qualitas, sed semper alia, & alia.

Secundò, quia in omni mutatione, terminus a quo, expelli-

tur adueniente termino ad quem: sed in motu intensiois terminus a quo est qualitas remissa, eo quod intensio procedit a remisso: ergo adueniente qualitate intensa, quæ est terminus ad quem intensiois, debet corrumpi qualitas remissa, quæ erat prius.

Tandem, quia ex Aristot. 1. Physic. in quavis mutatione solum manet subiectum commune utriq; termino: ergo in intensioe non manet qualitas præ-existens, quæ erat terminus a quo, sed solum manet subiectum illius.

Hæc tamen sententia merito iam hoc tempore ab omnibus reiicitur. Et probatur, quia in primis non corrumpitur qualitas præ-existens, ut alia de nouo generetur, quia tribus tantum modis potest qualitas aliqua corrumpi, primo a contrario, secundo ex defectu subiecti, a quo pender, tertio ex defectu conseruantis: sed ex nullo istorum potest corrumpi, quando intenditur qualitas aliqua: ergo non corrumpitur. Probatur antecedens, quia in primis, non corrumpitur a contrario, quia contingere potest, quod non habeat contrarium, ut quando lumen corrumpitur, intenditur.

Secundò, quia quauis habeat

Est contrarium agens, quod habet virtutē, quo vt in præsencia contrarij intendatur qualitas, multo melius habebit virtutem ad conseruandam præexistentem, ne corrumpatur, quia qualitas præexistens minus perfecta est, quam illa, quæ per intentionē producitur iuxta hanc sententiam: ergo si habet virtutem ad producendum in præsencia contrarij qualitatem quādam magis perfectam, cur non poterit melius conseruare præexistentem, ne corrumpatur, quæ imperfectior erat? Quod verò, nec corrumpatur ex defectu subiecti, patet, quia quando calor ligni intenditur, semper manet idē subiectū. Quod verò, nec posset corrumpi ex defectu conseruantis, patet, quia adest. v. g. ignis, quando calor ligni intenditur: ergo ex nullo capite potest corrumpi. Dices; non corrumpi proprie à contrario, sed per aduentum maioris qualitatē, quæ sub modo maioris incompossibilis est cum minori, vt minor est, atq; adest corrumpitur per aduentū alicuius incompossibilis. Hoc tamen non satisfacit, quia ex hoc solum probatur corrumpi per intentionē minoritatis illam, quæ fuit in termino à quo, quia est incompossibilis cū maiori qualitate, non tamen probatur corrumpi qualita-

tem præexistentē, quæ erat minor; aliās quādo homo per augmentationē, vel nutritionē fit maior, corrumpitur homo, qui antea fuit, quia proportionali modo fit de minori maior, licet in intentione qualitas.

Secundò contra hanc sententiam optimè arguit Scotus in. i. d. 17. q. vltima, quia si dū calor remittit frigus, per talem remissionem corrumpitur frigus, & aliud de nouo producitur, sequitur calorem, frigus producere effectum, quod est absurdū. Sequella probatur, quia calor est causa efficiens illius remissionis: ergo si per remissionem illam de nouo producitur frigus, sequitur calorem producere frigus.

Tandem, quia sequeretur in intentione caloris infinities corrumpi calorem, & alium, atque alium de nouo in infinitum produci, quia calor est diuisibilis in infinitum: ergo dum magis intenditur, in infinitum, secundū partes proportionales, infinities corrumpitur, & produceretur: quæ omnia absurda sunt.

Secunda sententia, in hac re asserit, intentionem fieri per variationem existentie ipsius qualitatis, ita vt, qualitas per intentionem mutet existentiam imperfectam, quam habet, & aliam perfectiorem adquireat, nulla

tamen facta variatione in entitate, sed solum in existentia. Tenet Capreol. in 1. distin. 17. quæstio. 2. artic. 1. & Astudillo hoc cap. Huius sententiæ fortasse illud est fundamentum, quia essentia, ut in pe docet Aristot. consistunt in indistinctibili: ergo per intensionem solum potest esse maior existentia qualitatatis, non vero ipsa essentia.

Hæc tamen sententia duabus de causis, non placet. Primò, quia inter essentiam, & existentiam, nulla est distinctio ex natura rei, ut ostendimus 1. Phys. disput. 5. ergo non potest fieri mutatio aliqua realis in existentia, nisi etiam fiat in essentia, & entitate illius.

Secundò, quia etiam si concedamus existentiam ex natura rei distingui ab essentia, potest facile impugnari, quia si possibile est, qualitatem in eadem parte subiecti acquirere perfectiorem existentiam, vel hoc fit, ita ut prior existentia corrumpatur, & alia de nouo generetur, & hoc non, quia corrupta existentia rei, corrumpetur res ipsa, & ita iam corrumpetur qualitas præexistens, ut prima sententia asserbat, vel sit, ita ut priori existentia a partialis addatur, qua perficiatur, & tunc potest fieri argumentum. Quia si existentia qualitatatis potest in

eadem parte subiecti acquirere nouam entitatem partialem: ergo intensio non tantum debet fieri per additionem existentie, sed etiam per additionem nouæ entitatis partialis, in eadem parte subiecti.

Tertia sententia, quæ hoc tempore est satis communis inter Thomistas asserit, intensionem, nec fieri productione nouæ qualitatis, nec nouæ partis qualitatatis, sed per maiorem radicationem ipsius qualitatatis in subiecto, quam radicationem dicunt esse quendam modum, quem qualitas acquirit per intensionem, ita tamen quod per intensionem nulla qualitas, nec partialis, nec totalis acquiritur, sed tantum modus qualitatis. Sic tenet Sonzin. 8. Methaph. quæstio. 21. Iabell. quæstio. 6. Bañez hoc cap. quæstio. 5. & 2.2. quæstio. 24. artic. 5. Medin. 2. part. quæstio. 52. artic. 2. Probantq; suam sententiam, primò ex D. Tho. 1.2. quæstio. 2. art. 5. ubi dicit, qualitatem non intendi per additionem qualitatis, sed quia eadem qualitas magis, ac magis participatur a subiecto, & 2.2. quæstio. 24. artic. 5. asserit raritatem. (& idem est de quantis alia qualitate) non intendi per additionem forme ad formam, sed ex eo quod subiectum magis, ac magis participat eandem formam. secundum quod

Quod magis reducitur de poten-
tia ad actum: & scilicet alibi D. Tho.
quod si albedo esset separata a
subiecto, non posset intendi: sen-
tit ergo intensionem fieri per
maiores radicationem formæ
in subiecto.

Secundò probant ex Aristot.
4. Phys. tex. 84. ubi dicit calidum
fieri magis calidum, nullo facto
calido de nouo: ergo per inten-
sionem caloris nullus calor pro-
ducitur de nouo.

Tertiò argumentantur ratio-
ne desumpta ex D. Tho. 2. 2. lo-
co citato, quia si per intensionem
additur noua pars qualitatis di-
uersa à præexistentibus, sequi-
tur dari duo accidentia solo nu-
mero differentia in eodem sub-
iecto. Quod si respondeas solū
probari, quod dentur duo acci-
dentia partialia in eodem subie-
cto. Contrà est, quia si duo acci-
dētia partialia possunt dari in eo-
dem subiecto partiali, eadem rā-
tione poterunt dari duo totalia
in eodem subiecto totali, est e-
nim proportionalis ratio.

Tandē quarto, quia si per in-
tensionem producitur aliqua pars
qualitatis diuersa à præexisten-
tibus, vel illa pars adueniens est
diuersa ratione subiecti, & hoc
non, quia aduenit in eodem sub-
iecto, in quo sunt partes præexi-
stentes, vel ratione agentis, &
hoc etiam modo non est diuer-

sa, quia qualitas potest intendi
ab eodem agenti, a quo primo
fuit producta, ergo ex nullo ca-
pite potest intelligi distinctio in-
ter terminum productum per in-
tensionem, & qualitatem præ-
existentem, & ita per intensionem
non producitur aliquod diuer-
sum a præexistēti, sed solum fit
intensio per maiorem radicationem
eiusdem qualitatis in subie-
cto.

Hęc tamen sententia semper
mhi visa est falsa, impugnariq;
potest, excludendo omnes mo-
dos, quibus autores illius senten-
tiæ explicant hanc maiorem ra-
dicationem qualitatis in subie-
cto, nullam prorsus adueniente de
nouo qualitate totali, nec partia-
li. Primò enim quidam dicunt, il-
lam maiorem radicationem esse
nouam quādam informationem
ipsius, ita quod eadē forma, quæ
præexistebat, intimius informat
subiectum, & ita dicatur magis
radicata in subiecto; sed hoc est
falsum, quia in causis naturali-
bus impossibile est effectum
crescere, nisi vel crescat virtus
causatiua in causa, vel saltem ap-
proximatio causæ, ad effectum,
qualiter ignis fortius calefacit,
dum magis approximatur: ergo
impossibile est, quod informa-
tio formæ intensior sit, nisi for-
ma in sua entitate crescat, atque
adeo in intensione prius est for-

nam ipsam in sua entitate inten-
siue augeri, quàm informare in-
tensius.

Quare secundò alij dicunt, il-
lam maiorem radicationē esse,
quod forma ignis inhaereat sub-
iecto, ita quod magis radicari, sit
magis inhaerere formam; sed ne-
que hoc est verum, quia inhae-
rentia formæ accidentalis non
distinguitur ab informatione il-
lius, quia inherere, est esse in sub-
iecto dependens ab illo: sed
per informationem sunt formæ
accidentales in subiecto à quo
dependent: ergo in formis acci-
dentalibus inhaerentia, & infor-
matio cum dependentia à subie-
cto sunt idem. Dixi informatio-
nem dependētia, quia non que-
ritur informatio est inhaerentia,
quia anima rationalis informat,
non tamen inhaeret materiæ,
quin potius, ut vidimus i. phys.
habet propriam subsistentiam, sal-
tem partialem, quæ per se existit
independenter à subiecto, quia
ita informat, quod in suo esse,
sit independens à subiecto, quā-
vis informatio ipsa sit dependēs
ab illo, eo quod informatio ver-
satur circa subiectum aliquod.
tamen quando forma aliqua in-
format cum dependentia ipsius
formæ à subiecto, ipsa infor-
matio est inhaerentia formæ
in subiecto: quia per informatio-
nem venit subiectum quo per de-

Tertiò alij dicunt qualitate
aliquam magis radicari in subie-
cto, nihil aliud esse quam, quod
subiectum illius magis reducat-
ur de potentia ad actum ipsius
qualitatis. Sic docet Sôxi. ubi su-
pra: est quæ terminus iste loquē-
di magis communis. Verumta-
men, vel hic modus tantum con-
tinet verba, & non res, vel inci-
dit in nostram sententiam, scili-
cet, quod per intensionem pro-
ducatur noua pars formæ. Et
probat, quia tunc subiectum
magis reducitur de potentia ad
actum, quando recipit magis de
actu ipso: ergo si per intensionē
magis reducitur ad actum ip-
sius qualitatis, idēd est, quia ma-
gis recepit de illo actu, & for-
ma, quæ est qualitas: ergo per
intensionem ipsius formæ pro-
ducitur.

Quartò alij dicunt, illam ma-
iorem radicationem, esse nouū
quendam modum, quem acqui-
rit qualitas per intensionem, &
ita dicunt, per intensionem non
produci nouam qualitatem ad-
huc partialem, sed tantum no-
uum modum qualitatis. Quis
nam tamen fuisse modus, an scī-
litur sit informatio, seu maior in-
haerentia ipsius qualitatis, non
explicant: solum dicunt, quod
quemadmodum quantitas, quo
magis dilatur in o. dicitur ad lo-
cum, absque eo tamen, quod per
rarefa-

refractionem producat ali-
qua pars quantitatis, ut vidimus
quarto Physicorum, acquirit no-
uum modum, ita qualitas per in-
tensionem, absque eo quod pro-
ducatur noua pars qualitatis, ma-
gis radicatur in subiecto, ex eo
præcisè, quod habet nouum mo-
dum qualitatis.

Sed hic modus dicendi falsus
est, quoniam vel ille modus qua-
litatis, qui acquiritur per inten-
sionem, est eiusdem speciei cum
ipsa qualitate, quæ intenditur,
& sic potius est qualitas, quam
aliquid diuersæ rationis ab illa,
& ita intensio fieret per aduen-
tum nouæ qualitatis partialis:
si autem ille modus, quem is-
ci fingunt, distinguitur specie
ab ipsa qualitate præexistenti:
ergo quando intenditur quali-
tas, constituitur in tali inten-
sione per aliquam formam spe-
cie diuersam à præexistenti, &
ita sequitur calorem intensum
specie differre à calore remisso,
quod est absurdum: ergo im-
possibile est per intensionem
produci aliquid, quod non sit
qualitas eiusdem rationis cum
præexistenti. Exemplum ta-
men illud de refractione quan-
titatis, nullum est, quia per re-
fractionem non fit quantitas
maior intrinsece, in sua entita-
te, cum nulla quantitas illi ad-
datur, solum sit maior in ordi-

ne ad locum, quia acquirit no-
uam quandam extensionem in
ordine ad locum: tamen per in-
tensionem fit qualitas maior in-
trinsece in sua entitate, ad mo-
dum quo quantitas sit maior per
augmentationem in sua entita-
te, atque adeo, sicut per augme-
tationem acquiritur noua pars
quantitatis, ita per intensionem
noua pars qualitatis in eadē par-
te subiecti.

His ergo sententijs reiectis,
dico primo in hac questione,
certum esse debere per intensio-
nem produci aliquam nouam
qualitatē, siue distinguatur rea-
liter à qualitate præexistenti, si-
ue nō, de quo postea. Ratio est,
quia postquam qualitas produ-
cta est, & deinde per nouam a-
ctionem intenditur, talis inten-
sio est noua actio: ergo debet
terminari ad aliquam nouam en-
titatem, quia ex natura rei noua
actio productiua, alicuius noui
terminum postulat.

Dico secundò entitatem istā
productam per intensionem es-
se qualitatem quandam partialem
eiusdem rationis cum præexis-
tenti, non verò modum quen-
dam diuersæ rationis ab ipsa qua-
litate, ita quod per intensionem
adquiratur in eadem parte sub-
iecti noua pars gradualis qualita-
tis, quæ vnita cum præexisten-
ti, facit qualitatem præexisten-
tem

rem esse maiorem. Hæc sententia docuit Scot. in I. d. 17. q. ult. Grego. q. 4. label. q. 6. Toler. 4. phylis. q. 12. Et in primis, quod per intensionem debeat produci aliquod, quod sit qualitas, & non diuersæ speciei ab illa, et quod intensione caloris debeat produci calor, ostendimus iam contra quatum modum explicandi sententiam S. Tho. quod verò illa qualitas sit partialis, ita quod in intensione caloris non producatur totus calor de nouo, ostendimus contra sententiam supra relatum, quia reuera intendi qualitatem, non est fieri de nouo, sed tantum productam acquirere plures gradus. Quod verò illa pars qualitaris, quæ est gradus adueniens, debeat produci in eadem parte subiecti, in qua sunt gradus præexistentes, non verò in alia parte subiecti diuersa; probatur quia longe aliud est, qualitatem intendi, & extendi per subiectum: potest enim calor, ut octo permanens semper in eadem intensione, amplius, & amplius extendi per subiectum; sed quando qualitas extenditur, producitur noua pars extensionis qualitaris in noua parte subiecti, aliàs non extenderetur: ergo ad intensionem opus est, ut pars adueniat in eadem prorsus parte subiecti.

Ad id tamen dictis, etiam in extensione qualitaris, debere pro-

duci nouam partem qualitaris, & non solum nouum modum. Iste testis que simili ratione probari, quia si qualitas extenditur per aliquid diuersæ rationis a præexistenti, sequitur qualitatem extensam differre specie à qualitate, quæ erat antea, quæ extenditur per aliquid diuersæ rationis à præexistenti, debet ergo proportionali modo in extensione qualitatis produci, non quidam modus, sed noua pars qualitaris, non pars intensionis, sed extensionis.

Dico tertio, gradus qualitaris productus per intensionem realiter distinguitur à gradibus præexistentibus, saltem partialiter, ad modum quo 6. phylis. diximus, partes quantitatis distinguuntur realiter inter se partialiter. Hæc sententiam etiam tuerentur Autores citati in secunda conclusione. Et ratio est euidentis ex regula illa generali, quod quodlibet quod à parte rei, vnum potest separari ab alio, illa duo distinguuntur realiter, sed potest dari in qualitate primus gradus sine secundo, & secundus sine tertio, & sic de reliquis, quia qualitas acquirit nouum gradum per nouam actionem: ergo gradus qualitaris distinguuntur inter se realiter, & partialiter, atque, adeo per intensionem producitur aliquod ex natura rei diuersum à præexistente, ad modum quo per augmentationem acquiritur.

acquiritur noua pars quantita-
tis realiter diuersa à præexisten-
ti.

Respondent Autores contra
rij, esse diuersum rationem, quia
pars quantitatis, quæ acquiritur
per augmentationem, subiectatur
in noua parte substantiæ diuer-
sa ab illa, in qua subiectatur quæ-
ritas præexistens, & ita est diuer-
sa pars quantitatis, quia habet di-
uersum subiectum, at verò gra-
dus qualitatis, qui per intensiōem
producitur, subiectatur in eadē
parte subiecti, in qua sunt gra-
dus præexistentes.

Sed non placet hæc solutio,
quia accidentia, ut vidimus pri-
mo Physicorum, non indiuidua
tuta subiecto, sed à sua intrinse-
ca entitate: vnde quemadmodū
successiue dantur plures calo-
res realiter diuersi in eodē sub-
iecto, scilicet, modo vnus, &
postea alius, quanuis subiectum
sit idem, quia cum hoc retinere
possunt suam diuersitatem in-
trinsecam per suas intrinsecas
entitates, ita quanuis plures gra-
dus sint simul in eadē parte sub-
iecti, adhuc retinent suam diuer-
sitate in intrinsecā propter suas
intrinsecas entitates.

Secundò probatur, quia calor
intensus habet effectum longe
prestantiorem, quàm calor re-
missus, quia calor intensus dis-
ponit ad formam ignis: secus

verò remissus: ergo signum est
in calore intenso includi aliquē
gradum, seu entitatem realiter
diuersam a gradibus, qui sunt in
calore remisso.

Tertiò, quia si subiectum ali-
quod habet calorem, & deinde
calor intenditur, subiectum il-
lud dum recipit novos gradus,
realiter mutatur: ergo acquirit
aliquid realiter diuersum a præ-
existenti. Patet consequentia,
quia mutatio necessario dicit no-
uitatem: ergo mutatio realis fit
per aliquid nouum realiter: er-
go realiter distinctum: quia no-
uitas distinctionem importat, &
ita nouitas realis importat dis-
tinctionem realem.

Dico vltimò: etiam in exten-
sione qualitatis, partem illam ex-
tensionis, quæ producitur, reali-
ter distinguere a præexistentibus:
hoc enim similibus rationibus
ostendi potest, ac de intensione
scilicet, quia potest dari calor
extensus in quantitate digitali:
ergo quando amplius extendi-
tur pars illa, quæ de nouo adue-
nit, realiter distinguitur a præ-
existentibus, quia datur vnum si-
ne alio.

Tandem in nostra sententiā
illud est aduertendum, etiam in
ea verificari, quod intensio fiat
per maiorem radicationem in
subiecto, non quidem eodem
modo, quo Thomistæ intendūt,
ita

ita quod per intentionem solū producat nōus modus, & non noua pars formæ, vnde quia illa forma magis intenditur, cum acquirit plures partes intentionis, idē magis radicaliter in subiecto.

Ad fundamenta adducta pro contrarijs sententijs respondetur. Ad primum primæ sententiæ, esse longe diuersam rationem de motu locali, & de motu alterationis, nam in motu locali, præsentia locales sunt essentialiter immobiles à tali numero spacio, vt late vidimus. 4. Phy. idē dum mobile per transit ad nouum spatium, acquirit nouam præsentiam, p̄iorque corrumpitur, & ita est vna præsentia ex natura rei in composibilis cum alia, at verò gradus remissi, non sunt in composibiles cum gradibus intensis, quin potius ex omnibus illis coalescit qualitas quædam intensa, & continua, ita quando in intentione producit nōus gradus, non corrumpuntur præexistentes.

Ad secundum, quod vt supra vidimus, terminus à quo in intensione, non est qualitas remissa considerata præcise in esse qualitatis, sed prout dicit eam tunc illorum graduum, quibus qualitas constituitur intensa, & ita hæc præmissio tollitur adue-

niente termino ad quem, scilicet dum producantur gradus intensi. Et eodem modo respondetur ad argumētum, in quauis transmutatione non manere terminū à quo, ea ratione, quæ est terminus à quo, sed solum subiectum illius.

Ad argumentū secundæ sententiæ respondetur, quod vt sup̄ diximus, axioma illud: Essentialia consistunt in indiuisibili, intelligendum est, quantum ad predicata essentialia, id est, nulum predicatum essentialia potest detrahi ab essentia aliqua, vel addi, manente eadem essentia: quia si ab homine detrahas predicatum animal, vel addas predicatum alterum, non erit homo, non tamen debet intelligi, quantum ad partes phisicas, & integrantes, quia hoc modo essentia habent latitudinem partium, qualiter quantitas intra limites sup̄ speciei potest esse maior, & minor.

Tandem ad argumenta Thomæ missarum. Ad primum, nunquā D. Thomam aliquid contra nostram sententiam docuisse, si recte intelligatur, quin potius, videtur illam docere aperte, quia 2. 2. q. 34. ad 3. dicit, propriam vocem igne eis qui afferunt charitatem (& idem est de alijs qualitatibus) inter de, solum per maiorem redactionem in

in subiecto, & non secundū suā
essentiā, est enim, inquit, impos-
sibile augeri radicationem for-
mæ, & non augeri ipsam formā:
vnde eius interpret. Caiet. 1. p.
q. 44. art. 1. circa solutionem, ad
primum optime aduertit inten-
sionem, & remissionem forma-
rum in sententia D. Thom. fieri
in essentia, & entitate ipsius for-
mæ: vnde quando S. Thom. 2. 2.
q. 24. art. 5. negat charitatem in-
tendi per additionem, loquitur
de additione formarū per vnio-
nē, ita quod pars iam antea pro-
ducta, deinde vnatur præexis-
tenti formæ, nō tamen loquitur
de additione proueniente ab in-
terna potentia passiva subiecti,
quam fuisse eius mentem consi-
gabit legenti articul. 5. in corpo-
re: & eodem modo intelligen-
dus est Sanct. Tho. quando ait,
si albedo esset separata, non pos-
set intendi: quia si esset natu-
ra sua separata à subiecto, esset
substantia, quia accidens potius
petit esse in subiecto: ergo si na-
tura sua esset separata, esset quid
substantiale, & ideo nō posset
intendi.

Ad Arist. verò respondetur,
maximè notanda esse illa verba,
calidum sit magis calidum. nul-
lo calido de nouo accedente: ibi
enim dixit, nullo calido de no-
uo accedente, id est, nullo subie-
cto calido de nouo accedente, &

ita quāuis per intensiōnem accē-
dat nouus calor, non tamē acce-
dit nouum calidum. Ratio est,
quia cum gradus caloris, qui per
intensiōnē producit, adueniat
eidem prorsus parti subiecti, in
qua erant gradus præexistentes,
ideo aduenit eidem parti calide,
& ita nō accedit nouum calidū,
tamen accedit nouus calor eidē
parti calide, in quo maximè dif-
fert inter intensiōnem, & augmē-
tationem, quia duæ partes quan-
titatis nō possunt penetrari in
eodem subiecto, ita augmenta-
tio sit nō solum accedente noua
quantitate, sed etiam accedente
nouo quāto, quia simul cum no-
ua quātitate aduenit noua pars
materiz, in qua subiectatur no-
ua illa quātitas, & ita augmentatio
sit nouo quanto accedente, tamē
intensio sit, nullo calido accedē-
te, vt explicatum est.

Ad primam rationem respon-
detur, quod vt vidimus. 1. Phys.
disput. vltim. accidentia nō in-
diuiduātur à subiecto, & ita nul-
lum est inconueniens dari duos
calores partiales numero diuer-
sos in eadem parte subiecti, quia
quāuis sint in eadem parte sub-
iecti, adhuc distinguuntur per
suas entitates intrinsecas.

Sed in talibus adhuc, quia quā-
uis accidentia nō indiuiduuntur
à subiecto, adhuc tamen nō pos-
sunt per naturam dari duo acci-
dencia.

dentia. v. g. duos calores totales numero diuersos in eodem subiecto totali, vt vidimus loco citato: ergo nec poterūt esse duo calores partiales in eadem parte subiecti: v. l. ei enim proportionalis ratio. Respondetur tamen esse diuersam rationē, quia duo calores totaliter diuersi, quales sunt, qui reperiūtur in subiectis diuersis, non habēt inter se naturalem aliquam subordinationē, & sunt quasi disparati, nec ordinantur ad diuersa munera, at vtrū gradus diuersi eiusdem qualitatis habent inter se naturalem subordinationem, ita vt secundus natura sua præquirat primū, & præterea nō habent munera omnino similia, qui posteriores gradus ordinantur ad perfectiorem eandem Qualitatem, quā priores: diximus enim loco citato acciden- tia, quæ diuersimodē afficiunt subiectū: præstātq; diuersa munera, posse reperiri simul in eodem subiecto, quanuis solo numero differāt, qualiter. 2. de anima dicam, duas species visibiles duorum alborum dari simul in eadem parte subiecti: habent enim diuersa munera, quia quælibet illarum tantum representat obiectum suū, & non aliud.

Tādē ad vltimum ex dictis patet solutio, gradus enim qualitatis non distinguuntur realiter, propter diuersitatem

subiecti, nec etiā propter diuersitatem agētis, quia possunt plures ab eodem agenti produci; sed distinguuntur per suas intrinsecas entitates, se ipsis diuersas ex natura rei.

Quæst. V. Vtrū gradus qualitatis, qui producuntur per intentionem, habeant inter se naturalem subordinationem?

Suppono ex dictis, gradus qualitatis distingui inter se realiter, saltem partialiter, quia potest dari a parte rei primus sine secūdo, & primus, & secūdos sine tertio, & sic de reliquis, & ita calor, vt quatuor, etsi nō totaliter, partialiter realiter distinguitur à calore, vt tria, quātū gradū caloris diuersū realiter a præexistētib; ergo saltem per illā partē distinguit realiter ab illis.

Solum ergo est dubiū, vtrū gradus isti qualitatis habeant inter se naturalem aliquam subordinationem, & inequalitatem in perfectione individuali, quia quōd non distinguantur specie, omnes conueniunt. Ratio est, quia quæ specie differunt, non possunt inter se continuari: sed huiusmodi gradus inter se continuantur inter se per indivisibi-
lia

Ma intentionis, admodum quo
ta res quantitatis extensivè cō
tinuantur: ergo non distinguun
tur specie.

In hac re plures existimant,
gradus qualitatis esse omnino si
miles & æquales in perfectione
individuali, ita ut, tam perfectus
sit primus gradus, sicut octavus,
secundum se sumptus, solumq̃
differre ordine tēporis, ita quod
qui primus tempore producit
appelletur primus, & sic de reli
quis: etsi omnes simul producā
tur, solum per intellectum nu
merantem, habeant denomina
tiones primi & secundi, cuius
sententię nullum video proba
bile fundamentum, nisi quia gra
dus qualitatis sunt eiusdem spe
ciei, & ita non videtur maior ra
tio unius, quā alterius.

Tamen dico primò, gradus
qualitatis habere aliquam inæ
qualitatem in perfectione indi
viduali. Quæ conclusio, quāvis
autoritate probari non possit,
quia Autores de hac re nihil in
speciali tradunt, potest rationi
bus efficaciter probari. Primò,
quia quando ignis producit uni
cum gradum caloris in aqua, ex
pellit aliquem gradum frigidita
tis, ergo si omnes sint omni
no eiusdem speciei, & perfectio
nis individualis, nulla est pro
fus ratio, quare expellatur unus,
potius, quā alius, atque adeo

ille gradus caloris, vel expellet
omnes gradus frigiditatis ab a
qua, vel nullum quorum utrum
que constat esse falsum: ergo cū
vnus gradus caloris expellat v
num gradum frigiditatis & non
omnes, signum est esse maiorem
aliquam rationem de vno, quā
de alio, & ita non omnes gradus
esse æqualis perfectionis indivi
dualis.

Secundò id manifestè proba
tur, quia primus gradus caloris
solum producit primum gradū
caloris, non verò quartum, vel
octavum, nec quilibet gradus
est sufficiens dispositio ad for
mam ignis: ergo apertum est in
diciū, esse inæqualitatem in
gradibus, secundum perfectio
nem individualem.

Et si obijcias, quia in substan
tijs sæpè contingit hominem,
v. g. producere alium hominem
perfectiorem, secundum differ
entiam individuaalem, contin
git enim generari hominem for
torem, & robustiorem, quæ na
turalia accidentia indicant sub
stantiam perfectiorem esse: er
go similiter poterit primus gra
dus, etsi imperfectior, aliud per
fectiorem producere. Respon
detur hominem aliquem, solum
producere hominem robustio
rem se per accidēs, scilicet, quia
vel adiuvatur ab aliqua particu
lari constellatione astrorum, quæ
eo

eo tempore adfit, ratione cuius effectus perfectior euadat, vel propter aliam similem circumstantiam, ex varijs, quæ in hac materia occurrere solent, tamē per se loquendo, nihil producit in genere causæ principalis supra suam perfectionem.

Dico secundo in hac quæst. Gradus qualitatis habent inter se subordinationē, ita vt posteriores gradus, ex natura rei, pendant à prioribus, illosq; supponant, & ita gradum aliquem appellari primum, vel secundum, non esse propter solam voluntariam enumerationē intellectus, sed propter naturalem subordinationem illorum, ita vt primus ob suam imperfectionem nullū alium præsupponat: secundus tamen ex natura rei præsupponat primum, & sic de reliquis.

Hanc cōclusionem, etsi obiter attingat Caiet. 2. 2. q. 24. art. 7. vbi docet, gradus priores disponere ad posteriores. Ratio autem sumitur ex dictis, quia gradus caloris, non omnes expelluntur simul, sed ordine quodam, ita vt prius expellatur octauus gradus, deinde septimus, & sic de reliquis: ergo gradus isti, etsi sint quasi penetrati in eadem parte subiecti, habent naturalem subordinationem, ita vt, posteriores prius expellantur, quam priores, illosq; supponant.

Præterea cum gradus qualitatis habeant inter se naturalem quādam inæqualitatem imperfectione individuali, imperfectiones natura sua debent disponere ad perfectiores, & ita habent naturalem subordinationem.

Tandem à nominis etymologia potest sumi ratio: ideo enim in qualitate partes intensionis dicuntur gradus, quia inter se habent naturalem quādam graduationem, & subordinationē, quod secus est de partibus extensionis ipsius qualitatis, vel quātītatis, istæ enim partes, non dicuntur gradus ab autoribus, quia quāuis habeant inter se ordinē in ordine ad sitū, non tamen habent subordinationem secundum maiore, vel minorem perfectionem in sua intrinseca entitate, & ita solum partes intensionis ipsius qualitatis appellantur gradus.

Occurrit tamen difficultas, si posteriores gradus qualitatis pendent à prioribus ex natura rei, in quo genere causæ pendant ab illis. Respondetur imprimis, non pendere in genere causæ efficientis, ita vt priores gradus effectiue attingant productionem posteriorum. Ratio est, quia vnumquodq; operatur in quantum est in actu, sed calor vt vnum, solum est in actu secundum vnum gradum: ergo non

non potest producere secundum gradum caloris, nec secundus tertium, & sic de reliquis.

Quod verò nec posteriores gradus pendeant a prioribus in genere causæ materialis, tanquam a subiecto, ita quod gradus secundus subiectetur in primo, & sic de reliquis. Probatur, quia si octauus gradus immediate recipitur in septimo, sequitur octauum gradum caloris, & primum frigiditatis non contrariari inter se. Sequella probatur, quia primus gradus frigiditatis non recipitur in septimo gradu caloris, sed immediate recipitur in subiecto: ergo si octauus gradus caloris non recipitur immediate in subiecto, sed in septimo gradu, sequitur octauum gradum caloris, & primum frigiditatis, non versari immediate circa idem subiectum, atque adeò, non contrariari, quia contraria versantur circa idem subiectum immediatum: quod verò consequens sit falsum, patet, quia primus gradus frigiditatis expellit octauum gradum caloris, non verò alios priores.

Dicendum ergo est, ve insinuat Coietan. ubi supra, posteriores gradus qualitatis pendere a prioribus in genere causæ materialis, non quidem tanquam a subiecto, sed tanquam a dispositione prærequiritæ, quia dispo-

sitiones expectant ad genus causæ materialis, ut vidimus secundum Physicorum, quia eum posteriores gradus sint perfectiores prioribus, disponunt natura sua priores ad posteriores.

Sed obijcies, quia ex prædicta subordinatione graduum sequi videtur, quod in qualitatibus detur minimum quoad intensiōem, contra dicta 1. Physic. Sequella probatur, quia primus gradus non supponit alium imperfectiorem, aliàs non esset primus, & ita est omnium infimus, aliàs in contraria qualitate, ex natura rei, esset possibilis alius gradus supra octauum, qui opponeretur minori primo alterius qualitatis, quod tamen est falsum, quia summa latitudo possibilis est, usque ad octo.

Sed respondetur facile, negando consequentiam. Pro quo notandum est, quod sicut partes quantitatis, quæ sunt partes extensionis, quædam sunt aliquotæ, scilicet, quæ dicunt certam, & determinatam quantitatem, ut palmus: quædam verò proportionales, scilicet, quæ non dicunt certam, & determinatam quantitatem, & ita possunt sumi minores, & minores in infinitum: ita in partibus intensiōis qualitatis alię sunt partes aliquotæ, scilicet, quæ dicunt determinatam intensiōem,

nem, quales sunt gradus qualitatis, ut calor, ut unum, vel duo: tamen rursus quilibet gradus, qui est pars aliquota intentionis, potest diuidi in infinitum, secundum partes proportionales, quia unus gradus est diuisibilis in duas medietates, & quilibet medietas in alias duas minores, & sic in infinitum. Vnde optime intelligitur, qualiter quantum primus gradus sit prima pars aliquota, tamen non datur minor, quia adhuc ille gradus continet infinitas partes proportionales.

Et hinc ulterius fit, quod quia quilibet gradus qualitatis est diuisibilis in infinitum, primus gradus caloris opponitur gradui octauo frigiditatis diuisibiliter, ita ut medietas prima opponatur medietati ultimæ octauæ gradus frigiditatis, quia quilibet gradus paulatim expellitur secundum proportionales partes, quas habet.

Et si dicas, saltem sequitur dari maximum in intentione, quia non est per naturam possibilis maior calor, quam ut octo, alias esset possibilis alius minor primus, qui opponatur illi gradui, ultra octauum caloris. Respondeo, solum probare qualitates habere maximum intentionis, & considerentur, ut sunt dispositiones naturaliter conuer-

tiue subiecti, in quo sunt, quicquid ignis, qui est omnium calidissimus, tantum ad suam conuersionem requirat calorem, ut octo, & non maiorem, idcirco hoc modo datur maximum in calore: tamen calor, secundum suam naturam consideratus, potest esse maior, quam ut octo, & similiter, non repugnabit calori, secundum se considerato, quod datur in illo gradus aliquis, qui sit imperfectior illo, qui de facto est primus, cum quolibet dato possit Deus alium imperfectiorum producere, de facto tamen non est possibilis alius gradus inferior primo gradu frigiditatis, qui illi opponatur.

Ex dictis hactenus sequitur, qualiter sit intelligenda contrarietas, quæ est inter contrarias qualitates, nam, v.g. calor, & frigus, ita opponuntur, quod quilibet gradus unius opponatur alteri gradui alterius, sed non opponuntur cuilibet gradui unius omnes gradus alterius, quia primus gradus frigiditatis tantum expellit octauum caloris, non vero alios gradus, & secundus frigiditatis, septimum gradum caloris, & tertius, sextum, & quartus, quintum, & quintus, quartum, & sextus, tertium, & septimum, secundum, & octauus, primum frigiditatis, & quilibet gradui unius opponitur

Gradus alterius, sed non omnes, & ita non repugnat quartus gradus caloris cum quarto frigiditatis, qualiter aqua tepida simul habet calorem, & frigus in gradibus remissis, unde dummodo ex utraque qualitate dentur tantum octo gradus, ut sint quatuor unus, & quatuor alterius, tales gradus compositibiles sunt in eodem subiecto.

Ad argumentum contrariæ sententiæ respondetur, verum esse, omnes gradus unius qualitatis esse eiusdem speciei, ex hoc tamē solum probatur, quod sint eiusdem perfectionis specificæ, non tamen quod secundum differentiam individualement non sit vnus perfectior alio, sicut species, quāvis in ratione generica sint æquales, tamen ratione differentie specificæ potest esse vnus perfectior alia.

Sed instabis, quia magis differunt, primus, & secundus gradus caloris, quā duo primi gradus duorum graduum caloris, eo quod primus, & secundus gradus caloris eiusdem, sunt dissimiles in actiuitate, at verò duo primi diuersorum calorum habent eandem actiuitatem, sed duo primi gradus diuersorum calorum distinguuntur numero: ergo primus, & secundus gradus eiusdem caloris magis debent differre, atque adeo dif-

ferunt specie. Respondetur negando consequentiam, quia intra limites differentie individualis est vna maior alia, sicut etiam intra limites differentie specificæ quædam species differunt, vnæ magis, quā alia, qualiter magis differunt album, & nigrum, quā album, & viride, utrobique tamen solum distinguitur specie. Et hæc de hac quæstione dicta sufficiant.

Quæst. VI. Quæ sit causa alterationis, quæ sit per antiparistasis?

HOC Antiparistasis nomen suam etymologiam, & originem à Græca lingua merito ducit, ideòque sic ne in æquiūoco laboremus, & mæte Andabathabarum pugnemus, ut nomen huius nominis obscuritas lingue Latine ambiguitatem pariat, ab huiusmodi præpositione, Anti, quæ si verbum pro verbo reddamus, idem sonat in Latino sermone, quod contra, & Pari, quod secundum versionem peritorum, nil aliud quā iuxta significare, atque ostendere videtur, unde ab Anti, quod est contra Pari, quod est iuxta, & stasis, quod est stare, quasi iuxta contra statio, & ita idem est antiparistasis, quod circum obstitentia contrarij, atque adeo soter
vnum

vnus contrarium, magis intendi, & roborari in sua virtute per antiparitasim, propter obliuionem contrarij, cuius rei sunt quamplurimæ experientię, quę nullatenus negari possunt: hæc enim ratione experimur puteos tempore hyemis minus frigidos esse, quàm tempore æstatis, quia cum tempore hyemis frigus maximè vigeat in partibus externis terrę, calor retrahitur ad partes internas, & ita putei tempore hyemis calidiores sunt: è contra verò, tempore æstatis, sunt frigidiores, quia in partibus exterioribus terrę calor maximè viget, & ita frigus in internis magis roboratur. Hæc etiam est causa, quare natantes, statim famem patiuntur, quia scilicet, calor fugit à partibus externis corporis ipsius, frigiditas ab aqua, ad stomachum quę retrahitur, & ita famem causat.

Tertiò etiam hinc dici solet, melopepones, & cucurbitas foliis expositas pro tempore aliquo in partibus internis frigidiores reddi: & tandem hæc est causa, quare media regio aeris longè sit frigidior in tempore æstatis, quàm tempore hyemis, quia scilicet hæc infima regio aeris calidior est, & ita frigus, velut retrahitur ad mediam regionem aeris, ratione cuius redditur fri-

gidior tempore æstatis, quàm tempore hyemis, cuius rei indicium est, quod tempore æstatis generatur grando, non verò tempore hyemis, sed rix, constat enim maiorem illam densitatem, quę est in grandine, potius quàm in niue, oriri ex maiore frigiditate, quæ ratione experimur, atque, quod frigidior est, tantò magis congelari.

HINC ergo oritur ratio dubitandi in hac questione, quia cum vnus contrarium destruat aliud, potius debet vnus contrarium in præsentia alterius remitti, & debilitari in sua virtute, quàm in illa roborari per antiparitasim.

PRIMA sententia in hac re est afferentium, causam huius esse, quia vnus contrarium mittit species sui per medium, vt sentiatur, quæ species dum perueniunt ad alterum contrarium, refranguntur, iterumque redeunt versus obiectum, a quo productæ sunt, & in illo augent qualitatem, quam habent, & ita ex præsentia contrarij magis roboratur in sua virtute. Sic tenet Paulus Benet. in summa c. vigesimotercio, Marsilius, hoc lib. quæstione decima septima, Albert. de Saxon. quæstione decima quinta.

HÆC tamen sententia aperte falsa est, primò quia species

oies sensibiles producantur ab obiecto: ergo non possunt esse intensiores illo, causa enim non potest producere effectum intensiorem se: ergo quantumvis illarum species reuertantur ad idem obiectum, non possunt illud intendere.

Tum etiam secundò, quia species sensibiles non habent producere obiectum, à quo procedunt, qualiter species albedinis non producant albedinem aliam: ergo similiter species sensibiles caloris, & frigiditatis, non poterunt producere calorem aliquem, vel frigiditatem, & ita nec possunt esse causa alterationis factæ per antiparistatiam.

Quare secunda sententia asserit, quod quando vnum contrarium obiectum à suo contrario magis intenditur, & roboratur in sua virtute, illa intensio effectiue prouenit à contrario circumdante illud. Quæ sententia magis falsa est, quàm præcedens, quia frigus, v.g. in se, nullo modo continet calorem, cum quo contrariatur, imò est illi omnino contrarium: ergo non potest intendere effectiue calorem per antiparistatiam.

Tertiò ergo alij asserunt, eandem intensiorem effectiue prouenire ab ipso corpore, cuius virtus intenditur in præsentia

contrarij: dicunt enim, calidum habere virtutem ad se intendendum in præsentia sui contrarij, & ita illam maiorem intensiorem effectiue prouenire ab ipso corpore, quod in sua qualitate magis roboratur. Sic tenet Tolet. hoc lib. q. 24. & Astudillo. q. 21. quæ sententia falsa est. Et probatur, quia si corpus calidum, v.g. habet virtutem, vt magis roboretur in suo calore à principio intrinseco in præsentia contrarij: ergo etiam in absentia contrarij multo melius id poterit efficere, cum ibi nulla adsit resistentia contrarij, & ita potius debet fieri talis intensio citra antiparistatiam, quàm antiparistati.

Et si obijciat, quia experimur ignem aqua aspersum magis roborari, & intendi, quàm citra asperisionem illam. Respondetur, certe id non esse statim, ac aspergitur guttulis aque, quin potius à frigiditate illarum remittitur: sed quia dum vehementer paruas illas guttas calefacit, talis aqua conuertitur in vapores, & vapores in flammam: unde quia est maior flamma, magis comburit, quàm alias combureret.

Quare his, & alijs omis, dicendum est cum Vallesio 4. lib. Metheo. & primo controueriarum, cap. 5. intensiorem factam

per antiparistatim prouenire à principio extrinseco, non verò ab intrinseca natura ipsius corporis, cuius qualitas intenditur. Quod exemplis adductis in singulis explicari potest: quia in primis, ideò media regio aeris est frigidior tempore æstatis, quam tempore hyemis, quia vapores frigidi fugiunt partim ad puteos, & internas partes terræ, partim verò ad mediam regionem aeris, eo quod, hæc infima regio aeris a sole nimis calida redditur, & ita dum tales vapores perueniunt ad partes infimas terræ, & ad mediam aeris regionem, hæc omnia redduntur magis frigida, è contra verò in hyeme, cū propter solis absentiam sit hæc media regio aeris nimis frigida, exhalationes calidæ, quæ à sole eleuantur à terra, fugiunt ad interiores partes terræ, & ita putei, & fòres calidiores sunt tempore hyemis, quam tempore æstatis.

Idem est suo modo dicendum de natantibus, quia propter frigus aquæ, extrinsecas corporis partes circundans, spiritus calidi fugientes externum frigus, retrahuntur ad internas partes, & ita iuuant ad coctionem in stomacho faciendam.

Tandem cucurbitæ radij solaribus exposita, ideò frigidiores redduntur: tum quia actione

solis, exhalationes aliquæ calidæ, quæ ibi sunt, extrahuntur, & ita in partibus cucurbitæ est minor calor. Tum etiam, quia vapores humidi, & frigidi ipsius cucurbitæ fugiunt ad internas partes, & ita internæ partes frigidiores redduntur.

Potest etiam alia causa reddi, quæ prædictam iuuat, quare media regio aeris frigidior sit tempore æstatis, quam tempore hyemis, puteique frigidiores sint, quia cum propter solis actionem hæc infima regio aeris sit nimis calida, ideò etiam est magis rara; quia quemadmodum frigiditas petit densitatem, ita calor petit raritatem, vnde oportet, regionem mediam illi proximam magis condensari, & quia densitas petit frigiditatem, ideò sicut densior est media regio aeris, ita etiam est frigidior. Idem est de aere existente in puteis, qui propter similem rationem magis condensatur tempore æstatis, & ita putei frigidiores redduntur, è contra verò in hyeme calidiores.

Occurrunt tamen hoc loco due dubitationes circa dicta prima est, à quo moueantur effectiue vapores, & exhalationes, quando propter presentiam contrarij fugiunt ad alias partes, quia vapores sunt nature aqueæ, cum sint naturæ suæ frigidi, & humidi.

Imò

*del Conuento de la Purisima
de Hyrcania, y en la*

Imò multorum sententia est, quòd differre specie ab ipsa aqua, sed esse subtiles, & tenues partes aquæ; sed aqua non potest motu naturali ascendere ad mediam regionem aeris: ergo motus ille, quo vapores mouentur in æstate, non est naturalis. Similiter exhalationes sunt naturæ igneæ, sunt enim calidæ, & siccæ: ergo motus ille, quo tempore hyemis descendunt ad puteos, & partes infimas terræ, ut illas calefaciant, non est naturalis illis, ignis enim potius petit motum sursum.

Altera dubitatio est, quia calor est perfectior qualitas, quam raritas, & frigiditas, quam densitas (si verum est densitatem, & raritatem esse qualitates) quia calor, & frigus sunt qualitates primæ: raritas verò, & densitas qualitates secundæ: ergo non potest raritas esse causa caloris, nec densitas esse causa frigiditatis, quia imperfectius non potest attingere productionem perfectioris. Tamen ad primam respondetur, quod licet illi motus non sint simpliciter naturales vapori, & exhalationi, dicuntur tamen secundum quid naturales, in quantum sunt ad fugiendum contrarium; habet enim quælibet res vim naturalem, ut à suo contrario fugiat, qualiter dum ignis videt lignum comburitur, vapores

aquosi ad eam partem consurgunt, quæ ab igne distat. Alij tamen tribuunt huiusmodi motus cælo, falso tamen: ostendimus enim. 2. Phisicorum, nullam actionem horum inferiorum immediate pendere à corpore cælesti.

Ad secundam rationem, raritatem, vel densitatem, non esse qualitates, sed importare talem dispositionem partium, ut ex Aristot. capit. de quantitate sap. dixi, vel certe si qualitates sunt, imperfectiores sunt calore, & frigore, & ita calor, & frigus oriuntur ab illis, tanquam à causa instrumentali, cui debitus est concursus causæ vniuersalis ad producendum viuens, unde sicut in generatione viuens satis est assignare causam particularem, instrumentalem, influentem physice in effectum, non verò aliquam principalem præter vniuersalem, quia viuens, à quo semel decretum est, potest esse mortuum, vel saltem distat loco, & ita non potest talis actio tribui immediate. Similiter ergo raritati, & densitati est debitus concursus causæ vniuersalis, ut producant calorem, & frigoris, & ita satis est assignare causam particularem instrumentalem illius effectus. Et hæc de hac quæst. & capite.

Cap. V. De Augmentatione.

Intentum Arist. in hoc capite est agere de augmentatione.

Tria agit; primò explicat, quare ratione distinguatur augmentatio ab alijs motibus, in secunda verò parte explicat, quo modo fiat augmentatio, ac tandem in tertia disputat de alimento, quo mediante fit augmentatio.

Ad primam partem accedentes, duas differentias assignat Arist. inter augmentationem, & reliquos motus. Prima desumitur ex termino ad quem, quia generatio substantiæ versatur circa substantiam; alteratio circa qualitatem, motus localis circa ubi; augmentatio verò circa quantitatem, quod non ita est intelligendum, quod per augmentationem producatúr quantitas: hæc enim nunquam de nouo producitúr, cum sit ex eua materię, vt diximus primò Physicorum, sed intelligendum est, augmentationem versari circa quantitatem non producendam, sed viuendam, id est, terminatur ad viuendam quantitatem alimentum cum quantitate viuents, de quo postea.

Secunda verò differentia sumitur ex parte modi quia id, quod augetur, necessariò mu-

tat locum, secundum partes altas: id verò, quod generatur, per generationem non mutat locum, quia mutare locum supponit antea fuisse, eo quòd omnis mutatio, vt vidimus secundo Physicorum, supponit subiectum prius duratione existens. Similiter, inquit, quod alteratio non necessario mutat locum.

Etsi dicas, quia quod calefit, cum rarefiat medio calore, necessario mutat locum. Respondetur, saltē in omni alteratione non esse necessarium mutare locum, vt patet de illuminatione, quando illuminatur aer: at verò in omni augmentatione, cum necessario adueniant partes nouę quantitatis, necessariū est, vt in omni augmentatione mutetur locus, saltē secundum partes.

In secunda parte capituli explicat, quomodo fiat augmentatio, & breuiter quatuor dicit; primò, augmentationem non fieri ex materia separata, sed potius, inquit, fit ex alimento corporeo & diuisibili, & ita augmentatio non fit ex indiuisibilibus, quia, vt docuerat sexto Physicorum, indiuisibile non facit maius. Secundo docet, eius quod augetur, quamlibet partem augeri. Tertiò, id quod auget, manere idē numero ante, & post augmentationem. Quarto, augmentatio-

nem

nem fieri sine vacuo, quauis requiratur ad illam alimentum extrinsecus accedens, quia tale alimentum non recipitur in loco, qui antea fuerat vacuus, sed corpore aliquo repletus. Addit tamen, quod sicut augmentatio fit per aduentum quantitatis, ita diminutio per recessum quantitatis: unde infra ostendam, diminutionem non esse actionem productiuam, sed potius destructionem.

Tandem in tertia parte disputat de alimento, & dicit, alimentum debere esse impotentia viuens, & ita inquit, in principio esse dissimile viuenti, in fine tamen simile, quia alimentum, conuertitur in substantiam aliti. Tandem inquit, quod alimentum in quantum est substantia, nutrit, in quantum verò est quantum, auget ipsum viuens, & quod animal quandiu viuunt, semper nutritur, non tamè semper augetur: quæ omnia latius patebunt sequenti disputatione.

Disputatio III. Huius libri de augmentazione & nutritione.

IN hanc disputatione, illud in primis supponendum est, quod etsi nomè augmentatio minus proprie ad qualitates transferri possit, illæ enim per intentionem

nem quodammodo dicuntur à generali, saltem intensiue imò & extensiue per partes extensionis, quas habent sibi extrinsecas, ut disputatione præcedenti dictum est: tamen proprie loquendo, & ex communi vsu huius vocabuli, augmentatio tantum versatur circa quantitatem, quam maiorem efficit, sicut nutritio circa substantiam, quam reparat.

Quest. I. Verum augmentatio differat à nutritione, & reliquis motibus?

Suppono in primis, falsam esse, & satis singularem sententiam Magistri sententiarum in. 2. distin. 3. asserentis, re vera non dari nutritionem, quæ alimentum conuertatur in substantiam aliti, sed potius inquit, alimentum est quasi fundamentum actionis naturalis caloris resistens, ne agat in humidum radicale, quo viuens conseruatur. Hoc enim in primis est contra Aristotel. hoc capit. ubi dicit aperte, *Alimentum fieri à se carne post conuersionem*: ergo conuertitur in substantiam aliti: quæ conuersio substantialis dicitur nutritio, & in fine capituli, ait, *Alimentum in fine transmutationis esse simile viuenti*: ergo idè est, quia con-

conuertitur in eandem substantiam. Denique ratio huius est, quia alimentum, quod animal sumit, disponitur ab ipso viuente, ibique viuens introducit qualitates, & dispositiones sibi connaturales; sicut non alia ratione lignum conuertitur in ignem, nisi quia introducuntur in illo dispositiones connaturales ignis: ergo propter similem rationem, alimentum sepe conuertitur in substantiam aliam, & ita reuera datur illi actio substantialis, quæ appellatur nutritio.

Secundó, & est ratio D. Tho.

1. par. quæst. 119. arti. 1. quia viuens habet virtutem ad producendam substantiam sibi similem per generationem substantialem: ergo multo melius habebit virtutem ad producendam substantiam, sibi similem intra se per nutritionem. Patet consequentia, quia si semen separatum a viuente producit viuens, eo quod est virtus viuents, a quo decisum est: ergo multo melius poterit ipsum per se reparare suam substantiam, alteram sibi similem producendo per nutritionem.

Hoc supposito circa primum, quod inquit quæstio, scilicet, utrum augmentatio differat a reliquis motibus? optimæ sunt differentia, quas adducit Aristoteles. In hoc capite, neque opus est illas iterum repetere, solum circa

secundum aduertendū est, quod quando viuens augetur, quod secundum partes mutat locum, non est eadem actio, augmentatio, & motus localis, sed potius duplex, quanuis vtrique simul tempore fiat, quia augmentatio terminatur ad vniendam quantitatem, motus verò localis terminatur ad presentiam localem: ergo istæ mutationes sunt maxime diuersæ, & quanuis simul tempore, quo quis augetur mutet locum, tamē augmentatio prius natura est, quam motus localis: ex eo enim, quod viuens per augmentationem acquirit maiorem quantitatem, idcirco magis dilatur in ordine ad locum, & ita augmentatio prius natura est, quam motus localis.

Est tamen dubitatio, utrum viuens in augmentatione dicatur moueri localiter ratione partium de nouo aduenientium per augmentationem, an verò ratione partium præexistentium? Respondetur, aliud esse, id quod mutat locum, aliud verò id, ratione cuius mutatur locus. Vnde partes præexistantes dicuntur mutare locum, non quidem, quia ipsæ non permancant in eodem loco, in quo antea erant, sed quia, dum continuantur cum quantitate adueniente, per talem continuationem fiunt maiores, & ita maiorem locum

occu-

occupant, quam antea occupabant, & ita partes aduenientes sunt ratio, quare præexistentes maiorem occupent locum, & ita dicantur moueri: id tamen, quod occupat nouum locum, sunt partes præexistentes. Ad do tamen, partes aduenientes mutare locum, id est, maiorem occupare locum, quam antea. Ratio est, quia in partibus substantialibus quæ adueniunt per nutritionem, generantur pori, vbi ibi intret alimentum ad nutriendas illas partes, & ita tales partes dilatantur, atq; adeo maiorem occupant locum, quam antea.

Difficilius ergo est, primum, quod inquit quaestio, scilicet qua ratione nutritio, & augmentatio inter se distinguantur? Plures enim existimant, nutritionem non esse diuersam ex natura rei ab augmentatione, sed potius per eandem substantialem actionem, qua acquiritur substantia noua, quæ actio est nutritio, per eandem prorsus actionem secundario acquiri quantitatem nouam, & ita appellari augmentationem, sicut etiam existimant, passionem eadem actione produci, qua producitur essentia. Tenet Valle, 7. contro. 29. indicat etiam Marsilius hoc lib. quaest. 10. Et fundamentum esse potest. Primo ex Arist. hoc cap.

tex 41. vbi dicit, nutritionem, & augmentationem esse eandem actionem subiecto, id est, eandem re, quia si tantum vellet, quod augmentatio, & nutritio habeant idem subiectum inhesionis, idem dicere posset de augmentatione, & alteratione, quia vtrique actio habet idem subiectum, vnde infra dicitur: ergo cum id peculiariter dicat de nutritione, reuera intendit nutritionem esse actionem eandem realiter cum augmentatione.

Secundo, quia in generatione totali alicuius substantiæ, præter illam actionem, qua producitur substantia, nulla est alia ad quantitatem in nostra sententia: ponimus enim eandem numero quantitatem, quæ præfuit in corrupto, manere in genito, & ita non est specialis actio terminata ad quantitatem: ergo neq; in generatione partiali, quæ est nutritio, erit aliqua specialis actio circa quantitatem, diuersam ab ipsa nutritione. Patet etiam sequentia, quia sicut in generatione totali quantitas totalis, quæ præfuit in corrupto, eadem sine noua actione manet in genito, ita in nutritione, eadem quantitas, quæ fuit in alimento, manet postea in viventi, quantitas enim nunquam producitur in nostra sententia, est enim eque

materia, atq; adeo, eadem in illa manet in omni augmentatione, vel quavis mutatione.

Nihilominus dico primò, nutritionem, & augmentationem esse actiones realiter, & essentialiter diuerfas inter se. Tenet S. Thom. 5. Phys. text. 10. & 14. Albertus de Saxonia hoc lib. 7. 4. & 5. Physic. quæst. 4. Pereyr. lib. 14. Physic. cap. 2. Tolet. hinc quæstione 8. Bañez quæstione 1. & colligitur ex Aristot. 5. Physico. textu. 10. ubi asserit, ad quantitatem dari per se motum, minimè vero ad substantiam: sentit ergo, augmentationem, & nutritionem esse actiones ex natura rei diuerfas.

Et ratione probatur: quia in sententia asserentium quantitatem produci de nouo in augmentatone, reuera augmentatio habet terminum realiter diuersum à nutritione, eo quod nutritio terminatur ad substantiam partialem producendam, augmentatio verò producit quantitatem, quæ realiter distinguitur à substantia, ut sæpe diximus: ergo in hac sententia necessariò fatendum est, augmentationem realiter distingui à nutritione. In nostra verò sententia, quæ asserimus, quantitatem non produci de nouo, ac proinde terminum formalem augmentationis esse unionem vnius quantitatis cum

alia, idem etiam facile probatur, quia nutritio terminatur ad substantiam partialem: augmentatio verò ad vniendam quantitatem alimenti cum quantitate viuientis, vnituum autem vnius partis quantitatis cum alia: necessario est accidens, quia non possunt duo accidentia partialia vniri per aliquid substantiale; sed accidens, & substantia semper distinguuntur realiter, ut sæpe diximus, quia accidens pendet a substantia in genere cause materialis: impossibile autè est, causam, & effectum, esse idem realiter: ergo augmentatio, & nutritio habent terminos realiter diuersos, atq; adeo sunt actiones realiter diuersæ. Quod verò distinguantur etiam essentialiter, ex eisdem principijs colligitur, quia nutritio terminatur ad substantiam, augmentatio verò ad accidens, scilicet, ad vnituum vnius quantitatis cum alia: ergo sunt actiones realiter diuersæ, tanquam actio substantialis, & accidentalis.

Dico secundò, nutritionem etiam distingui realiter a generatione, quæ est productio totalis substantiæ. Ratio est, quia per nutritionem aduenit substantiæ noua pars, sed talis pars realiter distinguitur à substantia præexistente, quia potest vna realiter separari ab alia, quia ante nutri-

tritionem erat substantia, quæ postea per nutritionem aduenit: ergo nutritio, & generatio sunt actiones realiter diuersæ.

Difficilius tamen est, vtrum nutritio, & generatio sint actiones specie, & essentialiter diuersæ, quorundam enim sententia est, non distingui essentialiter, quia generatio, & nutritio non habent terminos essentialiter diuersos: ergo non distinguuntur essentialiter. Antecedens probatur quia terminus generationis est totalis substantia, quæ producitur ex priuatione sui, tãquam ex termino à quo: terminus vero nutritionis est pars substantiæ, quæ additur præexistenti, quæ etiam sit ex priuatione sui; sed pars substantiæ, & tota substantia, non distinguuntur specie, sed secundum magis, & minus, quod non variat speciem: & proinde, nec priuatio totius substantiæ, & priuatio partis substantiæ, quæ sunt termini a quo, specie differunt, quia priuationes distinguuntur per habitus, quibus priuant: ergo generatio, & nutritio habent eisdem terminos ad quos, & à quibus, secundum speciem: ergo non distinguuntur essentialiter.

Nihilominus dico tertio, nutritionem, & generationem esse actiones specie, & essentialiter diuersas. Quam conclusionem, vt probemus, supponamus o-

portet, quæ actiones intercedant in generatione totali, quæ verò intercedant in nutritione: in generatione enim præter alterationem, & corruptionem substantialem, de quibus modo non agimus, tantum est vnica totalis actio, quæ producit formam vni tam materiæ, licet partialiter sit diuisibilis, quia sicut modus vniõnis, & forma, distinguuntur realiter, ita postulant actiones: saltem partialiter diuersas, ita vt non fiant per eandem indiuisibilem actionem, nec est alia actio substantiæ alis in generatione.

Tamen in nutritione plures actiones partiales inueniuntur, omissa præiua alteratione alimentis, & corruptione substantiali illius, de quibus etiam non agimus. Quia imprimis, cum in nutritione materia alimentum niatur, & continuetur cum materia viuentis, medio quodam indiuisibili substantiali de nouo producto, talis actio substantialis est, vnit enim duas partes substantiales materiæ, medio quodam indiuisibili substantiali producto. Præterea est productio partialis formæ, quæ producitur in materia alimenti, quæ rursus non est omnino indiuisibilis, vt in simili diximus de generatione, cum modis vniõnis ipsius formæ partialis, & formæ ipsa partialis non possint fieri eadē productis indiuisibili

sibili actione, cum sint entitates realiter diuersæ.

Præterea est alia actio substantialis vniens formam partialem productam cum forma præexistenti, medio quodam indiuisibili substantiali, verum est, quod in homine, in quo forma est indiuisibilis, & ingenerabilis, non intercedunt tot actiones in nutritione, solum enim intercedit actio vniens materiam alimenti cum materia hominis, & actio vniens animæ rationalis cum materia alimenti, quæ de nouo aduenit, quæ actio producit nouam partem modi vniens, & anima rationalis indiuisibilis manens extenditur ad informandam nouam materiam; tamen in alijs formis diuisibilibus omnes productiones inveniuntur.

Secundò notandum est, omnes actiones connumeratas essentialiter includi in nutritione, ita quod nutritio essentialiter dicat omnes illas actiones. Ratio est, quia nutritio est conuersio alimenti in substantiam aliti, sed in conuersione alimenti in substantiam aliti intime includuntur omnes illæ actiones, scilicet, quod materia alimenti vniatur cum materia viuētis, & quod ex materia alimenti educatur pars forme viuētis, & quod hæc pars forme vniatur cum forma præexistenti: ergo nutritio formaliter in-

cludit has omnes actiones.

Sed obijciunt nonnulli, ex hoc sequi, nutritionem esse vnam per accidens, & non esse vnam simpliciter actionem, siquidem essentialiter includit tot actiones connumeratas. Respondetur tamen imprimis, verum esse, quod nutritio non sit vnica simplex actio, cum essentialiter componatur ex illis actionibus partialibus iam enumeratis: simplex autem illud dicitur, quod caret compositione partium. Nec hoc habet in conueniens aliquod in Arist. vel in ratione, quia sicut illud, quod resultat in nutritione, scilicet, noua pars viuētis, non est aliquod simplex, sed potius integratur ex materia alimenti, & partiali forma producta, & etiam ex partiali modo vniens, vniens formam illam partialem cum materia, ita nec mirum est, actionem productiuam illius esse simplicem aliquam actionem, sed potius ex pluribus partialibus compositam; nego tamen actionem illam totalem esse vnum per accidens. Ratio est, quia non integratur ex pluribus actionibus totalibus, quarum quælibet se completa. sed potius ex pluribus partialibus. Ratio est, quia de actionibus eodem modo philosophandum est, sicut de terminis per illas productis. Hæc enim ratione, quando aqua generatur, sicut

sicut in illa sunt plures partes integrantes vnā aquam totalem, quæ est vnum ens per se, ita omnes illæ partes non sunt vnica in diuisibili actione, sed pluribus partialibus constituentibus vnā eam continuam generationem totalem. Similiter forma, & modus vnionis vnica totali actione producuntur, integrata ex pluribus partialibus, sicut forma ipsa, & modus vnionis respectu termini totalis, quod est compositum, habet rationem partis, sic ergo ille partialis modus vnionis, qui in nutritione producit, & partialis forma, & vnio materiæ alimenti cum materia viuētis, sunt entia partialia, ordinata ad integrandam quandam partē viuētis vnitatem præexistētibus, & cum illis componentem vnū per se, ita actiones illæ omnes sunt partiales componentes quidē vnā totalem actionem per se, cuius adæquatus terminus est noua pars viuētis, ex illis partibus iam cōnumeratis integrata, quæ totalis actio dicitur nutritio.

Et si inquiras, quem ordinem habeant inter se illæ tres actiones partiales, ex quibus integratur nutritio, scilicet, productio partialis formæ, & vnio materiæ alimenti cum materia viuētis, ac formæ partialis cum forma præexistenti? Respondetur in

primis, hæc omnia simul tempore fieri, quia viuens non potest introducere suam formam in materia alimenti, nisi illam sibi vniat, alias non conuerteret alimentum in suam substantiam.

Nihilominus dico secundò, esse aliquem ordinem naturæ inter illas actiones, ita vt prior natura sit productio formæ viuētis in materia alimenti, quam cōtinuatio materiæ alimenti, cum materia viuētis, & formæ partialis productæ cum forma præexistenti. Ratio est, quia quæ specie differunt, non possunt continuari inter se, & ita, vt continuent, prærequiri debet, quod sint eiusdem rationis: ergo prius natura est actio illa, qua forma viuētis introducit in materiā alimenti, per quam alimentum fit simile viuēti, quam sint aliæ duæ actiones: altera, qua vnitur materia alimenti cum materia viuētis: altera qua vnitur forma partialis producta cum forma viuētis præexistenti: inter has vero duas actiones vnitas est etiam ordo naturæ, quia vt vidimus sexto Physicorum, indiuisibilia formæ subieciuntur in indiuisibilibus materiæ, sicut tota ipsa forma subieciatur in materia: ergo indiuisibile formæ de nouo productum, continuatum vnus partis formæ cum alia, debet

bet subiectum in indiuisibili materia de nouo producto, quod continuat materiam alimenti cum præexistenti: sed omne subiectum est prius natura ipso, quod in illo recipitur: ergo prius natura est initio materiae, quam initio formæ.

His ergo principijs suppositis efficaciter potest probari conclusio supra posita, scilicet, nutritione essentialiter distinguatur a generatione. Ratio est, quia generatio tantum dicit actionem produktionem formæ in materia, non vero continuationem vnius formæ cum alia, & vnius materiae cum alia, sed huiusmodi actiones continuatione essentialiter includuntur in nutritione, quia viuens non potest nutriri ratione partis separatæ ab illo: ergo nutritio essentialiter differt à generatione, & per hoc facile soluitur argumentum contrariæ sententiæ, quia quantum pars viuentis, quæ per nutritionem produciatur, sit eiusdem speciei cum ipso viuente producto per generationem, tamen non est sola illa terminus, qui sit per nutritionem: sed indiuisibile formæ, & indiuisibile materiae, quibus continuatur cum materia, & forma viuentis, & ita in termino à quo, præcedit etiam priuatio formæ generandæ in materia, & priuatio illorum

indiuisibilium, in generatione autem solum præcedit priuatio formæ generandæ.

Dico quarto in hac quaestione, non omnes nutritiones esse eiusdem speciei, sicut nec omnes generationes, quia sicut generatio equi, & generatio leonis distinguuntur specie propter diuersos terminos vtriusque actionis, ita nutritiones illorum distinguuntur specie, quia produciuntur per illas formæ partes diuersæ rationis, quæ per continuationem diuersæ rationis, quibus vna forma continuatur cum altera, circa dicta sexto Physicorum: ergo nutritiones substantiarum specie differentium distinguuntur specie. Verum autem omnes augmentationses sint eiusdem speciei, dicam questione sequenti.

Tandem ad argumenta eorundem, qui cōcedunt, augmentationem & nutritionem non esse mutationes realiter diuersas, & in primis ad Aristot. respondetur, quod cum docet augmentationem, & nutritionem esse eandem actionem subiecto, loquitur de subiecto, non in quo, sed ex quo, quali dicat, tam nutritionem, quam augmentationem, fieri ex eodem alimento, quia ut postea idem explicat, idem alimentum, in quantum substantiam nutrit, & in quantum est quantum, auger.

Ad secundam esse diuersam rationem de generatione, & nutritione, quia quādo aliquod generatur de nouo, eadem omnino quantitas, quæ præfuit in corrupto, manet in genito, nec ibi intercedit continuatio duarum quantitatum, & præter actionem illam, quæ est ad substantiam, non datur alia ad quantitatem, quādo aliquod generatur: tamen quando aliquod nutritur, quanuis non producat de nouo quantitas (hæc enim nunquam producit, vt sæpe dixi) tamen intercedit continuatio quantitatis alimenti cum quantitate viuētis, & ita, quando aliquod nutritur, præter nutritionem, quæ est actio terminata ad substantiam, datur alia actio, scilicet augmentatio terminata ad quantitatem, non quidem ad quantitatem producendam, sed ad vniendam quantitatem alimenti cum quantitate viuētis, quia sicut dicimus, motum localem tendere ad locum, nō quod motus localis producat locum: potest enim locus supponi iam factus ante motum localem mobilis, sed terminatur ad locum acquirendum: ita enim augmentatio terminari poterit ad quantitatem, non quidem producendam, sed vniendam. Et

hæc de hac quaestione.

Quæst. 11. Quid, & quotuplex sit augmentatio, & diminutio?

Circa primum, scilicet, quid sit augmentatio, & diminutio, cū essentia, & quidditas motuū cognoscatur propter terminos, videndum est, quid sit terminus à quo, & ad quem augmentationis, & diminutionis. Et quidem prima, & communis Thomistarum sententia asserit. Terminum ad quem augmentationis esse partialem quantitatem, quæ viuens sit maius, quam existimant produci per augmentationem: cum illi Auctores non ponant quantitatem cœquam materię primæ, vt nos ponimus, terminum verò à quo augmentationis, dicunt esse minorem quantitatem, non prout significat carentiam maioris quantitatis, sed prout dicit modum quēdam minoritatis, scilicet, qualiter est ratio, & non maior.

De diminutione verò dicitur, esse actionem quandam, nō quidem corruptiuam, sed productiuam, vt in simili de remissione supra etulimus, & ita dicunt, terminum à quo diminutionis esse quantitatem illam maiorem, quæ est in termino à quo diminutionis: terminum verò ad quem dicunt esse minorem quantitatem,

*Ex lib. Censorio de la Merced non
de Pythagora Nianqes*

non prout dicit priuationem maioris, sed prout dicit modum quendam posituum minoritatis, oppositum maioritati, quæ præfuit in termino ad quem diminutionis.

Veruntamen res hæc supponitur his, quæ in simili diximus de intensione, & remissione qualitatum, facile, & breuiter expediri potest: unde dico primò, terminum à quo augmentationis, esse minorem quantitatem, prout dicit carentiam maioris quantitatis. Et probatur, quia in quantitate minori tria tantum considerari possunt. Primò, ipsa quantitas, quæ dicitur minor, & hæc non est terminus formalis augmentationis. Ratio est, quia adueniente termino ad quem, expellitur terminus à quo, propter formalem impossibilitatem, quam habent, sed adueniente maiori quantitate, nihil præ-existentis quantitatis corrumpitur, sed potius manet totum id, quod erat antea, & aliquid amplius: ergo quantitas minor in ratione quantitatis, non potest esse terminus à quo augmentatio nis.

Secundò, potest considerari in quantitate minori ratio ipsa minoritatis, & hæc non potest esse terminus à quo augmentationis, sicut nec potest esse terminus ad quem maior quan-

titas, sumpta pro relatione, quia ad relationem non datur per se motus: ergo neque est terminus à quo minor quantitas, pro relatione minoritatis; ergo restat dicendum, terminum à quo augmentationis, esse minorem quantitatem, prout dicit carentiam maioris quantitatis acquirendæ per augmentationem, & hinc fit, terminum à quo, & ad quem augmentationis, non esse verè contrarios, sed potius priuariuè oppositos, cum hoc tamen augmentatio est motus proprie dictus, & per se successiuus, quia quauis terminus à quo augmentationis non sit formaliter aliquid posituum, tamen augmentatio, ex vi termini ad quem, habet sufficientem causam, ut sit per se successiuus, quia quantitas acquirenda ratione sui habet partes extra partes, inter se distantes, quæ successiuè acquiruntur ratione sui, & ita est motus proprie dictus. Aristoteli autem, ut dixi tertio, & quinto Physicorum, nunquam docuit, motum proprie dictum debere esse inter extrema proprie contraria, aliàs falsò diceret, augmentationem esse motum proprie dictum, quia secundum ipsum, capite de quantitate, quantitati nihil est contrariu proprie loquendo, loquitur ergo de contrarietate, siue propria.

sue impropria, quomodo autem quāvis contrarietas impropria reperiatur in substantia, nō detur per se motus ad substantiam, diximus loco citato, quia vel substantia non habet partes ratione sui (vt quidam opinantur) & ita per se nō petit successive produci, vel certe si habet illas, vt est longe probabilius, illæ non sunt inter se distantes, nec quādam extra alias ratione sui, sed per quantitatem, vt ibi dixi, & ita per se loquendo, non petit motum successiuum, vt producat.

Dico secundū in hac quæst. terminus ad quem augmentationis est maior quantitas, non ita, quod quantitas aliqua producat per augmentationem, hæc enim nunquam producit, sed potius producit per augmentationē illud indiuisibile, quod vnit quantitate alimenti cum quantitate viuētis, & quia mediante illa continuatione duarum quantitatum, absq; aliqua alia productione confurgit maior quantitas, quam præfuit in ipso viuēti; idēd dici solet, augmentationem terminari ad maiorem quantitatem, non producendam, sed vniēdam cum alia, & ita terminus ad quem formalis, est indiuisibile continuatum, ex cuius continuatione cōfurgit maior quantitas: vnde A-

rif. hoc cap. nunquā docuit, augmentationem esse productionem maioris quantitatis, sed ad ditamentum inquit magnitudinis: & hinc vltcrius constat, augmentationem esse motum positium, id est, productiuum aliquis entis: patet etiam esse mutationem quādam accidentalem, & ita essentialiter diuersam à nutritione, qua producit substantia aliqua partialis.

Dico tertiū, quauis terminus intrinsecus, & productus per augmentationem, tanū sit indiuisibile, quod cōtinuat quantitatem alimenti cum quantitate viuētis, tamen terminus ad quem augmentationis, quali extrinsecus, est ipsa quantitas alimenti, non quidem vt terminus productus, sed vt terminus acquirendus per illam. Quæ conclusio probatur à simili, de motu locali, quia in opinione omnium præter præsentiam localem, quæ est terminus intrinsecus, & productus per motum localem, etiam locus est terminus illius, quia quauis motus localis non producat locum, tamen terminatur ad illum acquirēdū: ergo similiter, quauis quantitas alimenti nō producat per augmentationem, tamen quia augmentatio terminatur ad illam acquirēdam, erit quantitas alimenti terminus salte extrinsecus
augmenta-

augmentationis: est enim proportionalis ratio.

Dico quartó. Diminutionē non esse motum proprie dictū positium, sed corruptiuum potius: non ita, quod quantitas corrumpatur, quia hæc in nostra sententia, ut sæpè diximus, est corruptiua materiæ, & in generabilis, & incorruptibilis, sicut illa, sed potius per diminutionem discontinuatur pars quæritatis, quæ erat antea vnita cum quantitate viuentis, eo quod pars aliqua substantialis, quæ antea erat viuens, conuertitur in prauum humorem, vel quid simile, ratione cuius illa pars quantitatis iam separatur a viuenti, & quia impossibile est, separari illam partem, nisi ex eo quod corrumpatur in diuisibile, quod continuatur illam cum quantitate viuentis, ideo quia diminutio consistit in illa separatione, ex qua quantitas præexistens minor fit, ideo diminutio est actio corruptiua, & non productiua alicuius. Quam sententiam re vera insinuat Aristoteles, dicens, hoc capite, augmentationem fieri aliquo arcedente, diminutionem verò aliquo recedente: ergo sentit per diminutionem nihil poni in viuenti, sed potius recedere, & ita diminutionem potius esse mutationem corruptiuam, quam productiuam alicuius en-

titatis.

Sed dubitabit aliquis hoc loco, vtrum ad rationem augmentationis requiratur, quòd viuens acquirat maiorem quantitatem, quam illam, quam per aliam partem deperdit. Sunt enim, qui existiment, non esse augmentationem, nisi quando viuens acquirat maiorem quantitatem, quam antea habuerit, & ita in homine tres status, siue ætates distinguuntur solent, alter, in quo magis acquirat, quam deperdit, & appellatur status augmentationis: alter verò, in quo tantum acquirat, quantum per alias partes deperdit, & huiusmodi ætas appellatur status, quia nec decrescit, neque augetur, alter denique, in quo magis deperdit, quàm acquirat, quòd contingit in senibus, in quibus plures partes conuertere solent in prauos humores, quam acquirat de sua substantia, & appellatur status diminutionis.

Dicunt ergo, solum in primo statu contingere augmentationem, non verò in secundo, & tertio: cuius sententiæ fundamentum est, quia augmentatio, ut nomen ipsum sonat, est, quæ aliquod augetur, & fit maius: quando ergo plures partes deperdit viuens, quàm ex alia parte acquirat, talis actio non erit augmentatio.

Dicendum tamen est in hac

re: nomine augmentationis duo posse significari. Primum actionē acquisitionis quantitatis, non cuiuscumque, sed maioris: quā antea precesserit in viuenti, ita ut per illam simpliciter, & absolute dicatur augeri, & hoc modo, verum est, non esse augmentationem, nisi viuens acquirat plus, quā deperdat: tamē alio modo sumitur augmentatio pro quauis acquisitione quantitatis, quia per quāuis acquisitionem quantitatis, saltem pars illa, cui immediate additur, fit maior, quāuis contingat, viuens simul per aliam partem plus deperdere, & ita appellatur augmentatio, saltem respectu illius partis, quę augetur. Et quidem, quod talis motus sit augmentatio, probatur, quia ut ex Arist. videmus, res sunt tantum motus proprie dicti, scilicet augmentatio, alteratio, & motus localis, sed talis acquisitio quantitatis non est alteratio, nec motus localis, ut patet: ergo est motus augmentationis.

Et hinc etiam facile soluitur aliud dubium, quod hoc loco disputari solet, vtrum, scilicet, in quantitate detur aliquis alius motus præter augmentationem, & diminutionem, videbatur enim, quod concedendus esset alius motus medius, terminatus ad quantitatem, quia augmenta-

tio terminatur ad maiorem quantitatem, & diminutio ad minorem: sed inter maius, & minus datur medium, scilicet, equale: ergo inter augmentationem, & diminutionem, datur motus medius, terminatus ad quantitatem equalem. Respondetur, motum acquisitionis quantitatis equalis cum illa præexistenti, reuera esse augmentationem, saltem respectu illius, quod crescit, & equatur cum alio, ut enim diximus, per quāuis acquisitionem quantitatis, quāuis fortasse totum ipsum viuens non fiat maius, si contingat plus per aliam partem deperdere, tamen saltē respectu illius partis, cui immediate additur talis quantitas, est augmentatio, quia illa fit maior per talem additionem.

Circa secundum, quod inquitur quæstio, scilicet, quoniam sit augmentatio? notandum est ex communi Philosophorum consensu, augmentationem esse duplicem: aliam, quæ fit per introsumptionem, qualis reperitur in viuentibus: quia viuentia augentur, sumendo intra se alimentum, quo nutriuntur, vel per os, ut animalia, vel saltē per radices, ut arbores humorem ex terra quendam per radices percipiunt, illoque augentur: alia vero est augmentatio per iuxta positionem, quæ reperitur in non viu-

viuentibus, ignis enim non augetur per aliquid intra se sumentem, sicut viuēs, sed per iuxta positionem, quia dum iuxta illum ponuntur combustibilia, illa in suam substantiam conuertit, & ita fit maior. Quod verò in nō viuentibus etiam reperiatur suus modus augmentationis, patet, quia non viuētia postquam iam producta sunt, etiam augentur, tam in substantia, quam in quantitate, saltem per iuxta positionē: ergo actio, qua substantia augetur, erit nutritio, & actio, qua quantitas augetur, erit augmentatio.

Dubium tamen est vtrum augmentatio, & nutritio non viuētium, differant specie ab augmentatōe, & nutritiōe viuētium? In quo dico primo, nutritiōem non viuētium essentialiter differre à nutritiōe viuētium, improprieque appellari nutritiōem. Probatur prima pars conclusionis, quia nutritiōes distinguuntur per diuersos terminos, sed per nutritiōē viuētium producit substantia viuens, & terminus à quo est priuatio illius: in nō viuētibus verò producit substantia inanimata, & terminus à quo est priuatio talis substantiæ: ergo tales nutritiōes habent terminos ad quos, & à quibus, specie diuersos, atque ad quos specie distinguuntur. Quod verò nutritio non viuētium in-

nus proprie dicatur talis, probatur, quia nutritio, ut supra vidimus, non tantum dicit productionem nouæ substantiæ, sed vnionem illius cum substantiā præexistenti, ita quod, hæc duo semper sint connexa, quia cum forma viuētis non possit esse, nisi in certa quadam quantitate, quando per nutritiōem viuētis producitur exigua pars substantiæ, necessarium est, illam vniri cum substantiā præexistēti, quia materia tam parua est, ut forma viuētis non possit conseruari in illa separata, at verò in non viuētibus talis unio substantiæ partialis productæ per accidens est, quia cum non habeat minimum, sed possit eorū forma, in quavis exigua parte separata conseruari, ideo quod partes de nouo productæ vniantur cum illis per accidens est, ita ut talis unio non consequatur per se ad illam productionem, sed nutritio dicit essentialiter, non solum productionem nouæ substantiæ, sed cōuersionem illius in propriam substantiam: ergo nutritio non viuētium minus proprie participat rationem nutritiōis.

Dico tamen secundò, augmentatōem non viuētium eiusdem speciei esse cum augmentatōe viuētium, & ita imperfectione essentiali equalē esse

utramque augmentationem. Ratio est facilis, quia quantitates viventium, & non viventium, eiusdem speciei sunt, atque adeo, & indiuisibilia utriusque; sed augmentatio, vel terminatur ad quantitatem producendam, ut tenet communis opinio, vel secundum nos terminatur ad vniendam quantitatem, medio quodam indiuisibili, quod non differt specie à viventibus, & non viventibus; ergo utraque augmentatio est eiusdem speciei, & æqualis in perfectione essentiali.

Addo tamen, secundum quādam perfectionem accidentalem, augmentationem viventium esse perfectiorem augmentatione non viventium. Ratio est, quia in augmentatione viventium est distributio quædam alimentis per varias partes animalis. Et præterea producit per illam augmentum debitum, ut vivens perfecte possit suas operationes exercere: at verò augmentum non viventium non est illis aliquaratione debitum, & ex se non postulent certam, & determinatam quantitatem, qualis requiritur ad perfectam organizationem viventium: unde Aristoteli hoc cap. præcipue agit de augmentatione viventium, ut quæ magis propria est. Et hæc de hac questione.

Quest. III. Vtrum augmentatio, & nutritio sint motus continui, & proprie dicti?

DVOBVS Modis potest intelligi augmentationem, & nutritionem esse motus continuos. Primo, ut continuum sit idem, quod perpetuum, quod est querere, vtrum augmentatio, & nutritio perpetuo durent? Secundo, ita ut quantitas non perpetuo durent, durent tamen tempore aliquo continuo, ita ut non fiant per sola instantia temporis.

Circa primum, certum est augmentationem, & nutritionem, non semper durare, absque interruptione, & ita non esse motus perpetuos. Tūc, quia saltē quando animal perit, pereunt etiam sue operationes, quales sunt, augmentatio, & nutritio, vel quia forsasse non adest debitum alimentum, vel quia, non semper adest debita dispositio, ut alimentum convertatur in substantiam aliti, & ita nutritio, & augmentatio non durant perpetuo.

Sunt tamen ad hoc propositum difficilia verba Aristoteli. hoc capite paulo ante finem, ubi dicit: *Vivens quandiu vivit, semper nutritur.*

nutritur, non tamen semper augetur. Respondetur tamen, Arist. in primis non intendere, quod animal semper, & absque interruptione nutriatur, sed aduerbiū, semper, distribuit pro qualibet ætate, ita ut sit sensus, in qualibet ætate vivens nutriri, dum semper convertit alimentum in suam substantiam.

Dum tamen dicitur, non semper augeri, non loquitur de augmentatione, prout significat quantitas acquisitionem quantitatis, habere enim necessario habet animal semper, quod nutritur, quia impossibile est, alimentum converti in substantiam alii, quod sit per nutritionem, nisi quantitas alimenti, illo corrupto, uniatur cum quantitate vivens in quo consideratio augmentationis loquitur ergo Arist. de augmentatione, prout significat actionem, quæ totum vivens fit maius, ita ut crescat totum, & hanc dicit, non semper habere quoad vivit, solum enim crescit animal usque ad determinatam ætatem, unde optimè dicit, animal in qualibet ætate nutriri, id est, convertere alimentum in substantiam alii, non tamen semper augeri, quia aliquando plus perdit, quam per aliam partem acquirit.

Questio ergo præcipue habet difficultatem in secundo sen-

su, utrum, scilicet, nutritio, & augmentatio sint motus continui, id est, durantes tempore aliquo continuo? In qua re prima sententia est assertentium nutritionem, & augmentationem, non esse motus continuos, sed potius fieri per instantia, ita ut alimentum tempore disponatur, ut convertatur in substantiam alii, & transacta tali alteratione in instanti fiat conversio alimenti in substantiam viventis, & per consequens, etiam augmentatio simul fit cum nutritione, & idem dicendum est de singulis partibus alimenti, ita ut in tempore disponantur ad corruptionem: deinde verò in instanti sequenti convertatur in substantiam alii per nutritionem. Docet Averroes octavo Physicorum comment. 23. Tolet. hic questione 11. & videtur sententia Sancti Thom. octavo Physicorum super textum 23. ubi dicit, impossibile esse aliquod augeri tempore continuo, ita ut in qualibet parte temporis illius, aliquid augeatur, imo Arist. tex. illo 23. videtur id docuisse, dum dicit, impossibile esse aliquid continuo augeri.

Et rationibus videtur suaderi hæc sententia. Primo, quia nutritio incipit finita alteratione prævia, qua alimentum disponitur ad corruptionem, sed talis al-

tera-

ratio durat per tempus, quia
ut vidimus capite precedenti,
alteratio est motus successiuus:
ergo in instanti, quo finitur talis
alteratio, incipit nutritio, & au-
gmentatio, quæ fit simul cum
illa.

Secundò, quia forma viuens
eius requirit minimū, ut vidimus
quinto physicorum, sed quæ in-
cipiunt in minimo, incipiunt in
instanti, quia producuntur in
certa, & determinata quantita-
te, atque adeo non in minori, &
minori successiuè: ergo cū tem-
per per nutritionē producat
forma viuens, sequitur nutri-
tionem in instanti esse.

Tertiò, & est difficilis ratio,
quia si nutritio fit successiuè in
tempore: ergo in instantibus co-
tinuatiuis illius temporis est iam
conuersa aliqua pars cibi, scilicet,
ut tanta, & in partibus sequentis
temporis conuertuntur alie par-
tes cibi: ergo idè in illo instan-
ti non conuertitur pars alimentī;
quæ restat, in substantiam aliti,
quia non est dispositio necessa-
ria ad talem conuersionem, vel
ergo in tali dispositione deficit
aliquid diuisibile, vel indiuisibi-
le: si diuisibile: ergo indiget tem-
pore diuisibili, ut per alteratio-
nem diuisibilem fiat, atque a-
deò falsum erit dicere, imme-
diate post tale instans esse faciē-
dam conuersionem partis alimentī

restantis: si autem in tali dis-
positione deficit aliquid indiui-
sibile: ergo fit in instanti indi-
uisibili, atque adeò falsum erit
dicere, quod alimentum tem-
pore sequenti fit vltimate dis-
ponendum ad corruptionem;
ergo nunquam est verum dice-
re, immediate post hoc erit nu-
tritio, & ita non fit in tempore,
sed in instanti.

QVARTO, Quia ut ci-
bus conuertatur in substantiam
aliti, requiritur certa aliqua dis-
positio, quæ sit tanta, & non me-
nor; sed dispositio ut tanta incē-
pis in instanti, quia ut sic est in-
diuisibilis: ergo nutritio, quæ in-
cipit, quando est vltima disposi-
tio ad illam, etiam incipit in in-
stanti.

Quintò, de augmentatione
est peculiaris, & difficilis ratio,
quia ut hactenus diximus, aug-
mentatio non terminatur ad pro-
ducendam quantitatem, sed ad
vniendam quantitatem viuētis,
& quantitatem alimentī; sed illa
continuatio fit medio quodā
indiuisibili continuatiuo produ-
cto, sed indiuisibile in instanti
producitur: ergo talis vniō fit in
instanti, atque adeò augmenta-
tio fieri in instanti.

His tamen non obstantibus,
dicò primò, nutritionē esse mo-
tum continuū. Teneat Marsil.
hic. q. 14. Alber. de Saxon. q. 13.

handus

Iandunus. 8. Phyl. q. 7. Soto. 1. Phyl. q. 4. & 6. Phyl. q. 6. Bañez hic. q. 2. Et ratio est facilis, quia tunc fit conuersio alimentī in substantiam alicui, quando est ultima dispositio sufficiens ad illud corrumpendum, illudque conuertendum in substantiam uiuentis. sed talis dispositio successiue introducit, & cōtinuū in diuersis partibus materiæ alimentī cōtinuis, nec enim potest calor. v. g. vt sex simul nato a materia alimentī introducit, quia successiue, & continuo transmutantur partes alimenti in substantiā alicui, atq; adeo nutritio est motus successiuus, & continuus.

Dico secundò, nutritionem esse motum successiuum, & cōtinuum per accidens, atq; adeo non esse motum propriè dictū: motus enim propriè dictus per se, successiuus debet esse, & nō per aliud. Hāc conclusionem etiam tinentur Autores citati in 1. conclus. estq; cōmunis. 5. Phyl. ubi Arist. negat ad substantiam dari per se motū propriè dictū. Ratio autem est, quam ibi diximus: quia etsi substantia, quæ per nutritionē producit, habeat proprias partes; tamen illæ partes, cum citra quantitatem non sint quantæ, & molles, non sunt necessariæ partes extra partes, & ita non habent inter se distantiam æquilitam ad causandum mo-

tum successiuū, atq; adeo substantia, quantum est de se, nō habet sufficientem causam ad causandum motum successiuū: solum ergo nutritio fit successiue per accidens, ratione præuix alterationis, quia scilicet materia alimenti paulatim per partes disponitur ad recipiendā formam uiuentis, quia cum talis materia habeat partes extra partes, ratione quantitatis, hinc successiue, & paulatim disponitur: ergo nutritio est successiua per accidens, atq; adeo non est per se motus propriè dictus.

Dico tertio, augmentatio est motus per se continuus, & propriè dictus ex communi sententia, quam Autores citati prima conclusione tinentur: imò est sententia expressa Arist. 6. Phyl. sicorum tex. 49. ubi eodem modo asserit de motu locali, & de motu augmentationis, quia vterque motus in continuo est, & non datur in illis prima pars, & primum mutatum esse: ergo siue motus localis est per se continuus, & propriè dictus, ita augmentatio: imò & Sancti. Thom. qui in contrariam sententiam adduci solet, idem expresse docet super eundem textū, fateor tamen locum in contrarium adductum difficile explicari posse, nisi fortasse Sancti. Thom. velit, motum augmentationis non esse

esse motum continuum, id est, perpetuum: hanc fuisse mentem Aristot. tex. illo 23. octavo Phylis eorum infra ostendam.

Ratione autem probari potest prædicta conclusio, quia augmentatio terminatur ad acquirendam nouam quantitatem, ex eo quod quantitatem alimenti vniat cum quantitate viuientis, talis autem quantitas successiue acquiritur, quia cum ex se habeat partes extra partes, ratione sui petit, quod alimentum paulatim, & per partes disponatur ad conuersionem in substantiam aliti, ac proinde ad augmentationem, quæ simul licet ergo augmentatio ex vi quantitatis, ad quam terminatur, saltem acquirèdam, licet non producendam, est motus successiuus: ergo & per se est successiuus, quia quod conuenit motui ratione terminorū, inter quos versatur, per se illi conuenit, quia per se est via respiciens tales terminos, atque adeo est motus continuus propriè dictus.

Sed obieciens quia dum aquæ duæ continuantur in instanti, & tactus continuantur, & ita in instanti produciuntur superficies continuatæ uillarum: ergo similiter quantitas alimenti in instanti potest vniri cum quantitate viuientis, ita quod in instanti producatur superficies continuati-

uillarum quantitatum. Respondetur esse diuersam rationem, quia cum illæ duæ aquæ, & illæ substantiæ, sint omnino similes, & fluidæ, sufficit contactus, ut continuetur absque alia alteratione præuia: unde quia contactus fit in instanti, in quo finitur motus localis, ideo in instanti continuantur illæ duæ substantiæ, ac per consequens quantitates illarum, etiam in instanti continuantur: quia tamen substantia alimenti est dissimilis cū substantia viuientis, non potest continuari eum illa, & ita opus est, quod corrumptatur, & conuertatur in substantiam aliti, quæ corruptio fit media alteratione successiua, quia ergo quantitas alimenti non potest continuari cum quantitate viuientis, donec alimentum conuertatur in substantiam aliti, alias eadem quantitas esset in duabus substantiis, ideo non potest vniri in instanti quantitas alimenti cum quantitate viuientis.

Et si istes ex hoc sequi, augmentationem esse per accidens successiuam, quia alimentum non potest in instanti corrumpi, & conuerti in substantiam aliti. Respondetur adhuc, illam alterationem ideo esse successiuam quoad extensionem, quia quantitas alimenti habet partes extra partes, & ita necessarium est

est successiue disponi, & quia quantitas alimenti est terminus ad quem augmentationis, non quidem producendus, sed acquiendus, ideo augmentatio ex vi sui termini, ad quē habet successionem propriam, & ita perse.

Ad argumenta contrariae sententiae respondetur, & imprimis ad Diuum Thom. qualiter interpretandus sit, vt verum dicat, & ne sibi contradicat, dum 6. Physicorum, super textum. 49. expresse asserit, augmentationē esse motum continuum, iam supra explicui.

Ad Aristotel. autem, quod cum ibi asserit, impossibile esse aliquid continuo augeri, idem est continuum, quod perpetuum, & ita tantum intendit augmentationem non esse motum perpetuum. Agit enim Aristot. contra Heraclitum, asserentem omnia semper moueri, & ita contra illum docet alterationem, & augmentationem non esse motus continuos.

Ad primam rationem respondetur, quod omnis forma requirit determinatam aliquam dispositionem, vt introducatur, & ita quousque alteratio disponens fit tanta, non introducitur forma substantialis, quamuis autem illa, vt tanta incipiat intensiue per primum sui esse, quia vt

sic, intensiue est indiuisibilis, tamen illa dispositio, quae intensiue est tanta, extensiue est diuisibilis, & ita quoad extensionem successiue producit in singulis partibus materiae, & forma viuentis, simul cum illa per nutritionem, quia forma statim producit in materia, quando adest vltima dispositio ad illam.

Vnde ad argumentum in forma respondetur, verū esse, quod nutritio incipit post finitam alterationem prauiam, tamen alteratio prauiam, quamuis absolute desinat per primum sui non esse, tamen non sequitur nutritio ad alterationē absolute, sed alterationem, vt in tanta intensione, quia requirit certam dispositionem vltimam, non minorem, alteratio verō incipit esse, vt tanta intensiue per primum sui esse, quia vt sic est indiuisibilis, sed quia rursus illa dispositio, vt tanta intensiue, & extensiue, & in partibus materiae successiue introducit, ideo incipit per vltimum non esse, & quia forma viuentis incipit cum illa in singulis partibus materiae, eo quod est vltima dispositio, ideo etiam forma viuentis per nutritionem incipit per vltimum non esse successiue, non autem per primum sui esse, & in instanti.

Ad secundum respondetur, quod

quod, ut vidimus tractatu de maximo, & minimo, quanuis forma viuentis, quando incipit totaliter de nouo produci, requirat minimum, eo quod requirat certam, & determinatam quantitatem ad organizationem membrorum, quæ non potest esse in quauis minima quantitate, tamē quando producit pars formæ per nutritionē, non requirit minimum, sed fit secundum partes minores, & minores in infinitum. Ratio autem differentię est, quia nutritio supponit ipsum viuens productū, & ita habere organizationem sufficientem, ut conseruetur forma, & ita quidquid deinde addit, potest esse minus, & minus in infinitū, nutritur autē viuēs, & augetur, ut melius, & perfectius eliciat suas operationes, ut conseruet.

Ad tertium respondetur, verum esse, quod cum nutritio incipit per vltimum non esse, & successiue, verificatur de illa, nunc non est conuersio alimentī in substantiam alicui, & immediate post hoc erit, & ita idē est, quia deest aliquid dispositionis diuisibile quoad extensionem, quia si aliqua intēsis diuisibilis restaret producenda ante nutritionem, nō esset verum dicere, in hoc instanti, non est, & immediate post hoc erit nutritio, quia ante nutritionē debet pro-

duci illa pars diuisibilis intēsis, ut dispositio perueniat ad certum gradum, tantū quantum requirit forma viuentis, ut sit dispositio vltima ad illam, de est ergo in illo instāti aliquid diuisibile quoad extensionem, quia calor v. g. ut sex debet produci in partibus materiæ, ut in illis introducatur forma viuentis, tamen quia calor, ut sex v. g. est vltima dispositio ad nutritionem, simul quod in tempore sequenti introducitur calor, ut sex, in partibus materiæ successiue, simul etiam introducitur forma viuentis successiue per nutritionem, ita ut illa vltima dispositio non sit prior duratione aliqua, quā forma, sed solum prior natura, quia disponit ad illam, tamen in duratione reali, simul est dispositio & forma, vnde optime saluatur, quod immediate post hoc incipiat nutritio, quia incipit simul cū vltima dispositione, quæ extēsiue incipit immediate post in partibus materiæ.

Ad quartum quidam ne cogantur concedere, vntionē quantitatis viuentis cum quantitate alimenti fieri in instāti, dicunt, quod quanuis vna quantitas, ut tanta, vniatur cum alia, medio quodam indiuisibili continuatiuo, quia ut tāta indiuisibilis est, & terminatur intrinseco indiuisibili, tamen partes quantitaris
absolutę

absolutè sumptæ, & non vt tantæ, vniuntur medio quodam modo vnionis diuisibili, & ita dicunt in augmentatione successiua, & continuè vniri quantitatem alimenti cum quantitate viuentis, atq; adeo optimè saluari augmentationem absolute esse motum continuum.

Verumtamen si hæc sententia intēdat necessarium esse modum vnionis præter indiuisibile ipsum superadditum, vt partes vniantur, verissima est, ostendimus enim sexto Physicorum, omnia indiuisibilia esse res, & non modos, respectu partium, quibus adhærent, & ita quod vniantur cum illis per modum vnionis superadditum: si tamen intēdat, aliquando continuationem duarum partium quantitatis fieri, absque aliquo indiuisibili per solum modum vnionis, falsa est, quia necessarium est ea, quæ continuantur, vniri per vltimam, ea enim quæ, secundum profunditatem vniuntur, penetrantur inter se; sed in quantitate non est dare vltimum præter indiuisibile, quia vt 6. Physico. ostendimus, non est dare partem proportionalem vltimam: ergo necessarium est, quod quodcumque duæ quantitates vniuntur per continuationem, dari quoddam indiuisibile, quod sit vltimum vtrius-

que, & mediante illo continetur tanquam vnitiuo interiecto inter vtranque.

Quàm aliter, & facile potest solui prædictum argumentum, quia cū quantitas alimentis, & quantitas viuentis, sint quantitates diuisibiles, etiam quoad profunditatem vniuntur inter se quadam superficie de nouo producta, atque adeo, quanuis sit illa superficies indiuisibilis quoad profunditatem, tamen quantum ad longitudinem, & latitudinem diuisibilis est in partes, & ita capax, vt producat motu continuo.

Et si obijcias, quia si in augmentatione quantitas alimenti continuatur cum quantitate viuentis, medio quodam indiuisibili, quare potius dicitur viuens augeri, quam ipsum alimentum? Respondetur duabus de causis; prima, quia id augetur, quod manet post augmentationem: vnde quia non manet alimentum, sed viuens, eo quod alimentum conuertitur in substantiam aliti, ideo augetur viuens, non verò alimentum. Secundo, quia id denominatur absolute augeri, quod est maius illo, quod additur: si enim gutta aquæ addatur magis aquæ, absolute loquendo non dicimus gutta augeri, sed quia præexistentem, quæ ergo aliquid tam, quod viuens conuertitur in substantiam

Substantiam, exiguum est respectu quantitatis viuentis, ideo potius viuens dicitur augeri, quam ipsum alimentum.

Est tamen aduertendum, quod quando quantitas alimenti continuatur cum quantitate viuentis, etiam accidentia illarum continuantur inter se, ut albedo vtriusque quantitatis, tamen hec actio vnitiva non est per se motus, sicut actio vnitiva quantitatum. Ratio differentiæ est, quam sæpe dixi, quia quauis omnia accidentia corporea habeant partes sibi proprias, quoad extensionem, tamen illæ partes ex natura rei non sunt impenetrabiles, & partes extra partes, hoc enim solum conuenit quantitati molli, & ita reliqua accidentia per accidens vniuntur, successiue scilicet, quia quantitates, in quibus sunt, successiue vniuntur, & ita vnitio reliquorum accidentium non est per se motus, sicut vnitio quantitatis alimenti cum quantitate viuentis.

Solet tandem in hac questione dubitari, virum quando pars alimenti conuertitur in substantiam aliam, sit eadem materia continua in parte iam conuersa, & parte, quæ adhuc manet sub forma cibi, ita vt eadem materia continua, secundum diuersas partes, partim informetur for-

ma viuentis, partim verò formam cibi.

Quidam enim existimant, ita esse, adducuntque exemplum de virga, cuius medietas est viridis, informaturque forma arboris viuentis, medietas vero alia est sicca, & informatur forma inanimata.

Dicendum tamen est, quod hoc ipso, quod aliqua pars materię cibi informatur per nutritionem forma viuentis, discontinuari ab alia parte, quæ adhuc manet sub forma cibi, & ita formas diuersas non posse per naturam informare partes continuas materię. Ratio est, quia diuersæ formæ natura sua ordinantur ad constituenda diuersa tota, & ita ex natura rei postulant discontinuationem materię, vt quodlibet totum habeat suam materiam diuersam ab alio, & ita Arist. 5. Meth. cap. sexto, optime dixit, ea esse vnum numero, quorū materia est vna. Quare ad illud de virga respondetur concedendo, reuera non esse illas medietates virgę physice continuas, sed apparenter solum, sunt enim quedam ita fortiter, & veluti intimè inter se coniuncta, vt appareant continua, cum tamen reuera non sint, vt in artificialibus sæpe experitur.

Et hæc de hac questione.

Quest. III. Vtrum viuens maneat idem numero post augmentationem?

Non est cur hoc loco disputemus, vtrum animæ corporeæ sint diuisibiles, vel indiuisibiles, vt perperam hoc loco Bañez, Toletus, & alij disputant, habet enim quæstio hæc suam sedem secundo de anima, præsertim cum in omnium opinione, saltem animæ viuentium imperfectorum, qualia sunt, plantæ, reptilia, & alia huiusmodi, diuisibiles sint. Hic autem habet præcipuè difficultatem præsens quæstio. Primò, quia cum istæ animæ diuisibiles sint, cuiuslibet parti materiæ correspondet sua pars formæ, diuersa ab alijs partibus, & ita in parte materiæ, quæ erat ante sub forma alimenti, introducitur noua pars formæ, quia si pars formæ præexistens extendetur ad informandam illam materiam, iam eadem pars formæ simul informaret duas partes materiæ, quod non minus est per naturam impossibile, quam, quod eadem forma totalis, informet duas materias totales.

Hæc quo argumentor sit: quia si cum qualibet parte materiæ, aduenit viuenti noua pars

formæ: ergo cum viuens post magnam etatem transactam plurimas materiæ partes acquisierit mediante alimento, & præexistentes partes viuentis, paulatim per continuationem caloris corrumpantur, iam in fine ætatis non habet viuens partem aliquam, tam materiæ, quam formæ, ex his quæ habuit, cum primogenitum fuit, sed totaliter erit transmutatum: ergo post augmentationem continuam non manet idem numero viuens.

Secunda ratio dubitandi est, de non viuentibus, quia si portioni aquæ addas æqualem aliam portionem, talis aqua augetur, non tamen manet eadem numero, ac antea erat, quia cum vtraque portio equalis sit, non est maior ratio vnus, quam alterius, antea autem erant duæ aquæ totales, & nō vna numero: ergo nec post augmentationem manet eadem numero aqua.

In hac re quorundam sententia est, ideò viuens manere idem numero post augmentationem, quia tamen si per nutritionem adueniat noua pars materiæ, forma tamen non aduenit noua, & ita non fluit, & resluit, sed eadem, quæ informabat partes præexistentes, absque aliqua additione sui extenditur ad informandam illam nouam mate-

materiam, & ita manere idem numero viuens, quia saltem forma, à qua habet, esse semper manet inuariata. Quem modum dicendi sequuntur Auerroiste & tractatu de nutritione, capit. 1. Durand. in 1. distinct. 34. adducunt que pro sua sententia Aristote. quem hoc capite dicunt, asserere, viuens post augmentationem, manere idem, secundum formam, non tamen secundum materiam.

Hæc tamen sententia, quantum verum dicat in homine, ubi forma est indiuisibilis, ibi enim eadem indiuisibilis forma extenditur ad informandam nouam materiam, ita ut sit tota in tota materia, & tota in qualibet parte, quod etiam plures asserunt contingere in formis perfectorum animalium, existimant enim, illas esse indiuisibiles: de quo dicam secundo de anima; tamen saltem in formis animalium imperfectorum, falsum dicit: anima enim talium animalium, sine dubio diuisibiles sunt: experimur enim anguem, & alia reptilia, adhuc diuisa, moueri, quod euidentis indicium est, illorum animam, adhuc diuisam, conseruari, & ita necessarium est, has animas diuisibiles proportionari cum partibus materie, ita ut singulis partibus materie respondeant

singulæ partes formæ: ergo saltem in his productur per nutritionem noua pars formæ, aliàs si pars formæ præexistens eadem indiuisa est tota in vtraque materia simul, & tota in vtraque parte seorsum, proculdubio est indiuisibilis, sicut anima rationalis. Verba autem, quæ ex Arist. adducuntur, scilicet, viuens manere idem, secundum formam, non tamen secundum materiam, falso imponuntur illi, solum enim asserit, viuens augeri, secundum formam, non vero secundum materiam. Quæ verba, quæ ratione interpretanda sint, dicam quæst. sequenti.

Quare, ut rem hanc explicemus, notandum est, aliud esse querere, verum in singulis augmentationibus viuens maneat idem numero. aliud vero verum post multas, & diuturnas augmentationes transactas permaneat idem numero viuens.

Vnde dico primo, si loquamur in singulis augmentationibus, viuens non est diuersum ab eo, quod fuit antea totaliter, distinguitur tamen à seipso, sicut includens, & inclusum. Ratio est, quia viuens per augmentationem, & nutritionem acquirit quandam partem quantitatis, & substantiæ realiter diuersam à præexistentibus, ut supra diximus: ergo addit supra id,

id, quod erat ante, entitatem realiter diuersam ab illo: ergo distinguitur realiter ab illo, sicut includens, & inclusum, quia post augmentationem includit aliquam entitatem, quam antea non habebat.

Prima verò pars conclusionis, scilicet, quod viuens maneat idē numero, ac erat antea, patet, quia totum, quod erat ante augmentationem, permanet: ergo secundum illud, quod habebat antea, permanet idem: & hæc est mens Aristote. quando in hoc capite dixit, viuens permanere idē numero, satis enim est, ut permaneat idem subiectum motus, secundum illud, quod præfuit antea; nā si loquamur de toto illo, quod resultat ex illo, quod erat antea, & ex illo, quod de nouo acquiritur in omni motu, debet esse diuersum realiter a præexistenti, sicut includens, & inclusum. Ratio est euidēs, quia in omni motu acquirit subiectum aliquam nouam entitatem ex natura rei diuersam à præexistenti: ergo addit supra id, quod erat antea, hanc entitatem realiter diuersam: ergo distinguitur realiter à præexistenti, sicut includens, & inclusum, secundum hoc, quod includit nouum, & realiter diuersum. Quando ergo dicit in omni motu permanere idē

subiectum, necessario intelligitur dū est cum eadem entitate, quæ præfuit.

Quare difficilius est, utrum post longam vitam, plurimæque augmentationes factas permaneat idem numero viuens. Quidam enim existimant post longam vitam nullam prorsus manere partem ex his, quas viuens habuit in primo instanti generationis, sed iam omnes fluxisse, & alias de nouo successisse. Et ita existimant viuens post longam vitam peractam phylice, & proprie non permanere idem numero, sed solum, secundum proportionem, qualiter fluuius appellatur idem, secundum proportionem, quia omnes aquæ fluunt, & resfluunt, adueniuntq; in eadem distantia, & proportionem. Ita etiam, quia omnes partes, quæ de nouo adueniunt viuenti, sunt eadem, secundum eandem proportionem, & figuram, & membrorum organizationem, solum hoc modo potest viuens appellari idem numero. Sic docet Marti. hoc lib. quest. 12. Albertus de Saxonia questione 10. tamen reuera isti paruum entitatem numericam tribuunt viuenti.

Quare dico secundo in hac questione, etiam post longam, & diuturnas augmentationes, non

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

*ad idem
venit
de la
erco
de la
latens*
Variari omnino viuens, sed semper permanere in illo quasdam partes ex his, quas habuit, cum primogenitum fuit. Et ita semper permanere idem numero secundum illas.

Pro cuius intelligentia notandum est, partes viuents esse in duplici differentia; quædam appellantur nutritiales, & sunt illæ, quas per nutritionem acquirit; aliæ verò appellantur seminales, & sunt illæ, quas ex vi solius seminis habet viuens. Et rursus istæ sunt in duplici differentia. Quædam sunt solidæ, quales sunt cartilagines, & ossa, & nervi. Aliæ verò sunt raræ, quæ facili actione caloris naturalis corrumpuntur, quales sunt partes, quæ carne constant tantum.

Dico ergo, partes aliquas solidas seminales, quas viuens in principio habuit cum illo permanere, vt ossa, & cartilagines. Ratio est, quia huiusmodi partes propter nimiam soliditatem, quam habent, difficilime destruuntur à calore naturali, qua ratione experimur, senes iam pene decrepitos, etsi carnes habeant maxima ex parte consumptas, ossa tamen, & cartilagines cum parua, vel nulla diminutione habere. Quod certum inditium est, partes illas difficilime pati à calore naturali, ita vt

ipsum viuens corrumpatur, prius quam tales partes corrumpantur. Quam sententiam docuit Albertus Magnus in summa de homine, quæstione prima de potentia generatiua. Ricard. in secunda distinct. 3. Philop. & Niphus hoc capite.

Solent duo obijci contra hanc sententiam; primo, quia omnes viuents partes informantur eadem forma viuents: ergo sunt eiusdem rationis, & ita non videtur maior ratio, quare quædam semper maneant in viuents, aliæ verò minime.

Secundò, etsi partes solidæ plus resistent actioni caloris naturalis, quam partes carnosæ, tamen adhuc aliquid patiuntur calore naturali: ergo cum huiusmodi partes solidæ acquisite in prima generatione exigue sint, tamen post longam, & diuturnam actionem caloris naturalis debent corrumpi, & alio loco earum succedere: ergo nulla est pars, quæ permaneant in viuente post longam eius ætatem.

Respondetur tamen ad primum, quod quauis omnes partes viuents informantur eadem anima, quia anima est actus corporis organici, tamen iuxta diuersa organa diuersas perit dispositiones, & ita non in omnibus perit soliditatem, & duri-

duriciæ, à quibus peruenit, quod ossa difficile nimis corrumpantur a calore naturali.

Ad secundū verum esse partes solidas aliquid paria calore naturali, esseque in principio generationis exiguas respectu earundem, quando viuens est in perfecta etate, tamen quædam sunt, non adeo exiguae, quales sunt costæ. & ossa, quæ sunt in formore, quæ non sunt adeo exiguae, vt cum alias propter duriciam, minimum quidem patiantur a calore naturali, idèd prius viuens ipsum totaliter perit, quam istæ partes radicitus corrumpantur.

Tandem ex dictis patet solutio ad primam rationem dubitandi, quauis enim in pluribus, viuentibus cum noua parte materię producatetur noua pars formæ, similiterq; aliæ ex præexistentibus corruptione recedat, tamen aliquæ sunt partes solidæ in viuentibus, quæ eadem permanent, ita vt prius contingat mors animalis, quam funditus corrumpantur.

Ad secundam, quod quando duæ portiones aquæ coniunguntur, totum illud resultans ex illis, cū neutra illarum est idem realiter, quia distinguitur realiter aqua libet, sicut includens, & includens, per alteram partem, quam dicit, solum est idem cum illis

copulatis, & unitis, tamen sentietur est verum, vtramq; portionem aque manere eandem numero, ac fuit antea, quauis diuersi modo, nã antea, qualibet erat totum separatum ab alio, modo verò sunt cum relatione partis a totum, eo quod ratione continuationis cum alia iam habet rationem partis, tamen re verà, in sua substantiali entitate eadem est. Et hæc de hac questione.

Quest. V. Vtrum in eo, quod augetur, qualibet pars augetur?

Aristoteles in hoc cap. docet viuens augeri, secundū speciem, non tamen secundū materiam, vel vt alij vertunt, augetur secundum formā, non secundum materiam, ibi enim species formā significat, vbi Aristo. non loquitur de materia, & forma, quæ sunt partes essentielles compositi naturalis, ostendimus enim in pluribus viuentibus, cum noua parte materię aduenire etiam nouam partem formæ. Et ita tam materiā, quam formam augeri.

Quare, vt res hæc intelligatur, notandum est, quod partes viuentis sunt in duplici differentia, quædam sunt homogeneæ, quædam verò, eterogeneæ. Illæ sunt

sunt homogeneæ, quæ integrantur ex partibus eiusdē rationis, qualiter quælibet pars carnis est caro, & quæuis pars ossis est os heterogeneæ vero sunt, quæ integrantur ex partibus diuersæ rationis, saltem in qualitatibus, figura, & alijs accidentibus diuersæ rationis, qualiter manus, vel brachiū appellatur pars heterogenea, quia integratur ex carne, ossibus, & nervis, quæ sunt diuersæ rationis: & hinc fit, quod partes heterogeneæ cōponantur ex homogeneis, quæ tamen inter se sūt diuersæ rationis. Atq; adeo partes heterogeneæ dicuntur partes formales, quia differunt inter se figura, quæ solet appellari forma extrinseca rei, qualiter Arist. c. de qualitate quartam speciem, scilicet figuram formam appellat. Partes vero homogeneæ appellantur partes materiales, quia non componuntur ex partibus, quæ differunt figura, vt caro, vel os.

His suppositis, certum esse debet, non per quamlibet augmentationē augeri omnes partes viuentis, cōtingere enim potest, quod modo fiat augmentatio in pede, non verò in capite, si forte contingit illic alimētum esse magis dispositum, quam in alia parte. Solum ergo potest esse dubium, verum simul cum augmentatione vnius partis, cō-

tingat omnes alias augeri, non quidem simultate metaphysica, sed morali: contingere enim potest, quod in hac parte temporis fiat augmentatio in vna parte, non verò in alijs, nec loquimur de partibus proportionalibus, quia si viuens iam grande augetur, secundum partes omnes proportionales, ita quod cuiuslibet parti proportionali alia adderetur, fieret duplo maius tale viuens, tum etiam, quia cum alimentum debeat intrare per poros, vt fiat augmentatio, si viuens, secundum partes proportionales augetur, iam diuideretur cōtinuum in omnem partem proportionalem, quod implicare contradictionē, vidimus 6. Phys. loquimur ergo de partibus aliquotis.

Dico primò, cum viuens augetur, quælibet pars eius heterogenea augetur. Et hac ratione exponenda sunt verba Arist. in hoc capite, dum dicit, in eo, quod augetur, quamlibet partē augeri: & ita experimur, quod cum brachium crescit, crescunt manus, caput, & pedes, iuxta proportionem suam, nisi fortasse ex læsione aliqua, vel morbo contrariū contingat: qua ratione contingit membrum nil augmentationis subire.

Dico secundò, non omnes partes homogeneæ augentur imme-

immediate. Ratio est, quia ut dicam quæst. sequenti, in viuente iuxta partes solidas sunt pori, in quibus recipitur alimentum, ex quo viuens immediate augetur, & cum illa pars solida sit diuisibilis, partes profundæ illius immediate non tangunt porum, in quo est alimentum: ergo illæ partes, non augentur immediate, id est, per aliquod intrase receptum, qualiter partes heterogeneæ, ut brachium, per sanguinem intrase receptum augentur.

Ex dictis ergo patet, quis sit sensus illius propositionis Aristot. id quod augetur, augetur secundum formam, non secundum materiam, sensus enim est, augeri secundum partes formales, quales sunt heterogeneæ immediate, & perse, non tamē augeri, secundum quamlibet partem materialē immediate. Et hinc secundum sit, totā hanc doctrinā intelligendam esse solum in viuentibus, inanimata enim, quæ minus, propriè augetur, non habet partes heterogeneas, propterea, in illis, non est verū dicere, quālibet partem augeri, quia cum augeantur per iuxta positionē, illa pars, cui immediate ponitur pars adueniens, est quæ immediate augetur, aliz vero minime. Et hæc est de hac quæstione.

Quæst. VI. Quæ sint causa augmentationis, & quomodo fiat?

CIRCA primum, scilicet, quæ sint causa augmentationis, & nutritionis, certū est, illam nō habere causam formalem intrinsecā, quin potius ipsa augmentatio, & nutritio sunt quædam forme accidentales, eo quod sunt actiones de predicamento actionis, solum habet causam formalem extrinsecam, quia cum actio sumat suam specificationem ex termino, idē terminus augmentationis, & nutritionis habet rationē causæ formalis extrinsecæ, respectu illarum. Quis autem sit terminus augmentationis, dictum est supra quæstione secundā: in nutritione verō terminus quasi totalis, est pars substantialis, quæ de nouo aduenit, prout integratur, ex sua materia, & forma partiali illius: terminus verō formalis in viuentibus, quæ habent formam indiuisibilem, ut in homine, est solus modus vnionis partialis de nouo productus, quo eadem forma indiuisibilis vnitur cum parte materię, quæ aduenit: est enim forma hominis ingenerabilis, & incorruptibilis. In viuentibus vero, quæ habent formam

Super I. lib. de generat. & corrupt.

mam dicitur insubilem, terminus formalis est noua pars formæ simul cum modo unionis, ut in simili diximus de termino formali generationis in hb. Physic. Vtrum forma & modus unionis eadem indiuisibili actione producatur, diximus supra.

De causa autem materiali augmentationis dicendum est in primis, quod si loquamur de causa materiali, ex qua alimentum est causa materialis vtriusque, quia ut docuit Aristoteles in hoc capitulum alimentum in quantum substantia nutrit, & ratione quantitatis auget. Si vero loquamur de causa materiali, in qua, seu de subiecto, quod difficilius est, dicendum est in primis, quod si loquamur de subiecto totali, ipsum viuens est subiectum augmentationis, & nutritionis, illud enim denominatur nutrir, & augeri, & ita Aristoteles id docuit, viuens debere manere eodem numero in augmentatione & nutritione, quia ut saepe docuerat quinto, & sexto Physicorum, in omni nutritione debet dari subiectum permanens sub utroque termino. Si vero loquamur de subiecto immediato, & præcise augmentationis, & nutritionis, dicendum est in primis de nutritione, quod cum illa inuoluat plures actiones parciales, ut supra vidimus, non est eodem

modo loquendum de omnibus, quia actio illa partialis qua producitur pars formæ in materia cibi, subieciatur in ipsa materia cibi, actio enim, & terminus recipiuntur in eodem subiecto.

Alia vero est actio, qua vnitur forma producta cum forma præexistenti, cum quadam superficie substantiali. producta per unionem materiae alimentum cum materia viuents, & ita subieciatur in materia. Ratio est, quia ut vidimus 6. Physic. indiuisibilia formæ subieciuntur in materia, sed actio, & terminus subieciuntur in eodem subiecto: ergo actio unitiua vnus formæ, cum qua producitur superficies continuatiua vtriusque partis, debet subieciari in superficie materiae producta per unionem materiae alimentum cum materia viuents. Tandem sicut indiuisibile materia non habet subiectum inhesionis, ut vidimus loco citato, eo quod materia est primum subiectum, sed solum habet subiectum adhesionis, quia adheret vtriusque parti, quam vnitur, ita actio productiua illius indiuisibilis, scilicet illius superficie, non habet subiectum inhesionis, sed tantum subiectum adhesionis, quod satis est, ut non sit creatio, ut vidimus eodem loco. Verum est, illam actionem esse

esse accidens de prædicamento actionis, tamen non est de ratione omnis accidentis habere subiectum inhaesionis, sed satis est, si habeat subiectum adhaesionis, ut de creatione diximus secundo Physicorum, quæ tamen est actio de prædicamento actionis, ut ostensum est.

De augmentatione verò dicendum est, subiectioni in superficie materiæ de nouo productæ in nutritione. Ratio est facilis, quia terminus augmentationis est superficies de nouo producta continuatiua quantitatis alimenti cum quantitate viuens, sed indiuisibile quantitatis immediate subiectioni in indiuisibilibus materiæ, ut in Physicis ostensum est, admodum quo ipsa quantitas immediate inhaeret materiæ primæ: ergo augmentatio subiectioni inhaerit in indiuisibili materiæ, producta per nutritionem.

Et si obijcias, de ratione mutationis est, ut vidimus 3. Physicorum quod præsupponat subiectum, non solum prius natura, sed prius etiam duratione existens, sed indiuisibile materiæ simul duratione fit cum ipsa augmentatione, quia ut sepe vidimus, nutritio, & augmentatio simul duratione fiunt: ergo ex dictis videtur sequi, non esse augmentationem motum, seu mutationem realem.

Respondetur negando consequentiam. Primum, quia satis est, subiectum totale, quod est ipsum viuens, præcedere formam, & non solum natura, sed duratione. Secundum, quia quauis subiectum inhaesionis solum præcedat in priori natura, tamen subiectum adhaesionis prius tempore præcessit. Et ratio est, quia ut dixi. 6. Physicorum subiectum adhaesionis alicuius indiuisibilis, sunt partes, quibus adheret, & quas copulat, quare ergo illa superficies producta per augmentationem copulat quantitatem alimenti cum quantitate viuens, quæ prius duratione præexistebat, illisque adheret per duos modos vniōnis superadditos, idem optime soluitur, augmentationem esse mutationem realem, respectu subiecti totalis, & subiecti adhaesionis. fateor sane magis esse subtilia, & vera, quàm in scholis nostris audita, ideoque sine tanta methaphysica distinctione licebit dicere, subiectum augmentationis, & nutritionis esse viuens ipsum.

De causa verò efficiēti augmentationis, & nutritionis, si absolute loquamur, dicendum est, esse ipsum viuens, quod media actione naturali caloris alimentum in propriam substantiam conuertit, & ita nutritur, & augetur: tamē si rem minutissimè explicare licet, dicendum

est in primis, augmentationem, qua producitur superficies illa continuatiua quantitatis alimentum cum quantitate viuientis, licet mediate ab ipso viuente procedat, eo quod mediante conuersione alimenti augetur, tamen immediate causatur ab ipsis partibus materie unitis, quia sicut materia prima est causa efficiens quantitatis (vt 1. Phys. ostensum est) ita materia continua est causa continuationis quantitatis: sed hæc continuatio fit media illa superficie: ergo talis superficies effectiue oritur ab ipsis materijs, prout unitis: nutritio uero fit à viuente, medijs dispositionibus receptis in ipso alimento, hæc enim effectiue concurrunt ad conuersionem substantialem, ostendimus enim 2. Phys. accidentia recepta in passo, esse quæ immediate instrumentaliter attingunt productionem substantiæ, & ita iuxta hæc dicendum est, dispositiones receptas in alimento instrumentaliter concurrere ad conuersionem substantialem.

Tandem de causa finali augmentationis dicendum est, esse ipsum viuens, huiusmodi enim actiones, scilicet, nutritio, & augmentatio, à natura ordinata sunt propter ipsum viuens, vt melius se habeat, meliusque suas operationes exerceat.

Circa secundum, quod inquit

rit questio, scilicet, quomodo fiat augmentatio, aliquam ingerit difficultatem. Primò, quia si verum est, viuentia augeri per intusumptionem, videtur necessarium, quod partes internæ carnis nutriantur, & id, ex quo nutriuntur, intret usque ad illas partes internas, & ita augmentatio, vel fiat cum penetratione dimensionis, vel certe cum scissione aliquarum partium, & ita cum dolore, quæ omnia sunt falsa.

Secundò, quia cum animal nutriatur medio sanguine, vel mendullis constitatis ex sanguine, quādo sanguis deficit in parte superiori, necessarium est, sanguinem ascendere motu sursum, vt pars superior nutriatur, sed sanguis est corpus graue: ergo nisi violenter, non potest ascendere sursum: ergo augmentatio non fit omnino naturaliter.

Tamen, vt qualiter augmentatio fiat, explicemus, notandum est, in viuentibus inter partes solidas esse quasdam cavitates, quæ vocantur pori, non quidem omnino vacui, quia natura abhorret vacuum, sed pleni aere, vel certo humore subtili, cuius rei manifestum inditum est, quod animalia sudorem internum, prauosque humores depellunt, quia si non essent cavitates istæ, per quas aqua illa expelleretur, non posset sudor contingere, nisi cum pene-

penetratiōe, vel saltem cū sci-
sione partium, atque adeo cum
dolore, neque omnia animalia
sunt æqualiter porosa, quia quæ-
dam habēt poros magis obstru-
sos, & occlusos, quædam verò
maiores, hæc enim est causa, qua
re in quibusdā hominibus faci-
lius cōtingat sudor, quā in alijs.

Secundo notandum est, cum
Gabriele, & Aristoteli, secundo de
partibus animalium, cap. 5. vā-
rias mutationes fieri in alimen-
to, ut eādem conuertatur in sub-
stantiam aliti, quia præter ma-
lificationem factam in ore, qua
in minutissimas partes redigi-
tur, deinde in stomacho actio-
ne naturalis caloris cōcoquitur,
cōuertiturq; in quandā substan-
tiam, quæ vocatur chylus: deinde
huiusmodi chylus per vias quas-
dam, ad hunc finem à natura de-
stinatas, accedit ad iecur, ibique
in sanguine conuertitur, san-
guis verò derivatur inde ad om-
nes partes corporis per venas,
multipliciter ramificatas, ita ut
per totum corpus dispergatur.
Deinde verò partes animalis,
per virtutem attractiuam alimē-
ti, quam habent, sanguinē attra-
hūt ad se per poros, ubi sanguis
continetur, donec in substantiā
aliti conuertatur.

Rursus in hac conuersione
sanguinis septem actiones inter-
ueniunt. Prima est alteratio, qua

sanguis disponitur, ut conuerta-
tur in substantiam aliti, deinde
est productio formæ viuētis, in
materia sanguinis, quæ non est
actio omnino indiuisibilis, inte-
gratur enim ex actione partiali
productiua formæ, & ex actio-
ne productiua vnionis illius
cum materia. Tertia est corru-
ptio sanguinis. Quarta conti-
nuatio materiæ sanguinis cum
materia viuētis, medio quodā
indiuisibili materiæ productio.
Quinta est continuatio formæ
productæ cum forma præexistē-
ti, medio quodam indiuisibili
formæ, etiā de nouo producto.
Tandem sexta post has actiones,
quibus perficitur nutritio, sequi-
tur augmentatio, quæ consistit
in vnione quantitatis alimenti,
cum quantitate viuētis: ad au-
gmentationem autem sequitur
motus localis, quia cum viuēti
fiat maior, maiorem occupat lo-
cum: quantus autem inter illas
concoctiones, sit ordo duratio-
nis, tamen deinde inter reliquas
actiones solum est ordo nature:
sunt enim omnes simul tempore,
habent tamē hunc ordinem,
ut prior sit actio productiua for-
mæ in materia alimenti, quod
est sanguis, nam cum alimētum
vnitur viuēti, in quantum est
simile illi, prius supponitur esse
simile illi per productionē for-
mæ, quā sibi vnatur. Deinde

inter actiones virtutuas, prior natura est unio materiae alimenti cum materia viuētis, quā unio formae productae cum praexistenti, eo quod superficies formae de nouo producta subiecta tur in superficie materiae producta per unionem materiae alimenti cum materia viuētis, subiectum autem prius natura debet esse, & supponi productū: ergo prius natura est unio materiae, quam unio formae: tandem est unio utriusque quantitatis, & reliquorum accidentium, ad quae omnia sequitur esse motus localis.

Ex dictis patet solutio ad primam rationem dubitandi, potest enim fieri nutritio sine dolore, & sine penetratione per poros supra explicatos, ita ut pars solida viuētis augeatur medio sanguine recepto in poro, qui est iuxta illam.

Et si dicas, ex hoc sequi, quod viuētia non augeantur per intusumptionem, sed per iuxta positionem in poris. Respondetur, quod quando Arist. & reliqui Philosophi docent, viuētia augeri per intusumptionem, non loquuntur respectu singularum partium, quae augentur, sed respectu totius viuētis, ita quod viuens intra seumat alimentū, quo nutrirī possit, quod non contingit in non viuēti-

bus: at verò si loquamur respectu singularum partium, quae sunt intra se ipsum, reuera illae augentur per iuxta positionem, quia cum totum viuens non sit porus, sed necessario habeat aliquas partes solidas, illae necessario augentur per alimentum iuxta positum in poris.

Ad secundam reuera in partibus viuētis esse virtutem attractionis alimenti medio impulsu illi impresso, sicut magnes attrahit etiam ferrum virtutem habet, nec enim credendum est, sanguinem cum grauis sit, ascendere posse ad nutriendum caput, nisi ab illo esse etiam trahatur, sicut etiam aliae sunt partes in viuēti, quae habent facultatem expultricem, scilicet, ut vi illata à se expellant excrementa, & prauos humores: cum hoc tamen dicendum est, augmentationem naturalem esse, tum quia formale augmentationis, vel nutritionis, non consistit in illa attractione, haec enim actio est multo tempore ante augmentationem, tum etiam quia licet ista attractio, respectu sanguinis violenta sit, quia vi illa attrahitur, tamen respectu vitis est naturalis, quia habet naturalem virtutem ordinatam ad trahendum alimentum, sicut ostendimus, attractionem ferri esse naturalem magneti, licet non ipsi ferro. Et hec de hac quaestione.

Quaest.

Quæst. vltima, quale debeat esse alimentum ad nutriendum?

Licet hæc res, si exacte portra-
ctanda esset, medica sit, ta-
men quia Arist. in fine huius
capitis non nihil de alimento dis-
putat, placuit breuiter, quantum
res philosophica pati possit, ali-
quid dicere. Arist. 2. de partibus
animalium, capit. tertio, docet,
sanguinem esse alimentum vlti-
mum, ex quo partes animalis im-
mediate nutriuntur per conuer-
sionem ipsius sanguinis in sub-
stantiam aliti.

Notandum tamen est, partes
viventis esse in duplici differen-
tia, quædam sunt sanguinosæ,
vt caro, quædam verò exangues,
id est, sine sanguine, vt ossa: vn-
de dicendum est imprimis, quod
dum Arist. ait partes animalis im-
mediate nutriri ex sanguine, in-
telligendum esse de partibus san-
guinosis, qualis est caro, tamen
partes exangues non nutriun-
tur immediate ex sanguine, qua-
liter ossa nutriuntur ex medul-
la, non verò ex sanguine, saltem
immediate, imò & stomachus,
vt plures docet, non nutritur ex
sanguine, sed chilo ibi genito
ex concoctione alimenti, & ita
non est contrarietas inter Arist.
& Medicos asserentes, sangui-

nem non esse immediatum ali-
mentum animalis. Vtrum au-
tem omnis sanguis sit nutrimen-
talis, id est, ex quo viuens nutri-
tur, vel sit concedendus alius
sanguis a priori diuersus, vt quidam
volunt, sedem habet secun-
do de anima.

Possit etiam hoc loco dispu-
tari, vtrum purum elementum
possit esse alimentum viventis?
Videtur enim plantam immédia-
te nutriri ex terra: est tamen res
hæc medica, communiorq; Me-
dicorum sententia est, nullum
purum elementum posse esse a-
limentum viventis, & ita plantæ
non augentur immediate ex te-
rra, sed humore quoddam actio-
ne caloris genito, quem dū per
radices percipiunt, nutriuntur,
& augentur. De his autem & plu-
ribus alijs, quæ hoc loco inquiri
possent, ne extra nostrum ne-
gotium saltare videamur, hæc
sint satis.

Caput. VI.

Cum Arist. cap. 10. huius li-
bri acturus sit de mixtione,
incipit iam ab hoc capite,
quædam ad illius intelligentiam
necessaria premittere, & cum ad
mixtionem requiratur, quod mis-
cibilia ad inuicem alterentur, &
necessarius est contactus inter
illa

illa, breuiter capite isto de cōta-
ctu requisito agit, & in summa
docet, inter ea, quæ adinuicem
agunt, vel miscentur, necessariū
est, esse contactum: inquit tamē
contactum multiplicē esse, pri-
mō quando duo corpora habēt
ultima simul, siue inter se agāt,
siue non: secundō quando non
solum sunt simul secundum vl-
tima, sed inter se habent ratio-
nem mouētis, & mobilis, idest,
quando inter se agunt, & patiun-
tur, quacumq; ratione illud cō-
tingat, tunc enim est quædam
immediatio inter mouens, &
passum.

Tertiō notandum est, quādo
non solum habēt ultima simul,
sed agunt, & patiuntur ad inui-
cem, vbi nomine actionis, & re-
actionis intelligitur ex cōmuni
interpretum sententia, non que
uis actio, sed mutua alteratio,
hec enim, vt dicā capite sequē-
ti, appellatur, actio & reactio, ad-
dit tamen contactum in rigore
sumi in prima significatione,
quem tamen definit dicens, tan-
gere est ultima habere simul,
quæ omnia diffuse explicat.
Hæc in litera.

Circa literam.

Circa hoc caput in primis dis-
putari posset de similitudine
requisita inter agens, & pas-

sum ad agendum, & de spherā
actiuitatis, intra quā debet esse
passū, vt possit esse actio inter-
illa: de his autem late a nobis di-
ctū est. 2. phy. disputatione de
causa efficiente, quare hoc loco
cum Arist. definiat, & diuidat
contactum, disputare placeat, li-
cet breuiter, quæ sit ratio for-
malis contactus, quod a nemī-
ne vidi tactum, fortasse quia nō
videtur tanti ponderis.

Et in primis illud in hac re
debet esse certum, quod quādo
duo corpora immediate se tan-
gunt, superficies ultima illorū,
debent esse penetratæ in eodē
spatio: ratio est euident, quia vt
late vidimus. 4. Physic. sicut par-
tes diuisibiles locati correspon-
dent pārtibus diuisibilibus spa-
tij, punctū namq; adequate nō
potest esse, nisi in pūcto spatij:
ergo vel illa indiuisibilia vl-
tima, per quæ corpora se tangunt,
sunt in eodē indiuisibili spatij,
& sic habeo intentum, scilicet
quod in illo penetrētur, vel nō,
sunt in eodē indiuisibili spatij,
sed in duobus, & tunc aperte se
quuntur, quod illa corpora nō se
tangunt. Ratio est, quia non dā-
tur duo indiuisibilia immēdia-
ta: ergo si ultima indiuisibilia il-
lorum duorū corporum sunt in
duobus indiuisibil. b^o spatij, cū
talia indiuisibilia spatij non sint
immediata, necessario debet
media-

mediare aliqua pars spatij sed quando inter duo mediat aliqua pars spatij, non se tãgunt immediate, quia aliquid mediat: ergo necessarium est, quod in corporibus immediate se tangentibus ultimæ superficies illorum penetreretur in eodem spatio, quãvis enim penetratio corporũ sit impossibilis per naturam, tamẽ penetratio indivisibilium nõ est impossibilis, sed necessaria, & est impropria penetratio. Vnde merito Arist. in definitione contactus dicit, corpora se tangere, quãdo ultima sunt simul, nisi enim sint penetrata, non possunt simul esse, ut ostensum est.

Dico ergo primò, contactum virtuale formaliter consistere in informatione qualitatis in alio. Ratio est, quia cõtractus virtualis dicitur talis per proportionẽ ad quantitativum, quemadmodũ in contractu quantitativo aliquidynius corporis est simul cũ alio, ita in contractu virtuali, scilicet virtus, vel qualitas producta ab vno est in alio, & ita virtualiter dicitur illud tãgere: sed qualitate esse in corpore aliquo, est informare illud: ergo ratio formalis contactus virtualis consistit in informatione qualitatis producte ab alio. Dixi producta ab alio, quia si Deus se solo produceret impulsus in ferro, non diceretur magnes tãgere ferrũ,

quia cum talis impulsus non sit virtus illius, eo quod non est ab eo productus, ideò non tangit illud per suam virtutẽ, atq; adeò non est ibi contactus virtualis.

Dico secundò, quod licet cõtractus virtualis præsupponat actionem productivam illius qualitatis, quã agens tangit passum formaliter, tamen non consistit in tali actione. Ratio est, quia adhuc transacta actione productiva illius qualitatis, si tamen illa perseveret in passo, cũ sit quedam virtus producta ab agente, adhuc est virtus agentis in passo: ergo agens adhuc tangit passum media suavirtute, atq; adeò est contactus virtualis transacta iam actione.

Dico terciò, etiam cõtractum quantitativum, non consistere in actione aliqua. Ratio est, quia si duo corpora ita sint approximata, quod ultimam sint simul, & deinde Deus impediat omnẽ actionem inter illa per ablationem sui concursus, talia corpora adhuc se tangunt, ut patet ex definitione Arist. quia eorum ultima sunt simul.

Nec obstat, quod tangere sit verbum actiivum, quia plurima verba actiiva non significant actionem propriam, sed grammaticalem dumtaxat, pene hoc, quod videatur sonare actionem, sicut etiam formare, & sustentare, verba

verba actiua sunt, neutrum tamen consistit in actione.

Dico quartò, rationem formalem contactus quantitatiui non esse absolutam, sed relatiuam potius, ita vt consistat in relatione simultatis localis, secundum vltima indiuisibilia. Probatur ex definitione contactus adducta hic ab Arist. quia corpora, inquit, se tangere, est, quod eorum vltima sint simul: ergo consistit ratio formalis contactus in relatione simultatis localis, secundum vltima indiuisibilia, quæ ratio est prædicamentalis de primo genere, fundatur enim in vnitate locali, secundum vltima indiuisibilia, quemadmodum si similitudo fundatur in vnitate secundum qualitates.

Sed obijcies, quia contactus producit per motum localem appropinquationis, ex eo enim, quod vnum corpus per motum localem ad aliud accedat, fit contactus, sed ad relationem non datur per se motus: ergo ratio formalis contactus non consistit in relatione. Respondetur, contactus non produci immediate per motum localem, quin potius per motum localem producit præsentia localis vnius corporis iuxta aliud, ita vt vltima sint simul, in vnitate autem illarum præsentiarum fundatur ratio simultatis localis, in qua consi-

stet ratio formalis contactus, ad modum quo. 4. Physicorum diximus relationes propinquitatis, & distantie fundari in præsentia locali separata ab alio, vel illi coniuncta. Hæc de hoc capite.

Caput. VII.

Postquam Arist. egit de contactu requisito inter duo, vt adinuicem agere possint, agit in hoc capite de ipsa actione corporum. Caput autem duas continet partes, in prima proponit sententiam antiquorum de hac re, deinde verò inter alias media via incedens suam declarat sententiam, docet ergo de actione, & passione duas fuisse antiquorum sententias, alteram dicentium simile non agere in simile, neque ab illo pati, & ita dicebant, quando minus calidum patitur a maiori calido, idcirco est, quia magnum, & paruum, vt sic, contraria sunt, & ita hoc modo dissimilia. Fundamentum autem huius sententie erat, quia si similia sunt equalia: ergo neutrum ex illis vincet aliud, atque adeo neutrum potest in alterum agere. Altera autem sententia fuit. Democriti asserentis, simile agere in sibi simile, quia linea, inquit, non agit in albedinem.

Arist. verò in secunda parte cap.

et p. hæc sententias conciliant, dicens, illas non esse contrarias, sed subcontrarias, possunt enim conciliari, unde dicit: Agens, & passum, neq; debent esse omnino similia, neq; omnino dissimilia, quia debent esse similia in genere, dissimilia autem in specie, id est, debent esse similia in materia, hæc enim appellatur genus physicum, & ita debent habere materiam communem, secundum formam autem debent esse dissimilia. Rationem reddit, quia si agit simile in omnino simile, idem posset agere in se ipsum, nil enim est magis vnum sibi ipsi, quam ipsummet: unde, inquit, primum mouens mouet non motum, & ita primum alterans, scilicet cœlum, non patitur ab his inferioribus, quia non communicat in materia cum illis, habet enim materiam diuersæ rationis ab illis: unde inquit: si agentia communicent in materia, sintq; dissimilia in forma, ad sitq; debita approximatio, erit inter illa mutua actio, & reactio. Tandem cōcludit, principium unde motus, esse ipsum agens, id est, agens esse principium operationis, passum verò principium passionis, non autem esse, cuius gratia id fit.

(. ? .)

Disput. IIII. De proportionem requisita inter agens, & passum ad agendum.

Quæst. 2. Physic. disput. 4. tam de causa efficienti in communi sumpta, quam de requisitis ad illam, actum sit, hoc tamen loco disputat Arist. de proportionem requisita inter agens, & passum ad alterationem, quæ est peculiaris actio, quæ res in philosophia non parum necessaria est, neq; admodum facilis.

Quæst. I. Vtrum Agens possit agere in se ipsum?

Ratio dubitandi sumitur ex Arist. hoc capite, ubi ex eo impugnatur sententiam antiquorum asserentium, simile posse agere in simile, quia etiam idem posset agere in se ipsum. Et ita. 7. & 8. Physic. sepè docet, omne, quod mouetur, ab alio debere moueri, imo in omni, quod a se mouetur, debere distinguere partem per se mouentem a parte per se mota, alias idem esset in actu, & in potentia: in actu quidem, quia vnusquodq; operatur in quantum est in actu: in potentia vero in quantum quod passiuè mouetur, debet esse in potentia ad terminum.

Verū tamen dico primo, idē non potest agere in se ipsum motu generationis, vel corruptionis, id est, idem non potest se ipsum generare, vel corrumpere. Ratio est in primis de generatione, quia sequeretur, idē esse, & non esse simul. Probatur sequella, quia de ratione generationis est, quod procedat de non esse ad esse, & ita debet prius nō fuisse, id autem, quod generat, debet prius existere, quæ existentia est conditio necessaria ad agendum: ergo simul præexisteret, & non præexisteret, quæ ratio, non solum probat de potentia naturali, sed adhuc de potentia Dei absoluta: inconueniēs enim, quod ex opposito sequeretur, quod idem simul sit, & non sit, adhuc de potentia Dei absoluta, poni non potest.

De corruptione substantiali fieri potest simile argumētum, quia in instanti, in quo est corruptio, non est corrupta, ex alia vero parte si se ipsum corrumpit effectiue, debet tunc existere: ergo simul esset, & nō esset.

Dico tamen secundo, & loquimur, non quidem de corruptione substantiali, sed de alteratione præuia, qua aliquid disponitur ad corruptionem, idem posset se ipsum corrumpere, sal

tem secundum diuersas sui partes: hac enim ratione experimur ex defectu alimenti calorem naturalem animalis agere in partē illius, ita quod vna pars agat in aliam, eam ad corruptionem disponendo: imō hinc vltorius fit, quod etiam substantialiter illam corrumpat attingendo vltimam corruptionem substantialem, productionemque nouæ formæ. Ratio est, quia agens, quod producit vltimam dispositionem, etiam effectiue attingit corruptionem substantialem, & generationem nouæ formæ, sed experimur partes calidiores animalis agere in alias, illasque conuertere in prauos humores, quia non informantur anima viuenti, sed alia diuersa forma: ergo secundū diuersas partes non repugnat, idem corrumpere se ipsum per accidens.

Et si dicas, quia tunc agens intendit assimilare sibi passum, ergo nulla pars viuētis, quæ eius forma informatur, potest substantialiter destruere partem aliquam, introducendo in illam formam diuersam. Respondetur per se loquendo, omne agens intendere assimilare sibi passum, per accidens tamen, & ratione dispositionis passi sepe agit, prout quicquid effectum sibi dissimile, quod vt ex cōmuni sententia dicitur cap. sequēte, ex mutua actione, &

ne, & reâctione elemētorum generari mixtum, diuersum ab elementis: sic ergo, quia inter partes viuētis cum heterogeneis sint, nō omnes petūt idem temperamētum, dum partes calidiores destrūūt temperamētum aliarum, illasq; corrumpūt, ita necesse est introducat ibi noua forma diuersa à forma viuētis, quā antè habebat, quia impossibile est, formā genicā esse eiusdem speciei cum formā corruptā, quā immediate subsequitur, sicut nūquam generatur ignis in igne, sed in ligno, vel in alia re huiusmodi, cuius rei ratio est, quia agens intendit assimilare sibi passum, & ita nunquam producit formā similē illi, quam passum habet.

Dico tertid, motū augmenta-
tionis, & motū locali, idem potest agere in se ipsum, & secundum eandē partem, adhuc secundum eandem partem, & quidem de motu locali ostēdimus 2. Phis. disp. 1. nō solum animata, sed inanimata etiam moueri à se ipsis, ita quod eadē pars integralis sit mouens, & mota. De motu verō augmentationis idē etiam probatur, quia viuens, secundum partes præexistentes effectiue se auget, dum secundum illas partes effectiue conuertit alimentum in propriam substantiam, sed etiam viuens secundum partes præexistentes de nouo

minatur autem, quia aliud est, id quod denominatur autem, aliud verō id, ratione cuius augetur, quanuis ergo viuens augetur, ratione partium de nouo aduenientium, tamē id, quod augetur, & sit maius, est id, quod præexistebat: ubi non intendo subiectum inhaesionis, ipsius augmentationis esse partes præexistentes, de tali enim subiecto diximus supra, solum enim intendendo partes præexistentes de nominari autē passiuē, non quia augmentatio in illis recipiatur, sed quia partes de nouo acquisite adueniunt illis, & Phisice cum illis copulantur, & ita hac ratione dicuntur passiuē augeri.

Dico quare, si loquāmur de motu alterationis, idem potest agere in se ipsum, & secundum eandē partem, actione perfectiua, corruptiua verō idem potest agere in se ipsum, secundū diuersas partes, non secundum eandem. Probatur prima pars, de actione perfectiua, quia eadē potentia indiuisibilis, scilicet intellectus, agit in se ipsam, dum per actionem intelligendi in se producit verbum mentis, & eadem volūtas producit in se amorem: deniq; actio illa, qua aqua se reducit in pristinam frigiditatē, actio quedā est, quia est actio productiua qualitatis, tamen oritur effecti-

effectiue ab ipsa aqua, etiam vt
a causa principali, vt ostēdimus
2. phys. disp. 1. ergo alteratione
perfectiua bene potest idem a-
gere in se ipsum. Quod vero al-
teratione corruptiua idem pos-
sit agere in se ipsum, secundum
diuersas partes, patet ex supra
dictis in exemplo illo de calore
naturali consumēte ex defectu
cibi partes aliquas ipsius anima-
lis: tamen quod alteratione cor-
ruptiua idem non possit agere
in se ipsum secundum eandem
partem, probatur, quia quæli-
bet pars corporis naturalis ex
natura rei petit qualitates con-
seruatiuas sui, qualiter quæli-
bet pars corporis naturalis ex
natura rei petit qualitates sibi
connaturales, qualiter quælibet
pars aquæ petit frigiditatem sibi
connaturalem: ergo hoc ip-
so petit absentiam qualitatis con-
trariæ: ergo nil potest secun-
dum eandem partem se ipsum
disponere ad corruptionem.

Vnde ad rationes dubitandi,
respondetur in primis Arist. op-
time argumētari cōtra Democri-
dicentem, quod simile agit in si-
mile, quia idem posset agere in
se ipsum: Democritus enim as-
sererat, conditionem necessa-
riam ad agendum esse similitu-
dinem, seu cōuenientiam agen-
tis cum passio, vt quod aliqua sit
magis similia, ratio melius pos-

sent inter se agere: cōtra quem
modum dicendi optime infert
Arist. qd idem posset agere in se
ipsum, quod intelligendum est
semper, & in omni alteratione,
etiam corruptiua, nihil tamen
habet maiorem cōuenientiam,
& proportionem cum se ipso,
quam ipsemet: ergo si quō ma-
ior est similitudo, tantō melius
cōtingere potest actio, sequere-
tur semper, idē posse agere in se
ipsum, etiā per actionē corrup-
tiuā, quod est falsum: nō tamen
reputat Arist. in cōueniēs, quod
aliquando idem possit agere in
se ipsum, quādo est perfectiua:
at vero quādo Arist. 7. & 8. Phy-
sic. docet, omne, quod mouet,
ab alio moueri, intelligendum
est, quod nil se ipsum mouere
possit, sed omnia, quæ mouen-
tur, indigere cōcursu alterius,
sola enim prima causa operatur
sine indigentiā cōcursus supe-
rioris, hoc tamen non tollit,
quod aliquid possit moueri à
se, licet indigeat etiam concu-
rsu alterius. Ex hoc principio sic
intellecto, optime probatur res
se dandum primum motorem,
qui nullo alio indigeat ad ope-
randum. Secundo exponitur,
quod vnumquodq; moueatur
ab alio ad applicationem hinc, &
nunc, quia quantum igni ha-
beat virtutem ad calefaciendū,
tamen quod illi applicetur hoc
lignum

lignum, potius quam aliud ab extrinseco provenit, vel domus combustio tribui solet applicanti ignem, ut hic, & nunc, comburatur. Tandem. 2. Physic. disput. I. vidimus, qua ratione interpretanda sunt verba Arist. in eo quod a se mouetur, distingui partem per se mouentem a parte per se mota, debet enim intelligi, ut verum sit, non de partibus integralibus, sed essentialibus, ita ut principium actuum sit forma, materia vero passivum.

Quest. II. Vtrum simile possit agere in simile ratione maioris densitatis?

TOTA difficultas questionis est, vtrum duo agentia equalis intensiōis, atque adeo hoc modo similia, possint vnu agere in aliud, ex eo quod densius sit, atque adeo habēs maiorem multitudinem partium? quod est querere, vtrum densitas materie sit ratio producendi effectum intensiorem, quam alias produceretur?

In qua re prima sententia affirmat maiorem densitatem materię (si cetera sint paria) ex parte intensiōis in qualitate, solum esse rationem, ut agens, quod densius est, citius operetur, quā agens rariū, non tamen, ut ope-

retur intensius, quin potius in intensiōe equalem effectum producant. Quam sententiam plurimi hoc tempore sequuntur, eamque desumpsere ex Paulo Benet. in summa c. 23. & Alber. de Saxon. hoc lib. quest. 14. & fundamentum esse potest, quia agens intendit assimilare sibi passivum, sed in hoc casu corpus rarum, & densum habent similem qualitatem, etiam in gradu: ergo producūt equalem effectum: ergo vnum non poterit agere in aliud.

Secunda sententia asserit, maiorem densitatem esse rationē, ut agens possit producere maiorem intensiōem, quā in se habet, & ita corpus calidum, ut quatuor, densum tamen, posse agere in corpus calidum etiam ut quatuor, atque adeo simile posse agere in simile ratione densitatis materie. Teneat Marsil. 1. de generatione, quest. 2. Sotus. 2. Physic. cap. 2. Nyph. 1. de generatione. tex. 19. dub. 2. quest. 2. Toller. hic quest. 19. Que sententia multis suaderi videtur rationibus. Et in primis Arist. 8. Physic. tex. 80. dicit in maiori magnitudine maiorem virtutē esse, sed in agente desō sunt plures magnitudinis partes: ergo ibi adeō maior virtus, sed agens maioris virtutis intensiū operatur: ergo non solum creācit actiuitas

Ex maiori intentione forme, sed etiam ex multitudine materie, ut in agente denso. Et i. lib. metaph. ait Arist. quod virtus unita fortior est se ipsa dispersa, sed in agente denso est virtus unita: ergo intensius operabitur.

Secundò, id probari videtur manifestis experiencijs, quia ferrum candens producit in stupam calorem, ut octo, quia producit in ea formam ignis, cum qua calor, ut octo est, ipsum tamen ferrum non habet calorem, ut octo, quia non est ignis, sed ferrum: ergo idè est, quia propter magnam densitatem, quam habet, continet virtutem ad producendum maiorem calorem, quam in se habet.

Præterea experientia cõstat, duo luminosa equalis virtutis & que applicata eidè parti aeris, intensius illam illuminare, quàm quodlibet seorsum: ergo multo agentium, etiam equalis intensiõnis confert ad producendum effectum intensiorem.

Tertiò, quia repetitis actibus equalis intensiõnis, augetur habitus intensiue, experimur enim repetitis, etiam præmissis, facilius nos operari: ergo signum est, habitum intendi.

Quartò, idem est de guttis aquæ, quæ pluries cadentes, caviunt lapidem.

Quintæ experientiæ est de ra-

dijs solaribus, quia si transeant per speculum, vel densum vitrum, aliquando ignem causant in corpore existente post speculum, quem tamen ablato vitro, non causant, quæ omnia manifeste indicare videntur, maiorem multitudinem materie esse causam, quare agens sit longè fortius, & potentius, & ita potest simile agere in simile, ratione maioris densitatis.

Tamen in hac re explicanda, dico primò, agens quantumvis densum, non posse producere maiorem intentionem in effectu, quam in se habet, & ita simile non posse agere in simile ratione densitatis. Quam sententiam tenet Greg. in i. d. 17. q. 4. art. 2. Vitolia in relecti me de augmento charitatis, Valles controuers. 14. Astudil. i. de gener. q. 1. Pater Suarez. i. to. metaph. dispu. 28. & probatur in p. i. mis ex Arist. hoc ea, ubi dicit, actione debere esse inter similia in materia, dissimilia in verò; secundum formam: ergo si agens densum habeat formam eque intensam, sicut agens rarum, non poterit agere in illud. Et hinc sumitur prima ratio, quia agens per actionem intendit assimilari sibi passum: ergo si passum habet in gradu non poterit agens ulterius agere: ergo non potest pro-

producere in passu maiorem intensiōem, quam in se habent.

Et si respondeas, adhuc non esse passum perfecte simile agēti, quia licet habeat tantam formam intensiue, quantam habet agens, non tām extensiue propter minorem densitatem materiæ, quæ est in agente.

Contrā est, quia hæc maior multitudo extensiōis non augēt intensiue formam ipsam, sed vnum quodq; operatur in quantum est in actu: ergo quantumvis qualitas agentis habeat ratione densitatis subiecti maiorem multitudinem partium, si tamen passū sit simile in intensiōe, cessabit actio, & ita agens tantū intensiue assimilare in intensiōe, nō verò in tali, vel tali extensiōe: hac enim ratione experimur, quod si apponatur agens densum iuxta rarum, nunquam illud efficit densum, tantum enim intendit assimilare sibi passum in intensiōe.

Secundō probatur etiam à priori, quia ut supra vidimus, gradus qualitatis habent inter se inæqualitatem in perfectione individuali, ita ut posteriores sint perfectiores prioribus: ergo si agens densum tantum habet calorem, ut quardam, nō poterit talis calor, quantumvis sit in materia densa, producere maiorem calorem, quam ut qua-

tuor: imperfectius enim nō potest attingere ad productionem perfectioris.

Et si dicās, saltem, ut instrumentum potest attingere ad productionem illius. Contrā est, quia si priores gradus essent instrumenta ad producendos posteriores, sequeretur vnum subiectum, quod semel incipit cale fieri, debere peruenire usque ad octauum gradum, quia primus instrumentaliter produceret in eodem subiecto secundum, & secundus tertium, & sic usque ad vltimum.

Tertiō probatur conclusio ab impossibili, quia in opposita sententia, sequeretur lignum semel in quacunque intensiōe calefactum, necessario peruenire usque ad octauum gradum, quod est contrā experientiam. Probatur sequella, quia cum lignum sit corpus densius aere, lignum habens calorem, ut duo, produceret in aere maiorem calorem. v.g. ut tria, & rursus maior calor aeris intenderet de nouo calorem ligni, & sic deinceps, quousque lignum conuerteretur in ignem.

Vltimō probatur conclusio, quia omnis effectus debet contineri in sua causa, ut possit produci ab illa, sed calor remissus, quantumvis sit in materia densa, nullo modo continet calorem inten-

Intensio^{rem} se: ergo nullo modo potest producere illum. Probatur minor, quia in primis non continet illum formaliter, alias non esset calor remissus, sed intensus, neque etiam continet illum eminenter. Probatur, quia continentia eminentialis debet esse inter res diuersæ speciei, qualiter ea, quæ imperfectiora sunt, continentur eminenter in perfectiori; sicut lumen continet eminenter calorem, sed calor remissus, & intensus, nõ differunt specie: ergo vnus non potest in alio contineri eminenter: ergo impossibile est, agens quicquid densum, producere aliquid vltra suam intensio^{em}, & ita non poterit agere in simile.

Dico tamen secundò in hac difficultate, agens densum, ex eo quòd habet maiorem multitudinem partium formæ, posse producere effectum magis intensum, quàm agens rarum simili intensio^{is}, posset producere, licet non possit producere effectum intensio^{rem} se. Sensus conclusionis est, quòd si datur duo agentia & qualis caloris, alterum tamen rarum, alterum densum, licet neutrum possit producere maiorem intensio^{em}, quàm in se habet, imò neque æqualem, vt infra dicam: tamen agens densum producit

intensio^{rem} calorem, quàm agens rarum, atq; adeò quòd densitas, licet non sit ratio producendi maiorem intensio^{em}, quàm in se habet agens, erit tamen ratio producendi intensio^{rem} effectum, quàm producat ab alio agente raro habente similem calorem. Quam conclusionem statuo cõtra Autores primæ sententiæ, asserentes maiorem densitate agentis, solum iuuare, vti citius operetur, non verò, vt operetur intensius, quàm agens rarum. Et iuxta hanc conclusionem expendo verba Arist. supra citata. i. Metaphys. quòd virtus vni^{ta} fortior est se ipsa dispersa: sed quando materia est magis densa, forma habet partes magis vnitas, quàm si esset in materia rara: ergo intensio^{rem} producit effectum, quàm agens rarum. Hac etiam ratione intelligenda sunt verba Arist. 8. Physicorum text. 80. asserentis in maiori magnitudine esse maiorem virtutem actiuam.

Et ratione probatur, primò, quia experientia constat, maiorem impulsu^m intensius produci in magna molle terræ, quàm in particula illius, cum tamen intensius tanta gravitas sit in parua portione terræ, sicut in magna: gravitas enim non crescit intensius ad extensio^{em} quantitatis, sed solum extensius: ergo maior
multitudo

multitudo forme, non solum eo fert ad citius, sed ad intensius operandum, imò addo, adeo potius crescere multitudinem forme, ut etiam si agens densum habeat qualiter minus intensam, quam agens rarum, producat tamen effectum intensiorem, quam agens rarum.

Secundò, eadem conclusionem confirmat experientia adducta de radijs solaribus, qui cum perueniunt ad vitrum, propter densitatem materie fortius calefaciunt, quam in aere raro, imò aliquando ignem causant, quod nunquam contingit, quando recipiuntur in aere raro.

Denique, ut plures rationes minus efficaces omittam, ratio à priori est, quia effectus non solum crescit, ex eo quod ratio formalis operandi intensius crescat, sed ex eo etiam, quod eadē virtus melius applicetur passo, sicut si idem calor, ut quatuor, melius approximetur, fortius calefacit, sed quando virtus activa est in materia densa, melius applicatur passo, quam si esset in materia rara, quia cum partes forme correspondant partibus materie, sicut partes materie dense sunt magis unitæ, ita partes forme, ac per consequens plures partes forme applicantur eidem parti passi, quam si esset in materia rara, ac magis dispersa.

Ex quo notandum est, quod si corpus densum apponatur iuxta rarum, nunquam rarum efficietur densum, ideò ergo agens densum fortius operatur, quia habet plures partes forme actiue intra idem spacium, quam agens rarum.

Dico vltimò in hac questione, ad rectam intelligentiam Arist. in hoc capite, duas conditiones requiri, ut inter duo possit esse actio, scilicet, quod sint similia in genere, dissimilia tamē specie, id est, secundum formam, vbi Arist. nomine generis, non intelligit genus metaphysicum, quod est predicatum commune pluribus speciebus, sed loquitur de genere physico, quod est materia; quasi dicat, debere esse materiam eiusdem rationis. Ratio autem est, quia cum principium physicum passiuum, in quo recipitur actio, sit materia prima, hæc debet esse eiusdem rationis in utroque, ut possit unum in aliud agere, & ita cælum non potest comburi ab igne sibi proximo, quia non communicat in materia cum illo habet enim cælum (ut suo loco dicemus) materiam longe diuersæ rationis à materia hominum inferiorum. Quod verò agens, & passum debeant esse dissimilia in forma, patet, quia omne agens intendit à similitudine sibi passum, sed si habeant formam similem.

similem, iam sunt similia, vnum quodque enim habet esse à sua forma: ergo debent esse dissimilia, secundum formam.

Sunt tamen hoc loco duo ad vertenda: alterum est, quod non satis sit quævis dissimilitudo inter formas, nisi tales forme actiue sint inter se, quia (vt supra dixi) densitas non agit in raritatem, neque è contra. Alterum est adhuc inter similia secundum formas totales posse esse actionem, si sint dissimilia inter formas partiales, id est, in gradu formæ, qualiter calidum vt octo agit in calidum, vt quatuor, intendendo illud, quia saltem sunt dissimilia in forma partiali, id est, in gradu formæ.

Tandem respondetur ad argumenta adducta pro contrarijs sententijs. Ad fundamentum primæ respondetur, quod licet omne agens intendat assimilare sibi passum, nunquam tamen intendit omnimodam assimilationem adhuc in intentione, quia vt dicam questione sequenti, agens in nulla parte passi potest producere tantam intentionem, quantam in se habet: solum ergo intendit, assimilationem possibile fieri ab ipso, & quia licet agens densum, & rarum habeant formam æque intensam, tamen quia propter densitatem potest agens densius fortius agere, & ita

magis sibi assimilare passum, ideo licet habeat formam æqualiter intensam, non tamen causat æqualem assimilationem.

Ad argumenta secundæ sententiæ, iam vidimus, qualiter sit Arist. intelligendus, solum enim intendit agens densum fortius operari quam agens rarum, non tamen quod producat maiorem intentionem, quam habet inter se.

Ad primam experientiam respondetur in primis, non esse necessarium asserere, quod in ferro candente sit ignis inclusus in poris illius, vt producat ignem in stupa. Ratio est facilis, quia cum stupa sit maximè sicca, atq; disposita ad combustionem, non requiritur in ea, vt comburatur, tantus calor, ac requiritur in ligno, & ita minor calor, quam vt octo, sufficit ad producendum ignem in stupa, atque adeo non probatur, formam ob densitatem materiæ producere maiorem calorem, quam in se habet: quæ solutio verissima est, neque potest calumniam pati.

Addunt tamen secundo alij, quos sequitur Pater Suarez, vera inter poros ferri candentis contineri particulas aeris ignitas, & ita etiam igne fieri stupam à particulis ignis illic contentis. Hanc verò sententiam Toletus, & alij hoc tempore impugnant, quia vel fer-

nō est de ipsa substantia, vel de aere incluso in poris illius, substantia ferri non est ignita proculdubio, id est, cōversa in substantiam ignis, cuius rei indicium est, quia si tale ferrum candens suæ naturæ relinquatur, omnes eius partes se reducent in suam pristinam frigiditatem connaturalē ferro, signum ergo est, nunquam amittere formam substantiæ aëris ferri, quia si reuera esset ignis, non ita facile redderetur frigidum, quod verò neque contingitur ignis intra poros ipsius ferri, probant, quia corpus candens quod densius est, eò magis comburit stupam, sed quod densius est, pauciores habet poros, ergo non comburit stupam ratione aeris inclusi in poris.

Secundò, quia etiam particula terræ candentis comburit stupam, ibi tamen non potest contineri intra poros aliquis ignis, quia terra, inquit Toletus, cum sit elementum purum, nō habet poros. Propter hæc tamen non deferam sententiam Patris Suarez, quanuis in re mihi probabilissima sint supra dicta: ingratum quidem animi essem ab eo, à quo multa accepi, in re minima, ubi cōtrariæ rationes non adeò videntur, ita facile recedere. Vnde dicendum est, reuera inter poros candentis ferri ignem contineri, ita quod particula aeris ibi cō-

tenti per nimiam combustionē in ignem sint conuersæ, cuius rei non parum indicium est, quod ferrum cādens lucet, habetque rubrum colorem, & mittit flammam igneam, quæ omnia corporis igniti solent esse propria.

Vnde ad primam rationem in contrarium obiectam respondetur, verum esse corpus ignitum, quod pauciores habet poros, magis vere stupam, & ita optime probatur, non comburere stupam, solum ratione aeris igniti in poris inclusi, quia ut in prima solutione dixi, sufficiens est calor ferri candentis ad comburendum stupam, ex eo quod est in materia maximè disposita ad combustionem, & quia corpus est densius, fortius est ad agendum, id eò facilius comburit stupam. Ex hoc tamen nō licet colligere, non contineri in poris illius aliquas particulas aeris igniti, licet bene probetur combustionem stupæ aliunde posse optime ferri, quod non negat, sed clarè affirmat Pater Suarez.

Ad secundā, falsum supponit Tolet. terrā non habere poros, quod falsum esse ex eo constat, quia alias nullatenus possent eleuari à terra mediante solis calore vapores, & exhalationes, quia tales vapores, & exhalationes, sūt corpuscula tenuia, quæ ultra penetrationem, nō possunt eleua-

eleuari à partibus terræ, nisi in terra ipsa essent pori, per quos ascenderent.

Ad tertiam experientiam de luminosis, vt varias omittam solutiones, quas longum esset recensere, & refutare; respondeatur partem aeris contrapositam duobus luminosis æqualis virtutis intensius illuminari, nõ quia vtrumque luminosum, aut ali- quod eorum possit effectum intensiorem se producere: sed cū omne agens intensius agat in partem propinquam, quàm in remotam, etiam illa pars aeris cum sit diuisibilis in partes extra partes, non est secundum omnes partes æquè applicata vtrique luminoso, & ita partes magis distantes ab vno luminoso remissè ab illo illuminantur, & quia sunt propinquiore alteri luminoso, intensius ab illo illuminantur, & partes distantes ab hoc luminoso, quæ sunt propinquiore alteri, intensius ab illo illuminantur. Et ita sola illa pars aeris lucidior euadit positis duobus luminosis, quantumvis sint æqualis virtutis, quam si tantum vnicum adesset.

Possit hoc loco dubitari, vtrum per reflexionem, vel etiam propter densitatem materiæ possit luminosum, aut quoduis aliud agens intensius in remotum, quàm in propinquum agere: tamen de

hac re commodius dicam infra questione quarta huius disputationis.

Solet etiam hic disputari de actibus remissis intendentibus habitum, quæ res licet Theologica sit, & non leuem contineat difficultatem, breuiter non nihil dicam. Supponamus ergo habitum temperantiæ, v.g. esse intensum, vt fex, elicere verò plures actus remissos, solum habentes intensiorem, vt quatuor: dubium ergo est, vtrum tales actus plures repetiti possint augere intensiorem ipsius habitus. Pars enim affirmatiua videtur experientiâ cõprobari, nã repetitis actibus etiam remissis, faciliores reddimur ad operandum: signum ergo est esse habitum magis intensum. Respondetur tamen, duobus modis posse aliquem reddere faciliorem ad operandum: vno modo directè, ex eo quod habitus intensior sit, & hoc modo per actus remissos non potest quos reddi faciliore ad operandum: quia actus remissi cum minore intensiorem habeant, quam ipse habitus non possunt augere intensiorem ipsius habitus, præsertim cum in probabiliori opinione actus sint imperfectiores habitu, quod sufficiens causa est, vt non possint illum intendere, quousque illum superent in intensiõne, alio tamen modo potest

test aliquis reddi facilius ad operandum indirecte, tanquam à remouente prohibens, & hoc modo potest quis per actus remissos sepe repetitos reddi facilius: quod sic explico, nam cum habitus intemperantiæ sit contrarius habitui temperantiæ, & perinde ratione contrarietatis minueretur habitus temperantiæ, dum quis est intentus in eliciendis actibus temperantiæ, hoc ipso impeditur, ne eliciat actus contrarios intemperantiæ, quibus si intensior sit, aueretur habitus intemperantiæ, proinde ratione contrarietatis minueretur habitus temperantiæ, & ita repetere actus temperantiæ, etiam remissos, solum tanquam remouens prohibens confert, ne habitus temperantiæ remissior fiat, & contrarius habitus potenter fiat, atque adeo indirecte confert ad facilius operandum. Sed de hac re satis.

Ad quartam experientiam de guttis aque, quæ sæpe cadentes cauant lapidem. Respondetur, verum esse, multitudinem illarum cauare lapidem, non quidem quia aliqua res possit humectare lapidem ultra intensionem, quam in se habet, sed quia generale est omni agenti, fortius, & intensius operari in passio melius dispositum, & quia lapis in principio incipit humectari per

priores guttas, ideo reliquæ guttæ cadentes, quia inueniuntur passum magis dispositum, plus augent, donec tandem lapis exauctur, nulla tamē gutta agit ultra priorem intensionem.

Ad vltimam experientiam respondetur, radios solares receptos in vitro intensius operari, quàm in aere propter densitatem materiæ, & ita aliquando contingit, quod in stipa, vel in alia materia nimis disposita, producat ignem, ex hoc tamen solum probatur secunda conclusio, supra posita, scilicet, quod agens densius fortius potest agere quàm rarum.

Questio. III. Vtrum agens per alterationem omnino possit assimilare sibi passum secundum formam?

Questio hæc tantum procedit de agēti vniuerso, quia equiuocum non producit formam sibi similem formaliter. Vnde sensus questionis est, vtrum agens possit formam producere tam intensam, ac in se habet, ita vt calidum, vt quatuor, possit producere intensiorem vt quatuor, quam remanet attingit Arist. 2. lib. physico. disput. 4. & ad hunc locum eius proprium

Proprium, pertractandam remi-
si. in hac ergo re partem asfir-
mativam, tanquam sibi certam
evidenter supponere videtur
communiter plures Autores, dū
asserunt calorem ut octo posse
producere calorem alium, ut o-
cto, & similia: & fortasse funda-
mentum est, quia vnumquodq;
operatur in quantum est in a-
ctu, sed calidum est in actu secū-
dum omnes gradus, quos actu
habet: ergo potens est produce-
re tantam intensiōem, quātam
in se habet. Secundō, quia si qui-
libet gradus caloris non potest
producere aliū sibi similem: er-
go quilibet gradus caloris non
est actius, quod est falsum.

Tandem hac in re dico pri-
mō, actione substantiali agens
producit omnino sibi simile.
Ratio est, quia forma substantia-
lis, quæ fit per generationem,
non habet intensiōem, aut re-
missionem, secundū quā possit
intelligi minus perfecta, secun-
dum gradus, & ita fit omnino si-
milis formæ generantis. Vnde
solum est questio informis, quæ
possunt recipere intensiōem,
& remissionem.

Dico secundō, in alteratione
procedente ab agente æquivo-
co, tanquam à causa principali,
ut quando lumen calefacit, po-
test agens producere in effectu
tantam, imō maiorem intensiō-

nem, quam in se habeat. Probā-
tur primō à simili, quia causa æ-
quiuoca nullius intensiōis po-
test producere effectum inten-
sum: ergo similiter causa æqui-
uoca alicuius intensiōis pote-
rit producere effectū intensum:
antecegens patet de intellectu,
& volūtate, quæ nullam habent
intensiōem, eo quod non sunt
qualitates intensibiles, aut re-
missibiles, & tamen producunt
actus intensos: ergo potest cau-
sa æquiuoca producere effectū
intensorem se.

Secūda ratio à priori est, quia
causa æquiuoca principalis, cū
differat specie ab effectu, neces-
sariō est perfectior illo essentia-
liter. Ratio est, quia non potest
esse imperfectior: hoc enim re-
pugnat cum ratione causæ prin-
cipalis, neq; eque perfecta, quia
non sunt duæ species æqualiter
perfectæ, sunt enim species, ut
docuit Arist. sicut numeri, in
quibus duo numeri diuersæ spe-
ciei nō possunt esse æquales, de-
bet ergo causa æquiuoca princi-
palis esse perfectior effectu es-
sentialiter: & hinc fit, quod lu-
men semper sit perfectius quo-
vis calore, quātūvis intenso, at-
q; adeo nō mirum est, quod ha-
beat actiuitatem ad producen-
dum calorem intensorem se.

Dices hac ratione probari pos-
se, lumen exigue intensiōis pro-
ducere

ducere summum calorem, scilicet, ut octo, quia semper in perfectione essentiali superat quencumque; calorem etiam maxime intensum. Respondetur, lumen exiguum in tam densa materia constitui posse, ut propter maximam densitatem materię producat maximum calorem, sicut lumen receptum in speculo producit ignem, quem non potest producere lumen existens in aere, cum tamen propinquius sit soli lumen existens in aere, quam in speculo distanti, eo quod sol fortius illuminat medium, quo magis est ibi propinquum: ergo tam densa posset esse materia, in qua lumen recipiatur, ut propter nimiam densitatem, exiguum lumen producat calorem maxime intensum: quemadmodum enim plures partes ligni, licet non sint intensius tamen gratitatis sicuti particule terrę, causant tamen longe maiorem impulsus, ita plurimę partes luminis, quę sunt in materia densa, poterunt efficere nimis intensum calorem, hoc tamen non potest contingere in materia rara, quia ibi non est tam actuum lumen, aut quęvis alia qualitas: ut questione precedenti explicatum est.

Dico tertio, actione vniuersę, ut quando lumen producit lumen, aut calor calorem, non potest producere agens tantam in-

tensionem, quam in se habet, sed semper minorem, & ita nunc non potest omnino assimilare passum, quę conclusio, licet hoc tempore pluribus difficilis appareat, & præter communem sensum, si rem attente consideremus, verissima est, & euidenter demonstratur ratione, quia agens fortius operatur in partem propinquam, quam indistantem, sed quantumvis agens ponatur contiguum cum passio, tamen nulla est dabilis pars passio ultimatę propinqua agentis: ergo in nulla parte passio potest producere totam intensionem, quam in se habet. Probatur minor, quia licet passum sit contiguum agentis, tamen in illo non est dare primam partem proportionalem, ut omnes admittunt, eo quod cum quęlibet pars habeat partem extrapartem, est diuisibilis in partem priorem, & posteriorem: ergo nulla est pars ultimatę propinqua agentis, atque adeo in nulla parte passio produceret agens totam intensionem, quam in se habebat.

Et si dicas, saltem dari aliquam partem aliquotam partem, quę dicatur ultimatę propinqua agentis. Contra, quia adhuc illa pars aliquotam cum sit quantitas est diuisibilis necessario in partem extrapartem, & ita in partem priorem, & posteriorem: ergo

e-rgo adhuc in illa, & in quavis alia forma eius, agit in magis propinquam: ergo cum nulla sit ultimatè propinqua, in nulla illarum produceretur tota intensio agentis.

Et si dicas ultimo, saltem ultimam superficiem passî contiguam agenti esse ultimatè propinquam agenti, quia est penetrata cum superficie ultima illius, ut probavi capite præcedente: ergo saltè in illa poterit produci qualitas tantæ intensiōis, ac est in agente: quia cum sint ultimo penetrata illa indiuisibilia, sequitur euidenter, esse etiam ultimatè applicata: ac per consequens, quod indiuisibile agentis contiguum, & penetratum cum indiuisibili superficie passî, possit introducere in illa totum calorem, quem in se habet, vorbi gratia, si calor, qui est in aere te, est ut quatuor, introducet in superficie ultima passî, cum qua est contiguum ipsum agens, calorem etiam ut quatuor.

Ad hoc argumentum quidā hoc tempore respondent negādo consequentiam, & rationē reddunt; quia non potest per naturam dari indiuisibile separatum à continuo: ergo si nullā pars passî recipit lumen: v. g. ut quatuor, neque poterit dari superficies luminis ut quatuor;

quia cum illa sit solūm continuatiua partium extensionis luminis ut quatuor, si in nulla parte passî producitur lumen ut quatuor, neque in superficie producitur superficies luminis ut quatuor, non quidem ob defectum debitæ approximationis; (ut argumentum probat) sed quia indiuisibile non potest dari separatū à continuo. Cuius ratio a priori est iam tradita octauo Physicorum, quia indiuisibilia pendent ex natura rei à partibus, quibus adhærent: atque adeo ubi impossibilis est pars luminis ut quatuor, etiam est impossibilis superficies eiusdem luminis ut quatuor.

Mihi autem (ut dixi secundo Physicorum) multo magis probatur eorum sententia, qui assentunt, in superficie ultima passî contigui produci totam intensiōem, quam in se habet agēs: quia non est necessarium, indiuisibilia recipere intensiōem tantam, quantam partes profundæ recipiunt, sed id pensandum est ex maiori, vel minori propinquitate ad ipsum agēs, quod fortius operatur in propinquum, quàm in distans, & ita quia superficies ultima magis est propinqua illi, quàm partes profundæ, aut alia indiuisibilia, quæ sunt in profunditate

tate, ideo est maior intensio in superficie ultima, quam in partibus profundis: unde dicendum est, non esse necessarium, quod superficies habens intensiorem ut quatuor, sit coniuncta cum partibus habentibus eandem intensiorem, satis est quod habeat minorem intensiorem, sicut ipsae partes continuæ non habent eandem intensiorem, sed quædam maiorem, quædam verò minorem pro maiori distantia, vel propinquitate ad agens.

Est tamen aduertendum, nos non asserere in superficie ultima passi produci integram aliquam qualitatem secundum extensionem, similem qualitati agentis, sed solum produci quandam superficiem qualitatis, terminatiuam partium profundarum qualitatis, iuxta supra dicta sexto Physicorum, tamen in intensiōe similem agēti, quia ut sæpè dixi, indiuisibilia intensiōnis latitudinem habent quoad extensionem,

Secundò probari potest conclusio supra posita, quia alias, si queretur actionem agētis naturalis non contineri intra determinatam sphaeram actiuitatis, sed posse peruenire ad quamcūq; distantiam. Ratio est, quia si calidum ut quatuor posset producere totam intensiōem in parte aliquota sibi proxima:

ergo etiam illa pars iam calida ut quatuor, posset in alia parte sibi immediata eundem calorem producere, & illa in aliam, & ita protenderetur calefactio sine termino, quod est manifeste contra experientiam: dicendum ergo est semper, quod partes distānt magis ab agēti, minorem, & minorem calorem recipere, quousque totus calor finiatur, & ita ibi finitur sphaera actiuitatis agentis.

Ex dictis hactenus sequitur, quod si darentur duo corpora penetrata in eodem loco, tunc posset producere vnum in alio totam intensiōem, quam habet. Ratio est, quia tunc ex vi penetrationis passum est omnino approximatum in eodē prorsus spatio, & alius agens est in actu, & passum in potentia ad totam intensiōem, quam habet agens: ergo tunc posset agens totam intensiōem producere, quam in se habet, secus tamen est, quando talia corpora non sunt penetrata, licet sint contigua, quia tūc nulla pars passi est ultimāte propinqua agentis.

Et si inquiras, si ergo citra penetrationem octauus gradus caloris, qui est in agēti, non producit alium octauum in passo, sed septimum v. g. a quo sit ille gradus octauus? in primis responderetur, certum esse in pro-

ductione qualitatis gradū perfectiorem nō fieri effectiue ab imperfectiori, ita quōd dū producitur septimus gradus caloris, non concurreret sextus, & alij inferiores, sed concurrat septimus gradus agentis; qui habet formam proportionatam cum septimo gradu producto, tamen se solo non posset illum producere, nisi adiuuaretur ab octauo gradu, nō quidem, quia non habet formam proportionatam cum illo, sed quia cum nulla pars passi sit illi ultimā propinqua, semper operatur in passum distans, & ita, vt producat totum, quantum in se habet, debet adiuuari à gradu fortiori, cuius rei argumentum est: nam calidum, vt octo, citius producit calorem, vt quatuor, quā calidum, vt quique, ergo signum est, reliquos gradus supra quartum, etiam iuuare ad illam actionem: & ita semper gradus superiores concurrunt ad productionem graduum inferiorū, sed non e contra.

Hinc vltreius fit, octauum gradum caloris nunquam producere alium octauum immediate, quia, vt ostensum est, nullus gradus potest producere tantum, quantum in se habet, nisi fortasse ab alio fortiori adiuuetur; supra octauū verò gradum, non datur alius. Dixi tamen im-

mediate, nam mediate bene potest producere calor vt octo alium calorem, vt octo. Ratio est, quia ad productionem formæ ignis nunquam requiritur tantum præuia dispositio calor, vt octo; sed sufficit minor, vt supra ostendi: quia ergo calor, vt octo, dum producit calorem, vt sex, vel vt septem, per consequens producit formam ignis, à qua deinde effectiue oriuntur alij gradus, vsque ad octo, idē mediatē, & media forma ignis potest calor, vt octo, producere alium calorem, vt octo, non verò immediate per se ipsum.

Tandem ex dictis facillē soluntur argumenta primæ sententiæ: & in primis, quando Auctores communiter asserunt calidum, vt octo, posse producere calorem, vt octo, vt verum sit, intelligendum est mediate, modo explicato.

Ad primam rationem responderet propositiōem illam, vnumquodque operatur, in quantum est in actu, solum significare, quod vt agens operetur, debet esse in actu per formam, quæ est principium operandi, non tamen quod producat tantam formam, quantum in se habet. Vel secundò vnumquodq; operatur secundum, quod est in actu, id est, secundum totam formam, & hoc verum est, quia ad
huc

huc ad productionē gradus inferioris concurrunt superiores, & quilibet grad⁹ ad productionē alterius sibi similis, licet non se solo, vt calidum, vt octo, secundum omnes gradus operatur, secundum quos est in actu, non tamen producit per se tantum, quantum in se habet. Et hinc patet solutio ad secundam: dicimus enim, quēlibet gradū esse actiuum, & ita saltē concurrere ad productionem gradus inferioris, & qualem tamen nō producit, nisi à superiori adiuetur.

*Quæst. IIII. Quæ proportione
quiratur inter agens, &
passum in ordine
ad spatium?*

Q Vanuis. 2. Physic. disput. 4. quæst. 4. & 6. ostensum sit, naturalis agentia habere determinatam spheram actiuitatis, ultra quam agere non possint: si uiliterque agens immediatum debere tangere passum contactu quantitatiuo, & non posse operari in distans, quin prius operetur in propinquum, adhuc tamen non est explicata proportio, quam requirit agens cum spatio. Potest tamen dubitari, vtrum agens possit fortius, & intensius operari

indistans, quàm in propinquū, & quidem, quāuis sit principū apud Philosophos satis receptū, omne agēs intensius operari in propinquum, quàm in distans, sunt tamen in contrarium plures experientie, quæ non leuē ingerunt difficultatem.

Quia experimur aquam feruentem in lebece nimis calidam esse, fundum verō illius, quod igni longē proximius est, esse refrigeridum, ita vt facile possit quis manum ibi retinere, vt docet Arist. section. 15. Problematum, quæstio. 4. & 8. ergo ignis fortius agit in distans, quàm in propinquum.

Probaturs secundò, quia experimur aquam in hyeme frigore cœli congelari, aer tamē, qui immediatior est cœlo, non congelatur, nec recipit tantam frigiditatem, quia si illam reciperet, proculdubio conuerteretur in aquam. Tertio etiam constat experientia, stupam, aut papyrum multum igni approximatum cōburi; minimē tamen aerem illi contiguum ignefieri, cum tamen aer intermedi⁹, & igni proximior non comburatur. Quarta etiam experimur radios solares, dum reflectuntur in pariete, intensius illuminare aerem sibi proximū, cū tamen aliæ partes aeris magis à pariete distantes, soli quæ proximiores videantur

Super. 1. lib. de generat. & corrupte.

minus lucidus: ergo sol intensius agit in distans, quam in propinquum. In hac re non de sunt, qui licet affirmant, in passum eque dispositum agens necessario operari fortius in propinquum, quam in distans, asserunt tamen posse agens ratione maioris dispositionis existentis in passu intensius operari in distans, quam in propinquum. Quae sententia prima facie apparet valde vera, nam sicuti ad agendum requiritur virtus actiua in agenti, ita etiam debita dispositio in passu: ergo sicuti crescente virtute actiua agentis potest crescere effectus, ita etiam potest agens pro maiori dispositione passu intensius operari in distans, quam in propinquum.

Secundo, quia ratione dispositionis passu potest agens habere effectum aliquem in distans, quem non habet in propinquum, ut omnes admittunt cum D. Th. in 2. d. 14. quaest. 1. artic. 6. ad 6. Auerr. 8. Physic. & lib. 2. de celo, comen. 4. & planè contuncitur experientia illa de pisce nomine torpedo, qui in brachio piscatoris causat corporeum, non tamen in arundine intermedia, ratione dispositionis passu: ergo maiori ratione alterare poterit partem distitem, quam propinquam ratione maioris dispositionis passu.

Tertio, quia experimur nubes soli obiectas, quò rariores sunt, lucidiores reddi, etiam si aliq. defiores sint magis propinqua ipsi soli: ergo non obstante maiori distantia, potest intensior ab agente produci effectus in distans, quam in propinquum ratione maioris dispositionis passu. Quam sententiam probabilè reputat P. Suar. 1. to. Metaph. disp. 18. sect. 8. nu. 31. tamen probabilius longè est, quod ipse eodem loco docet, scilicet nullo modo effectum aliquem posse produci in parte distanti intensiorem, quam in propinqua, etiam si adsit maior dispositio passu. Et ratio est efficax, quia si, v. g. luminoso, ut octo, posset producere in parte distanti lumen, ut sex, vel tale lumen causatur immediate a luminoso, ut octo, vel a parte propinqua illuminata, ut quatuor, sed a neutro causari potest: ergo non est possibile. Probatur minor, nam in primis, non potest causari a parte illuminata, ut quatuor, quia lumine, ut sex: imperfectius lumine, ut sex: ergo non potest causari ab illo, neque a luminoso, ut octo, quia illud distat à tali passu, ut supranotandum: ergo non potest in media tē in illud agere: nam ut ostendimus. 2. physic. agens in mediato debet tangere passum, & ra-

& ratio est, quia operari supponit esse: ergo ut agens operetur immediate in aliquod passum, debet esse illi in immediatum. Probatur, quia operari in hoc tempore supponit agens esse præsens in hoc tempore: ergo operari in hoc loco supponit esse in hoc loco, ergo nihil potest operari immediate in distans.

Et si respondeas partem lucidam, ut quatuor, producere lumen, ut sex, in parte illa sibi propinqua, non tanquam principalis causa, cum sit minus perfectum lumen, sed tanquam instrumentum luminosi, ut octo. Contra est, nam omne agens per actionem intendit assimilare sibi passum, & ita hoc ipso, quod passum actu habet formam, quam agens intendit producere, cessat actio, quia cessat finis eius: ergo pars lucida, ut quatuor, ad summum posset producere in parte sibi proxima lumen, ut quatuor, & ultra nihil poterit, quia dum habet lumen, ut quatuor, iam est similis illi omnino: ergo nullomodo potest attingere ad productionem luminis, ut sex. Dicendum ergo est, nunquam posse contingere, ut effectus ab agente aliquo procedens intensior sit in parte distanti, quam in propinqua, quantumvis adsit maior dispositio passu.

Quare difficilior est, soluere

rationes dubitandi supra adductas, & quidem, ad experientiam illam de aqua feruente in lebetate respondet optimè Aristoteles. sectione 14. Problematum, reuera fundum labetis, dum aqua incipit calefieri, calidius esse illa, ut quilibet experiri possit, procedente tamen ulteriori calefactione, quando iam aqua feruescit, calidior est aqua, quam profundum lebetis. Cuius ratio, inquit est, quia exhalationes calidæ, quæ sunt in aqua existente prope fundum, quæ prius incipit calefieri, quam superior, cum aqua superior sit adhuc frigida, & densa, impedit, ne ascendat, & ita tales exhalationes conclusæ infundo labetis, mediatis illis, adiuuatur actio ignis, ut profundum labetis sit calidus aqua ipsa: nam ut supra vidimus, multitudo agentium multum iuuat, ut effectus intensior euadat, quam aliàs fieret: postea verò, quando iam aqua superior incipit intense calefieri, & rarefieri, partes subtiliores illius aquæ, quæ nimis calidæ erant in fundo lebetis, & magis rarefactæ, quam superiores, ascendunt sursum: partes verò superiores, quæ frigidiores sunt, ac densiores, descendunt ad fundum lebetis, & ita ab illis refrigeratur fundum lebetis, partes verò superiores, quæ calidiores sunt, feruescunt, cum

Ita, & ita lumen receptum in corpore denso, licet minus sit, quam aliud receptum in partibus aeris illi proximis, quæ minus distant à sole, utrumque simul melius illuminat potestiam visuiam, vel cartam proximam, ut melius legatur, & ita apparet maior lux per reflexionem à corpore denso, nunquam tamen est maius lumen in spatio distanti, quam in propinquo ipsi soli.

Iuxta hanc sententiam, quæ fatemur lumen, quando reflectitur à pariete, recipi in illo, esse- quenter fatemur, lumen recipi in corpore opaco, non in sola superficie ultima illius, ut quidam volunt, sic enim daretur in pariete sola superficie lucis, per naturam autem non potest dari aliqua superficies sola, quia non potest dari indivisibile separatum, & ita dicendum est, non solum recipi lumen in superficie corporis opaci, à quo reflectitur, sed etiam in aliquibus partibus profundis proximis superficiei ultimæ ipsius corporis, ne deatur superficies lucis separata, quæ ut vidimus sexto Physicor. habet partes, & indivisibilia sibi intrinseca, iuxta proportionem ipsius subiecti, in quo recipitur.

Ex quo fit, corpus aliquod non ideo appellari opacum, quia

nullo modo sit capax lucis, sed quia difficile, & exiguum lumen recipere potest, tamen reuera aliquid recipere potest, & in quavis eius parte, quia omnes sunt eiusdem rationis. Unde si daretur luminosum intensissimum perfecte illi applicatum, totum illud illuminare posset, hoc tamen per naturam non contingit in corporibus perfecte opacis, quia cum exiguum lumen recipere possint, partes profundæ distantes à luminoso nihil luminis recipiunt.

Sed obijciunt, lumen recipi in superficie corporis opaci, & nullum esse inconueniens à nobis allatum, scilicet, quod aliàs si lumen reciperetur in sola superficie subiecti, daretur superficies lucis sola separata à sua profunditate, dicunt hoc nullum esse inconueniens, sed necessaria admittendum: quod probatur, quia ponamus spheram actiuitatis luminosi, verbi gratia, se extendere tantum, usque ad viginti passus, & deinde ponatur corpus contiguum cum extremitate talis spheræ, tunc superficies ultima illius corporis penetraretur cum superficie ultima spheræ, iuxta dicta supra, cap. sexto, atque adeo talis superficies corporis continetur intra terminum spheræ actiuitatis: ergo potest luminosum producere ibi lumen;

tamen

tamen non potest tale lumen producere in partibus profundis extra illam superficiem, quia sunt extra sphaeram actiuitatis: ergo tunc necessario dabitur in illo corpore superficies luminis sine profunditate illius luminis.

Respondetur tamen facile, argumentum hoc optimè conuincere, nunquam agens naturale agere in superficie corporis contrigui cum extremitate sue sphaeræ, ne detur indiuisibile separatim à continuo. Et ratio à prioribus est, quia quauis, ut argumentum probat, illa superficies contineatur intra sphaeram actiuitatis agentis, tamen quia, ut ostendimus. 6. Physi. omnia indiuisibilia ex natura rei pendent à partibus, quibus adherent, saltem tanquam à subiecto adhesionis, ideo quando non est possibilis pars profunda, cui superficies qualitatis adhæreat, nec est possibilis illa superficies ex defectu subiecti, saltem adhesionis, quia non potest talis superficies qualitatis solum produci: ad actionem enim præter agens, & approximationem, etiam requiritur præsentia subiecti adhesionis, à quo indiuisibile pendet: de hoc latius dicam secundo libro de anim.

Tandem respondetur ad argumenta afferentia, saltem ma-

iori dispositione passivi agentis naturalis posse intensius operari distans, quàm in propinquum. Et ad primum respondetur, verum esse, effectum posse esse maiorem ex maiori dispositione passivi, debet tamen adesse agens potens illum producere, tamen effectus non potest introduci intensior in parte distanti, quàm in propinqua ex defectu agentis, ut in probatione nostræ sententiæ vidimus, quia talis effectus nec immediatè potest produci à partibus medijs proximioribus ipsi agenti, eo quod qualitas ibi est remissior, ut supponimus, ac que adeò imperfectior, nec etià potest produci immediate ab ipso agenti distanti, quia agens immediatum debet esse contiguum cum passivo, & ita etiam si ad sit maior dispositio, non sit effectus intensior.

Ad secundam respondetur, diuersam rationem esse, nam quando piscis ille causat torporem in manu piscatoris distantis, quauis talem effectum non producat in arundine intermedia, producit tamen in illa nimiam frigiditatem, vel aliam qualitatem aculeam, quæ dum peruenit ad brachium piscatoris, ratione dispositionis passivi producit in illo torporem, & ita iam attingitur causa immediata talis effectus, tamen si agens intensius

flus operetur in distans, quam in propinquum, nullum assignatur, ut dixi, agens immediatum talis effectus, atque adeo hoc fieri non potest.

Ad aliam autem experientiam de nobis soli obiectis, si fortasse vera est, respondetur, causam illius esse posse, non quod maius lumen recipiatur in parte magis distante a sole, quam in propinqua, sed quia, ut supra dixi, lumen minoris intensio- nis receptum in materia densa fortius illuminat partes aeris sibi propinquas, quam lumen aliquantulum maius receptum in materia multum rara: tunc etiam intensiorem speciem sui mittit, & ita ex his omnibus lucidior apparet. Simile quid dici posset de alijs actionibus reflexis: & hæc est causa, cur tempore veris sol in cœuallibus intensius calefaciat, quam in cacuminibus montium, quia scilicet calor in terrarecepis, etsi non sit maior, quam ille, qui est in aere, eo quod magis distat a sole, tamen propter densitatem terræ fortius calefacit, quam calor existens in aere raro, & ita profunditates nobis calidiores apparent: accedit etiam, quod in cœuallibus venti minus agitantur, quam supra montes, ratione cuius vertices montium plus longè refrigerantur, quam infima loca, &

ita minus calidæ apparent.

Dubitabit tamen aliquis in hac questione, quæ sit causa, quare agens per lineam rectam fortius operetur, nam ex communi Mathematicorum sententia, sol tempore veris plus distat a nobis, quam tempore hyemis, cum tamen tempore veris nos longè fortius calefaciat. Respondetur autem causam esse, quia sol, quando directè cadit supra nos, omnes illius partes applicantur versus nos, & ita licet distans sit, tamen per lineam rectam fortius calefacit, tamen quando est ad latus, non omnes eius partes applicantur versus nos, sed versus partes illi directè inferiores, atque adeo ex meliori applicatione partium actiuarum agentis fortius agit agens per lineam rectam.

Quæst. V. Quæ proportio requiratur ad agendum inter actiuitatem agentis, & resistantiam passi?

HAc in re supponere primò oportet, quæ sit actiuitas agentis, & quæ sit resistantia passi, & an vtraque in omnibus formis æqualis sit: & in primis actiuitas agentis appellatur virtus illa, seu qualitas, quæ operatur; hæc autem actiuitas tunc

est maior, quando intensius aut celerius operatur, vel in maiori sphaera, quia hæc omnia de notant maiorem actiuitatem, a priori autem sumitur ratio maioris actiuitatis, vel ex sua specie, eo quod qualitas aliqua in sua specie sit perfectior alia, quia cum actiuitas proueniat ex entitate rei, qualitas actiua perfectior est etiam maioris actiuitatis: intra eadem vero speciem qualitas illa est magis actiua, quæ vel maiorem habet intensio- nem, quã alia, tunc enim est maior intensiue, vel saltem est in materia densiori, iuxta supra dicta.

Difficilius tamen est, in quo consistat ratio formalis resistentiæ. Quidam enim asserunt, illam formaliter consistere in actione, qua passum rursus reagit in agens ipsum, quia impedit ne agens, ita facile agat in illud. Tenet Scotus 2. 9. Met. q. 6. Iauellus. q. 2. Niph. hoc loco. Valles. controuertit. 2. Alij vero docent resistentiam non consistere formaliter in actione aliqua, sed per hoc precipisse, quod qualitas resistit informat subiectum, & ita illud quasi prius occupet, per quod impeditur, ne agens, saltem ita facile agat in tal passum. & illud occupet, quia non inuenerit iam ab alia forma occupatum. Tenet Martij. hoc li. q. 12. Albert. de Saxo. q. 17. Bonetus

in summa de generat. c. 2. vtraque sententia, si vniuersaliter nõ loquatur, vera est.

Quare dicendum nobis est, duplicem esse resistentiam, aliam consistentem in actione, qua passum per reactionem impedit agens, ne ita facile in illud agat: alia vero, quæ in sola informatione subiecti consistit, quæ dum qualitas aliqua iam subiectum occupat, agens non ita facile agit in illud, sed paulatim illam vincit, quæ appellatur resistentia formalis, quæ fit per formalem impossibilitatem formarum. Et hoc ita esse dicendum probatur. Primo, quoad priorem partem, quia resistere est impedire, ne agens operetur, vel saltem ne ita facile; sed quando passum aliquod rursus agit in agens, debilitat, & remittit virtutem actiuam illius, aliquos eius gradus corrumpendo: ergo impedit, ne ita facile opereatur, atque adeo per actionem illi resistit. Quod vero detur aliqua resistentia, quæ non sit actio, sed solum fiat per informationem formæ impossibilitatis, probatur aperte, quia quando aqua calida actiue se reducit in pristinam suam frigiditatem, expellitque calorem in ipsa existentem, talis actio non resistit caloris, eo quod non ita frigiditati iam dictæ resistenti.

resistit calor existēs in aqua: sed calor nihil tūc producit in illa, quia non potest assignari quid producat: ergo solum resistit frigiditati introducendæ per in-formationem ipsius, cum antea tale subiectum occupauerit, & ita opus est, quod frigiditas contraria paulatim introducatur.

Secundò, quia ponamus calidum, ut octo agere in frigidum, ut quatuor, tunc cum calidum ut octo sit fortius, quam frigidum, ut quatuor, habet maiorem spheram actiuitatis, quam frigidum ut quatuor. Sit ergo sphaera actiuitatis calidi, ut octo, duo decim passus, & sphaera actiuitatis frigidi, ut quatuor, octo passus, & ponatur frigidum, ut quatuor distans per decem passus a calido ut octo; tunc calidum, ut octo, agit in frigidum ut quatuor, & successeiue, quia cum habeat contrariam qualitatem, non potest ita facile vinci: ergo si frigidum ut quatuor, non potest ita facile vinci, propter contrariam qualitatem, quam habet, iam resistit calido ut octo, impedit enim, ne ita facile in illud agat, sed non potest agere in ipsum calidum, quia tale calidum est extra spheram suæ actiuitatis, eo quod distat ab illo per decem passus, sphaera verò actiuitatis illius frigidi tantum se extendit ad octo passus, ut supponimus:

ergo datur etiam resistantia sine actione aliqua, per solam in-formationem, seu occupationem subiecti.

Potest tamen secundo dubitari, quæ qualitates sint magis actiue, quæ vero magis resistentiue: & quidem quod attinet ad actiuitatem, res hoc modo se habet, ut calor sit magis actiue, deinde frigus, humiditas postea, & tandem siccitas. Ratio est duplex, altera a priori, scilicet, quia actiuitas oritur ex perfectione qualitatis: ergo eo modo se habent in actiuitate, quod se habent in perfectione, sed in perfectione ita se habent, quod calor sit omnibus perfectior, deinde frigus, tertio humiditas, quarto siccitas: ergo eundem etiam ordinem habent in actiuitate. A posteriori verò colligitur, quia experientia constat, calorem celerius omnibus agere, secundò frigus, tertio humiditatem, ac tandem siccitatem omnibus tardiorum esse.

Solum ergo est dubium, utrum sit in illis equalis resistantia vis: in quo secundò certum esse debet, quod si loquamur de resistantia, quæ sit per actionem, cum tali resistantia fiat per actiuitatem, eundem ordinem habent in resistantia actiua, quem habent in actiuitate, quia agendo resistent.

Solum ergo est dubium, loquendo de resistentia formali, quæ sit per informationem. In quare prima sententia affirmat, hoc modo omnes qualitates esse æqualiter resistentes. Tenet Petr. Martinez. 1. de cælo. cap. 9. quæst. 9. Valle. 1. controuers. capit. 1. quorum fundamentum est, quia resistentia formalis sit per informationem, ut dixi; sed omnes qualitates, si in æqualibus gradibus considerentur, verbi gratia, ut quatuor, æqualiter informant subiectum, quia informant secundum æquales partes formæ: ergo omnes qualitates habent æqualem resistentiam formalem.

Sed in hac re placet communis sententia, affirmans inter qualitates, quædā aliqua esse minus actiua, tantò magis esse resistentiam resistentia formali, & ita loquendo de resistentia formalis, siccitatem esse magis resistentiam, deinde humiditatem, tertio frigiditatem, ac tandem ultimò calorem. Quam sententia tenet Bañez hoc lib. cap. 9. quæst. 3. ad 3. Tolet. quæst. 19. & iuxta hanc sententiam solent communiter interpretari verba Arist. 2. de generatione. cap. 2. ubi calorem, & frigus appellat qualitates actiuas, humiditatem vero, & siccitatem qualitates passiuas quæ scilicet minus agunt, quàm

resistent, & ita dicuntur qualitates passiuæ.

Et ratione probatur, quia experientia cõstat, longè esse facilius, rem eadem frigi fieri, quàm rem siccam humectari: ergo siccitas magis resistit, quàm calor. Similiter difficilius exiccatur, quàm calefiat res aliqua humida: ergo humiditas magis resistit, quàm calor.

Et si respõdeas, aquam ideò difficilius exiccare, quàm calefiat, non quia magis resistit humiditas siccitati, quàm frigus calori; sed quia calor magis agit in frigus, quàm siccitas in humiditatem, cum calor sit longè actiuior, quàm siccitas. & ita longè facilius aqua calefit, quàm exicceat. Tamen contrariè est, quia aqua maximè calefacta ferè nihil humiditatis amittit: ergo licet calor magis vinceret siccitatem in actiuitate, quàm frigus in resistentia, non tamen esset actio tam nobiliter celerior, ita ut aqua maximè calefacta, ferè nihil humiditatis amitteret.

Secundò probatur cõclusio, quia sicut resistere agendo, est perfectior modus resistendi, & hoc quilibet modo est maior resistentia in qualitate perfectiori, i. a resistere nihil agendo, sed quasi passiuè se habendo, & ad hoc agendo ipsi subiecto est modus

us resisten- li i imperfectus: ergo hæc resistentia maior, est in qualitate i imperfectiori, sed quæ imperfectior est, est minus actiua: ergo qualitates minus actiue sunt magis resistiuæ: deniq; in hoc natura prouida extitisse videtur, vt quò qualitas aliqua minus in contrariū agere potest, eò fortius subiecto adhareat, & sic difficilius dimouetur ab eo, & ita prouidit qualitatem minus actiuam esse magis resistiuam.

Obijcies primò, quia experientia constat frigus facilius vinci a calore, quàm calorem a frigore: ergo potius est maior resistentia caloris, quàm frigoris. Respondetur concedendo consequentiam, si sermo sit de resistentia actiua, hæc enim optinè probatur, esse maiorem in calore, quàm in frigore: tamen si sermo sit de resistentia formali, negamus consequentiā, quin potius contrarium planè colligitur ex maiori actiuitate caloris, quàm frigoris, illa enim est maior actiuitas, quæ vincit maiorem resistentiam, vel equalè in breuiori tempore: si ergo calor actiuior est frigore, signum est resistentiam formalem frigoris maiorem esse resistentia ipsius caloris, quia equalis non potest esse: quemadmodum enim actiuitas illorum est

inæqualis, quia specie differunt, & ita in perfectione essentiali habent inæqualitatem, ita ob eandem causam, non potest resistentia vtrobiq; esse equalis.

Obijcies secundò, quia per nos, resistentia humiditatis maior est, quàm actiuitas illius: sed maior est actiuitas humiditatis, quàm resistentia siccitatis: ergo de primò ad vltimum resistentia humiditatis maior est, quàm resistentia siccitatis. Respondetur negando minorem, quin potius est maior longè resistentia siccitatis, quàm actiuitas humiditatis: quia siccitas est prima in ordine ad resistentiam: at verò in ordine actiuitatis humiditas solum obtinet tertium locum, atq; adeò calor, & frigus, sunt magis actiua, quàm humiditas: ergo sine dubio non est tam actiua humiditas, quàm resistentia siccitas.

Et si istes, quia si siccum est magis resistiuum, quàm humidum actiuum, sequitur, nunquā posse humidum vincere siccū, quod est contra experientiam. Respondetur, negando consequentiam, quia quauis si omniq; sint paria, & ex parte intentionis, & densitatis, vel multitudinis materię sit magis resistiuua siccitas, quàm humiditas actiua, tamen potest esse magis

intem-

intensa humiditas, aut in maiori, vel densiori materia, & ita ratione huius erit magis actiua, quàm siccitas exigua resistiua.

Denique ad argumentum cōtrariæ sententiæ respondetur, quod quauis omnes qualitates habentes æquales gradus æqualiter informant, tamen quia in perfectione essentiali sunt semper inæquales, & diuersæ speciei, ideo etiam habent inæqualem rationem resistendi, sicut è contra, quauis calor, & frigus, habeant æquales gradus, tamen in opinione omnium magis actiuus est calor, quàm frigus: ergo quid simile poterit intelligi è contra in virtute resistendi.

His ergo de actiuitate & resistentia suppositis, restat quæstio, vtrum ad actionem debeat esse maior actiuitas agentis, quàm resistentia passi. In qua re plures distinguunt duplicem actionem; aliam, quam appellant victoriosam, qua agens vincit passum, destruendo totam eius qualitatem; aliam vero non victoriosam, qualicet passum reagat in ipsum agens, id tamen exiguum est, & tandem vincitur ab illo. Dicunt ergo ad actionem victoriosam requiri maiorem actiuitatem in agente, quàm sit resistentia passi. Hæc tamen distin-

ctio, saltem hoc proposito, non placet, quia quauis aliquando passum reagat in agens, tandem vincitur ab ipso agente, vt quādo calidum, vt octo, agit in frigidum, vt duo, vbi tandem vincitur frigidum vt duo, tamē frigidum, vt duo producit in calido, vt octo, vnicum gradum frigiditatis, expellitque ab illo vnicum gradum caloris, respectu illius gradus, quem producit, victoriosa est, quia contraria resistentia passi producit illum gradum.

Quare dicendum est, in omni actione debere esse maiorem actiuitatem agentis in agendo, quàm passus in resistentendo, & ita semper prouenire à proportionem maioris actiuitatis, quàm sit resistentia passi. Quæ conclusio, præterquam quod est communis, etiam manifestè probatur, quia in omni actione, quæ fit cum resistentia, vt quando frigidum, vt duo, agit in calidum, vt octo, producit aliquem gradum qualitatis contra conatum, & resistentiam agentis: ergo necessariò virtus agentis superat conatum, & resistentiam passi.

Et confirmatur, quia si tanta est resistentia passi, quanta actiuitas agentis: ergo passum resistit totui effectui, quæ agens potest producere, atque adeò agens

agens nihil potest agere: ergo necessarium est, ut sit actio, quod sit excessus agentis supra passum, & ita omnis actio dicit victoriam, & omne pati est quoddam subijci ipsi agenti. Ratio vero à priori huius est, quia quando frigidum, ut octo, producit in calidum, ut octo, vnicum gradum frigoris, ad productionem illius gradus solum resistit octauus caloris, non vero septem alij gradus, quia ut supra diximus, calor ut septem, & frigus, ut vnum non sunt ex natura impossibiles: tamen ergo ad illam actionem resistit vnicus gradus caloris, at vero ad productionem vnius gradus frigiditatis concurrat, primus, & secundus gradus frigiditatis (ut diximus) supra enim vidimus gradus superiores effectiue attingere ad productionem graduum inferiorum: ergo tunc reuera est maior virtus vnius agendi, quam vnius resistendi, atque adeo semper actio provenit à proportionem maioris actiuitatis, quam sit resistentia passivi. Et si respondeas, octauum gradum caloris esse magis resistivum, quam uterque gradus frigiditatis sit actius, tum quia ex sua specie est perfectior frigiditate, tum etiam, quia gradus posteriores sunt perfectiores prioribus, ut supra vidimus.

Contra tamen est, quia ex ma-

iore perfectione solum probatur maior virtus actiua, non tamen resistentia (ut vidimus) Secundò, quia etli gradus posteriores sint actiuiores prioribus, si singula singulis comparètur, tamen octauus dumtaxat gradus caloris, si à prioribus præscindatur, non est magis actiuus, quam plures gradus frigiditatis simul sumpti, quod est fundamentum. Verumtamen ex perfectione posteriorum graduum optimè probari alterationem expulsiuam contrarij in principio, difficilior rem esse, quia expelluntur gradus posteriores contrariæ qualitatis, quæ perfectior est, & ita actiuiores sunt, atque adeo experientia sæpe docet, alterationem longè facilius continuari, quæ inchoetur, ita ut etiam dicere meritò possis, dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Dico secundò, excessus actiuitatis agentis supra resistentiam passivi debet esse absolute loquendo diuisibilis, quāvis, ut tantus, possit esse indiuisibilis. Ratio est, quia indiuisibile non facit maius: ergo si fingeremus virtutem actiuam solum superare resistivam passivi per aliquod omnino indiuisibile, non esset maior virtus agentis, quam resistendi passivi, atque adeo non esset actior: debet ergo excessus esse diuisibilis.

Dico

Dico tertio, dummodo excessus sit absolutè diuisibilis, non sequitur, quod sit determinatus, & tātus, sed quilibet sufficit. Sic tenet Marfil. hoc loco contra Niphum, & alios. Et ratio est, quia si virtus agentis excedit excessu aliquo diuisibili, licet non determinet resistantiam passi: ergo resistit passum toti effectui, quem agēs potest producere: ergo saltem ille effectus, ad quem non potest resistere passum, poterit produci ab agentis, atque adeo si excessus sit diuisibilis, licet nō sit determinatus, & tātus, poterit optime esse actio.

Quod autem hoc loco quidam obijciunt, quod experientia compertum est, non quilibet impulsus sufficere ad mouendum lapidem: ergo requiritur aliquis certus: nihil valet, quia quando impulsus, etiā parua actiuitatis, non superat resistantiam grauitatis, tunc nō potest mouere lapidem, tamen si est maior ipsi grauitate aliquo excessu diuisibili, quilibet ille sit, mouebit lapidem.

Sed obijciunt secundo, commune illud axioma Philosophorum. Actio est a proportionem maioris inæqualitatis, cuius sensus est, debere esse inæqualitatem inter virtutem actiuam, & resistantiam passi, & in tali in-

æqualitate maiorem debere esse in virtute actiua: ergo cum debeat esse a proportionem maioris inæqualitatis, signum est, requiri proportionatum aliquem excessum, & determinatum, ut sit actio? Respondetur tamen, particulam, a proportionem, etiā non significare, debere esse determinatum excessum in virtute actiua, sed potius tanto plus agere agens, quanto fuerit maior excessus supra resistantiam passi, & ita actio prouenit a proportionem maioris inæqualitatis, ita ut magnus excessus magnam causet actionem, exiguus verò exiguam, & ita ad agendum absolutè non requiritur determinatus excessus. Et hæc de hac questione.

Quæst. VI. Vtrum omne agens in agendo repatiatur?

HAc in re supponendum est, terminos istos, actio, & reactio, passio, & repassio, hoc modo distingui, quia actio significat actionem illam, qua fortius agens agit, ut quando calidum, ut octo, agit in frigidum, ut duo, & ita passio appellatur illa receptio effectus procedentis ab agentis fortiori. Reactio vero dicitur illa, qua agens minus forte rursus agit in aliud, & receptio talis effectus dicitur repassio.

pāssio, & ita quæritur, vtrum om-
ne agens, quandiu agit, repatiatur?
Loquimur autem, quando
agentia communicant in mate-
ria; hoc enim requiritur ad actio-
nem, vt Aris. docet hoc capit. &
ita, et si intelligentia agat in cœ-
lum, nihil tamen repatitur ab
illo, quia non habet materiam,
sicut cœlum. Similiter quanuis
cœlum, & hæc inferiora, in quæ
agit, constet materia, cœlum ta-
men non repatitur ab his infe-
rioribus, quia habet materiam
longè diuersæ rationis ab illis.

Secundò supponendum est,
quādo vtrumque est in actu ad
operandum, & in potentia ad
recipiendum, quod ab illo pro-
duci potest: vt quando agit ca-
lidum in frigidum, frigidum est
in potentia ad recipiendum ca-
lorem, & in actu ad producen-
dum frigiditatem: calidum verò
est in potentia ad frigiditatem,
& in actu ad producendum ca-
lorem: hoc verò deficiente non
erit reactio, vt quando calidum
vt octo agit in calidum vt qua-
tuor, intendendo illum calorem,
vt nihil repatiatur à minori cali-
do, eo quod non est in potentia
ad calorem possibilem produci
ab illo, quia iam illum habet. Et
hoc est, quod alij dicunt, quæ-
stionem debere intelligi nō se-
cundum eandem qualitatem, sed
secundum contrarias: satis ta-

men erit, si sit inter diuersas: po-
test enim siccum agere in cali-
dum, producendo in illud siccit-
tatem, & tunc siccum repatitur
à calido, recipiendo calorem ab
illo, cum tamen calor, & siccit-
as non sint qualitates contrā-
riæ, sed diuersæ dumtaxat.

Tertiò etiam supponendum
est, etiam quæstionem esse, quā-
do vtrumq; agens est intra sphæ-
ram actiuitatis alterius: quia si
alterum non sit intra sphæram
actiuitatis alterius, nihil poterit
pati ab illo.

His suppositis in hac quæstio-
ne, plures, & difficiles sunt ra-
tiones dubitandi, quibus aper-
tè videtur probari, agentia præ-
sertim cōtraria, non posse simul
agere, & pati. Primò, quia impos-
sibile est, idem secundum ean-
dem qualitatem simul esse infe-
rius, & superius, siue, quod idē
est, simul vincere, & vinci ab
eo; sed si calidum agit in frigi-
dum, calor vincit frigus: osten-
dimus enim, actionem proueni-
re à proportionē maioris actiui-
tatis, quam sit resistentia passivæ.
ergo si simul repatitur à frigo-
re, vincitur ab illo propter simi-
lem rationem: ergo idem, & se-
cundum eandem qualitatem, &
re si eadē eiusdem est inferius si-
mul, & superius in agendo: quod
est impossibile.

Secundo, communis ratio
est,

est, quā singamus ignem, & aquam agere inter se per mediū, scilicet medio aere, tunc, cū omne agens debeat agere prius in propinquum, quam in distās, vt ignis, & aqua ad inuicem agant, & repatiantur, debet prius agere in aerem medium: ergo si simul dum ignis calefacit aquam, frigescit ab illa, cū hoc fiat per medium, necessarium est, simul aerem calefieri, & frigesceri: ergo simul moueretur motibus contrarijs, calefactione scilicet, & frigectione.

Tertiū augetur difficultas, quia sequuntur duo contradictoria, scilicet, quod idem medium sit calidum simul, & non sit calidum. Probatur sequella, quia singamus, aerem illum medium inter ignem, & aquā, iam habere calorem vt quatuor, & frigus vt quatuor: quod non repugnat, cū ex utraque qualitate, vt vidimus, possit subiectum habere vsque ad octo gradus, & non amplius. si ignis agit in aquam per mediū: ergo aliquid in illo producit de nouo: ergo cum antea habuerit calorem, vt quatuor, modō habet calorem vt quatuor: ergo si simul aqua reagit in ignem per aerem mediū: ergo aliquid frigiditatis produceret prius in medio: & ita cum antea haberet frigus vt quatuor, modō

habet frigus vt quatuor, quia is excedunt latitudinem vt octo: ergo simul tale medium est calidum, vt quatuor, & nō calidum vt quatuor, ita vt idem quartus gradus caloris simul producat, & corrumpatur.

Quartū arguit Burl. tertio Physicorum super text. 27. quia si constituamus duo agētia, vel ista sunt æqualia in virtute agēdi, & sic neutrum agit in aliud, quia omnis actio, vt ostensum est, prouenit à proportionē maioris actiuitatis: si autem sunt in æqualitas virtutis, illud, quod habet maiorem virtutem, habet actionem, aliud verō minimē, quia actio debet prouenire à proportionē maioris actiuitatis: ergo nunquam, & actio, & reactio, sunt simul.

Tandem, quia in motu locali non est necessarium, quod mouens aliquid mobile rursus moueatur ab alio, qualiter licet manus moueat lapidem, non ideo mouetur ab illo: ergo neque in motu alterationis agens in agēdo repatitur.

Propter has ergo difficultates Autores in varias sentētiās sunt distracti: quidam enim dicunt esse ioter agens, & passum mutuam actionem, & reactionem, non tamen secundum eandem contrarietatem: est enim in primis qualitatibus duplex

Contrarietas, altera inter calorem, & frigus, altera verò inter humiditatem, & siccitatem. Dicunt ergo: Agens aliquod, dum agit in passum, producendo in illud, verbi gratia, calorem, non posse rursus repati ab illo secundum eandem contrarietatem, recipiendo frigiditatem tali calori contrariam, sed potius in aliam contrarietatem, scilicet, recipiendo humiditatem, vel siccitatem. Alij verò dicunt, inter agens, & passum esse mutuam actionem, & reactionem, & secundum eandem contrarietatem, non tamen secundum eandem partem; sed dicunt, agens secundum aliquas partes agere in passum, secundum alias verò repari ab illo.

Contra has ergo sententias dicendum est, omne agens in agendo repati, secundum eandem contrarietatem, & secundum eandem partem, & in eodem tempore, existentibus tamè conditionibus supra in principio questionis explicatis.

Quæ sententia communiter recepta est inter Philosophos. Tenet Marsil. hic quaest. 12. Alber. de Saxon. quaest. 16. Paulus Benet. in summa ca. 19. Tolet. hoc lib. cap. 9. quaest. 3. & plures alij. Eam docuit expressè Arist. hoc cap. ubi dicit, contra ea ad invicem inter se agere; & similia ca.

pit 8. & 9. & sequentibus habet, & 3. Physicorum, text. 16. & sæpe alibi.

Et probatur manifestis experientijs. Primò, quia dum quis manu apprehendit pomum frigidum, calefit pomum, manus verò redditur frigida, secundum omnes partes, quibus pomum tangit: ergo ibi est mutua actio, & reactio, secundum eandem contrarietatem, & secundum eandem partem. Idem est, quando aqua frigida infunditur aque calidæ, ubi tota resultat tepida secundum omnes partes: signum ergo est, secundum omnes partes, ibi fuisse mutuam actionem, & reactionem. Similiter cultelli, dum se vehementi impetu tangunt, ad invicem hebetantur, secundum omnes partes, in quibus fit contactus. Denique sunt plurimæ, & manifestæ experientiae.

Secundò probatur ratione manifestata, quia ad actionem tria requirunt, scilicet, quod agens sit in actu, passum verò in potentia: tamen, quod inter illa sit debita approximatio. Sed quando corpus calidum debite approximat, ut corpori frigido, qualis bet pars utriusque, est in actu ad produendam suam qualitatem in alia, & in potentia ad recipiendam qualitatem alterius, quia caret illa: ergo ibi erit actio, & reactio.

fin. ul

simul, secundam eandem contrarietatem, & secundum eandem partem.

Denique ad id probandum arguit Arist. cap. 9. sequenti, quia nisi sit mutua actio, & reactio, secundum eandem partem, non esset possibilis mixtio. Ratio est, quia si dum ignis agit in aquam, & non repatiatur ab illa, secundum eandem partem, qua in illam agit, in illis partibus, quæ repatiuntur, & non agunt, introduceretur forma aquæ: & similiter in partibus aquæ, quæ tantum repatiuntur, & non agunt, introduceretur forma ignis. Oportet ergo, ut generetur mixtum diuersum ab elementis, quod elementa secundum eandem partem agere, & repati debeant per alterationem. De quo latius suo loco.

Superest respondeamus ad rationes dubitandi in principio quæstionis adductas, in quo tota huius rei difficultas consistit. Et quidem ad primam facilis est solutio. Respondetur enim, nullum esse inconueniens, idem respectu eiusdem simul esse superius, & inferius in agendo, non tamen respectu eiusdem actionis: & ita non est omnino respectu eiusdem: quia (ut supra vidimus) omnis actio dicit vicioriam, quando calidum agit in frigidum, in tali calefactione cali-

dum vincit, & est superius: & contra vero, quando frigidum agit in calidum, frigidum vincit calidum, & ita simili idem est superius, & inferius, non tamen respectu eiusdem actionis.

Ad secundam rationem dubij est etiam facilis solutio, nullum enim est inconueniens, idem simul moveri motibus contrariis motu alterationis, dummodo id sit in gradibus remissis, & possibilibus: ut si simul calefiat, ut quatuor, & frigeat ut quatuor. Quod (nescio quo fundamento adducti) quidam negare audeant hoc tempore: conuincitur enim plane pluribus rationibus; quia in primis extant manifestæ experientie supra adductæ, quibus constat, eadem rem simul calefieri, & frige fieri; sed non in gradibus intensis, quia illi sunt impossibiles: ergo in gradibus remissis.

Secundò, quia aliis non saluaretur actio, & reactio simul, quod est contra Aristot. & contra omnes. Probat, quia vel idem simul agit, & repatiatur secundum gradus intensos, & hoc non: quia simul in eadem contrarietate sunt impossibiles: vel agit, & repatiatur secundum gradus remissos; & sic habeo intentum: vel secundum nullos gradus; & sic non est simul actio, & reactio.

Tandem (vt ex communi om-
nium sententia vidimus) contra-
rietas motus sumitur ex contra-
rietate terminorum: ergo quan-
do termini non sunt incompo-
sibiles, neque motus sunt in-
compossibiles; sed calor & fri-
gus in gradibus remissis optimè
compatiuntur, vt patet in a-
qua tepida: ergo neque calefa-
ctio, & frigidificatio sunt simul
incompossibiles in gradibus re-
missis. Imò addo, minùs prop-
riam esse locutionem istam,
qua dici solet, idem moueri mo-
tibus contrarijs in gradibus re-
missis: quia contraria (proprie
loquendo) cum debeant se ab
eodem subiecto expellere, de-
bent esse impossibilia: sed
in gradibus remissis, neque qua-
litates, neque alterationes ad il-
las terminatæ sunt impossi-
biles: ergo si proprie, & in rigo-
re loquamur, non sunt contra-
ria, nisi in gradibus intensis.
Solent tamen in gradibus re-
missis improprie appellari con-
traria; quia apta nata sunt, se ad
inuicem expellere, si immedia-
te crescant.

Sed obijcies, quia non po-
test idem mobile simul moueri
duobus motibus localibus: er-
go neque duobus motibus alte-
rationis. Respondetur esse di-
uersam rationem; quia cum per
naturam non possit vnum mo-

bile simul esse in duobus locis,
non potest simul moueri duo-
bus motibus localibus: tamen
quia simul potest habere quali-
tates contrarias in gradibus re-
missis, ita potest moueri moti-
bus contrarijs alterationis in gra-
dibus remissis.

Difficilior, longè est tertiara
ratio dubitandi: videtur enim pro-
bare, adhuc in gradibus inten-
sis idem moueri motibus contra-
rijs. Quare ad illam plures sunt
modi dicendi: quidam enim di-
cunt, inter agens, & passum ef-
se mutuam actionem, & reactio-
nem, non tamen per eandem li-
neam, sed per diuersam: nec
concedunt idem simul moueri
motibus contrarijs in gradibus
intensis. Quæ sententia ferè
coincidet cum ea, quam supra
impugnauimus, eorum, qui asse-
runt, actionem, & reactionem;
non contingere secundum ean-
dem partem. Et ita hæc solutio
non placet, tum propter dicta
contra hanc sententiam, tum e-
tiam, quia quando aliqua duo
agentia contraria directe se res-
piciunt, nulla est assignabilis ra-
tio, quare potius vnum agat per
hanc lineam, aliud verò per a-
liam: ergo reuera per eandem li-
neam tendit vtræque actio.

Secundò, alij respondent in
eo casu, quòd medium illud si-
mul habet calorem vt qua-
tuor.

tuor, & frigus, ut quatuor, esse adhuc quandam actionem, & reactionem per talem medium: & ita concedunt, illud per actionem ignis simul recipere vnum gradum caloris, & corrumpi in illo alium gradum frigiditatis, & simul per actionem agentis frigidi corrumpi alium gradum caloris ex præexistentibus; & produci alium gradum frigiditatis: & ita nunquam datur, nisi calor ut quatuor, & frigus ut quatuor: quæ non repugnant. Quæ admodum (inquiunt) si viuens perueniat ad maximum, quod potest habere, tantum, quantum per vnā partem acquirit, per aliam deperdit.

Hec enim sententia, quæ hoc tempore in hac nostra Academia est communis, satis apertè conuincitur falsitatis, quia vel hæc sententia admittit, inter gradus qualitatis esse naturalem subordinationem, & dependentiam: similiter quoque & inæqualitatem secundum perfectionem indiuidualem, ut supra ostendimus, vel non admittit: si illud admittit, apertè potest conuinci; quia cum posteriores gradus ex natura rei præsupponant priores, & ab illis ex natura rei pendent, non potest quintus gradus caloris permanere, nisi quartus, vel alius prior, à quo posteriores pendent, corrumpatur,

qualiter in igne prius expellitur octauus gradus, quam septimus: ergo vel tenetur hæc sententia fateri, eundem quintum simul produci, & corrumpi; vel certe si alius ex præexistentibus corrumpitur, impossibile est, manere alios posteriores, qui ab illo pendent; præsertim quod in gradibus etiam est determinata oppositio, ita ut non quilibet cum quolibet opponatur, ut supra etiam ostensum est: ergo non potest corrumpi quintus gradus caloris, & quintus frigoris, nisi per aduentum quinti gradus caloris, & quinti frigoris: sed isti gradus sunt inter se impossibiles, quia excedunt latitudinem ut octo: ergo iuxta prædictam sententiam hæc solutio minimè sustineri potest.

Si autem hæc solutio non admittat tales gradus qualitatis ex natura rei subordinatos, sed asserat, prorsus esse similes, & æquales; tunc etiam apertè probatur eius falsitas; quia si huiusmodi gradus sunt omnino eiusdem rationis, ergo nulla est maior ratio, quare expellatur vnus gradus potius quam alius; atque adeo, vel debet expelli omnes, vel nullus. falso ergo asserit hæc solutio, quædam gradum expelli, alium verò minimè.

Secundo, quia si isti gradus sunt

sunt omnino similes: ergo sicut aqua habet virtutem ad producendum unicum gradum frigoris in tali medio, adhuc in praesentia contrarii, ut praedicta solutio admittit, similiter habet virtutem ad conservandum gradum praexistentem, ne corrumpatur, quia tanta virtus requiritur ad producendum effectum eundem, sicut ad conservandum ceteris paribus: ergo falsum est quendam gradum frigiditatis produci, quendam vero simul corrumpi.

Quare his, & alijs solutionibus omisis, quae ex dictis facile impugnari possunt, dicendum est, medium istud, per quod agentia contraria ad invicem inter se agunt, & operantur; si fingamus nullum in se habere calorem, neque frigus, moveri simul motibus contrariis in gradibus remissis, quousque recipiat quatuor gradus caloris, & quatuor frigoris, qui sunt inter se impossibiles: quando vero pervenit ad statum, in quo iam habet quatuor gradus caloris, & quatuor frigoris, tunc non recipit simul calorem, ut quinque, & frigus ut quinque, quia haec sunt impossibilia, & ita non erit mutua actio, & reactio per illud; sed agens fortius, & perfectius operabitur.

Alia vero ratio est, quia si ig-

nis iam produxit in aere calorem ut quatuor, & medio illo etiam in aqua produxit calorem eundem, ut quatuor, iam aqua habet simul calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor; sed non potest simul recipere quintum gradum caloris, permanente frigore ut quatuor, quia sunt impossibiles, eo quod excedunt latitudinem ut octo: ergo tunc agens, quod fortius est, vincet aliud: unde cum aqua tunc solum habeat frigus ut quatuor, non potest producere quintum gradum frigoris in medio, vel in igne; quia nemo dat, quod non habet: & ita quando utrumque agens pervenit ad eum statum, ut iam habeat calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor; quod fortius est, vincet aliud.

Sed instabis, quia ponamus talia agentia aequalis activitatis; tunc non est maior ratio, quare unum potius, quam aliud vincat. Respondetur tamen, casum esse implicativum, quia hoc ipso, quod agentia sunt contraria, aut differunt specie, necessario una qualitas est magis activa, quam alia: ostendimus enim supra, qualitates perfectiores magis esse activas: sed inter ea, quae differunt specie, necessario unum est perfectius alio: ergo maior est ratio, quare unum potius, quam aliud vincat.

Et si istes secundo contra hanc solutionem, non semper est mutua actio, & reactio: ergo non omne agens in agendo recipitur. Respondetur, quæstionem hanc, ut principio quæstionis aduenti, intelligendam esse, quando utrumque agens est in actu ad agendum in aliud, & utrumque est in potentia, ut patitur ab alio: quia ergo quando aqua iam peruenit ad eum statum, in quo iam habet calorem, ut quatuor, & frigus ut quatuor, non est in potentia, ut recipiat frig^{us} ut quinque, & calorem ut quinque, ideo tunc tantum præuolat uis ea qualitas, alia uero de creescit, quousque contrahatur, vel genere tur mixtum, vel quousque alia res.

Tandem in hac questione notandum est, non semper esse necessarium ad hoc, ut omne contrarium agat in aliud, producere prius in medio aliquid de nouo, quia aliquando satis est conseruare præexistens, v. g. si ingamus ignem calefacere aquam per aerem intermedium habentem iam calorem, ut quatuor: tunc ut ignis incipiat calefacere aquam, producendo in illam primum gradum caloris, non opus est, ut illud primum gradum producat in aere, quia iam aer habet illum, cum supponamus habere calorem ut quatuor: satis ergo est agat in medio, conseruando

illum gradum, ut deinde in aera carenti omni gradu caloris producat primum gradum caloris, & ita optimè tunc saluatur, nihil agere in distans, quin prius agat in propinquum, conseruando iam alias productum, vel de nouo producendo.

Ad quartam rationem dubitandi respondetur, certum esse inter agentia specie diuersa, necessario unum esse fortius alio, illud, scilicet, quod habeat qualitatem perfectiorem, quia illa, ut vidimus, est magis actiua: neque tamen agens fortius posse pati ab agenti debiliore, v. g. calidum, ut octo à frigido ut duo. Ratio est, quia ut supra vidimus, quando frigidum ut duo producit unicum gradum frigiditatis in calido, ad illum gradum producendum concurrunt uterque gradus frigiditatis, non tamen resistunt ad illius productionem omnes octo gradus caloris, sed solum octauus, ut etiam supra ostendimus, & ita in hac peculiari actione potentius est frigidum ut duo, quam calidum ut octo, quia non obstante illius resistencia producit in illo unicum gradum frigiditatis: imò quando producitur medietas illius gradus frigiditatis, non resistit octauus gradus caloris, sed sola ultima medietas illius, non uero prima, quia dimidiatus gradus frigiditatis, & calor,

color, vt septem, & dimidium, non excedunt latitudinem, vt octo, & ita optimè compatiuntur.

Ad vitam respondetur de motibus alterationis, & de motibus localibus esse diuersam rationem. Ratio est, quia utraque qualitas contraria, vt calor, & frigus, est actiua, & ita h. utrique agentia sunt sibi inuicem approximatata, necessarium est, sit mutua actio, & reactio; tamen non omne mobile, quod ab alio localiter mouetur, habet ex se virtutem sufficientem ad mouendum aliud, qualiter baculus, nisi ab alio moueatur, nil mouere potest, & ita est dispar ratio de motibus alterationis, & motu locali.

Questio Vltima. Vtrum ex vi actionis, & reactionis mors sit naturalis viuientis?

RES Hæc plus longè Medicis, quàm Physicis controuersa est, & ideo breuiter dicam. Conueniunt ergo omnes mortem esse naturalem viuentibus, saltem ratione principij passiu, quia vt vidimus. i. physicorum disputatione 5. materia, quæ habet annexam priuationem aliarum formarum,

& appetitum ad illas, est principium corruptibilitatis, constat etiam materiam de facto informatam forma viuientis habere priuationem aliarum formarum, & appetitum ad illas, & ita viuentia omnia saltem habent in se principium naturale passiuum suæ corruptionis, imò & nõ viuentia propter eandem rationem: solum ergo est dubium, vtrum viuentia habeant in se, naturale principium actiuum suæ corruptionis, quæ res ferè tacta est, quæst. i. huius disputationis, vbi ostendimus, idem saltem, secundum diuersas partes posse se ipsum effectiue corrumpere. Querimus ergo, vtrum ex vi actionis, & reactionis in humidum radicale mors sit naturalis viuentibus?

Secundò conueniunt omnes, mortem esse naturalem viuentibus ex vi actionis, & reactionis, quæ est inter calorem naturalem, & alimentum, quia cum principio alimentum sit dissimile viuenti, ac proinde habeat qualitates contrarias, à quibus viuens ipsum in illius concoctione reparitur, & ita calor naturalis paulatim minuitur, ita vt humidum radicale, quod deperditur, nunquam perfectè reparetur per humidum nutritimentale, quod per nutritionem acquiritur, atque adeò ex

vi huius actionis, & reactionis mors est naturalis viuentibus, hoc tamen est ab extrinseco, quia alimentum quid extrinsecum est viuenti. Queritur ergo, vtrum etiā habeat aliquod principium actiū naturale suae corruptionis ex vi actionis, & reactionis ipsius caloris naturalis, in partes ipsius viuentis.

In qua re partem negatiuam tenet Vega super librum secundum de arte medendi, Vallesius secundo controuersiarum medic. cap. 2. & 4. Metaphys. cap. 1. existimantes actiū solū corrupti viues ab extrinseco, scilicet per actionem continuā extrinseci ambientis, vel per reactionem ambiētis in calorem, quo fouetur viuens. Cuius fundamentum est, quia naturalis calor a natura inditus viuentibus ordinatur ad naturalem conseruationem, & reparationem animalium: ergo nō potest esse principium naturale corruptionis illorum.

Secundō, quia ex communi Theologorum sententia, si Adamus non peccaret, posset ipse, & eius filij durare in perpetuum, sed in eo casu haberet naturā calorem, sicut nos habemus, quia eandem naturam, & speciem haberet: ergo ex vi solius reactionis naturalis caloris mors nō est naturalis viuentibus.

Tandem posset hic fieri argumentum, quia res nulla potest habere in se principium actiū suae generationis, aliās posset se ipsam generare: ergo neq; sub corruptionis.

Hae tamen ratio soluta est a nobis, quia scilicet huius caput est enim dispar ratio de generatione, & corruptione, quia ut aliquid actione generet, debet praexistere, eo quod praexistētia est conditio praerequisita ad causandum, ut verō generetur, debet non praesuisse; quod implicat: tamē in corruptione nullum est inconueniens, vnam partem praexistentem alterius corruptionem effectiue attingere, quia quod eadem pars viuentis non possit se ipsam effectiue corrumpere, ostendimus loco citato.

Et si dicas: ergo poterit similiter vna pars viuentis aliam generare, licet non se ipsam, & ita non sequitur inconueniens illud, scilicet, quod idē sit simul, & non sit. Respondetur, ita contingere de facto in nutritione, quae est quaedam generatio partialis, ubi partes viuentis effectiue attingūt conuersionē alimēti in propriam substantiam.

In praesenti ergo, quae dicitur est, mortem esse naturalem viuentibus ex vi solius actionis, & reactionis caloris naturalis

in parte infusis viuentis, ita vt
vna pars viuētis aliam per rea-
ctionem disponat. Quæ senten-
tia plane colligitur ex Aristo.
sect. 3. Problem. quæst. 34. & lib.
de iuuentute, & senectute ad
finem, & 2. de partibus anima-
lium. c. 2. vbi dicit, mortem du-
plicem esse: aliam violentam,
quæ ab externis seorsum corruppen-
te causatur: aliam verò natura-
lem, quam dicit provenire ab
interno calore.

Ratio a priori huius est, quia
viuentia in hoc differunt a non
viuentibus, quod non viuentia
sunt homogenea, idest, habent
partes eiusdē rationis, & equa-
litate: at verò viuentia habent
partes heterogeneas, idest, di-
uerse rationis, & inæqualitatis,
ita vt quædam maiorem calorem,
quædam verò maiorem postu-
lent frigiditatem: ergo partes
viuentis, quæ diuersas qualita-
tes postulant, ad inuicem, & in-
ter se agunt, & reagunt, & repa-
tiuntur, & ita ad inuicem destrui-
tur naturalis temperies, & pro-
portio cuiuslibet requisita, per
quod ad corruptionem dispo-
nuntur: ergo viuentia in se ha-
bent principium actuum suæ
corruptionis.

Et si inquiras, quæ sit ratio,
quare aqua, etsi a contrario ex-
traneetur, & calefiat, nihilomi-
nus statim se reducit ad pristi-

nam suam frigiditatem, tamen
partes viuētis, si ab alijs alterē-
tur, non possint se in suam na-
turalem dispositionem reduce-
re? Respondetur causam esse,
quia calor naturalis ita agit in
partes animalis, vt illas paula-
tim corrumpat, donec illas in
pauos humores conuertat. Pre-
terea habet perpetuam litem
cum illis, ita vt nūquam partes
illæ suæ naturæ relinquantur,
qualiter aqua finita calefactio-
ne, suæ naturæ relinquitur, ra-
tione cuius potest se in pristinum
statum reuocare.

Secundò probatur conclu-
sio, quia in omnium opinione,
senectus est naturalis viuenti-
bus, sed senectus nimis sicca
est, & contraria naturali humi-
ditati viuentis, quæ calore po-
tius, quàm humiditate conser-
uatur, & ita in senectute partes
humidiores resoluuntur, atq;
ad eò paulatim ad corruptionē
disponuntur: ergo viuentia ex
vi actionis, & reactionis inter
eorum partes naturaliter corrū-
puntur.

Vnde ad primum argumen-
tum contrariæ sententiæ respō-
detur, calorem naturalem mini-
mè destruere partem illam viuē-
tis, quia vt ostendimus, i. Physi-
accidentia non agunt in suum
subiectum, saltem actione vni-
uoca, qualis est actio dispositi-
ua,

lūā, quā calor disponit subie-
ctum, producendo calorem, ta-
men agit in aliam partem habentem
dissimiles qualitates, & cui
non est naturalis tantus calor.

Ad secundum respondetur
ex communi Theologorum sen-
tentia: Adam in statu iusti-
tiae esse mortalem ab intrinse-
co, constat enim qualitatibus
contrariis, ex quarum actione,
& reactione non minus contin-
geret mors naturalis, quam mo-
dō; solum, ergo praeservatur cor-
ruptione ab extrinseco: quia si
Deus peculiari providentia nō
permitteret partes viuētis nota-
biliter extraneari, illas intrinse-
cus fouēdo: vel certē quia post
longā vitam peractam sine mor-
te hominis ad caelestem patriā
perducerentur, & non moriren-
tur. De quibus haec dicta suffi-
ciant.

Caput. VIII. & IX.

Postquam Arist. cap. praece-
denti egit de actione, & pas-
sione, tandem in capite prae-
senti explicat, quomodo con-
tingat talis actio, & passio; &
quidem cap. 8. de hac re varias
refert antiquorum sententias,
eisque rejicit: deinde verō in
cap. 9. propriam de hac re pro-
fert sententiam, dicens, quod

eūdem ens sit duplex, vel in actu
vel in potentia, ens, quod est in
actu, agit, quod est in potentia,
patitur, non tantū secundum
vnam, vel alteram partem, sed
secundum omnes, secundū quas
est in potentia ad recipiendum
terminum: debet enim, inquit,
agens, & passum esse approxi-
mata: addit praeterea, actionem,
seu productionem, non fieri
per diuisionē, vel sepgregatio-
nem corporis, aliās, inquit, nul-
la esset augmentatio, quia in
hac potius vnitur alimentum,
quā sepgregatur: neque etiā
esset alteratio, quia idem prorsus
subiectum absq; diuisione
modō est calidum, modō verō
humidum.

Caput. X. De mix- tione.

In hoc capite (quod vltimum
est huius libri) postquam Ari-
st. egerat de mutua actione,
& reactione, qua plura inter se
agunt, vt generetur mixtum, iā
in hoc cap. agit de mixtione ip-
sa. Tria autem agit in hoc capi-
te. Primō, distinguit mixtionē
ab ipsis actionibus: secundō, ex-
plicat quomodo fiat mixtio: ter-
tiō, agit de miscibili.

Ad primam partem acceden-
tes, proponit Arist. rationem
dubi-

dubitandi, qua videtur probare, impossibile esse mixtionem, quia vel miscibilia manent actu in mixto, vel non manent: si manent actu, ita quod non sint corrupta: ergo manent sicut erant ante mixtionem: atque ideo sicut ante non erant mixta, ita nec modo: si autem miscibilia non manent in mixto: ergo neque sunt mixta. Probatur, quia quod non est, non potest esse mixtum.

Vt verò hanc rationem dubitandi soluat Aristoteles, explicat quid sit mixtio, docens qualiter distinguatur ab alijs actionibus, dicens, mixtionem in primis differre a corruptione, & generatione, quia quando lignum comburitur, ibi corrumpitur lignum, & generatur ignis; neque permiscetur lignum cum igne, neque è contra, quia lignum corrumpitur, & manet ignis tantum. Quod verò etiam distinguatur a nutritione, & augmentatione, probatur, quia in augmentatione, & nutritione duo concurrunt, scilicet corruptio alimentei, & generatio partialis, dum producitur pars viventis, sed mixtio differt a generatione, & corruptione: ergo etiam differt a nutritione, & augmentatione. Tandem quod etiam differat ab alteratione, probatur, quia quæ miscentur, non possunt manere

modo se habere, sicut antea, sed per alterationem in subiecto factam, neque subiectum, neque accidens, quod per alterationem producitur, amittunt aliquid de sua intrinseca entitate: ergo mixtio etiam differt ab alteratione.

Quo supposito, respondet ad rationem dubitandi tam adductam, dicens, miscibilia actu non manere in mixto, quia quodlibet illorum non est actu separatum ab alio, & perse existens: alius non esset mixtio, manere tamen in potentia, quia rursus separari possunt.

Deinde in secunda parte, capitulum explicat, quomodo fiat mixtio, dicens, illam non tantum fieri apparenter ad sensum, quia possunt miscibilia ita in minutissimas partes redigi, ut vix sensu percipi possint, cum tamen reuera misceri possint: neque etiam, inquit, sit mixtio, ex eo quod in minutissimas partes redigantur miscibilia, deindeque ad invicem copulentur: hæc enim, inquit, potius est plurimum partium compositio, quam mixtio, quia ibi manent omnes illæ partes, quæ ad invicem copulantur, qualiter, inquit, quando ordeo miscetur cum grano tritici, omnia grana manent integra: quare, inquit, mixtio ex eo fit, quod miscibilia actu non manent,

neant, sed potiùs in potentia,
& virtute.

Tandem in tertia parte agit
de miscibili, docens, quale de-
beat esse, & dicit tria debere ha-
bere. Primo, quòd miscibilia
sint mutuò inter se actiua, & pas-
siva, communicentque in mat-
ria, & hac ratione adinuicem re-
frangantur, & sic mixtionem ef-
ficient. Secundò, quòd sint faci-
le diuisibilia, qualia sunt humi-
da, & ita lapis, inquit, & ferrum,
difficile miscètur: nec satis est,
esse facile diuisibilia, sed requi-
ritur, quòd non sint viscosa, seu
vntuosa: hæc enim difficile
miscentur, qualiter oleum, vel
butyrum, quæ viscosa sunt, dif-
ficile miscentur cum aqua. Ter-
tiò requiritur, quòd miscibilia
sint proportionata in actiuitate,
& magnitudine, quia si vnum
sit longè fortius alio, conuertet
illud in suam substantiam, & ita
ex utròque non generabitur
mixtum tertium: vnde conclu-
dit, dicens, quòd ex his miscibi-
libus per mutuam actionem, &
reactionem refractis, generatur
aliquod tertium, scilicet mix-
tum: vnde definit mix-
tionem, dicens: *Mix-
tio est miscibilium
alteratorum
vno.*

*Disputatio V. & Vltima huius
libri de Mixtione.*

DE hac re disputat Arist. tū
hoc cap. tūm libr. 2. cap. 9.
& alijs, vbi postquàm egit
de elementis, ex quibus mixta
generantur, agit de mixtione:
quia tamen Aristor. disputatio-
nem hanc hoc loco instituit, in-
terpretes eius eam hoc loco ab-
solvunt; ego verò eundem or-
dinem sequens, ea quæ Arist. do-
cuit in dictis locis, & alicuius
in hac re momenti sunt, dispu-
tabo.

*Quæst. I. Vtrum mixtio sit
possibilis?*

Mixtio multiplex est, vt par-
tim colligi potest ex his,
quæ Arist. docet in hoc ca-
pite; quædam (inquit) est mix-
tio, qua vtuntur pharmacopo-
læ in suis pharmacis conficien-
dis; in qua miscibilia non cor-
rumpuntur, sed potiùs manent
arctissimè copulata, vt effectū,
in quem ordinantur, habere pos-
sint, & hæc improprie appella-
tur mixtio; potiùs enim est v-
nio localis pluriū, quæ potiùs
efficiunt vnum per accidens,
quàm mixtum verè, & proprie
vnum.

num. Similis est mixtio, cuius meminit in hoc c. Arist. quæ or-
deum misceretur cum tritico.

Secundò sumitur mixtio pro
continuazione duorum, quali-
ter dicere solemus, particulam
aquæ cum alijs misceri, & etiam
est improprie mixtio, quia non
resultat aliquod tertium diuer-
sæ rationis à miscibilibus; & ita
potius est continuatio, quàm
mixtio, quia non resultat ali-
quod tertium diuersæ rationis
ab illis: quare vera, & substantia-
lis mixtio est, quæ plura illa in-
ter se vnita confunduntur, atq.
ita inter se alterantur, vt ex mu-
tua eorum pugna resultet ali-
quod tertium diuersæ rationis
ab illis; & de hac re potissimè a-
gitur in præsentia, de qua quæ-
ritur, verum sit possibilis?

Et quidem mixtionem hanc
esse impossibilē, pluribus ratio-
nibus conuinci videtur, quia vt
crementa vniantur ad conficiē-
dum mixtum, opus est in vnum
locum cōueniant; vt ibi per mu-
tuam actionem, & reactionem
tertium ali quod ab illis diuer-
sum generetur, sed per naturam
impossibile est, elemēta in vno
locum conuenire: alias in mix-
tis, quæ generantur in profun-
do maris, opus esset aliquā par-
tem ignis, vsque ad eum locum
descendere per tantam aquæ
profunditatem: quod est incre-

dibile. Imò etiam in liquoribus
videt impossibilis mixtio, quia
de ratione mixtionis est, quòd
miscibilia in aliquod tertium
transmutentur; & ita non ma-
neant secundum proprias for-
mas: sed experientia docet, aquam
vino permixtam posse per arte
a vino extrahi, & separari, quo-
libet in sua forma manente: er-
go etiam in his est impossibilis
mixtio.

Tertiò, quia non est à quo
fit huiusmodi mixtio: ergo nō
est possibilis. Probat, quia
causa efficiens mixtionis, vel
sunt ipsa elemēta, quæ sunt mis-
cibilia concurrentia ad mixtio-
nem: vel est causa aliqua vniuer-
salis, vt Deus, vel cælum: non
primum, tum, quia elemēta,
quæ simplicia sunt, sunt imper-
fectiora, quam mixtum, quia cō-
tinet illa virtualiter, vt infra di-
cam: ergo saltem in genere cau-
sæ principalis non possunt attingere
ad productionem mixti,
imò neque vt causa instrumen-
talis. Et probatur, quia de ratio-
ne cuiusvis causæ efficiētis est,
quòd existat in eo instanti, in
quo causat, vt vidimus 2. Physi-
corum: sed elemēta in eo in-
stāt, in quo generatur mixtum,
non sunt causa, quia tunc cor-
rumpuntur, vt generetur mix-
tum: ergo. Quòd verò neque
possit esse causa efficiens mix-
tionis

tionis causa aliqua vniuersalis, probatur, quia effectus particularis debet reduci in causam particularem: ergo cuiuslibet mixti particularis assignanda est causa particularis, non verò vniuersalis.

Dicendum tamen est cum communi Philosophorum sententia, veram mixtionem possibilem esse per naturam, non solum in liquoribus, sed etiam in elementis, ita quod ex elementis tertia aliqua substantia in virtute continens elementa generetur. Et quidem de liquoribus facilis est ratio, quia corpora liquida facile inter se miscentur secundum minutissimas partes: ergo liquores contrarij sic inter se permixti habebunt mutuam actionem, & reactionem, donec se ad quoddam temperamentum reducant, & tunc poterit generari tertium aliquod mixtum, cuius sit proprium tale temperamentum.

Et simili ratione probatur de elementis, quia quando aqua ratione suae humiditatis commiscetur terrae, tunc talia elementa alterabunt se, secundum humiditatem, & siccitatem: ergo ibi concurrunt humiditas, siccitas, & siccitas: utriusque elementi: concurret etiam calor a sole productus, &

ita adsunt quatuor qualitates permixtae, quae in mixto reperiri solent: ergo adest sufficiens dispositio ad producendum mixtum, atque adeo erit possibilis mixtio.

Ad primam rationem dubitandi sunt qui existimant, necessarium esse, omnia quatuor elementa perse ipsa concurrere ad productionem mixti, quod tamen optimè impugnat ratio dubitandi, quia ridiculum est dicere, portionem aliquam ignis descendere vsque ad profundum maris, vbi generantur mixta.

Quare dicendum est, satis esse, quod concurrant duo elementa perse ipsa, ut terra, & aqua, quia medio calore solis adsunt ibi omnes quatuor qualitates elementorum, & ita potest fieri mixtum.

Et probatur planè, quia elementa, in tantum requiruntur ad mixtionem, ut subiectum alterent, secundum qualitates, donec ex illis resultet temperamentum aliquod, medio quo mixtum aliquod generari possit: ergo vbi adsunt qualitates elementorum, quae subiectum alterare possint, satis erit ad mixtionem, etiam si omnia elementa perse ipsa non concurrant, sed quando terra, & aqua permiscantur, ibi adsunt tres qualitates, scilicet frigus, humiditas,

ditas, & siccitas: ergo medio calore solis ad sunt omnes qualitates elementorum: ergo optimè potest fieri mixtio, atque adeò ad mixtionem satis est omnia elementa concurrant, secundum suas qualitates: at verò per se ipsa, satis est concurrere duo elementa. Tum, quia optimè saluatur definitio mixtionis, scilicet, miscibilium alterationum vno: imò addo cum solo unico elemento, dummodo addit aliud mixtum, quod simul cum elemento commisceatur, posse fieri mixtionem, quia cum mixtum, ut postea dicam, contineat quatuor qualitates elementorum, redactas tamen ad temperiem: elementum verò contineat duas qualitates, in gradu magis intenso, potest elementum, ita permisceri cum aliquo mixto, v. g. cum liquore, ut per mutuum actionem, & reactionem, utrumque corrumperetur, & generetur tertia aliqua substantia mixta. Dixi tamen, dummodo addit illud mixtum, quia ex unico tantum non fit mixtio, nam mixtio necessariò est inter plura, & ita Arist. merito in definitione mixtionis dixit: Miscibilium alterationum vno, imò etià potest fieri mixtio sine omni elemento, ut quòd sit ex pluribus mixtis, v. g. ex pluribus liquoribus: ibi

enim saltem ad sunt qualitates elementorum, in illis liquoribus contentæ, & cum ex illis permixti generetur tertia aliqua substantia, verè, & propriè est mixtio.

Ad exemplum verò de aqua vino permixta respondetur, quòd cum ut aqua conuertatur in vinum, vel è contrà, opus sit prævia alteratione, qua vinum in aliud agat, ut illud in suam substantiam conuertat, toto illo tempore, quo durat talis actio, aqua retinet suam formam substantialem, & tunc per artem potest extrahi aqua a vino, non tamen postea, quia transacta alteratione, aqua est substantialiter conuersa in vinum, vel è contrà, quia tunc non manet utrumque, secundum formam, sed potius vnum est in aliud conuersum, vel certe ex utroque generatur aliqua tertia substantia, mediata tamen, quia experientia illa de extractione aquæ à vino, ut in plurimum fit statim post immixtam aquam in vinum, quando nondum est facta conuersio substantialis, sed adhuc durat alteratio, idè contingere solet, aquam vino permixtam ab illo extrahi.

Ad secundam rationem responderetur, optimè conuinci elementa non attingere effectinè ad

*et de conuersione de la Marced
de Aguas conuierze*

ad productionem mixti, quia non sunt in instanti productionis mixti, tum etiam, quia ut supra dixi, elementa sunt imperfectiora mixto: ergo saltem, ut causa principalis non possunt attingere effectiue eius productionem.

Nec valet solutio eorum, qui asserunt, quodlibet elementum seorsum sumptum esse imperfectius mixto, tamen omnia simul sumpta esse perfectiora mixto. Contra est, quia si quodlibet eorum intensiue est imperfectius mixto, omnia simul non possunt acquirere perfectionem illius, quia perfectio extensiva nunquam potest adæquare perfectionem intensiuam, sicut quia quodlibet brutum est imperfectius homine, etiam multa bruta simul sumpta, sunt imperfectiora illo in perfectione essentiali.

Quare dicendum est, quod quando ex elementis generatur mixtum, quauis effectus ille particularis reducitur in causam particularem aliquam instrumentalem: quia ut ostendimus. 2. Physic. qualitates, seu dispositiones, quæ disponunt materiam aliquam ad productionem alicuius formæ, effectiue attingunt instrumentaliter productionem illius: tamen nullum est inconueniens, effe-

ctum particularem reduci tanquam in causam principalem in solam causam vniuersalem, scilicet in causam primam, quia cum mures, & alia animalia imperfecta generantur ex putredine terræ, nulla causa particularis principalis assignari potest, quia terra illius propinqua, cum natura sua sit imperfectior viuenti quouis, non potest esse causa particularis alicuius viuents. Ratio verò a priori huius est, quia licet causa vniuersalis ex se indifferens sit ad plures effectus producidos, tamen determinatur a particulari instrumento, scilicet a qualitatibus, quæ petunt determinatam formam ad particularem effectum producendum, & ita satis est effectum particularem reduci in causam particularem instrumentalem. Dixi tamen, plures effectus reduci in causam solam primam, tanquam in causam principalem, ut excluderem plurimorum sententias asserentium, omnes effectus horum inferiorum in sua productione pendere a cælo, quia ut latius. 2. Physicor. licet cælum media sua influenza multum conferat ad præuij disponendum materiam aliquam, tamen effectiue non pendet generatio aliqua horum inferiorum ab actuali

concurſu cœli, vt citato loco
oſtendimus, quod de produ-
ctione viuentium potiſſimè ve-
rum eſt: cœlum enim eſt imper-
fectius quouis viuenti, cum in
animatum ſit, vt ſuo loco oſten-
di, & ita nullius viuentis poteſt
eſſe cauſa principalis, quare
nulla productio horum inferio-
rum in illud, vt in primam cau-
ſam reuocanda eſt. Legantur
ibi dicta.

Queſt. II. Quid ſit mixtio?

RATIO Deditandi eſt,
quia Ariſto. in vltimis ver-
bis huius capitis hoc mo-
do deſinit mixtionem, ſcilicet,
*Mixtio eſt miſcibilium alterato-
rum vnio*: vel vt habet alia ver-
ſio. *Mixtio eſt miſcibilium per
alterationem in vnum collectio*.
In hac enim diſſinitione vide-
tur committi circulus, quia diſ-
ſinitur mixtum per miſcibile,
& ita non diſſinitur per aliquid
notius, quia miſcibile denomi-
natur a mixtione ſaltem poſſi-
bili.

Tamen vt rem hanc intelli-
gamus, aduertendum eſt, ad
mixtionem plures actiones cõ-
currere. Primò reperitur mo-
tus localis, quo miſcibilia ſecũ-
dum partes miniuſſimas inter
ſe miſcentur, & in hac actione

non conſiſtit mixtio ſubſtantia-
lis, ſed localis potiùs. Secundò
repetitur alteratio, qua miſcibi-
lia mutuò agunt, & repatiun-
tur, vt ad quoddam tertium re-
ducantur, & in hac etiam non
conſiſtit ratio ſubſtantialis mix-
tionis, tũ quia eſt mutatio ac-
cidentalis, & ita in ea non po-
teſt conſiſtere ſubſtantialis mix-
tio: tũ etiam quia mixtio ſig-
nificat productionem ſubſtan-
tialem cuiuſdam: tertij quodam
modo continentis miſcibilia,
ſed per illam præuiam altera-
tionem miſcibilium non produ-
citur tertia aliqua ſubſtantia,
alias virtualiter continens, ſed
potiùs diſponuntur miſcibilia
ad productionem talis ſubſtan-
tiæ: ergo nequẽ in illa alteratio-
ne conſiſtit ratio formalis mix-
tionis.

Tertiò ergo in mixtione repe-
ritur productio formæ ſubſtan-
tialis mixti, in quò miſcibilia
quodammodo continentur.

Tandem quartò reperitur
vnio inter materias ipſarum miſ-
cibilium, quia ex illis omnibus
reſultat vnica totalis materia,
quæ informatur forma mixti
ad modum, quo ſuprà dixi-
mus, in nutritione præter illam
actionem, qua producit in
materia alimenti forma viuen-
tis, reperiri quandam aliam ac-
tionẽ ſubſtantialem vnitivam

mate-

materiæ alimenti cum materia
ipſius viuentis.

Dubium ergo eſt, vtrum ratio formalis mixtionis conſiſtat tantum in actione productiua formæ mixti, vel in actione vnitua materiarum ipſarum miſcibilium, vel in vtroque ſimul. Et dicendum eſt breuiter, vt in ſimili ſententia dixi de nutritione, mixtionem non eſſe actionem aliquam prorsus ſimplicem, ſed potius integrari in ſuo conceptu eſſentiali, ex vtraque illa actione, altera productiua formæ mixti, altera vnitua materiarum ipſorum miſcibilium, ita quod ex vtraque coaleſcat quædam totalis actio per ſe vna. Ratio eſt, quia mixtio, vt ipſum nomen ſonat, ſignificat actionem productiuam alicuius tertij, ita tamen, quod miſcibilia vniantur in illo: ergo præter productionem forniæ ſubſtantialis, ſignificat mixtio vniionem materiarum ipſorum miſcibilium, formæ verò illorum cum corumpantur, ad mixtionem non poſſunt vniri. vnde Ariſtoteles merito dixit. Mixtio eſt miſcibilium alteratorum vniio.

Nec valet dicere Ariſt. ſolū in hac definitione explicari vniionem miſcibilium, non verò productionem formæ mixti: ergo ratio formalis mixtionis tan-

tum conſiſtit in illa actione vnitua. Reſpondetur Ariſt. non loqui de vnitioe, quæ tantum fit per mixtionem localem, ſed de vnitioe in quodam tertio ſubſtantiali, & ita etiam explicatur altera actio productiua formæ mixti, continentis miſcibilia.

Quod verò ex vtraque illa actione fiat quædam totalis actio per ſe vna, pater, quia illæ actiones partiales habent inter ſe intimam connexionem, & ordinem, vt producant mixtum: ergo ſicut ex forma mixti, & materijs miſcibilium iunctis fit vnum per ſe, ita ex actionibus partialibus, mutuo inter ſe connexis, & ſubordinatis: & hinc patet, eſſe longè diuerſam rationem, ſi Deus crearet materiam longè ſeparatam a forma, & deinde multo tempore crearet formam, quia licet illæ actiones terminentur ad conſtituendum vnum per ſe, quod reſultat ex materia, & forma, tamen actiones illæ non coaleſcunt in vnam totalem actionem per ſe vnam, quia non ſunt cum actuali dependentia, & connexionem vnius cum alia, & ita qualibet eſt totalis in ſe.

Et ſi inquiras quem ordinem habeant inter ſe duæ illæ partiales actiones, in quibus inte-

Essentia mixtionis consistit. Respondetur, quod attinet ad durationem temporis in eodem instanti temporis, esse vtranque illam actionem, quia in eo instanti, quo corruptur inmiscibilium, resultat tertium quoddam mixtum, in quo manent materie ipsorum miscibilium, & ita productio forme mixti, & unio materiæ ipsorum miscibilium, in eodem instanti sunt, si tamen loquamur de ordine secundum prioritatem naturæ, dicendum est unionem ipsarum materiæ miscibilium ordine naturæ antecedere productionem forme mixti. Ratio est, quia si forma mixti adveniret materijs illis, nondum unitis, sed adhuc distinctis, & discontinuis, essent etiam plures forme discontinuæ ex discontinuatione subiecti, & ita simul cum illis mixtis discontinuis constitueret plura mixta, totalia, & discontinua, atque adeo nunquam produceretur unicum mixtum. Tantum ergo dicendum est, e contra, prius natura uniri materias miscibilium, & in unicam totalem, & continuam coalescere, ut ex unitis illis materijs, deinde unica mixti forma educatur.

Dices, vade ergo in illo prio-

ri naturæ illæ materie coguntur inter se uniri, quia tunc, nondum intelligitur forma illarum veluti vivens? Respondetur, ex eo uniri, quia cum sint ultimæ dispositæ ad mixtionem substantialem, agens naturale inducitur formam mixti illas unit, ut illis perfecte permixtis per continuationem unica mixti forma educatur.

Ex dictis facile solvi potest quæstio alia, quæ hoc loco tractari solet, Vtrum mixtio substantialis essentialiter differat a generatione substantiali? Plures enim communiter tuerentur partem negativam, ea ratione ducti, quia actiones distinguuntur per terminos: sed idem mixtum, secundum speciem, quod producitur per mixtionem plurium miscibilium, potest etiam per solam generationem produci, v. g. vermis, & potest produci per generationem ex semine, & etiam per mixtionem ex pluribus elementis mixtis, & putrefactis: ergo cum alijs vniqusque actio procedat ex eodem termino à quo, ex privatione, scilicet rei generandæ, sequitur generationem, & mixtionem habere eundem terminum à quo, & ad quem, atque adeo non distingui specie.

Verumtamen hac in re, duo dicuntur.

dicenda sunt. Primò, non
quantlibet productionem mix-
ti esse mixtionem: primò, quia
aliàs creatio hominis esset mix-
tio, quod ridiculum est. Sc-
cundò, & a priori, quia mixtio
dicitur actionem, qua plura mi-
scibilia in vnum locum conue-
niunt: at plura mixta, non ex
mixtione plurium miscibilia,
sed tantum ex alio mixto sunt,
vt quando generatur viuens ex
semine, & cadauer ex viuente: er-
go non quilibet productio mix-
ti est mixtio.

Dico secundò, mixtionem
essentialiter differre a genera-
tione substantiali. Sic tenet Ba-
ñez hic quæst. 3. conclus. 2. &
in primis Arist. non lōgè abest
ab hac sententia, mixtionem
enim, & generationem, non eo-
dem modo definiuit: generatio
nem enim definiuit esse muta-
tionem huius totius in hoc to-
tum, nullo sensibili remanenti,
mixtionem verò esse miscibiliū
alteratorum vnionem: cum ve-
rò vtraque definitio essentialis
sit, vera generatio, & mixtio es-
sentialiter differunt.

Præterea Arist. in hoc capi-
te eodem tenore verborū, quo
asserit, mixtionem differre a cor-
ruptione, augmentatione, & alijs
motibus, asserit etiam, differre
a generatione.

Sed ratione a priori proba-

tur delumpta ex differentiā
quam Arist. assignat inter gene-
rationem, & mixtionem, quia
mixtio supra generationem, &
productionem formæ, essentiali-
ter dicit vnionem miscibiliū,
vt diximus: ergo essentialiter
differt ab illa, sicut homines es-
sentialiter differunt ab anima,
quia supra illam essentialiter di-
cunt aliquid aliud, scilicet cor-
pus.

Nec ratio in contrarium ob-
iecta aliquid probat. Respon-
detur enim, quod licet per ge-
nerationem, & mixtionem pro-
ducatur, idem mixtum, quali-
materialiter, non tamen habent
illæ actiones eundem terminū
formaliter, quia idem mixtum,
quatenus resultat ex commix-
tione plurium, terminatur per
mixtionem, generationem ve-
rò non terminat sub hac ratio-
ne formali, sed prout absolu-
te producitur sine plurium
commixtione in aliquod ter-
tium.

Tandem ad rationem dubitā-
di in principio quæstionis pro-
positam. Respondetur, in illa
definitione, nec committi cir-
culum, nec definiri idem per se
ipsum.

Ratio est, quia illa particula,
Miscibilia, ibi miscibile
non denominatur a mixtione
substantiali, quæ definitur:

M 4 - Sic

Sic enim definiretur idem per se ipsum, sed denominatur a mixtione locali, quæ cum a sensum pateat, notior est, quàm mixtio substantialis, & ita definitio optimè datur per notiora: erit ergo sensus definitionis, mixtionem esse coadunationem eorum, quæ localiter miscentur in loco alio tertio.

*Quest. 111. Verùm elementa
maneant formaliter in
mixto?*

IN elementis duo considerari possunt, scilicet substantia ipsius elementi, qualitas illius, quæ sunt eius accidentia: unde duo inquiri possunt in præsentiquæst. Primò, verum in mixto maneant qualitates elementorum? Secundò, vtrum etiam eorum substantia maneant?

Circa primum prima sententia affirmat: in mixto non manere qualitates elementorum, non solum easdem numero, sed neque easdem specie, sed potius ex quatuor qualitatibus elementorum resultare aliam quartam qualitatem diuersæ rationis, virtualiter continentem primas quatuor qualitates, in qua formaliter con-

sistat temperamentum mixtum. Sic docuit Scotus in secundo distinctio. 14. quæstio. unica, & innuitur a Durando in. 4. distinctio. 12. quæstio. 1. imò quod magis est, docere videtur Sanctus Thomas hoc libr. super extum. 84. & ratio esse potest, quia in corporibus simplicibus, qualia sunt elementa, dantur qualitates simplices, scilicet, primæ qualitates: ergo simili modo in mixtis temperamentum illorum qualitas aliqua mixta debet esse, & diuersæ rationis a qualitatibus simplicibus.

Secundò, quia qualitates simplices elementorum, sunt veluti proprietates illorum, frigiditas enim, & humiditas sunt veluti proprietates aque: ergo non possunt oriri ab alia forma diuersæ rationis, qualis est forma mixti.

Verumtamen hac in re dico primò: temperamentum mixti, non esse qualitatem aliquam diuersam a quatuor primis qualitatibus elementorum, sed esse quatuor primas qualitates formaliter existentes in mixtis, sicut aquam esse tepidam, non est aliud, quàm habere calorem, & frigiditatem in gradibus remissis. Tenet expresse Diuus Thom. 1. part. quæst.

quaestione 63. artic. 4. & sæpe alibi, propter quod Tolet. Cardina. hoc loco facile sibi suadet, commentarios de generatione non esse Diui Thom. eò quòd in illis plura sint apertè contraria his, quæ Sanct. Thom. sæpe alibi docet. Tenent etiam Catechan. 1. par. quaest. 2. art. 2. Et quidem quòd in mixto sint formaliter quatuor qualitates elementorum eiusdem speciei cū qualitatibus ipsorum elementorum, docuit apertè Aristote. 2. de partibus animalium, capit. 1. ubi docet, mixtum constare ex virtutibus elementorum, illasq; enumerat, scilicet frigus, calorem, humiditatem, & siccitatem.

Et ad hoc probandum ratio sumitur ab experientia, quia sentimus, subiectū eodem modo immutari à calore mixti, sicut à calore elementī, neque est unde possimus colligere diuersitatem physicā inter tales qualitates. Quòd verò tales qualitates formaliter sint in mixto, & non solum eminenter, sicut est calor in Sole, probatur in primis, quia in mixtis diuersa est ratio, ac de celo, quia cælum, cum sit incorruptibile, est incapax qualitatum contrariarum, ab his enim prouenit corruptio, corpora verò mixta corruptibilia sunt, & pro-

inde capacia talium qualitatū.

Secundò etiam, quia quando lignum calefit ab igne violento, maiori calore, quàm natura sua peccat, tūc formaliter habet in se calorem illum violentum; sed calor violentus, & naturalis non differunt specie, ut calor in igne, & aqua: ergo etiam calor naturalis ligni, qui est formaliter in illo.

Tertiò, quia aliàs quando lignum frigidum redditur calidū, talis actio non esset motus propriè dictus, & successiuus, quia non procederet à cōtrario qualitate, ibi formaliter existente.

Tandem, quòd temperamentum mixti non sit qualitas aliqua diuersa ab ipsis primis qualitatibus temperatis in gradibus remissis; probatur, quia in primis talis qualitas frustra, & sine necessitate fingitur, cū ex nullo signo, aut effectu colligi possit, ut patebit ex solutione argumentorum: ergo, nec ponenda est.

Secundò, quia quando aliquod elementum violentè alteratur per qualitatem sibi contrariam, ut quando aqua alteratur per calorem, & fit tepida, tunc ex utraque qualitate fit temperamentum quoddam violentè: ergo similiter temperamen-

Quoniam mixtum debet consistere in qualitatibus pluribus elementorum ad temperiem redactis: & hinc colligitur, quod sicut tepiditas aquæ, licet in nomine significetur esse unam, tamen reuera non est una qualitas, sed plures qualitates temperatæ.

Ex his dico secundò, qualitates elementorum manere in mixto, non quidem in tantâ magnâ intensione, qua sunt in elementis. Ratio est primò, quia qualitates contrariæ in gradibus maximè intensis, qualiter sunt in elementis, sunt inter se incompensabiles: ergo non possunt hoc modo inter se reperiri in mixto, ut calor in summo, & siccitas prope summum, qualiter est in igne, quia iam esset in illo dispositio ultima, sufficiens ad introducendam formam ignis, & ita mixtum corrumpere potius tali temperamento, quam conservare.

Addo ultimum, quod cum in nostra sententia accidentia communia genito, & corrupto manent eodem numero in genito, eodem numero qualitates, quæ in elementis præfuerunt, manent formaliter in mixto, redactæ tamen ad temperiem, eo quod forma mixti non requirit magnam intensiorem in singulis qualitatibus.

Ad argumenta contrariæ sen-

tentiæ respondetur ad primum, ad salvandam distinctionem inter corpora simplicia, & mixta, non esse necessarium asserere, in mixto reperiri qualitates mixtas, sicut in corporibus simplicibus reperitur qualitates simplices, satis est, quod temperamentum constet ex omnibus primis qualitatibus temperatis, & connaturalibus mixto: hoc enim nullum corpus simplex habet: quodlibet enim elementum tantum habet duas qualitates.

Ad secundum, huiusmodi duas qualitates, neque esse quasi proprietates elementorum, scilicet in gradibus intensis, ut sic autem connaturaliter non possunt reperiri in mixto.

Et si dicas, formam mixti differre specie à formis elementorum, & ita debere habere passionem specie diversam ab elementis. Respondetur, ita esse, quia proprietas mixti non est habere calorem, nec frigiditatem tantum, sed temperamentum constans ex omnibus quatuor qualitatibus: & ita mixtum semper addit supra quodlibet elementum qualitates specie diversas à qualitatibus talis elementi. v. g. lapis supra ignem addit frigiditatem.

Maiorem ergo habet difficultatem, utrum elementa etiam quan-

quantum ad suas substantias maneat formaliter in mixto: duo enim possunt considerari in substantia elementorum, scilicet, materia, & forma substantialis illorum. Unde certum est, materiam elementorum manere formaliter in mixto; neque enim potest corrumpi materia, cum sit ingenerabilis, & incorruptibilis: non est tamen necessarium, omnes materias elementorum esse in mixto, ut supra dixi: in materia enim unius elementi per mutuam actionem aliorum in illam potest generari mixtum, cum talis materia habere possit qualitates omnes necessarias ad generationem mixti.

Solum ergo dubium est, verum formae substantiales elementorum maneat formaliter in mixto, ita ut dici possit: Elementa manent formaliter in mixto, quantum ad suas formas substantiales.

Suppono autem, tripliciter rem aliquam posse contineri in alia, physice loquendo; ut mittam continentiam logicam, quae totum potentiale continet inferiorem, scilicet, formaliter, virtualiter, eminenter: tunc continetur formaliter, quando continetur secundum eius formam, proprie, & formaliter sumptam; qua ratione, in tepi-

do formaliter continetur calor, & frigus; quia nihil aliud est, esse tepidum, quam habere calorem, & frigus in gradibus remissis: tunc verò aliquid continetur in alio eminenter, siue virtualiter, quando illud aliud habet virtutem productionis illius, tamen est differentia, quod quando illa virtus productiva est instrumentalis, vel principalis, non tamen perfectior effectu; sed aequè perfecta, dicitur continere tantum virtualiter, qualiter accidentia dicuntur continere substantiam, quia sunt instrumenta illius productionis attingentia, & ignis dicitur continere virtualiter alium ignem; & ita substantia continetur in accidentibus etiam quando illa virtus productiva alicuius est perfectior, & eminentior effectu, qualis est causa principalis æquivaoca, tunc dicitur continere effectum eminenter, qua ratione dici solet, calorem contineri eminenter in Sole, & creaturas contineri in Deo, tanquam in causa perfectiori ipso effectu.

Dubium est ergo, quo ex his modis formae substantiales elementorum contineantur in mixto. In qua re prima sententia est assertivum, elementa manere formaliter in mixto, ita quod ibi maneat secundum suas formas

formis substantiale : sic docuit
Auzena lib. 1. sufficien. capit.
10. Auerro. 3. lib. de cœlo com.
66. & hoc loco. commen. 1. Phi-
lopponus supertext. 74. Alber.
Magn. tractat. 6. capit. 9. tum e-
tiam lib. de cœlo. tractat. 2. cap.
1. Et videtur hæc sententia fun-
damentum habere in Arist. qui
mixtionem definiuit, quod
sit miscibilium alteratorum v-
nio: si ergo solum est alterato-
rum vno: ergo non corrupto-
rum: atque adeo elementa ma-
nent formaliter in mixto. Et
textu 84. dicit, elementa posse
separari à mixto: ergo sen-
it ibi manere; nihil enim separari
potest ab illo, in quo antea non
erat. Et secundo de anima, tex-
tu 92. quatit, quare sensus non
sentiat elementa, ex quibus cõ-
stat? Respondet, causam esse,
quia non est medium inter sen-
sum, & alia elementa, ergo aper-
tè sentit, elementa formaliter
manere in organo sensus, quod
mixtum est; quia si ibi non es-
sent formaliter talia elementa,
facile poterat soluere dubita-
tionem, dicens, ex eo non sen-
tiri, quia non sunt.

Et ratione probatur, primò,
quia elementum (vt docuit Ari-
stote 9 Met. cap. 3.) est, ex quo
in se fit aliquid: ergo elemen-
ta cõponētia mixtū debēt esse
in illo insita, id est, permanere.

Secundò, quia mixtio est
quadam miscibilium composi-
tio; sed compositio non po-
tēst fieri, nisi ex partibus, secun-
dum suas entitates formaliter
manentes; quia quod non est,
nihil potest componere: ergo
elementa formaliter manent in
mixto.

Veruntamen receptissimā
sententia est apud omnes, ele-
mēta non manere in mixto for-
maliter, sed tantum virtualiter:
sic enim clare indicauit Arist.
hoc cap. dicens, elementa actū
non manere in mixto, sed potē-
tia tantum, id est, virtute, vt ibi
explicuimus. Et secundo de par-
tibus animalium enumerans
tres virtutes compositionis, di-
cit, primam esse ex elementis;
& sese explicans, addit, potius
esse ex virtute elementorum.
Tenet etiam S. I. hom. hoc loco
supra tex. 84. & Scotus, Capre-
lus, & Grego. omnes in 2. d. 14.
qua sit 1, estque communis sen-
tentia.

Imprimis probatur, elemen-
ta nō manere formaliter in mix-
to, quia vel tales formæ elemen-
torum essent in eadem parte ma-
teriæ, quæ cum sint formæ ex
natura rei incompossibiles, & vt
diximus primo Physicorum, re-
quirunt qualitates maximè in-
ter se contrarias, & impossi-
biles: ergo formæ elementorū
non

non manent in mixto.

Secundò, quia in mixto tantum sunt formæ elementorum quasi permixtæ, vel præter illas est etiam forma mixti, non solum formæ elementorum, quia quæ plurimas operationes perfectissimas experimur in mixto, quarum formæ elementorum non possunt esse causa, aliàs similes operationes experiremur in elementis, quod est falsum. Neque etiam sunt formæ elementorum simul cum forma mixti, alias in generatione illius formæ mixti non fieret resolutio usque ad materiam primam, siquidem formæ præexistentes elementorum adhuc manent in materia. Præterea, quia ex omnibus formis fieret unum per accidens.

Et si dicas, non fieri unum per accidens, ex eo quod formæ elementorum per se subordinantur ad formam mixti, ita quod forma mixti recipiatur in materia medijs formis elementorum. Contrà est in primis, quia iam forma mixti adueniret enti constituto in actu per formas elementorum, & ita non fieret ex illis unum per se substantiale, tum etiam, quia saltem non est talis subordinatio inter formas elementorum, ut patet, quia inter se maximè contrariæ, & repugnantes sunt, unde ex illis non posset resultare aliquid per se unum.

Secunda pars conclusionis, licet quod elementa maneat in mixto virtualiter, probatur, quia in mixto est quædam forma, à qua ex natura rei emanant virtutes, & qualitates elementorum: ergo elementa ipsa sunt virtualiter in mixto, quia qualitates mixti, quanuis in illo sint remissæ; si tamen intra eandem speciem crescant, possunt producere elementa, ut calor ignis, &c. ergo elementa virtualiter continentur in mixto.

Est tamen hoc loco aduertendum, falsam esse eorum sententiam, qui asserunt elementa contineri virtualiter in mixto, nihil aliud esse, quam quod qualitates, seu virtutes elementorum sint in tali mixto. Et ratio est, quia si singamus, per divinam potentiam auferri à ligno omnes quatuor qualitates, remanente solum substantia ligni, adhuc illa substantia esset substantialiter mixta, aliàs esset simplex elementum, sed de ratione mixti est, quod contineat miscibilia: ergo utraque qualitates, seu virtutes elementorum, adhuc in substantia ipsa continentur elementa.

Dicendum ergo est, elementa primò, & radicaliter ex eo contineri virtualiter in mixto, quia forma substantialis mixti talis est, ut natura sua dimanent ab illa

in virtutes, seu qualitates elementorū; & ita ipsa forma mixti virtualiter dicitur continere elementa ipsa.

Potest tamen obijci contra hanc doctrinam. In primis, quatuor primæ qualitates non sunt virtutes sufficienter effectivæ elementorum, nisi in gradibus intensis, in mixto autem solum sunt in gradibus remissis, quæ ratione non habent sufficientem virtutem ad producenda elementa: ergo falsò dicitur, elementa contineri virtualiter in mixto.

Secundò, quia etiam vnum mixtum diceretur virtualiter continere omnia alia mixta, quia continet quatuor qualitates, quæ sunt virtutes aliorum mixtorū: imò, & vnum elementum diceretur virtualiter continere aliud, quia aqua verbi gratia continet humiditatem, quæ est virtus aeris.

Sed respondetur ad primum, quod quavis qualitates; prout sunt in mixto, non sint sufficientes ad producenda elementa: tamen absolute loquendo, dicuntur virtutes elementorum, qualiter homo, absolute loquendo, dicitur potens generare; quia licet id non possit in quavis parva quantitate, seu ætate: tamen ex se tendit ad statum perfectū, in quo id potest.

Ad secundum respondetur,

negando consequentiā, quia mixtū nō continet omnes qualitates in eaproportionem; quæ requiritur ad generanda alia mixta; neque tales qualitates ex se tendunt in illam proportionem, & temperiem, quæ est propria cuilibet mixto, pro varia illorū diversitate: sed potius tales qualitates ex se tendunt in perfectā intensiōē, vt sic autem potius sunt virtutes elementorum, quæ mixti. Similiter vnum elementū non dicitur virtualiter continere aliud, quia tantum continet qualitatem vnicam illius: præter illam autem requiritur alia qualitas. v.g. ad producendū aerem, præter humiditatem requiritur calor, quem natura sua nō continet aqua, & ita aqua nō continet virtualiter aerem.

Et si inquiras, vtrū sicut mixtum dicitur continere virtualiter elementa, etiam dici possit, mixtū genitū ex mixtione aliorum mixtorū continere virtualiter alia mixta miscibilia, vt quādo ex pluribus liquoribus localiter inter se permixtis per mutuā illorum actionem, & reactionē, resultat alius tertius liquor substantialis à prioribus diversus.

Respondetur, reuera ita esse dicendum. Ratio est: quia in mixto non sunt qualitates intensiores, quàm antea fuerant in miscibilibus, eo quod qualitates mixti pro-

producitur ad qualitates miscibilium, & ita non sunt maiores illis, sed ad temperiem redactæ: quia ergo illæ qualitates per se reddunt in augmentum, & in maiori intentione poterunt efficere mixtum simile prioribus, quando scilicet perveniunt ad eam proportionem intentionis, quam priora miscibilia habebant, ideo mixtum resultans ex mixtione mixtorum, virtualiter dicitur illa continere.

Et inquiras, utrum etiam concedi posset, elementa contineri eminenter in mixto, & non solum virtualiter? Respondetur, reuera ita esse dicendum; quia contineri eminenter, est, contineri in alio perfectiori, & quia mixtum perfectius est elementis, ideo elementa continentur in illo, tanquam in eminentiori, atque adeo eminenter.

Ad argumenta adducta pro contraria sententia respondetur. Ad primum locum Arist. nihil probare, quia est argumentum ab autoritate negativa, quia ex eo, quod Arist. dicat, mixtionem esse alteratorum unionem, non ideo negat, miscibilia debere corrumpi: imò talis alteratio ad id ordinatur, ut miscibilia corrumpantur, & aliquod tertium resultet. Similiter illa particula, unio, non significat, quod miscibilia, secundum suas formas permanentia vivunt, sed potius quod in

aliqua alia forma virtualiter sint contenta, & unita. Similiter, quando textu 84. dicit, elementa posse separari à mixto, non intelligendum est per separationem localem, ita quod elementa ibi formaliter permanentia ab illo extrahantur, sed separatione, id est, per generationem, id est, posse generari ex mixto, & ita elementa ibi virtualiter manentia per generationem, dicerentur tunc separari.

Ad ultimum locum ex 2. de anim. respondetur, Arist. ibi non loqui de elementis, sed de eorum virtutibus, dum inquit, quare organum non percipiat qualitates, seu virtutes elementorum. Ad quod respondet, causam esse, quod non est medium inter tales virtutes, & ipsum organum sensus; & ita non recte colligitur, eius mentem esse, quod elementa maneat formaliter in mixto.

Ad primam rationem respondetur, ad rationem elementi satis esse, quod ex illo insito aliquid fiat; insito, inquam, vel formaliter, vel virtualiter; & ita satis est, elementa virtualiter manere in mixto.

Eodem modo respondetur ad secundum, non ideo dicitur mixtum componi ex elementis, quia elementa sint partes formaliter in illo manentes, sed quia formaliter integretur ex qualitatibus

bus, seu virtutibus elementorum, & ex ipsis elementis virtualiter.

Quaestio IIII. Vtrum quodlibet mixtum necessario postulet omnes quatuor qualitates elementorum?

Ratio dubitandi est in hac quaestione, quia non est dare mediū inter corpus simplex, & mixtum, quia elementū tantū postulat duas qualitates; ergo posset dari corpus aliquod, cui essent cōnaturales tā eum tres qualitates, & tunc tale corpus esset mixtū. Pater, quia non est simplex, quia simplex tantū requirit duas qualitates; ergo non omne mixtum postulat necessariō quatuor qualitates.

Secundō, quia mixtū aliquod tantū generari potest ex duobus elementis symbolis sine cōcursu aliorum, vt quādo in profundo maris in parte aliqua terrae putrescitur per mutuam actionem, & reactionem aquae, & terrae, aliquod mixtum generatur; ergo tūc tale mixtum solum habet qualitates aquae, & terrae, scilicet frigiditatem, siccitatem, & humiditatem; ergo potest tale mixtum dari, non cōti-

nēs quatuor qualitates primās.

In hac re breuiter dicendum est cum communi omnino sententia, quodlibet mixtum ex natura sua postulare omnes quatuor primas qualitates: sic enim docuit Arist. 2. de generat. cap. 8. vbi dicit, quodlibet mixtum necessario continere quatuor elementa, sed non continet illa formaliter, vt vidimus: ergo virtualiter, scilicet secundum suas virtutes, atq; adeo necessarium est, quodlibet mixtum necessariō cōtinere omnes quatuor virtutes elementorum.

Et probatur ratione. Primō, quia corpus simplex petit habere qualitatem simplicem, id est, non permixtā ex cōtraria qualitate, qualiter aqua ex sua natura habet frigiditatem, non tamē permixtam cum calore; ergo cōtra mixtum debet postulare qualitates permixtas cum suis cōtrarijs; sed omne mixtum necessario componitur ex aliquo elemento, quod habet duas qualitates; ergo mixtum debet habere illas permixtas cum alijs duabus contrarijs, & ita omne mixtum ex natura rei postulat omnes quatuor qualitates.

Secundō, quia nullum mixtum potest tantū continere duas qualitates, hoc enim est proprium corporum simplicium, qualia elementa, neque etiā tā

tum potest continere tres: ergo debet continere quatuor. Probat minor, quia si tantum contineret tres, necessario haberet aliquam illarum sine contraria qualitate: ut si fingam⁹ tale mixtum esse calidum, humidum, & siccum, iam haberet calorem sine contrario in eodem subiecto, & tunc sequeretur posse in instanti intendi, usque ad octauum gradum, eo quod non habet contrarium resistens, & ita in instanti, & absque resistentia aliqua, posset conuertere in ignem tale mixtum: sed natura nullum corpus producit, quod non possit se aliquantulum a contrariis tueri: ergo non potest esse per naturam mixtum non constans quatuor qualitatibus.

Sed obieciēs, quia idem argumentum de facto posset fieri in aere, vel in quouis alio elemento, quia cum in aere in naturali statu considerato sine omni frigore detur calor, iam ille calor poterit in instanti intendi usque ad octauum gradum, & ita in instanti poterit conuertere in ignem.

Respondetur negando consequentiam, quia duae qualitates in summo non possunt conuenire eidem corpori, quia habere. v. g. calorem in summo, est proprium ignis, & ita nulli alteri conuenire potest, & hinc fit, quod quia aer natura sua est summe

humidus, haec qualitas in summo, licet non sit directe contraria calori, tamen calor non potest peruenire ad summum propter repugnantiam, quam, ut dixi, habent duae qualitates in summo circa idem subiectum, & ita non potest aer in instanti in ignem conuerteri: secus tamen esset de illo mixto, quia mixtum nullam qualitatem potest habere in summo, hoc enim est proprium cuius elementis: ergo si alias habet qualitatem contrariam resistentem, nec illa in instanti intendatur usque ad octauum, sequitur tale mixtum absque resistentia aliqua in instanti corrumpi posse.

Vnde ad rationes dubitandi facile responderetur ad primam, quod licet per diuinam potentiam non repugnet dari corpus aliquod, habere tantum tres qualitates, imò sine illis, tamen per naturam repugnat propter rationes adductas, tum quia corpus sic miraculose à Deo conditum, neque esset perfecte mixtum, neque simplex, si tales qualitates ex se postularer, tamen non decuit, tale corpus fieri per naturam.

Ad secundam resp. non esse necesse, omnia elementa concurrant ad mixtionem, & ita optime potest generari mixtum ex duobus elementis, quod in pri-

mis faciliè cõstat, quia si alia elementa sint disymbola, vt si generet ex terra, & aere, nã in his elementis simul sumptis adsunt omnes quatuor qualitates, atq; adeò sufficiunt per mutuam actionem, & reactionem generare mixtum, habes quatuor qualitates, imò in elementis symbolis etiam intelligi potest, vt quãdo ex terra, & aqua generatur mixtum, ibi enim saltem adest calor solis supplens vicem ignis, atq; adeò iam adsunt omnes quatuor qualitates.

Questio Vltima. Verum possit dari mixtum æquale ad pondus?

Questionem hanc, quæ tractari solet. 2. de generat. cap. 7. vel 8. hoc loco inferere placuit, vt hæc de mixtis disputatio absoluta maneat. Postest autem questio hæc in duplici sensu versari, secundum quod qualitates sunt in duplici differentia: alia alteratiua, quales sunt primæ quatuor qualitates: alia verò motiua, quales sunt gravitas, & leuitas. Primò ergo dubitari potest, verum sitabile mixtum æquale ad pondus, secundum qualitates motiuas, id est, quod habeat gravitatem, vt quatuor, & leuitatem,

vt quatuor, vtrum etiam sitabile mixtum æquale ad pondus secundum qualitates alteratiuas, ita vt equaliter participet de illis omnibus.

In qua re si de potentia absoluta sit sermo, omnes cõueniunt nullam implicare contradictionem, Deum creare corpus aliquod, ita temperatum ad pondus, vt habeat gravitatem, vt quatuor, & leuitatem, vt quatuor, quia in hoc nulla inuoluitur implicatio contradictionis. Solum est dubium, secundum ordinem, & potentiam naturalem.

In qua re partem affirmatiua tuerentur, Mars. 2. de gener. q. 12. Alber. de Sax. q. 11. & probatur primò, quia qualitates motiue oriuntur ex alteratiuis, qualiter ex frigore, & siccitate oritur gravitas, vt patet in terra, ex calore verò, & siccitate oritur leuitas, vt in igne: sed potest dari mixtum temperatum ad pondus, secundum qualitates alteratiuas, vt statim dicam: ergo etiam secundum motiuas.

Secundò, quia qualitates contrarie in gradibus remissis, non repugnant ex natura rei: ergo non repugnat ex natura rei etiam dari temperamentum æquale ad pondus, secundum gravitatem, vt quatuor, & leuitatem, vt quatuor: ergo si tale temperamentum ex natura rei non repugnat.

pugnāt, neque repugnabit per naturam dari mixtum aliquod, illud postulans, atque adeo poterit dari per naturam mixtum æquale ad pondus in qualitatibus motiuis.

Dicendum tamen est, secundum naturalem rerum ordinē, nō esse possibile mixtum æquale ad pondus, secundum qualitates motiuas. Quam sententiā tenet Bañez, & alij. 2. de gener. c. 7. qui optimē probāt, quia omne corpus naturale postulat locum aliquem naturalem, in quo sit, tanquam perfectionem sibi debitam, sed talem locum nullum tale corpus naturale habere potest, nā aqua, & terra sunt loca corporū, quæ magis grauitant, quā leuant: aer verò, & ignis sunt loca naturalia corporum, quæ magis leuant: ergo nullum locum naturalem habere posset. Et si fingas tale corp^o poni inter aquam, & aerem, ita ut partim sit in aere, partim verò in aqua.

Cōtrā est, quia illa pars, quæ esset in aere, cum sit non magis leuis, quā grauis esset violenta, & similiter illa pars, quæ esset in aqua, atq; adeo tale corp^o nūquam haberet locum sibi naturalem.

Ad argumenta contrariæ sententiæ facillē respondetur. Ad primum, non recte probari

esse possibile mixtum æquale ad pondus, secundum qualitates motiuas, ex eo, quod sit possibile secundum alteratiuas. Ratio est, quia grauitas requirit exuperantiam siccitatis, experimur enim terram, quæ summē grauitas est, esse summē siccam: ergo oritur summa grauitas à summa siccitate superante frigiditatem; & hinc fit, quod media grauitas debet oriri à media siccitate, vincenti tamen frigiditatem: contra verò summa leuitas debet oriri à summo calore vincenti siccitatem. Vnde non probatur corpus temperatū ad pondus secundum qualitates alteratiuas, esse etiam temperatū ad pondus secundum motiuas.

Etsi inquiras, vtrum tale corpus, graue, vel leue esset. Respondeatur, reuera esse graue, & ita secundum suam naturam inclinare ad motum deorsum. Ratio est, quia sicut summa leuitas requirit summum calorem vincentem siccitatem, ut patet in igne; ita leuitas media requirit calorem medium superantem siccitatem; sed in mixto æquali ad pondus secundum qualitates alteratiuas calor nullo modo superat, quia est æquale ad pondus: ergo nec media leuitas esset in tali corpore, & ita potius esset graue, quā leue.

Sed cōtrā est, quia sicut summa

Super. I. lib. de generat. & corrupt.

ma leuitas nascitur ex summo calore, superante tamen siccitate, atque adeo media leuitas ex medio calore, superante tamen siccitate: ita e contra summa grauitas oritur ex summa siccitate superante frigus, vt patet in terra: ergo similiter media grauitas debet oriri ex media siccitate superate frigus, sed in tali mixto nulla qualitas aliam superat: ergo nullo modo esset graue. Respondetur esse diuersam rationem, quia cum siccitas natura sua sit virtus terrae, eo quod, vt saepe dixi, natura sua tendit ad summum, qua ratione est propria terrae, ideo natura sua inclinatur in grauitatem connaturalem terrae, atque adeo, vt non sit causa grauitatis, opus est superetur a calore, vt in igne: & quia in mixto illo æquali ad pondus non superatur a calore, habet potius grauitatem, quam leuitatem, & ita tale mixtum non esset leue, sed graue.

Et si secundo instes, quia si ibi etiam adest calor, qui natura sua tendit ad summum, etiam prout summum est: ergo virtus ignis, qui leuis est, tendet in leuitatem. Respondetur negando consequentiam, quia ibi impeditur calor a siccitate, absolute loquendo, tendente in grauitatem: siccitas verò ibi non potest impediri a calore, quia

calor non inclinatur in leuitatem, nisi prout excedit siccitatem; ibi autem non excedit, praesertim, quia ibi etiam adiuvantur frigiditas, & humiditas; hæc enim simul sumpta potius inclinant in grauitatem, quam in leuitatem, vt patet de aqua.

Circa secundum, quod inquitur quaestio, vtrum scilicet possit dari mixtum æquale ad pondus, secundum qualitates alteratiuas, parte negatiuam sequitur Auerro. 2. libr. de cælo. comment. 7. Nyphus. 2. de generat. cap. 12. Bañez. 2. de genera. cap. 7. Et fundamentum esse potest, quia saepe docet Aristotel. omne mixtum moueri ad locum elementi prædominantis, qualiter ferrum mouetur ad locum terrae, quia in eo prædominatur terra: sed vt iam diximus, nullum est corpus possibile per naturam, quod non moueatur ad locum alicuius elementi: ergo nullum est possibile mixtum per naturam, in quo aliquod elementum non prædominetur; sed vbi elementum aliquod prædominatur, mixtum magis parit impat de qualitatibus illius, vt patet in exemplo dicto: ergo per naturam est impossibile mixtum æquale ad pondus, secundum qualitates alteratiuas.

In hac re aduertendum est, duplicem æqualitatem, secundum

dum qualitates alteratiuas intel-
ligi posse, ac de omni esse qua-
estione apud Autores: alia enim
est equalitas ad iustitiam, & est,
quando qualitates obtinēt pro-
portionem requisitam, & debi-
tam naturā ipsius subiecti, siue
sint inter se omnino æquales in
intensione, siue non: tunc enim
habet tale subiectum id, quod
est debitum suæ naturæ, & illi
connaturale: alia verò est æqua-
litas ad pondus, & est, quando
qualitas æquale proportionem
obtinēt quoad intensionem, ita
ut nullo modo aliam excedat tā-
tum in intensione.

De æqualitate ad iustitiam
certum est, rem habere sepe tem-
peramentum sibi connaturale,
& debitum, & ita dari mixtum
æquale, hoc modo ad iustitiam:
et men etiam certum esse debet,
nullam rem dici permanere in ta-
li statu prorsus sibi connatura-
li, vel propter extrinsecā agen-
tiam circumstantia, à quibus om-
nia corpora aliquid patiuntur,
vel etiam propter internam pu-
gnantiam, quam plura corpora
inter se habent: qualiter supra
dicebam inter partes animalis
esse cōtinuam actionem, & rea-
ctionem, quia cum sint partes
heterogeneæ, atq; adeò diuer-
sum temperamentum requirāt,
temperamentum vnius cōtinuò
pugnat cum temperamento al-

terius sibi proximi, & ita nulla
pars dici potest durare in sua
naturalī temperie: ergo præcipue
est de equalitate ad pondus.

In qua re dico primò, per na-
turam nō repugnat redari mix-
tum æquale ad pondus, secun-
dum qualitates alteratiuas. Te-
net Marsil. 2. de gener. q. 14. Al-
bert. de Saxon. quest. 11. Vallsf.
1. contro. med. cap. ca. 2. Ratio
verò est, quia quatuor qualita-
tes in gradibus remissis æqui ali-
bus non repugnant, secundum
suam naturam, neque aliās ap-
paret repugnantia ex natura rei,
quòd dari possit mixtum ali-
quod, tale temperamentum po-
stulans: ex illo enim nihil con-
tra naturam corporum natura-
lium sequitur. Id enim, quod di-
ci posset, scilicet tale mixtum non
magis futurum graue, quàm le-
ue, atque adeò nullum naturale
locum postulare, falsum est: o-
stendimus enim tale corpus fo-
re graue: ergo per naturam non
repugnat dari mixtum æquale
ad pondus, secundum qualita-
tes alteratiuas.

Dico secundò, nulla ratione
probari posse, tale mixtum dari
de facto, sed id esse prorsus in-
certum: id enim, quod quidam
dicunt, quòd cum homo sit per-
fectissimus omnium mixtum,
debet habere temperamentum
perfectissimum, quale est æqua-
le

le ad pondus: nullus est momē-
ti, quia tamen hanc ratio pro-
bat, in homine dari tempera-
mentum absolute perfectissi-
mum inter omnia mixta, tamen
non probatur, illud debere esse
æquale ad pondus, sed talis per-
fectio ex eo esse potest, quia lō-
gè magis, quam alia mixta acce-
dat ad talem æqualitatē. Præto-
rea ad sensum nulla ratione po-
test hoc probari, quia excessus
disimilis vnius qualitatis su-
pra aliam subterfugit sensum.

Ad fundamentum autem cō-
trariæ respondetur, in tali mix-
to æquali ad pondus, secundum
qualitates motivas, prædomina-
ri terram, non quidem secundū

qualitates alteratiuas, cum asse-
ramus, secundū illas esse æqua-
le ad pondus, sed secundum qua-
litates motivas, quia vt supra vi-
dimus, tale mixtum reuera esset
graue, neque opus esset necessa-
riū in omni mixto possibili præ-
dominari qualitates alteratiuas
alicuius elementi, licet in mix-
tis, quæ de facto sunt, id non cō-
tingat.

Possset hoc loco dubitari de
varietate temperamentorum,
quæ in mixtis reperiuntur, de
quo latè disputāt Medici in ma-
teria de temperamentis. Et ita
hæc de mixtione dixisse suffi-
ciat, & de primo libro de gene-
ratione, & corruptione.

F I N I S.

LIBER SECVNDVS

Aristotelis, de generatione, & corruptione.

In secundo libro Arist. intendit agere de transmutatione elementorum, quanuis etiam de elementis disputet. 3. & 4. lib. de celo, diuersimodè tamen, ibi enim agit de elementis, prout sunt partes vniuersi ordinatæ ad firmum, & dispositionem localem, quam in vniuerso obtinent: hic verò agit de illis, prout sunt corpora gæua, & transmutabilia substantialiter.

Caput I. & II.

In his capitibus agit Arist. de numero primarum qualitatum, vt ex illo in tertio capite sequenti colligat numerum elementorum, tum etiam quia primæ qualitates sunt etiam principium alterationis corruptiue, quæ mediante fit transmutatio substantiæ elementorum, de qua hic præterit agit Arist. Et quidem postquàm Philosopho-

rum placita de elementis proposuit, in secundo capite docet qualitates primas tantum esse quatuor, scilicet, calorem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, inter quas docet calorem, & frigus esse qualitates actiuas, siccitatem verò, & humiditatem passiuas, id est, minus actiuas, & ita in comparatione caloris, & frigiditatis non dicuntur actiuæ.

*Disputatio Prima huius libri
de qualitatibus primis
elementorum.*

In elementis duæ qualitates considerari possunt, quædam motiue, quales sunt gravitas, & leuitas, quædam verò alterationiue, id est, secundum quas ad inuicem alterantur, & transmutantur, de quibuslibus ergo motiuis elementorum non est hoc loco disputandum, de hoc enim agit Arist. in lib. de celo, cum in illis libris agit de elementis secundum firmum, & localem

quem in vniuerso obtinent, quæ locum adquirunt, medijs qualitatibus motiuis, idèd hic tatum agendum est de qualitatibus alteratiuis i lorum, quia hæ ordinantur ad generationem, & corruptionem, quod hoc loco consideratur.

Quest. I. Quæ sint qualitates, & verum illæ sint formæ elementorum.

INter qualitates quædam dicuntur primæ, quædam verò secundæ, quia illa qualitas, quæ ex alia priori oritur, appellatur qualitas secunda, quia ex i his prioribus oriuntur secundæ, gravitas enim oritur ex frigidityte, & siccitate, & quid simile dicendum est de coloribus, & odoribus, illi verò qualitas, quæ ex priori alia non oritur, appellatur prima, qualiter calor, & frigus non supponunt alias prioris qualitates, à quibus oriuntur.

Sed rursus qualitates primæ sunt in duplici differentia, quædam enim sunt, quæ ordinantur ad generationem, & corruptionem substantialem, de qua agit Aristoteles in his libris, vt calor, & frigus, & ita appellantur qualitates corruptivæ, quædam verò non ordinantur ad transmuta-

tionem substantialem, vt lumen, & ita quantis lumen sit prima qualitas, quia non oritur ex alijs primis (vt patet in celo, vbi est lumen, non tamen prima qualitates corruptivæ, quia in corruptibile est) nõ numeratur ab Arist. lumen inter primas qualitates, quia tantum agit de primis qualitatibus, quæ ordinantur ad generationem, & corruptionem substantialem.

Et si obijcias, lumen esse causam generationum, & corruptionum medio calore, quem emittenter continet. Respondetur in primis, id nõ esse ratione sui, sed ratione caloris, quem producit. Hic verò agit Arist. de qualitatibus per se ipsas dissonantibus ad generationem & corruptionem.

Addo se. idèd, eas solum qualitates (vt lapè dixi us) immediate attingere generationem, & corruptionem, quæ sunt in passio, expellendo qualitates conservatiuas formæ præexistentis, lumen verò per se ipsum solum nullam qualitatem expellit, quia nulli contrariatur, & ita non est de qualitatibus primis, de quibus hic agitur, cuius generis sunt etiam plures alie qualitates primæ, quæ is est virtus magnæ ad accedendum, & mirabilis virtutes occulte celorum influxu his inferioribus communicatæ.

inunicatæ; quorum mirabiles effectus, non est credendum oriri ex commixtione qualitat. elementorum, sed immediate illæ qualitates procedunt a forma substantiali magnetis, vel colorum, ita ut mirabilem illam qualitatē, veluti propriā passionem sibi connaturalem postulent.

His suppositis dico primò, tantum dantur quatuor primæ qualitates, scilicet, calor & frigus, humiditas, & siccitas, loquimur autem (ut dixi) de qualitatibus, quæ formaliter, & per se ipsas sunt dispositiones ad generationem: quam sententia non sequuntur omnes interpretes Arist. cū illo hoc capite. Et ratio est, quia in primis, istæ sunt primæ qualitates, quia ad introductionem illarum non requiruntur aliæ priores, ut patet, calorem enim v.g. nullam priorem requirit ad sui introductionē, neq; præter has dantur aliæ primæ, quæ per se ipsas formaliter disponant ad generationem, ut dixi de lumine & alijs virtutibus occultis, quæ non per se ipsas, sed per qualitates primas, quas producant, disponunt ad generationem: ergo tantum sunt illæ quatuor qualitates primæ.

Et si obijcias, quia calor oritur ex raritate, & frigus ex den-

sitate, hac enim ratione & non alia, aer, qui cōpreffis labijs mittitur, frigidus exit ab ore, qui tamen antea calidus erat, ut pote quia ab internis partibus corporis missus est. Simili et calor, ut ait Arist. 4. Meth. in principio, exiccatur, & frigus humectatur: ergo humiditas & siccitas ex alijs prioribus qualitatibus oriuntur, atq; adeò nō sunt primæ qualitates.

Sed respondetur ad primum, raritatem & densitatem (ut dixi 4. phys.) non esse qualitates vere, & proprie, sed importare, ut docuit Arist. positionem, siue talem, vel talem extensionem, quanvis in ordine ad locum, & ita non probatur, calorem, & frigus oriri ex alijs qualitatibus.

Et si inquiras, calorem siccū oriri ex lumine effectiue. Respondetur verum esse: id tamen non requirit calor per se loquendo, quia pluries producit calor, quin fiat ex lumine.

Ad secundum respondetur, calorem per se loquendo non exiccare, sed in quantum agens calidum per calorem partes elementales subtiles, quæ cū eodem se habent aliquam humiditatem relinquuntur alia partes siccas, hac enim ratione aer, qui non siccus, sed potius humidus est, pan-

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

pannum aqua humectatū exic-
care solet, quia per calorem,
quem habet, resoluūtur, & ele-
uantur vapores humidī, & frigi-
di, & ita partes ponni, quæ ex
sua natura sicca erant, resoluū-
tur, frigiditas autem dicitur hu-
mectare, non perse, sed quate-
nus, dum causat dēsitatem, par-
tes humectantes applicat, & v-
nit, & ita se habet, quæ si appli-
cans actiua passiuus.

Dico secundo huiusmodi
quatuor primas qualitates non
esse formas substantiales ele-
mentorum (vt falso credidit
Alex. de sensu & sensibilib.) sed
potius dantur in elementis for-
mæ aliæ substantiales, à quibus
tales qualitates oriuntur, sic do-
cet communis philosophorum
consensus, cum Arist. hoc lib.
tex. 22. dicente, elementa eate-
nus esse contraria, quatenus ha-
bent passionēs contrarias, qua-
litates ergo contrariæ nō sunt
formæ substantiales elemento-
rum, sed passionēs ab illis dinā-
nantes.

Et ratione probatur, primò,
quia aqua calefacta, & deinde
sue naturæ relicta, se actiue re-
ducit ad suam pristinam frigidi-
tatem, à suis p. seira substantia,
sed non à materia, quia cum ex
se sit indifferens ad varias for-
mas, etiam est indifferens ad
quascunq; qualitates, neq; has

magis, quàm illas petit, signum
ergo est, dari in aqua formam
substantialem, quæ sit actiuum
principium, à quo dimanat fri-
giditas.

Secundò, quia frigiditas ver-
bi gratia, ex sua natura est acci-
dens vt patet in alijs corpori-
bus, à quibus potest adesse, &
abesse, salua eorū essentia, sed
frigiditas aquæ non differt spe-
cie ab alijs frigiditatibus: ergo
etiam in illa est accidens: ergo
non est forma substantialis.

*Quest. II. Quæ sit natura
omnium primarum
qualitatum?*

PRæter qualitates motiuis
in elementis, quarum dispo-
sitiō ad lib. de celo perti-
net, tantum sunt qualitates pri-
ma alteratiue, de quibus in pri-
mis dubitari potest, vtum sint
eiusdem speciei, neq; est ouest.
de qualitatibus disymbolis, cer-
tum enim est, frigiditatē aquæ
specie differre a siccitate, colo-
re, & humiditate, solum ergo
est dubiū de qualitatibus sym-
bolis, vt humiditate aeris, & hu-
miditate aquæ, vel de frigidita-
te aquæ, & de frigiditate terre,
vtum scilicet differant essen-
tialiter.

Partem affirmatiuam tenent
phi-

Philop. & alij quos refert Tollet. hoc lib. q. 7. quorum fundamentum esse potest. Primò, quia calor ignis non patitur secum summam humiditatem, ignis enim secundum suam naturam est calidus in summo, & sic cus prope summum, atq; adeò nullo modo potest conferuari cum humiditate, sed calor aeris secum admittit summam humiditatem, est enim aer secundum suam naturam humidus in summo, & calidus prope summum: ergo calor aeris, & ignis specie differunt.

Secundò, quia humiditas aeris fouet ignem, ut patet in oleo, in quo aer prædominatur, ex eo quod supra aquam leuitat, tamen humiditas aquæ extinguit ignem: ergo differunt specie.

Nec valet dicere, aquam extinguere ignem, non quidem ratione humiditatis, sed ratione frigiditatis. Quia contra est, quia, quauis aer sit frigidissimus, ut in hyeme, non extinguit ignem, quin potius ignis ad motum talis aeris accendi solet: è contra vero, si aqua vehementer calefacta in ignem mittatur, illum extinguit, signum ergo est, id fieri potius ratione humiditatis.

Tertio, quia forme specie differunt, debent habere proprias

passiones specie diuersas, nulla autem alia passio assignari potest, qua vnum elementum differat ab alio, nisi per proprias qualitates: ergo qualitates vnius elementi debent differre specie a qualitatibus alterius.

Nihilominus communis, & recepta omnium sententia est, qualitates symbolas elementorum non differre specie, sed tantum accidentaliter, secundum magis, & minus, ita quod verbi gratia, humiditas aeris sit summa, secus vero humiditas aquæ. Sic docuit Arist. tex. 27. ubi docet, ignem ex aqua generare aerem, sed tunc non potest corrumpi humiditas aquæ, ignis enim, cum siccus sit, non potest aliam humiditatem nouam in aere producere: ergo remanet in aere genito ex aqua, eadem humiditas. Sentit ergo Arist. qualitates symbolas elementorum non esse diuersæ speciei.

Et ratione probatur, primò, quia alias ignis non posset intendere calorem aeris, neq; aqua posset intendere frigiditatem terræ, quod est falsum. Patet et sequentia, quia intentio del et esse per qualitatem. Et si enim rationis cum præexistenti.

Secundò quia quodammodo sentimus, tactum nostrum inu-

immutari a frigidityte aquæ, & terræ, ergo.

Ad argumenta autem contrariæ sententiæ respondetur ad primum, quod si aliquam haberet vim, etiam probaret, calorem, ut quatuor differre specie a calore ut nouem. Patet, quia calor ut quatuor est composibilis cum frigore ut quatuor, non tamen cum calore ut nouem: ergo sicut hic solum probatur differre accidentaliter secundum maiorem, vel minorem intensiorem, ita etiam solum probatur calorem ignis, esse solum intensiorem calore aeris, & quia forma ignis non potest conservari absq; vlla siccitate, ita neq; potest conservari cum summa humiditate, hæc enim expellit omnem siccitatem.

Ad secundum, illud non provenire, ex eo quod humiditas illa specie differat ab humiditate aquæ, sed ex eo quod cum flamma sit quædam substantia maxime tenuis, & rara, facile dissipatur ab ambiente, nisi aliunde foueatur, fouetur autem ab oleo per quasdam tenues exhalationes ab ipso oleo emissas, hæc autem non habet aqua, sed ad summum mittere potest vapores frigidos, qui potius flammam extinguunt.

Ad aliud verò, quod dicitur de aqua calida extinguente ig-

nem, sunt qui putent, id provenire ab humiditate aque contra siccitati ignis. Sed non placeat, quia etiam flamma extinguitur pulvere sicco, etiam si calidus sit, quare verius dicitur, flammam tunc extingui per suffocationem, quia scilicet supposito corpore denso, impeditur, ne exeat.

Ad tertium, calorem non esse passionem ignis, quarto modo, cum etiam alijs conveniat, neq; etiam est passio illius caloris ut octo, quarto modo, quia potest cum minore calore citra miraculum, esse, ut quando aqua in illum agit, ubi cum producat in eo aliquam frigiditytem, necessarium est, expelli ab illo aliquem calorem, & ita, tunc non habebit calorem ut octo, quare ex diuersitate specifica elementorum optime probatur, elementa habere qualitates diuersæ speciei, saltem dissimiles, qualiter aer distinguitur ab aqua per calorem, non tamè per qualitatem symbolam.

Tandem in hac questione dubitari potest, quæ sint munerum harum qualitatum, & quidè omnibus generale est, producere sibi simile, qualiter calor producit calorem, &c. Ad id tamè per accidens calorem esse causam frigiditytis, hæc enim est causa, quare melopepones (ut quæ-

quæstione de Antiparistasi dicebam) tolli obiectos frigidiores reddi solent, quia scilicet calor eleuat partes subtiliores quæ aliquantulum calidæ sunt & ita relinquuntur aliæ partes prorsus frigidæ.

Addo præterea, etiam esse munus caloris disgregare, & separare ea, quæ sunt diuersi generis, vt docet Arist. cap. 2. huius lib. & ita in melopopone separat partes subtiles à crassis. Si militer hæc est causa, quare aqua cocta subtilior est, quàm cruda, quia per calorem attenuantur partes aliquæ crassæ, & dum redduntur subtiles, in vapores convertuntur, sursumque eleuantur, & ita aqua remanens subtilior est, quàm antea, dum erat cruda. Hæc etiam est causa, quare calor lutum indurat, ceram verò liquefacit, quia cum disgreget, & separet ea, quæ sunt diuersæ rationis in luto, partes humidas in vapores conuertit, & deinde terra quasi ablato impedimento, se ad suam frigiditatem, & siccitatem reducens, induratur, in cera verò illam humectat, quia in illa exhalationes aliquas siccas extrahit, & ita illis ablatis liquefit cera. Frigus verò è contra congregat partes diuersi generis, & ita cera frigore induratur, quia partes siccas illis miscet, est etiam

frigus per accidentem causam caloris, congregando partes calidas frigidis. hac enim ratione putei tempore hyemali calidiores sunt, quia exhalationes calidæ ratione maximi frigoris existētis in medio in puteis congregantur, illosque calefaciunt.

De humiditate dicendum est, id habere proprium præter productionem sibi similis, vt faciat corpus humidum facile terminabile termino alieno, & ita corpora humida facile recipiunt figuram ab extrinseco corpore, secus verò corpora sicca, vt ignis.

Caput. III.

Postquam Arist. egit de primis qualitatibus, iam ex illis ad numerum, & naturam inuestigandam accedit, & quidem propositis antiquorum sententijs, de numero elementorum docet, quatuor esse elementa, scilicet, ignem, aerem, aquam, & terram, quæ elementa contrarietatem habere docet ratione suarum qualitatū, & ita dicit, ignem esse magis calidum, quàm siccum, aerem magis calidum, quàm humidum, aquam magis frigidam, quàm humidam, terram verò magis siccam, quàm frigidam.

Disputatio. II. Huius libri
de natura elemento-
rum.

DE elementis quantum ad
suas qualitates motiuas, &
desitu, figura, & positione,
quam in vniuerso habent, dis-
putat Arist. lib. de celo, & ita
hoc loco (vt sepe dixi) solum
de illis agendum est, secundum
suas qualitates alterariuas, istæ
enim ordinantur ad substantia-
lem eorum transmutationem,
quam hoc loco intendit Arist.
præcipue.

*Quest. I. Verum sint quatuor
elementa, nec sint plura,
nec pauciora?*

IN hac questione solum in
generalitatem de nume-
ro elementorum, quia de quo
libet in speciali dicam in lib. de
celo: de numero ergo elemen-
torum variæ extiterunt apud
antiquos Philosophos senten-
tiæ, quidam enim tantum vni-
cum elementum assignarunt.
Pars quædam vero duo posuit e-
lementa, scilicet aerem & aqua,
terram enim non esse corpus
simplex, sed mixtum esse ex æ-
re, & aqua asseruit. Quidam ve-
rò tria posuit elementa, contra

quos omnes Aristot. hoc locum
quatuor esse elementa docet,
nec plura, nec pauciora.

Pro intelligentia huius rei
aduertendum est, elementum
varijs modis sumi posse. Primò
enim significat id, quod est
pars intrinsece rem aliquam co-
ponens, qua ratione Arist. sepe
materiam, & formam appellat
elementa, quia ex illis corpora
naturalia intrinsece componun-
tur, & hinc secundò etiam cœ-
lum ipsum appellatur elemen-
tum ab Arist. i. Mete. quia ex
illo etiam vniuersum componi-
tur, & ita elementum sic in ge-
nerali sumptum, definitur ab
Aristo. 9. Mete. cap. 3. esse id,
ex quo insito aliquid componi-
tur.

Secundò verò, & ad nostrum
propositum sumitur elementum
pro corpore completo, apto tã-
men vt ex illo mixtum efficiat-
ur, & ita hoc modo materia, &
forma non appellantur elemen-
tum, quia non sunt completa
corpora, sed potius partes illi.
Similiter cœlum excluditur a
natura elementi, quia tametsi
sit corpus simplex perfectum,
non tamen natura sua aptum ad
mixtum efficiendum, cum in
sententia Aristotel. incorrup-
tibile sit inde elementum pro-
priè sumptum definitur ab A-
ristotel. 3. de celo: *Elementum
est,*

est, in quod corpora mixta resoluuntur. De his ergo elementis inquiritur in præsentia eorum numerus.

Dico primò, elementa esse plura quàm vnum: quam conclusionem probat etiam Arist. 3. de cælo tex. 91. quia si vnicū tantūm esset elementum, tantūm esset vnicus motus ad locum illius, sed experimur esse plures motus, scilicet sursum, & deorsum, fumus verò ascendit, terra vero descendit: ergo sunt plura & diuersa elementa, diuersa loca postulantia. Secundo, quia dari aquam, & terram visu constat, aerem verò tactu experimur.

Dico secundò, elemēta sunt quatuor, nec plura, nec pauciora. Hanc conclusionem probat Arist. 3. & 4. de cælo ex qualitatibus motiuis, quia datur grauitas simpliciter, qualis est grauitas terræ, qua descendit in locum infimum, & grauitas secundum quid, qua aqua descendit ad locum prope infimum, quæ constituunt duo elementa: sed eodem modo per leuitatem simpliciter ascendit corpus aliquod vsque ad concavum lunæ, & per leuitatem secundum quid, quæ aer ascendit ad locum immediatum supremo elementum: ergo sunt quatuor elementa, alterum graue simpliciter, al-

terum vero simpliciter leue, alterum graue secundum quid, alterum vero leue secundum quid.

Secundò id probat in hoc cap. quia tantum quatuor modis possunt combinari quatuor qualitates primæ: ergo tantum sunt quatuor elementa, quorum quodlibet habet suam combinationem. Antecedens probatur, quia in primis qualitates contrariæ etiam in gradibus remissis nõ possunt oriri à corpore aliquo simplici, qualia sunt elementa, quia corpus simplex debet habere qualitatem simplicissimam, non permixtam contrariis: sed ex non contrariis tantum sunt possibiles quatuor combinationes, prima ex frigido & sicco, qualem habet terra, secunda ex frigido & humido, qualem habet aqua, tertia ex humido & calido, qualem habet aer, quarta ex calido, & sicco, qualem habet ignis: ergo ex quatuor combinationibus simplicium qualitatum optime colligitur quaternarius numerus elementorum.

Sed statim varie oriuntur objectiones, quia de f. & c. nullum elementum habet vltimam leuitatem in summo gradu, ut posset dicam, sed alteram in summo, & alteram prope summum, quæ alter terra est sicca in summo, & f. & c.

Super II. lib. de generat & corrupte.

¶ *frigida* prope summum: ergo
possibilis est combinatio vtrius
q; qualitatis in summo, & ita
possibilia sunt plura elemen-
ta.

Secundò etiam est possibi-
lis alia combinatio vtriusque
qualitatis in gradibus remissis,
ita quod, nec frigiditas, nec
siccitas sit in summo, & sic de
alijs.

Tertiò etiam potest esse alià
combinatio ex sicco in summo,
& calido prope summum, quā
nullum elementum de facto ha-
bet, & ex calido in summo, &
humido prope summum, & sic
de alijs quatuor, etiam possit in-
telligi vnum elementum, non
requirere duas qualitates, sed
vna n duntaxat, quia vnitas sim-
plicior est dualitate, & ita vide-
tur magis propria corporis sim-
plicis, illam tamen qualitatem,
vnum elementum posset positi-
lare in summo, & aliud prope
summum, vnde secundum hoc
cuiuslibet ex quatuor primis qua-
litatibus corresponderent duo
elementa, & ita essent octo ele-
menta, quibus tandem accedit
autoritas Aristotelis, qui varia
de his sensisse videtur,
quia quauis hoc loco, & 3. &
4. de cælo assigne equatuor ele-
mēta, ea; simplicia, & duabus
qualitatibus constantia, altera
quidem in summo, altera vero

prope summū, tamē. 1. Methēd
rorū. c. 4. de elemēto lōge aliud
sensisse videtur, sic enim ait. Cir-
ca hęc autem, & habitus his aer,
quę & preter consuetudinem voca-
m^o ignē, nō est enim ignis, excessus
enim calidi, & velut feruor, & pri-
lo antea dixerat, Quoniam quidā
sursum, & vsque ad lunam dicimus
esse corpus, alterum ab igne & æ-
re, quinimo & in ipso hoc quidem
purius esset, quæ omnia longe a-
liena esse videntur ab his, quæ
omnis philosophorum scholā
docet de elementis.

Tamen respondetur ad pri-
mum, reuera ex illis omnibus
combinationibus manifeste o-
stendi, non inuoluere repug-
nantiam, quod de potentia Dei
absoluta, dentur plura elemen-
ta, quā sint modò, secundum
varias illas combinationes, ta-
men secundum naturalem ordi-
nem id non decuit, neq; enim
decuit, vnum elementum habē-
re vtranq; qualitatem in sum-
mo, quia cum corpora simpli-
cia natura sua ordinentur ad
mixturem efficiendam, non
decuit elementum aliquod ha-
bere vtranq; qualitatem in sum-
mo, quia si reliqua elementa nō
haberent etiam suas qualitates
in summo, elementum illud,
quod haberet qualitates in sum-
mo, facile illa vinceret, & ita po-
tius conuerteret illa in suam
sub-

substantiam, quam ex illis omnibus aliud tertium resultaret.

Si vero fingeremus, omnia elementa habere omnes suas qualitates etiam remissas, & hoc non, cum quælibet res ex sua natura inclinet in suum augmentum, & perfectionem, oportuit elementa habere aliquam qualitatem in summo, & quasi in maximo, ad quod per naturam inclinantur, & cum qualitates in mixtis non possint esse in summo gradu, restat hoc decuisse in elementis fieri: si verò vnum elementum haberet vtrunque qualitatem remissam, alia verò haberent qualitates in summo gradu, facile conuerterent illud elementum in suam substantiam, & ita non resultaret mixtum, decuit ergo, neque vtrunque qualitatem habere remissam, sicut, neque vtrunque intensam, sed alteram in summo, secundum quam agat: alteram verò prope summum, secundum quam minus difficile vincatur, & ita ex pluribus mutuo agentibus, & repatientibus fiat mixtio.

Præterea, neque debuit dari per naturam combinatio illa ex sicco in summo, & calido prope summum, vel ex calido in summo, & humido prope summum: quia cum de facto detur

terra, quæ est sicca in summo, & frigida prope summum, vnde postea dicam, non decuit dari aliam combinationem ex sicco in summo, & calido prope summum, quia qualitas in summo est quasi propria passio illius elementi, & ita non debuit, dari aliud elementum, quod esset siccum in summo, & calidum prope summum.

Tandem oportuit elementum habere duplicem qualitatem, & non tantum vnicam, ut secundum vnicam maxime intensam agat in aliud, secundum aliam vero minus intensam facilius patiatur, & ita ex illis omnibus per mutuam actionem, & reactionem resultet mixtum.

Præterea, id decuit, vnum elementum pugnare cum omnibus alijs, qualiter ignis ratione siccitatis pugnat cum aere, ratione verò caloris cum terra, & aqua, quia frigida sunt: si vero tantum haberet calorem, non pugnaret cum aere, & sic de alijs dicendum est.

Tandem ad Aristotelem dicendum est, quod cum dicit esse elementum, quod dicitur ignis, licet vni ignis, non recte videtur nomine ignis, in significatione vulgari, qua vulgariter ignis solet appellari corpus ali-

Quod ignitum, qualiter carbonis igniti appellatur ignis, & hoc modo inquit non esse ignem, tamen est ignis simplex. Eundem sensum habent illa verba, dicimus esse corpus alterum ab igne & aere, id est, distinctum ab aere, & à corpore ignito. Tandem plura alia, quæ de elementis disputari possent hoc loco, quia magis propria sunt librorum de cælo, vsq; ad eum locum differre placuit, illud hoc loco solùm attingens, quod text. Arist. tangit.

*Quæst. 11. Vtrum quodlibet
elementum habeat alteram
qualitatem in summo,
alteram prope sum-
mum, & quo-
modo?*

Supponimus in hac re, elementum non ideo dici prorsus simplex, vel, quia caret compositione materiae & formæ, vel quia unicam simplicem qualitatem habeat: in primis enim compositio ex materia & forma omni corpori naturæ hæret, ut vidimus. i. phys. præterea, nam & idem elementum duas habere qualitates si-
bi connaturales, nullus negare potest, ex cuius enim, aquam frigescere, & humescere, so-

lùm enim appellatur corpus simplex, quia non habet substantialem mixtionem ex alijs corporibus, qualiter mixtum componitur ex elementis, saltem virtualiter in illo manentibus; tum etiam, quia in qualitatibus non habet mixtionem ex contrarijs qualitatibus, licet plures habeat qualitates simplices.

Quod autem quidam hoc loco obijciunt, quod si elementum non habeat mixtionem ex contrarijs qualitatibus, sequeretur calorem aeris posse in instanti intendi vsq; ad octauum gradum, quia caret contrario, iam supra a nobis solutum est.

Vnde examinare oportet, qua ratione huiusmodi qualitates sint dispositiones in elementis, omisis fere infinitis phlogistorum placitis, quia tot sententiae sunt, quot capita, communis & magis recepta sententia est Arist. in hoc cap. dicenti, terram esse siccam in summo, & frigidam prope summum, aquam frigidam in summo, & humidam prope summum, aerem humidum in summo, & calidum prope summum, ac tandem ignem calidum in summo, & sic cum prope summum.

Vnde dico primo: terra natura sua est sicca in summo, & frigida

gida prope summum, & quidē quod sit sicca in summo, probatur, quia elementum terrae est infimum, & imperfectius omnibus alijs; ergo terra est sicca in summo, suppono enim ex supra dictis, aliquam qualitatē debere convenire alicui elemēto in summo gradu, ad quem talis qualitas natura sua tendit, veluti in ultimam perfectionem; ergo siccitas in summo erit veluti propria passio terrae. Quod vero sit frigida, non in summo, sed prope summum (ut aiūt) patet in primis quia siue naturae relicta frige facit, ut experientia constat: ergo cōstat. Quod vero nō sit in summo, patet primò, quia aqua, quae minus densa est suae naturae relicta, longe magis frige facit; ergo terra non est summè frigida. Tum etiam quia ut optime notat Tol. si esset summè frigida, non esset apta ad cōmunem animalium habitationem, quorum vita calore praecipue fovetur.

Et si dicat: hoc argumento probari, a quam non debere esse frigidissimam, est enim locus habitationis plurimum animalium, scilicet, piscium; tamen respondetur negando cōsequentiā, quia cum densitas materiae multum iuvet ad intensionem effectum produciendū, ē contra vero raritas impediatur,

si terra esset frigidida in summo, multo intensius frigesceret, quam aqua, quae propter eius raritatem impeditur, ne tam activa sit, & ita dici solet à quibusdam, humiditatem retundere vim qualitatum magis activarum, scilicet, caloris & frigoris, quia propter raritatem, ad quam natura sua inclinat, impedit, ne frigiditas tam activa sit, quam si esset in alia materia densa.

Sed contra hanc conclusionem obijci potest, quia ignis longe magis exiecat, quam terra, ut experientia constat: ergo terra non est summè sicca.

Secundò, quia si terra esset summè sicca, nullam in partibus suis continuatōnem habere posset, hac enim ratione experimur in pulvere, & cinere eorum partes nullam continuationem & consistentiā habere propter nimiam eorum siccitatem.

Tertiò videtur, terram debere esse frigidā in summo, quia est summè gravis, gravitas autem oritur ex frigiditate, tum etiam quia maxime distat à primo calido, scilicet à sole, & ita elementa, quo proximiora sunt soli, eo sunt calidiora, ut ignis est calidior, & cetera: ergo terra, quae magis distat à sole, debet esse frigidissima.

Respondetur tamen ad primum

*Humum, ignem ideo citius exicca-
re, quia propter nimium calorem
eius eleuat à corpore humido
vapores humidos, illosque resolu-
it, & ita corpus illud minus hu-
midum relinquitur, etsi natura
sua siccum sit, sed statim ablato
impedimento, ad pristinam sic-
citatem se reducit.*

*Ad secundum discontinua-
tionem partium pulueris non
prouenire ex siccitate sola, sed
ex siccitate cum aliquali calo-
re, siccitas enim absque calore non
disgregat partes, ut patet in lapi-
de, vel in ligno nimis sicco.*

*Ad tertium, grauitatem, cum
sit qualitas secunda, non oriri
tantum ex vnica prima qualita-
te, sed ex commixtione plurius
illarum, & ita oritur ex siccitate
superante frigiditatem: quod
autem terra maxime distet à so-
le, solum probat, calefieri ab il-
lo, non ita bene, ac reliqua ele-
menta, non tamen quod natura
sua postulet summam frigidita-
tem.*

*Dico secundo in hac quæ-
stione, aquam esse frigidam in
summo, humidam vero prope
summum, & in primis quod a-
qua in summo, proba-
tur, quia longe magis frigefacit,
quàm cetera elementa, & ita
perimur, animalia aquatilia lon-
ge esse alijs frigidiora, sed om-
nis qualitas debet esse in sum-*

*mo in aliquo elemento, quia
perse tendit ad summitatem,
tanquam vltimam perfectio-
nem: ergo aqua debet esse
summe frigida, quod vero sit
humida, patet ab effectu, quia
humeſcat: quod vero non sit
humida in summo probatur,
quia nullum elementum potest
habere duas qualitates in sum-
mo, ut supra dixi, eo quod ha-
bere vnicam in summo, est pro-
prium cuiuslibet elemento, tum
etiam, quia id non decuit ad
mixtionem efficiendam, ut su-
pra: ergo non est humida in sum-
mo.*

*Quod autem hoc loco obij-
ci posset, scilicet, quod si aqua
esset natura sua frigidissima,
non esset natura sua liquida, sed
congelata, iam expeditum est
à nobis supra. I. li. c. 7. ubi ostē-
dimus, congelationem aliquid
aliud præter frigiditatem requi-
rere, requirit enim, etiam sicci-
tatem, cuius rei argumentum
est, quod cum gelu applicat par-
ti humile, liqueſcit, amittens prio-
rem siccitatem.*

*Et si obijciat secundo, quia si
aqua est magis frigida, quàm hu-
mida, sequitur, quod facilius ex-
sicceſcit quàm caleſcat, quod est
cōtra experientiam, experimur
enim, aquam longe facilius ca-
leſcere, quàm exsiccare. Respon-
detur negando consequentiam,
quia*

quia humiditas, vt supra dixi, est magis resistiua, quàm frigiditas & ita aqua facilius calefit, quàm exiccatur.

Dico tertio in hac quæstione, aerem esse humidum in summo, & calidum prope summum. Et in primis probatur, quod sit humidus in summo, quia aliqua qualitas debet conuenire in summo alicui elemento, nulla autem potest esse, quæ aeri possit conuenire, quia in primis calor in summo debet conuenire igni, vt postea dicam, est enim longe calidior aere, neque potest conuenire frigiditas, hæc enim, vt vidimus, conuenit aquæ, & siccitas terræ, restat ergo, quod aeri conueniat humiditas: imo & à posteriori ex eo patet, quia (vt Arist. docet. cap. 2. humiditas facit corpus, cui inheerit, vt sit facile alieno termino terminabile, humidum enim facile cedit: sed aer facilius terminatur termino alieno, quàm aqua, vt patet: ergo est longe humidior illa: tum etiam, quia mixta illa, in quibus aer prædominatur, sunt nimis humida, vt patet de oleo in quo aer prædominatur, cum experiamur, supra aquam natat. Et si dicas, aerem etiam prædominari in ligno, cum etiam super aquam natet, cum tamen longe sit magis siccum, quàm humidum. Responderetur,

reuera in ligno non prædominari aerem, quod vero super aquam natet ex eo provenit, quia in poris, quos plurimos habet, plurimas particulas aeris continet, & ita quasi esset in flatu super aquam natat: cuius rei argumentum est, quod si diu in aqua sit, humectatur & frigescit, vt corrupto, vel saltem expulso interno aere, tandem mergitur, & ita lignum potius est mixtum terreum, quàm aerium.

Quod vero aer sit calidus prope summum, probatur primo, quia per calefactionem solis, vel ignis extrahuntur à terrâ, & aqua vapores subtilis quidem, & in aerem conuertuntur, calor enim est dispositio congrua ad generandum aerem: ergo aer natura sua calidus est, vnaqueque enim res postulat, vt generet dispositionem similem illi, qua naturaliter conseruatur. Præterea, quia elementa proxima debent esse symbola: dissymbola enim, sicut natura contrariatur, & dissident, ita etiam loco dissidere, & separari oportuit: sed aer est elementum proximum igni: ergo debet esse illi in bolum, sed non ratione humiditatis, potius enim potius contrariatur sicutitati ignis, restat ergo quod sint symbola in calore.

Sed contra obijci potest, quia

Experimur, aquam multo magis humectare, quam aerem: ergo aer non est humidus in summo. Secundo quia aer exiccat pannum humectatum: ergo potius est siccum.

Tertio, quia aer facillime frigitur: ergo non est calidus prope summum, sic enim non ita facile posset frige fieri: cuius argumentum est, quia media regio aeris, quæ ab igne, & aqua est magis tuta, nimis frigida est, ibi enim pluuia, & grandines, & aliæ frigidaë meteorologie impressiones generantur.

Respondetur ad primam, aquam ideo magis humectare, quia longe densior est aere: densitas autem materiae, ut supra vidimus, maximè iuvat ad actionem, è contra verò, raritas illa retardat.

Ad secundam, aerem exiccante pannum humectatum, non quia siccus sit, sed quia, et calorem resoluit partes aliquas humidas illius, eleuatque vapores humidos, & ita partes sicce statim ad pristinam siccitatem reducuntur.

Ad tertiam, aerem facile frigi fieri, non quia natura sua frigida sit, sed quia cum nimis rarus, & tenuis sit, facile immutatur à peregrinis impressionibus. tandem media aeris regio non est natura sua fri-

gida, sed per antiparistatim, ut latius dixi. I. lib. c. 4.

Dico quarto in hac quæstione, ignis est calidus in summo, & siccus prope summum, quod sit in summo. Patet, tum quia debet habere aliquam qualitatem sibi propriam in summo, nullum autem elementum ita vehementer calefacit, sicut ignis: tum etiam, quia cum calor sit perfectissima omnium primarum qualitarum, in perfectissimum elementum, quale est ignis, coincidere debet. Quod verò sit siccus etiam, patet à posteriori, quia exiccat, non tamè est summè siccus: quia siccitas, quæ imperfectissima est, debet esse propria imperfectissimæ elementi, qualis est terra, non verò ignis: tum etiam, quia ut saepe dixi, idem elementum non potest habere duas qualitates in summo, qualiter autem contingat, ignem longe magis exiccare, quam terram, iam vidimus.

Et si dicās, quod si ignis esset summè calidus, miraculum profecto esset, quod aerem non comburat. Respondetur negando consequentiam, est enim rarissimus, raritas enim maximè retardat, & impedit actionem: verum est, inter illum, & aerem esse continuam pugnam, sicut est inter omnia alia elementa,

mutuò enim ratione qualitatis inter se agunt, & repatiuntur.

*Caput. IIII. vs-
que ad II.*

In his capitibus agit Aristot. de transmutatione substantiali elementorum, scilicet, qualiter possint generari, & corrumpi, & etiam ex illis mixtum confici, quidquid sit talis transmutationis substantialis subiectu. Et in summa docet, quodlibet elementum posse transmutari in quodlibet: symbola tamen facilius transmutari, quàm disymbola: vnde multis impugnat Empedoclem, elementa intransmutabilia esse asserentem: vnde etiam docet, mixtum generari posse ex elementis in se refractis: omnes autem generationes, & corruptiones horum inferiorum docet, maxime pendere ab astrorum influxu.

Disputat. vltim. De transmutatione substantiali elementorum.

Quia hæcenus Aristot. docuit de elementis, eorumque qualitatibus alterariis, illorum transmutationem substantialem, cuius qualitates

alterariæ principia sunt, facile ostendit, id præstat in reliquis capitibus huius libri. 4. vsq; ad 11. quod vltimum est: vnde quia illa omnia, hanc continent materiam, vnica hac, & vltima disputatione tractatum istum de generatione, & corruptione absoluiam.

Quæst. I. Verum quodlibet elementum possit transmutari in quodlibet aliud?

HAc in re certum esse debet, elementum symboli immediate transmutari posse in elementum symbolum, verbi gratia, aerem in ignem, vel terram in aquam. Ratio est, quia non repugnat adeo exicari, vt simul illius calor destruat, & conuertatur in ignem, & ita sine dubio partes aeris, quæ sunt prope ignem, ab illo concreuantur, & in igne cōuertuntur: & similiter iquādo aer proximus aquæ ita frigeat, & cum aliis ipse habeat humiditatem, conuertitur in aquam, & hac ratione ait Aristot. 1. Meteororum, ignis ex aqua fit cetera aerem, quia cum illam per calorem attenuat, & aliis sit humida, aliqua eius partes cōuertuntur in aerem, qua ratione, eodem

loco docet, terram ex aere effici.
Aere aquam, quia dum aerem frige facit, parum ab illa exicca- tur, eo quod siccitas est quali- tas parum actiua, & ita cum aer nimis frige fiat, & alius sit humi- dus, facile transmutatur in aqua immediate.

Et si inquiras, à quo fiat acti- ue illa generatio, qua ignis ex aqua producit aerem, vel terra ex aere generat aquam? Res- pondetur in primis, non fieri ef- fectiue ab igne, vel terra. Ra- tio est, quia terra est imperfe- ctior aqua: ergo non potest esse causa principalis producendi a- quam ex aere: quod verò è con- tra ignis producat aerem, quan- nis sit principalior aere produ- cto, tamen non est causa produ- ctiva substantiæ, quia non con- tiner in se dispositiones requisi- tas ad formam aeris, scilicet hu- miditatem, & ita non est causa ex natura rei ordinata ad illum effectum.

Quare dicendum est, quod humiditas, quam ex se habet, & terra simul cum calore produ- cto ab igne attingunt instrumē- taliter ad productionem aeris, ta- men instrumentum separa- tū, sunt enim, sicut semē, quod natura sua petit cōuenire in pri- mæ cause ad producendum vi- uentem & ita prima causa simul cū semine producit viuens. Ad

eundem modum primā cāusā est causa principalis illius pro- ductionis, determinata tamen ab illis determinatis dispositio- nibus, quia veluti semen sunt: nec tamen est inconueniens (ut sepe dixi) reducere effectus par- ticulares in causam vniuersale, determinatam tamen à particu- lari aliqua causa instrumenta- li, seu dispositione passi: cum hoc tamen meritò ait Ari- stotel. ignem producere aerem ex aqua, quia cum præbeat dis- positionem aliquam ad talem productionem requisitam, dis- positio tribuitur talis actio illi, quia tamen non præbet om- nem dispositionem requisi- tam, non tribuitur illi actio to- taliter.

Restat ergo difficultas in hac quæstione, vtrum etiam, in- ter elementa disymbola, quæ potius contraria sunt, possit ef- se immediatus transitus, ita vt aqua immediate conuertatur in ignem, vel terra in aerem. In qua re prima sententia negat: dicit enim necessarium esse, ele- mentum aliquod prius conuer- ti in symbolum, quàm conuer- tatur in disymbolum, verbi gra- tia, aquam prius debere con- uerti in aerem, vt deinde con- uertatur in ignem. Teneo The- mistius. 4. Phys. textu. 9. So- tus. 4. Phys. q. 2. in principio, neq;

ignis immediate ex aqua.

Et quo patet solutio ad primum argumentum contrariæ sententiæ, potest enim fingi casus, quod aqua cœperit exiccare aliquantulum ab alio agenti frigido, & sicco, deinde verò accedente igne nō generetur aer, sed ignis ex nimia siccitate, & calore.

Ad secundum, principium illud, quod nō potest transire de extremo ad extremum, nisi per medium, verum esse in motu locali, & quando transitus per medium est ex natura rei requisitus, ut perveniat ad extremū, ut in gradibus qualitatis, neque enim subiectum aliquod transire potest de primo ad octavum gradum caloris, nisi per gradus medios propter naturalem dependentiam graduum posteriorum à prioribus, non tamen est verum, quando transitus per medium non est ex natura rei necessarius ad attingendum extremum, qualiter potest aliquid fieri immediate de albo nigrū, absque eo quod transeat per medios colores.

Ad tertiam rationem, non esse dispositionem activam concurrentem ad generationem, si fortasse qualitas est; sed, si requiritur ad esse ignis, & ita, præcipue saltem non requiritur nimia raritas, sed aliqualis sufficit, quali-

ter experimur, stupam in flammam conuersam, post talem conversionem, multo magis rarefieri, quàm antea esset rara.

Questio 11. Verum sit facilius transitus inter elementa symbola, quàm inter dissymbola?

QV ANVIS philosophi omnes admittant, facilius elementum transmutari in symbolum, quàm in dissymbolum, id enim expresse docuit Aristot. hoc lib. capit. 4. tamen in huius rei causa assignanda valde dissident, quia reuera eadem est contrarietas, & resistentia vnus ad vnum, & duorum ad duo; sed sicut in elemento symbolo, tantū est vnica qualitas expellenda, ut conuertatur in symbolum, ita etiam est in agente, tantum vnica qualitas illi contraria. Bili in dissymbolo vtraque qualitas est expellenda, ita in elemento dissymbolo est duplex qualitas illi contraria: ergo cum eadem sit contrarietas vnus ad vnum, & duorum ad duo, sequitur, tam facile transmutari elementum aliquod in symbolum, quàm in dissymbolum.

Præterea Marsil. hoc lib. questione. 10. & alibi quæst. 8. dicit, dupliciter

pliciter intelligi posse elementum facilius transmutari in symbolum, quàm in disymbolum. Primò quidem, ita quòd citius, & cum minori resistentia fiat, & hac ratione, negat faciliorem esse transitum inter elementa symbola, quàm inter disymbola propter rationem dubitandi adductam.

Secundò, ita quòd talis transitus faciliior sit in elementum symbolum, id est, quod pauciora debent corrumpi, illa enim qualitas, in qua conveniunt, nõ debet corrumpi, cum utriusque elemento sit communis, & hanc tantum existimat fuisse mentem Aristot. sed immeritò quidem, quia Aristot. dum de hac re loquitur, uti his verbis: *Facilius, citius*: ergo reuera plus longè se extendit, quàm iste Autor admittit. Rationibus etiam statim adducendis patefiet falsitas huius sententiæ.

Quare Toletus hoc libro, quæstione 9. docuit, idem ignem, verbi gratia, facilius in se convertere aerem sibi symbolum, quàm aquam disymbolum, quia humiditas aquæ magis resistit, quàm humiditas aeris, eo quòd est in densiori materia, tum etiam frigiditas est contraria igni, cum qua est coniuncta humiditas in aqua, non verò in aere.

Hæc tamen ratio non est in universum vera, quia propter eandem rationem sequeretur, quòd terra difficilior in se converteret aquam sibi symbolum, quàm aerem disymbolum, quia humiditas aquæ magis resistit siccitati terræ, quàm humiditas aeris, quia est in densiori materia. Si enim dicat, minus resistere, quia in aqua non est humiditas in summo, sicut in aere, contrà est, quia etiam in suo casu non est tanta humiditas in aqua, sicut in aere, & etiam ignis difficilior convertitur in se aquam, quàm aerem.

Quare his, & alijs relictis, dicendum est, causam generalem, quare sit faciliior transitus inter elementa symbola, quàm inter disymbola, eam esse, quia cum symbola communicent in una qualitate, faciliè, & absque magna resistentia illa qualitas producit ad summum, & ita tale elementum corrumpitur, verbi gratia, calor aeris absque magna difficultate intenditur usque ad summum, & quia ut sic in summo est proprius ignis, licet non habeat summam siccitatem, facile convertitur in ignem. Et quid simile, ut in aqua respondet frigiditas, quia enim, facile intenditur frigiditas terræ usque ad summum, & ita facilius convertitur in aquam, quàm ignis, aliquam.

quando etiam inuat densitas materiae, qualiter humiditas aquae, magis resistit igni, quam humiditas aeris.

Vnde ad rationes dubitandi respondetur, similem esse resistantiam unius ad unum, sicut & duorum ad duo, si cætera sint paria, tamen, quia aucta qualitate, symbola ad summum, in quo gradu est propria alterius, etiam si ex aliqua qualitate non habeat summam intensiorem, facile fit transitus, & ita facilius inter symbola, quam inter dissimilia.

Solet etiam hac in parte dubitari, utrum ex duobus elementis possit generari mixtum, quod possibile esse vidimus supra, disputatione de mixtione. Utrum verò ex duobus elementis possit generari aliud tertium elementum, dicendum est, nec id repugnare: quia in primis ex uno, ut materia, ex qua, & ex alio, ut ex causa efficiendi, potest aliud tertium generari, qualiter terra, dum frige facit partes aeris in eius cavitatibus inclusas, generat aquam, ubi aqua fit ex aere, tanquam ex materia ex qua: à terra verò effectiue disponente: in videri, tanquam ex materia ex qua, non repugnat, ex duobus elementis generari aliud tertium; fieri enim potest, quod siccitas ab alio a-

gente maxime humido remittatur, & simul ab alio agente nimis calido potest expelli frigiditas aquae, & sic ex aqua calefacta, & igne humectato, poterit generari aer calidus, & humidus.

Quaestio Vltima. Utrum per naturam possit idem numero corruptum redire?

Quaestio hæc non procedit de potentia absoluta Dei, sic enim conueniunt omnes posse idem numero corruptum, iterum reproduci, sicut etiam, quando primo productum fuit factum fuit ex non esse, ita per diuinam potentiam, postquam corruptum est, iterum non repugnat fieri ex non esse sui, & sic fide credimus resurrectionem corporum futuram esse: solum ergo procedit quaestio de potentia naturali, id est, utrum ab agenti aliquo naturali possit effectus semel corruptus iterum reproduci. Vnde merito omnes hac in parte satis improbabilem reputant sententiam Marsilii. hoc lib. quaest. 20. & Duran. in 4. d. 4. asserētis, nec per diuinam potentiam posse idem numero corruptum iterum reproduci, nisi quando eius partes manēt: hac enim

enim ratione saluant, possibile esse hominis resurrectionem, quia licet ille corrumpatur, manent eius partes, scilicet anima, & corpus, quæ iterum possunt reuniri, in alijs verò totis, quæ corrumpuntur ad corruptionem suarum formarum, id non admittit, falso tamen, & absque vlllo fundamento, si enim res ex nihilo fieri potest, etiam si iterum redigatur in nihil, quare non poterit iterum reprodici?

Et si obijcias, quod simili modo possit Deus rem iam antea productam, absq; eo quod corrumpatur, iterum reproducere. Respondetur, illam non esse novam productionem, quia vt res dicatur produci, vel reproduci, debet supponi, antea non fuisse; & sic illam non esse novam productionem rei, sed conseruationem novam eiusdem rei, & hoc nullam inuoluit implicationem, quia nos distinguimus entitatem actionis ab entitate termini, & sic non repugnabit, eundem terminum simul terminare diuersas actiones ad illum terminatas: qua ratione plures, & non improbabiler existimant corpus Christi Domini sub speciebus panis conseruari actione realiter diuersa ab illa, quamodo naturali conseruatur in coelo.

Quare hac sententia omissa, eo primò in hac re, certum debere esse, successiuam, vt motum, & tempus, adhuc per diuinam potentiam, non posse eadem numero redire. Sic docet S. Tho. quod li. 4. art. 5. & in primis probatur de tēpore, quia sicut presentia localis essentialiter respicit hoc numero spatium imaginarium, aded vt nec per diuinam potentiam nō posset eadem numero presentia localis moveri ad aliud spatium, vt latius vidimus. 4. Phisic. ita tempus, & duratio realis essentialiter respicit hoc numero tempus imaginarium, in quo intelligitur quasi fluere: ergo illo elapso, adhuc per diuinam potentiam repugnat, idem numero tempus redire: essentia enim nō possunt suppleri à Deo: de motu verò etiam probatur, quia cum motus sufficienter discontinuetur per discontinuationem temporis, hoc ipso quod tēpus est diuersum, etiam est diuersus motus: sed implicat redire idem numero tempus: ergo idem numero motus.

Dico secundo: nulla res permanens, semper eadem est eadem, & per naturam reproductam. Quæ eodem modo fati recepta est, apud omnes, & enim docet hoc lib. Aristot. 1. 1. de capit. de oppositis, vbi docet, quod

quod à priuatione ad habitum non est regressus, est enim intelligenda à priuatione rei ià corruptæ, quia à priuatione rei nondum corruptæ optimè datur regressus, qualiter forma sit ex priuatione sui. Eandem sententiam tenet Sanct. Thom. & eius interpretes, in assignanda tamen eius efficaci ratione valde dissident.

Quidam enim ex eo probât, hanc conclusionem, quia effectus pender ab actione, actio vero prior non potest eadem redire, propter dependentiam à tempore (vt de motu diximus.) Veruntamen si hæc ratio aliquā habet vim, probaret sanè, nec per diuinam potentiam, posse eundem numero effectum reproduci, quia prior actio productiua, vel conseruatiua rei, nec per diuinam potentiam potest redire. (vt de motu diximus.) quod si terminus non pendet essentialiter ab illa priori actione, oportet assignare causam, quare non possit eadem redire, et si per aliam actionem, per naturam reproduci.

Secundò alij dicunt, substantiam, vt productâ, non posse redire, quia dispositio ex eadem natura, quibus antea conseruabatur, nõ potest redire, eo quod non est reus naturale, quod

illas reproducat: tamen hæc ratio aperte petit principium idè. Querimus enim, quare eadem dispositiones, quæ antea fuerunt, non possint eadem reproduci?

Tertiò alij docent, causam esse, quia impossibile est, causam producere effectum, quem saltem eminenter, vel virtualiter non continet: impossibile autem est, causam in se continere virtualiter effectum, qui iam ab illa fluxit: quia quod fluxit, & exiit ab illa, non continetur in illa. Sed neque hæc ratio placeat, quia causam continere virtualiter effectum, non est, quia illum intra se vere, & formaliter contineat, sed tantum, quod habeat virtutem ad producendum illum, ex eo autem, quod illum effectum extra se producat, nõ redditur sufficiens ratio, quare adhuc non habeat virtutem ad illum, iterum reproducendum, & sic continebit adhuc illum formaliter.

Quare his, & alijs pluribus omisis, aliunde hac in re nobis coniectari oportet. Primò, quia sicut res pedit à loco, tanquam à mensura extrinseca, ita etiam pender à tempore: ergo sicut re pugnat eandem rem transire de loco ad locum extremum, nisi per medium, ita etiam repugnat transire de tempore ad tempus,

pus, nisi per medium: ergo si mel corrupta, non poterit iterum reproduci: sic enim transiret de tempore ad tempus eternum, abique transiit per medium, quia in medio tempore non duraret.

Secundò, quia sicut est proprium rerum naturalium mensurari quantitate permanenti, siue intrinsecè, siue extrinsecè: ita etiam est proprium rerum, quæ pendent à tempore, mensurari tempore, vel extrinsecè, vel intrinsecè: ergo licet non potest eadem res habere duas quantitates diuisas, & discontinuas adhuc successiue, quia partes aduenientes copulantur prioribus, sic non poterit mensurari successiue duplici tempore discontinuo per non esse illius.

Sed contra hoc obijci potest, primò, quia ex nullo capite videtur repugnare, quòd idè numero effectus redeat per naturam, quia in primis hoc non repugnat ex parte effectus: quia effectus ipse in se quid possibile est, sicut & ante primam productionem erat possibile: neque etiam ex parte agentis, quia ex eo quòd agens produxerit talem effectum, non idèò minuitur potentia eius, qualiter ignis semper remanet in sua vi, siue produxerit antea hunc ca-

lorem, siue non, neque enim repugnat ex parte passi, quia licet lignum, v.g. habet potètià, vt ex illo educatur alius numerus calor, quare non habebit potentiam ad calorem præteritum, qui omninò est eiusdem rationis cum illo?

Secundò, quia si ignis, verbigratia, habet naturalem virtutem ad conseruandum calorem ligni tempore vnius horæ: ergo poterit in qualibet parte illius horæ talem calorem conseruare: ergo si in medio illius horæ singamus, talem calorem corrumpi, poterit in reliqua parte illius horæ illum reproducere. Patet consequentia, quia, vt supponimus, habet virtutem ad attingendum talem effectum tota illa hora.

Respondetur ad primum, id repugnare ex parte effectus, quia licet in ordine ad diuinam potètiàm in se sit possibilis, non verò in ordine ad potètiàm naturalem agentis naturalis: quia sicut non potest eadem res diuisa transire de extremo ad extremum, nisi transire per medium: ita neque esse in pluribus temporibus discontinuis per se effectus. Repugnat etiam ex causa efficiencie, & materialis, licet enim continet eandem virtutem sicut etiam tamen est alia conditio requisita,

scilicet, vnitas, vel continuatio temporis, pendet enim in sua causalitate à tempore continuo.

Ad secundum, ignem habere virtutem ad conseruan-

dum calorem tempore aliquo continuo, tamen si esset ex discontinuatione ipsius rei, nō potest ex defectu conditionis, vt iam diximus. Et hæc de generatione, & corruptione.

Finis huius Tractatus.

INDEX DISPUTATIONUM, & questionum primi libri de generatione & corruptione.

Disput. I. De generatione & corruptione.

Quæst. I. Vtrū si possibilis generat substantialis. fol. 3.

Quæst. II. Vtrum generatio & corruptio sint actiones realiter diuersæ. fol. 5

Quæst. III. Vtrum generatio vnius sit corruptio alterius. fol. 8

Quæst. IIII. Quid sit generatio & corruptio, & qualiter inter se comparentur. fol. 10.

Quæst. V. Vtrū in generatione substantiali pereant omnia accidentia quæ fuerunt incorrupto, & an fiat resolutio vsq; ad materiam primam. fol. 13

Quæst. VI. Vtrum agens naturale possit producere aliquid ex nihilo, & ita attingere creationē. fol. 18

Disput. II. De alteratione & intensiōe qualitatum.

Quæst. I. Qualiter distinguatur alteratio & generatio a reliquis motibus. fol. 23

Quæst. II. Vtrum alteratio sit motus continuus. fol. 24

Quæst. III. Quid sit intensio qualitas, & qualiter distinguatur ab alteratione. fol. 28

I N D E X.

- Quæst. III. Vtrū per additionem gradus ad gradū
fiat intensio qualitatis. fol. 30
Quæst. V. Vtrū gradus qualitatis qui producuntur
per intensiōem habeant inter se naturalem sub
ordinationem. fol. 36
Quæst. VI. Quæsit causā alterationis quæ fit per an-
tiparistatim. fol. 38

Disput. III. De augmentatione.

- Quæst. I. Vtrum augmentatio differat à nutritio-
ne, & reliquis motibus. fol. 41
Quæst. II. Quid quotuplex sit augmentatio, & di-
minutio. fol. 45
Quæst. III. Vtrum augmētatio, & nutritio sint mo-
tus continui proprii dicti. fol. 48
Quæst. IIII. Vtrum viuens maneat idē numero post
mentationem. fol. 53
Quæst. V. Vtrum in eo quod augetur, quælibet pars
augeatur. fol. 55
Quæst. VI. Quæ sint causæ augmentationis, & quo-
modo fiat. fol. 56
Quæst. vltim. Quale debeat esse alimentum ad nu-
triendum. fol. 59

Disput. III. De p^{er}sona uisione requisita inter agens, & passum
ad agendum.

- Quæst. I. Vtrum agens possit agere in se ipsum
fol. 61

Quæst.

I N D E X.

- Quæst. II. Vtrū simile possit agere in simile ratio-
ne maioris densitatis. fol. 63
- Quæst. III. Vtrum agens per alterationem omnino
possit assimilare sibi passum secundum formā.
fol. 67
- Quæst. IIII. Quæ proportio requiratur inter agens
& passum in ordine ad spatium. fol. 70
- Quæst. V. Quæ proportio requiratur ad agendum
inter actiuitatem agētis, & resistētiā passi. fol. 73
- Quæst. VI. Vtrum omne agens in agendo repatia-
tur. fol. 77
- Quæst. vltim. Ex vi actionis, & re actionis mors sit
naturalis viuētib. fol. 80

Disput. V. De mixtione.

- Quæst. I. Vtrum mixtio sit possibilis. fol. 84
- Quæst. II. Quid sit mixtio. fol. 86
- Quæst. III. Vtrum elementa maneant formaliter in
mixtio. fol. 88
- Quæst. IIII. Vtrum quodlibet mixtum necessario
postulet omnes quatuor qualitates elemento-
rum. fol. 92
- Quæst. vltima. Vtrum possit dari mixtum equale
ad pondus. fol. 93

Quæstione libri secundæ de gene. & corrupte.

- Quæst. I. Quorū sint qualitates, & vtrum ille sint
formæ elementorum. fol. 96

Quæst.

I N D E X.

Quest. II. *Que sit natura omnium primarū qualitatum.* fol. 97

Disput. II. De natura elementorum.

Q. Vēst. I. Vtrum sint quatuor elementa nec sint plura, nec pauciora. fol. 98

Q. II. Vtrum quodlibet elementum habeat alterā qualitatem in summo, & alteram prope summū fol. 101

Disput. III. De transmutatione substantiali elementorum.

Q. I. Vtrum quodlibet elementum possint trāsmutari in quodlibet aliud. fol. 104

Q. II. Vtrum si facilior trāsitus inter elemēta symbola quam inter disymbola. fol. 105

Q. vltim. Vtrum per naturam possit idem numero corruptum reddire. fol. 106

F I N I S.

SELECTA
CIRCA LIBROS ARIS-
TOTELIS DE COELO SVBTILIORIS
doctrinæ, quæ in Complutensi Academia versatur, mihi
quodam ordine disposita, & in dilucidam me-
thodum redacta.

PER LICENTIATVM FRANCISCVM MVRCIA
de la Llana, in insigni eiusdem Academia Collegio Theo-
logorum Collegam.

AD DEIPARAM VIRGINEM DE LOS
Hoyos inter montes & rupes Conchenfes, circa
opidum de Pliego constitutam.

Hæc Vltima impressione aucta, & ab eodem Autore correctæ.

Anno

1609.

CVM PRIVILEGIO.

Compluti, Apud Ludovicum Martinez Gran.
Expensis Didaci Gaillen.

SECTA

CONCERNING THE

STATE OF THE

REPUBLIC OF THE

UNITED STATES OF AMERICA

IN SENATE

January 1, 1877

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS OF THE

LAND OFFICE

1877

1877

1877

1877

1877

TASSA.

11-

YO Francisco Martinez escriuano de Camara del Rey nuestro señor, y vno de los que residen en su Consejo, certifico y doy fee, que por los señores del dicho Consejo fue tassado a tres maravedis y medio, cada pliego del libro, intitulado, *De Cælo & Mundo*, compuesto por el Licenciado Francisco Murcia de la Llana, y al dicho precio, y no a mas, mandaron que se venda, y para que se sepa el precio del, se ponga esta fee de tassa al principio de cada cuerpo del dicho libro. Y para que dello conste, di la presente en la ciudad de Valladolid, a veynte y tres dias del mes de Octubre, de mil y seyfcientos y quatro años.

Francisco Martinez.

ERRATAS.

VIdi hoc volumē, & nihil notatu in eo dignum inueni, quod non correspondeat suo exemplari. Datum Compluti, die 23ª mensis Nouembris, anni. 1608.

Licenciatus Franciscus
Murcia de la Llana.

CENSVS

CENSURA PETRI
Sanzà Soria in celeberrima Pintia

Academia facultatis Medicinæ primariam
cathedram regentis.

I V S S V Senatus Supremi Selecta in
libros Aristotelis de cælo perlegi, ac-
curateq; reuolui: omniaq; in eis sunt
adeò cælestè disputata, ut non dubitem quin, si
typis mandetur, omnibus Philosophis commo-
dum magnum, & utilitatem eximiã sint alla-
tura. Datum Pintia die 11. mensis Iulij, anno
1604.

D. Petrus Sanz à Soria.

EL

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Licenciado Francisco Murcia de la Llana, nos fue fecha relacion, que vos auades compuesto vnos Comentaríos Super vniuersam Philosophiam Aristotelis, y nos pedistes y suplicastes, que para que de semejante trabajo se viniessse a sacar el fruto, que con el auades pretendido dar, vos mandassemos dar licencia para poder imprimir las dichas obras, no auiendo en ellas falta que lo impidiessse, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por nuestro mandado se hizieron las diligencias, q̃ la prematizada, por no vltimaméte fecha, sobre la impressiõ de los libros: fue acordado que deuíamos mandar dar esta nuestra cedula, por la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por lo qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo, y espacio de diez años cumplidos, primeros siguientes, que corran y se cuenten, desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos o la persona, que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna, podays imprimir el dicho libro, que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad, a qualquiera impressor de estos nuestros Reynos, qual vos nombraredes, para que durante el dicho tiempo, le pueda imprimir por el original, que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado cada plana, y firmado al fin del, de Francisco Martinez, nuestro escriuano de Camara, y vno de los que residen en el nuestro Consejo, con q̃ antes que se venda, le traygais ante ellos, juntamente con el dicho original, para que se vea, si la dicha impressiõ esta conforme a el, y traygais fee en pública forma, como por Corretor por nos nombrado, y corrigio la dicha impressiõ, cõ el dicho original. Y nã damos a impressor, q̃ansi imprimiere el dicho libro, no imprima en el principio, y primer pliego, ni entregue mas de vn solo libro, al Autor, o persona, a cuya costa se imprimiere, para efecto de la dicha

dicha correccion, y tassa, hasta que antes y primero que el dicho libro este corregido, y tassado por los de nuestro Consejo, y estádolo, y no de otra manera, pueda imprimir el dicho libro, y su principio, y primer pliego, en el qual inmediatamente se ponga esta nuestra cedula, y priuilegio, y la aprouaciõ, tassa y erratas, y no le podays vender, ni vèdays vos, ni otra persona alguna, hasta que este el dicho libro en la forma susodicha, fopena de caer é incurrir, en las penas cõtenidas en la dicha prematika, y leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos que durãte el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no le pueda imprimir, ni vender, fopena que el que lo vèdiere, é imprimiere, aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes y aparejos, que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, por cada vez que lo contrario hiziere, de la qual dicha pena, sea la tercia parte para nuestra Camara, y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentèciare, y la otra para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nõo Consejo, Presidente, é Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles, de nuestra casa y Corte, y Chancillerias, y a otras qualesquier justicias de todas las Ciudades, villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, a cada vno en su jurisdiccion, ansi a los que agora son, como los que seran de aqui adelante, que vos guarden, y hagan guardar, y cumplan esta nuestra cedula y merced, que ansi vos hazemos, y contra ella no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar, en manera alguna, fopena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para nuestra Camara. Dada en Valladolid a treynta y vn dias del mes de Julio, de mil y seysçientos y quatro

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.
Iuan de Amezqueta.

DO.

DEIPARAE VIRGINI
de los Hoyos inter montes, & ru-
pes Conchenſes, circa limites de Pliego ſita,
opus ſuum conſecrat Licentiatus Fran-
ciſcus Murtia de la Llana.

*Nihil aut prius cogitant, aut maius
preuident, qui ingenij ſui fructus in
lucem edunt, quam patronum, quē
ſibi adiungant, & ad quem labores
ſuos ſuſcipiendos deferant: putant enim fore,
ut inde operibus ſuis plurimum authoritatis
accedat. Ego uerò, Virgo Sanctiſſima, cum pri-
mū in animum meum induxi, nō tam gloria
comparande ſtudio, quā publicæ utilitatis
cauſa his meis laboribus uitam dare, te mihi
ſtatim ante oculos propoſui, cuius patrocinio
ſubnixus poſſe omnia contemnere, quæ ſolent
vehementer formidare, qui aleam iudiciorum
ſubeunt. Tibi hoc opus conſecro, tibi dedico, quæ
hanc terrarum partem, in qua ſum natus, tuo
defendis numine, & regis patrocinio. & aliorū
libri, cui conſecrandi, tibi ſcelorum Regi-
ne maxime. Cuius ea tamen eſt tam ſig-
na-
ris, ac diuina clementia, ut ſedem elegeris in-*

ter has rupes, profunditate abruptas, altitudine formidandas? Sed in hac tamen mōtium mole, nullus squalor, nulla vastitas ipsis montibus viridissimis arboribus vestitis, & ludentis naturæ varietate exornatis: talem te habere sedem decebat totius pulchritudinis, & venustatis parentem. Tuos libros protege, Virgo Sanctissima, qui tuo numini & nomini dedicatur: nullū hoc patrociniū, aut maius, aut excogitari excellentius potest. Tutō cælorum secreta inuadam; tutō inaccessas tantorum moliminum disputationes aggrediar; tuo erga me sydere splendoris faces eiaculante, quibus possim cernere, quæ cælo inclusa, quæ longe à terris, quæ maximorum Philosophorum oculos effugerunt.

LIBER PRIMVS

de Cœlo.

VNIVERSA de cælo, & mundo disputatio quatuor libris Arist. comprehenditur. In duobus autem prioribus principaliter agit de cælo, in duobus vero posterioribus de elementis, quæ sunt partes cæli, nomine enim cæli (ut statim dicam) intelligo totum vniuersum; itaque in primo libro agit de numero, & qualitate partium vniuersi; in secundo autem libro agit specialiter de ea parte vniuersi, quam cælum dicimus, & de eius astris; in tertio vero libro agit de numero elementorum, & de modo, quo tam generari quam corrumpi possunt, tandem in quarto agit de qualitatibus elementorum, gravitate inquam, & leuitate, in quibus omnibus more solito per disputationes materiam singulorum capitum pertractantes procedemus.

Proœmium.

CIRCA obiectum horum librorum supponendum est primo, ut bene aduertit D. Thom. in proœmio huius librorum, cælum tripliciter accipi, ut Aristot. docet infra. p. 9. huius libri. Primo enim sumitur pro prima sphaera, quæ omnem ambit. Secundo sumitur pro aggregato ex omnibus corporibus celestibus, in quo sensu dicimus stellas omnes esse in cælo, non videm

A in ea

Proœmium in libros de cœlo.

in eadem cœli sphaera, ut constat de sole, & Luna, alijsque planetis, sed in globo corporum cœlestium. Tertio sumitur pro globo, tam corporum cœlestium, quàm elementalium: & hoc modo usurpatur cœlum ab Aristotele, cùm hanc philosophiæ partem de cœlo, & mundo inscripsit.

Aduertendum tamen est in his omnibus, nomen, Cœlum, à cœlando dictum fuisse, in quantum alia cœlat, & cooperit.

His suppositis, prima sententia est Syriani asserentis, obiectum horum librorum esse cœlum, id est, corpus cœleste, prout tam primam, quàm alias sphaeras comprehendit. Hæc tamen sententia, si loquatur de obiecto principalitatis, verissima est, cùm præcipuum, de quo Aristot. in hac materia agit, sit corpus cœleste: si tamen loquatur de obiecto adæquato, optimè expoditur à diuo Thoma in prologo horum librorum, quia Aristot. quauis in secundo libro præcipue agat (ut dixi) de corporibus cœlestibus, in primo tamen, tertio, & quarto capite multa tradit de elementis: ergo nequit esse obiectum adæquatum.

Nec valet, si dicas, per accidens agere de alijs corporibus, in quantum influentiæ superiorum subiiciuntur; nam contrà est: quia Aristot. non solum agit de elementis secundum hanc subiectionem ad superiora corpora, sed de proprijs illorum motibus, & qualitatibus: quare Alexand. Alens. (ut loco citato docet D. Thomas) asserit, obiectum adæquatum horum librorum esse totum vniuersum, secundum quod tam corpora elementalia, quàm cœlestia comprehendit, secundum quod omnia ista corpora conueniunt in ratione corporis simplicis. Quæ etiam opinio ibidem reijcitur à D. Thoma, quia si ageret de his corporibus Aristot. sic idem quod conueniunt in ratione corporis simplicis, deberet habere conuenientiam, quam huiusmodi corpora habent in qualitatibus, quam tamen non tradit, nisi solum in gravitate, & leuitate.

Idcirco dicendum est cum D. Thoma, obiectum horum librorum esse ens mobile ad vbi. Probatur, quia tractatus horum li-

brynm

hvarum est quædam pars totius philosophiæ naturalis: sed obiectum totius philosophiæ est ens mobile in communi: ergo etiam huius partis debet esse ens mobile determinatum, non aliud, nisi mobile ad ubi, cum Aristoteles precipue in his libris agat de partibus vniuersi in ordine ad motum localem, & ad ubi. Ergo ex his patet, hos libros merito ab omnibus preferri, libris de generatione, & corruptione, quia in his agitur de ente mobili, prout se extendit ad motum localem: constat autem (ut dicitur 8. Physic.) motum localem præstantiorem esse omnibus alijs motibus, de quibus agitur in libris de generatione.

CAPVT PRIMVM

IN TENDIT in hoc capite Aristoteles ostendere vniuersum esse perfectum. Trium agit, in prima parte docet, circa quæ versetur scientia de cælo; in secunda, ut vniuersum perfectum esse probet, agit de corpore, & de eius dimensionibus; in tertia id probat. Primum ergo decit hanc propositionem. Philosophia naturalis ferè plurima circa corpora, & magnitudines, atque horum affectiones, motusque, & insuper circa principia, quæ sunt substantiæ talis, versari videtur: intelligit autem

tem Aristoteles per corpora, corpora de prædicamento substantiæ, per magnitudinem, quantitatem, & dimensionem; per principia verò talis substantiæ intelligit materiam, & formam, ex quibus integratur talis substantia corporea, habens illas affectiones, & motus, ita ut sit sensus, Philosophia naturalis ferè plurima agit de substantia corporea, & de affectionibus, ut de quantitate, & motu, & principiis illius substantiæ, scilicet materia, & forma. Circa quæ propositionem primo adueniendum est.

solum dixisse, ferè plurima, quæ in aliqua parte philosophiæ agitur de his, quæ per naturam non sunt possibilia; nec sunt substantiæ corporeæ, ut de vacuo, & infinito.

Secundò aduertendum est, quòd quauis dimensiones, quæ sunt affectiones substantiæ corporeæ, pertineant ad mathematicum, secundum quod abstrahunt à materia sensibili; optimè tamen docet Arist. philosophiam agere de eisdem sub alia ratione, scilicet quatenus sunt affectiones substantiæ sensibilis. Adduxit autem Aristoteles illam propositionem, ut virtuale, & indirectè inde intelligeretur, quòd cum hæc pars philosophiæ, quæ est scientia de cœlo, sit ex principalioribus illius partibus, debet etiam versari circa corpora, & magnitudines, per quod proponit ea, de quibus in toto hoc opere est acturus, scilicet de vniuerso, & eius corporibus.

In secunda parte, ut ostendat dignitatem huius obiecti, conatur ostendere, vniuersum id de quo loquitur promittit perfectum esse, ad quod supponit definitionem in corporeis quantitatibus, scilicet, quod est diuisibile, in semper diuisibilia, & omni ex parte, vnde dicitur

cet dimensiones corporis, scilicet, quòd linea sit solum diuisibilis quoad longitudinem; superficies ad longitudinem, & latitudinem: corpus autem ex omni parte, quantum ad omnem dimensionem est diuisibile.

Et si quæras, cur Arist. cum alibi sæpè definiat quantitatem, hic etiam illam definiat? Respondetur, quod in cap. de quantitate definiuit quantum continuum, dicens: Quantum est, cuius partes copulantur termino communi, quæ datur per genus causæ formalis, cum formaliter constituatur aliquid in ratione quanti continui per copulationem partium in aliquo termino communi, & similiter in metaphysica definiuit quantitatem continuum, per effectum, scilicet, cuius est motus vnus; hic verdè definiuit quantitatem per genus causæ materialis, quia physici est, per materiam definire.

Qua supposita definitione, & dimensionibus quantitatis, in tertia parte probat, vniuersum hoc esse perfectum, quia vniuersum est corpus, & corpus habens omnem dimensionem, scilicet profunditatem, latitudinem, & longitudinem: ergo est perfectum: hoc autem probat, quia tria dimensio est omnis dimensio; tria enim, inquit, sunt

sunt omnia: hoc autem probat tripliciter. Primò, quia ex sententia Pythagoricorum omnia in his tribus continentur, scilicet principio, medio; & fine. Secundò, quia ipsi tria, quasi omnia, Dijs suis offerebant. Tertiò, quia ipsa natura ducti, tres homines vocamus (inquit) omnia, cum dicimus: Ibi sunt omnes homines, secùs verò si duo, tunc enim dicemus: Ibi sunt ambo, vel vterque.

Secundò probat, vniuersum esse perfectum, quia omne totum, & perfectum idem sunt, solum ratione materiæ differunt, quia omne accommodatur quanto discreto, sicut tres vnitates dicimus esse omnes vnitates ternarij, totum verò quanto continuo, vt tantam lineam, esse totam lineam: sed vniuersum est omne, & totum: ergo est perfectum. Tertiò id probat, quia illud est perfectum, quod omnia continet; vniuersum est tale: ergo. Quartò, quia illud est perfectum, quod in se ita est totum, quod tactu alterius corporis non terminatur: sed vniuersum non terminatur tactu alterius corporis, vt probat infra cap. 9. vbi dicit, nihil esse extra eolum, ergo, &cetera.

(3.)

Circa literam.

Solet circa hoc caput dubitari, vtrum vniuersum perfectum sit; hoc enim in hoc c. Aristot. ostendere intendit. In quosuppono primò, vniuersum multis modis sumi. Primò, pro aggregato ex creaturis, & creatore: & hac ratione certum est esse perfectissimum, scilicet perfectione infinita; quia illud est infinitè perfectum, quod in se continet infinitam perfectionem: sed vniuersum vt sic continet infinitam perfectionem; Deum scilicet: ergo.

Alio modo sumitur, prout dicit aggregatum ex omnibus creaturis viuentibus, & non viuentibus. Tercio modo, & ad propositum Arist. sumitur pro aggregato ex corporibus simplicibus, & hoc vtroque modo certum est, non esse infinitè perfectum. Primò, quia omnes creaturæ, quæ in vniuerso sunt, sunt finitæ, & finitæ perfectionis: ergo aggregatio ex illis nequit esse infinitè perfecta. Patet consequentia, quia totum perfectum sumitur à suis partibus. Secundò, quia vniuersum, sic, non includit infinitam Dei perfectionem: ergo vt sic non est infinitè perfectum: quarimus ergo, vtrum sit absolute perfectum vniuersum

sum sic sumptum. Ratio dubij est, quia malum, & imperfectum idem sunt, cum malum sit priuatio perfectionis: sed vniuersum est quoddam malum, ergo imperfectum. Probatur minor, quia malum est ex quocunque defectu, sed in vniuerso sunt quamplurimi effectus defectuosi, ut monstrea, ergo est malum, & imperfectum: tum etiam, quia rationes Aristotelis non sunt efficaces, quia in primis illud principium, quod assumit, scilicet, tria sunt omnia, non esse vndique verum; aliis verum esset dicere, tres digitos esse digitos omnes, & tria alba, omnia alba: quod constat esse falsum. Tertiò, quia illud principium, quod supponit Arist. scilicet trinam dimensionem esse omnem dimensionem, nec ab ipso probatur, nec videtur posse probari: ergo est sine ratione dictum. Quartò, quia inter omnia, quæ in vniuerso sunt imperfectiora, sunt corpora: ergo male, ex eo quod sit corpus habens trinam dimensionem, probat esse perfectum.

Hæc tamen non obstantibus, conclusio Aristotelis, scilicet, quod vniuersum sit perfectum, verisimile est, & propter rationes Aristotelis probari potest, quia tantum sunt tres gradus entis,

scilicet esse, quod cuiuslibet entis conuenit, viuere, quod conuenit viuentibus, intelligere, quod conuenit Deo, & creaturis rationalibus, sed in vniuerso, vt constat, sunt omnes tres gradus entis: ergo vniuersum est perfectum.

Vnde ad priorem rationem dubitandi respondetur, quod licet monstrea, & alij defectus, qui sunt in vniuerso, sint defectus respectu causa particularis, quæ ob suum defectum non potuit perfectum effectum producere, sicut crura propter defectum tibiæ solent causare defectuosam, & mancā deambulationem, non tamen sunt defectus respectu totius vniuersi, respectu cuius potius est perfectio, habere varietatem, & diuersitatem rerum, qualiter etiam corruptio, quæ est in corporibus vniuersi, non est illius defectus: tum etiam, quia corruptio necessaria est ad generationem, media qua corpora in sua specie renouantur, & successione perpetua sunt.

Ad secundam optimè respondet Villalpandus, principium illud ab Arist. traditum, scilicet tria sunt omnia, solum adducit vt topycum, & probabile, quod in aliquibus tenet, sicut qui diceret, hominem esse

esse album: tenet autem in exemplo Arist. de dimensione corporis, ubi trina dimensio est omnis dimensio. Ratio autem, quare tantum sit triplex dimensio, ea est, quia qualibet dimensio habet duas differentias positionis: sed tantum sunt sex differentiarum positionis: ergo tantum est triplex dimensio: non probauit autem Arist. hoc principium in hoc cap. quia à mathematicis euidenter ostenditur, ut à Ptholomeo lib. de dimensionibus, ut citat Simplicius super hoc cap. & per hoc patet ad tertiā rationē solutio.

Ad quartam respondetur, Arist. in hoc c. solum voluisse ostendere, vniuersum esse perfectum, præsertim in ratione corporis: hūc enim tēdunt omnes rationes ab ipso allatæ: hoc autem benè probat, ex eo quod sit corpus habens trinam dimensionem quia quamuis in vniuerso entia corporalia sint minoris perfectionis alijs: sunt tamen perfecta in ratione corporis. Quod sufficit ad intentū Arist.

Sed adhūc est dubium, vtrum vniuersum secundo, & tertio modo sumptum possit magis perfici. Respondetur, quod optimè potest amplius perfici intensiue, & extensiue: intensiue quidem, quia potest Deus alias species sua natura

perfectiores in vniuerso creare, cū qualibet data specie possit Deus aliā, & aliā perfectiorē facere. Similiter extensiue, quantum ad extensionem creaturarū, quia tā in indiuiduo, quam in specie posset Deus alias creaturas de nouo facere.

Addo tamen, ut latius dixi 3° Physicor. hoc vniuersum, superpositis corporibus, quæ de facto habet, non potuisse perfectiori ordine condi, ut docuit optime D. Thom. 1. p. q. 5. art. 6. quia cū sublunaria corpora à cœlestibus pendeant in sua conseruatione, oportuit necessariō sub illis collocari ad recipiendum eorum influxum, & elementa grauiora necessariō decuit esse subleuioribus.

Et si secundo querat, versū omnes gradus entium, qui sunt in vniuerso, sint de essentiali perfectione illius? Respondetur, quod viuere solum pertinet ad perfectionem accidentale; quāuis enim nullum esset viuens, adhūc esset vniuersum perfectum, quantum ad perfectionem essentialē, quia haberet corpora simplicia, vni primæ causæ subordinata, reliqui autem gradus, scilicet, esse, & intelligere, suat de perfectione essentiali vniuersi. De gradu essendi patet, quia alias nihil esset in vniuerso. De intelligere verō

probatur, quia vniuersum non potest esse, nisi sit vna prima causa omnia disponens, & gubernans: gubernare autem, & dirigere, sunt opera intelligentis: ergo essentialiter requiritur gradus, qui est intelligere.

Et si inquiras tertio, vtrum vniuersu, prout inuoluit Deu, & creaturas, sit perfectius Deo solo, eo quod inuoluit aliquid aliud præter Deum. Respondetur, non esse perfectius intensiue, quia omnes perfectiones creaturarum sunt in Deo eminenter, quodammodo extensiue potest dici perfectius, id est, sunt plura entia perfecta, absolute tamen non est perfectius.

Sed contra hæc omnia obijciens, vniuersum esse quoddam ens per accidens, cum dicat aggregationem plurium corporum totalium, & plurium substantiarum, ex quibus non potest fieri vnum per se, ex quo vterius videtur sequi, de vniuerso non posse esse aliquam scientiam, cum sit ens per accidens. Respondetur, quod vt bene notauit Arist., ea quæ sunt in vno genere, possunt esse vnum in alio: vt ex pluribus lineis, quæ sunt plura in genere quantitatæ continuæ, sit vnum in genere quantitatæ discretæ, scilicet vnus numerus; sic etiã

ex pluribus corporibus, quæ sunt plura in genere substantiæ, sit vnum per se in situ, & ordine partium, in quantum omnes partes vniuersi retinent inter se situm, & ordinem sibi à natura præfixum: sicut etiam ex pluribus hominibus sit vnus exercitus, secundum quod suum debitum ordinem, & subordinationem retinent.

Caput. II.

Postquam Aristot. cap. præcedenti vniuersum esse perfectum ostēdit, agit iam de partibus huius vniuersi, & in hoc cap. intendit probare, præter quatuor corpora simplicia, quæ sunt elementa, dandum esse aliud quintum corpus simplex, distinctum à quatuor elementis. Duo agit, primò supponit aliqua: deinde secundò ex illis probat suum intentum.

Prima ergo suppositio est, quod omnia corpora naturalia, magnitudinesve, sunt per se loco mobilia. Probat hanc suppositionem, quia omnia corpora naturalia, & magnitudines habent naturam: sed natura est principium motus, & quietis, ergo omnia illa sunt per se loco mobilia. Secundò supponit, triplicem esse motum, scilicet

rectum, circularē, & ex his mixtum, scilicet gyratiuum: hoc autem probat ex eo, quod triplex est linea, quæ est spatium, per quod potest fieri motus, scilicet, recta, circularis, & ex his mixta, scilicet gyratiua; motum autem rectum subdividit in motum sursum, & deorsum, & definit utrūque, dicens, motum sursum esse à medio, deorsum verò ad medium. Tertio supponit, quod sicut sunt quædam corpora simplicia, scilicet ignis, & terra, & quædam mixta, scilicet ea, quæ ex his componuntur, ita motus, alius est simplex, qui tribuitur corpori simplici, & mixtus, qui tribuitur corpori mixto. Quarto supponit, quod quando vnus motus conuenit alicui corpori præter naturam, vel violentè, idem motus debet esse alteri corpori naturalis. Quinto supponit, quod vni non plura, sed vnum contrariatur.

His suppositis, sic probat suum intentum Arist. quia motus circularis est violentus, aut præter naturam elementis, ut patet de igne, qui præter naturam mouetur ad raptum orbis lunaris: ergo dandum est aliud quoniam corpus simplex, cui talis motus sit naturalis. Secundo, quia cuilibet corpori simplici debet correspondere suus

motus simplex; sed motus circularis non conuenit secundum naturam elementis: ergo alteri corpori. Quod non elementis, patet, quia quodlibet elementum habet suum motum simplicem. Præterea, quia vni multa contrariatur, quia motui deorsum naturali terre contrariatur motus sursum: ergo si etiam contrariatur illi motus circularis, quia esset naturalis igni, v. g. iam vni multa contrarietur contra quintam suppositionem.

Ad tertiam rationem supponit, motum circularem esse perfectiorem omnibus alijs. Quod probat, quia motus diuersificatur per lineas, in quibus fiunt, qualiter rectus differt à circulari, quia sit per lineam rectam, non verò circularem, sed linea circularis, per quam fit motus circularis, est perfectior linea recta, quia lineæ circulari non potest fieri additio, sicut lineæ rectæ: ergo.

Secundo supponit motum circularem, cum perfectior sit alijs motibus, esse etiam priorē, quia perfectiora, licet non ordine naturæ, sunt priora imperfectioribus ratione perfectionis. Ex quibus sic patet. Motus circularis est prior omnibus alijs motibus, ergo supponit subiectum prius subiecto aliorum motuum rectorum: ergo non potest subiecti

7
 iectari in illis secundum natu-
 ram: ergo dandum est corpus
 aliud prius, cui conueniat hu-
 iusmodi motus. Et hæc de litera.

Dubia circa literam.

Primum dubium se se offert,
 quare Aristoteles demon-
 straret cælum esse, quia om-
 nis scientia supponit de suo ob-
 iecto, an sit, & quid sit, ut docet
 Aristoteles primo Poster. cap.
 1. ergo male in hoc capite pro-
 bat illud esse, & in capite ter-
 tio sequenti agit de quid esse
 illius. Respondetur tamen, cæ-
 lum non esse obiectum horum
 librorum, sed partem subiecti-
 uam illius, scilicet entis mobi-
 lis in communi: de partibus au-
 tem bene potest demonstrari,
 an sint, & quid sint, ut docet
 Arist. 1. Posterior. cap. 23. sicut
 scientia de homine demonstrat,
 ipsum constare corpore, & anima.

Circa primam suppositionem,
 qua Arist. docet, omnia corpo-
 ra naturalia, magnitudinesve
 esse per se loco mobilia, est du-
 bium, quid intelligat per corpo-
 ra naturalia, & quid per magni-
 tudinem. Quidam enim dicunt,
 per corpora naturalia intelli-
 gere elementa, per magnitudi-
 nes cælos, quia sunt magna cor-
 pora huius vniuersi: hæc tamē
 expositio non placet, quia Arist.

in hoc capite intendit demon-
 strare esse cælum: ergo in pri-
 ma suppositione non potest sup-
 ponere, esse cælum mobile,
 cum hic supponat esse cæ-
 lum.

Alij dicunt, per corpora nat-
 uralia intelligere elementa, &
 cælum, per magnitudines verò
 dimensiones, ut lineam, vel su-
 perficiem. Quæ expositio pla-
 cet D. Thomæ hic lectione 3.
 ut tamen vera sit, aduertendum
 est, dupliciter posse dici, mag-
 nitudines per se esse loco mo-
 biles; vno modo, ita ut particu-
 la, per se, appellet supra mobi-
 les, & sit sensus, magnitudines
 esse rationes sui, & per se ipsas
 mobiles, & in hoc sensu & fal-
 sa expositio, cum accidentia,
 ut sunt dimensiones, mouean-
 tur per accidens ratione subie-
 cti alio modo, ita ut particula,
 per se, appellet supra verbum
 sunt, ita ut sit sensus, per se sunt
 loco mobiles absolute: prout
 abstrahit ab esse mobiles per
 se, vel per accidens, & sic verū
 est, illas esse per se loco mobi-
 les absolute, & sic debet intel-
 ligi D. Thomas, per quod pro-
 bat male Villalp. hic q. 1. hanc
 expositionem ut falsam reij-
 cere.

Tandē tertia expositio esse
 potest, quod nomine magnitu-
 dinis non intelligat aliud, quam
 per

per corpora naturalia, ita quod sint synonyma: qui modus dicendi frequens est in Aristotele. quod 2. Physic. definiens naturam, dixit esse principium motus, & quietis eius, in quo est primum, & per se, & non secundum accidens: constat autem idem esse per se, quod non secundum accidens, sed adhuc videtur esse falsa prima suppositio sic intellecta. Primum, quia cælum empyreum, quod dicitur beatorum sedes, est corpus quoddam naturale, & tamen non est loco mobile ferè secundum omnes Theologos, ut testatur D. Th. 1. part. quæst. 66. art. 3. Secundum, quia terra est ens naturale secundum se totum, non tamen est secundum se tota loco mobilis, nisi solum secundum partes. Tertium, quia ratio Aristotele quid probat, videtur esse à superiori ad inferius, quia hoc probat ex eo quod habet naturam: natura autem non solum est principium motus localis, sed aliorum motuum.

Sed nihilominus suppositio Aristotelis est vera. Procius intelligentia aduertendum est, quædam corpora naturalia, quæ sunt elementa, moueri ad acquirendam propriam perfectionem, quia constituta in determinato situ vniuersi, alia vero moueri ad communican-

dum alijs suam influentiam, media quæ conseruantur.

Præterea aduertendum est, quædam esse corpora per se loco mobilia à principio intrinseco, ut sunt viuientia, quædam vero à principio passiuo, ut cælum, quod licet actiue moueatur ab intelligentia, à principio tamen intrinseco, solum mouetur passiuè.

Tertio aduertendum est, id debere intelligi de motu secundum se totum, vel secundum partes solum, qualiter animalia quædam, quæ conchilia appellantur, sunt per se loco mobilia solum secundum partes, quia cum augeantur, secundum partes auctas localiter mouentur.

Vnde ad primam rationem dubij respondetur, Aristotelem non cognouisse illud cælum, sed illud à Theologis assignatur, ipse autem loquitur de corporibus ab ipso cognitis.

Et si dicas: Illud est ens naturale: ergo habet principium motus, respondetur, quod de ratione nature solum est, quod sit principium motus, vel quietis, ut in cælo empyreo, quoniam cum hæc natura habeat uniformiter in se, ut docet D. Thomas, 1. part. quæst. 66. art. 3.

Ad se-

Ad secundum respondetur, *nam* non solum esse mobile secundum partes, quod de facto contingit, sed secundum se totam, nam si tota à centro mundi abstraheretur, ad idem centrum naturaliter tenderet, quia ibi est situs suæ naturalis cōseruationis.

Ad tertium respondetur, quod illa forma argumentandi est bona ratione materiæ, quia quavis natura non solum sit principium motus localis, sed aliorum, tamen quia ubique reperiuntur alij motus, etiam reperitur localis: bene valet ratione materiæ, quia si corpus aliquod habet naturam, necessarium est loco mobile, qualiter etiam Arist. 2. de anima probat, in animalibus semper reperiri sensum tactus, ex eo quod reperitur sensus. Quæ probatio optima est ratione materiæ, quia in nullo est sensus, ubi non sit tactus.

Circa secundam suppositionem, quæ dixit Arist. triplicem esse motum, scilicet rectum, circumferentialem, & ex his mixtum, est dubium. Primum, quia Arist. probat motum circumferentialem, & rectum differre essentialiter, ex eo quod fiant per diuersas lineas, scilicet circumferentialem, & rectam: constat autem, lineam circumferentialem, & rectam non differre spe-

cie, ergo non bene id probatur. Imò ex hoc sequitur, motum sursum, & deorsum non differre specie, quia fiunt per eandem lineam. Respondetur, quod licet linea recta, & circularis non differant in ratione lineæ, differunt tamen in ratione habitudinis; quia diuersam habitudinem dicit linea recta ad sua extrema, ab ea, quam dicit linea circularis. Similiter, quauis motus sursum, & deorsum fiat per eandem lineam, est tamen diuersa habitudo, in quantum motus sursum habet pro termino ad quem partem superiorem, deorsum verò inferiorem.

Obijcies, quia Arist. in hac probatione non probat differentiam motuum ex termino ad quem, à quo sumitur distinctio, sed ex lineis: ergo bene id probat. Respondetur, quod ex diuersa habitudine lineæ sequitur, bene ipsos motus habere diuersum terminum ad quem, & ideo in idem coincidit.

Circa definitiones, quas Arist. adducit de motu recto, & circulari, est dubium. Primum, quia non videtur recte definitus motus circularis, quod sit circa medium mundi, quia motus rotæ non est circa medium mundi. Respondetur Arist. loqui de motu corporum simplicium, qualis non est rota, quia motus

motus epicyclorum sunt circulares, non tamen circa medium, & sunt motus corporis simplicis, scilicet cœli, sunt autem epicycli circuli quidam, quos quidem mathematici imaginantur intra grossitiem orbis cœlestis. Respondetur in primis, non satis esse certum apud mathematicos tales esse epicyclos, & quantum sint, tempore Aristot. nō erāt cogniti, sed postea Ptholomæus illos excogitauit. Nec placet solutio Villalpandi, scilicet, quod huiusmodi motus facti in epicyclis sint circa mediū suū, licet nō circa mundi: quia cōtra est. Nā potest quā Arist. dixit, motū sursū esse à medio, & deorsū ad mediū, de finitū circularem, quod sit circa medium: ergo eodem modo loquitur de medio in his ultimis verbis, & in prioribus; sed in illis loquitur de medio mundi: ergo & in his posterioribus.

Tandem circa diuisionem aduerte, motum diuidi in rectum, & circularem diuisione generis in species subalternas, non in finis, quia motus rectus subdividitur in sursum, & deorsum, circularis verò in motum ab Orienti in Occidens, & ab Occidenti in Oriens, qui quāvis fiant per eandem lineam, habent tamen diuersam habi-

tudinem, sicut motus sursum, & deorsum.

Sed si dicas, motus mixtus est, qui cōponitur ex alijs motibus, sed motus cœli componitur ex tardo, & veloci; qui iuxta polos est tardus, iuxta æquinoctium velox: ergo non est motus simplex. Respondetur vocari ab Aristotele simplicem, quia non componitur ex motibus specie differentibus, ut circulari, & recto. Ratio autē, quare ille motus sit simplex, est, quia tarditas, & velocitas, solum sunt modi vnius, & eiusdem motus simplicis, qualis est motus deorsum terræ, qui simplex est, & velocior est in fine, quā in principio.

Et si quæras, quare Aristot. definiuit tam motum rectum, quā circularem penes ordinem ad medium mundi. Respondetur, rationem esse, quia omnis motus dicit ordinem ad aliquod quiescens; & sic omnes motus corporum simplicium dicunt ordinem ad centrum mundi.

Est etiam dubium circa id quod docet Arist. quia vni vnum, & non multa contrariantur; quia contra est, quia liberalitas contrariatur prodigalitati, & auaritia, & similiter coloribus medijs contrariantur extremi colores, ut viridi contrariatur

riatur album, & nigrum. Respondetur, quod vt extremum medio bene possunt vni plura contrariari, vt in exemplis adhibitis, non tamen vt extremū extremo, qualiter album solū contrariatur nigro.

Sed contra, quia laeti contrariantur amarum, & nigrum, etiam vt extremum extremo. Respondetur, non esse secundum eandem rationem; sed laeti, in quantum album est, contrariatur nigrum: in quantum verò dulce est, contrariatur amarum.

Vltimò dubium est circa id, quod in calce capitis docet Aristoteles, quod nullum violentum est perpetuum; quia contra est, quod media regio aeris semper est frigida propter antiparistasim, & ignis semper mouetur circulariter. Similiter terra, quæ naturâ suâ postulat esse sub aqua, per plures partes est discooperata. Respondetur, quod terram esse discooperatam alicubi, & ignem circulariter moveri, non esse simpliciter violentum, sed aliquo modo à natura vniuersali: in terra quidem propter viucentium cōstitutionem, in igne verò, eo quod rapitur a motu naturali orbis lunaris. Similiter mediam aeris regionem esse frigidam, aliquomodo esse a natura vni-

uersali propter bonum viucentis, vt ibi pluuiæ, & aliæ meteorologicæ impressiones ad vniuersi bonum pertinentes fiant.

Tandem hoc loco aduertendum est, id, quod 4. physicorū adnotauī, scilicet re vera mentem Aristotelis esse, motum circularem specie differre ab alijs, quia ex diuersitate specifica illius motus ab alijs, probat dandum esse quantum corpus simplex diuersum specie ab elementis, quæ mouentur motu recto.

Disputatio prima huius libri, de motu corporis simplicis.

CUm Arist. hoc loco ex diuersitate motuum simplicium prober, dandum esse aliud corpus simplex præter quatuor elementa, oportet, breuiter de natura motus simplicis agere.

Questio prima. Verum motus simplex debeat tribui corpori simplici, & mixtus mixto?

Mouetur hæc questio circa verba illa Arist. quod motus

motus simplex debet tribui corpori simplici, & mixtus mixto. Pro huius autem intelligentia advertendum est primò, corpus simplex vocari ab Aristot. illud, quod ex elementis non componitur, licet componatur ex materia, & forma, ut ignis, & terra, corpus verò mixtum illud est, quod ex pluribus elementis componitur.

Secundò notandum est, motum mixtum multis modis sumi, & motus simplex totidem sumitur, cum per contrapositionem ad mixtum dicatur. Primò aliquis dicitur mixtus, quia componitur ex recto, & circulari, qualis est motus gyrationis: simplex autem huic oppositus erit motus non gyrationis, sicut rectus, vel circularis: & certum est, Aristotel. non loqui de motu mixto, qualis est motus gyrationis, oppositus simplici, quia corpus mixtum naturaliter potest moveri motu non gyrationis, sed perfectè recto, ut patet de magna mole ferri descendente à loco sursum ad locum deorsum, quæ à ventis non potest agitari, ut faciat motum gyrationis, qualiter agitur papyrus propter sui parvam gravitatem.

Secundò modo dicitur mixtus motus, quia componitur ex tardo, & veloci: simplex autem

huic oppositus erit motus uniformis in velocitate. Et certum est, Arist. non loqui in illa suppositione de motu mixto, vel simplici, hac ratione, quia corpus simplex movetur motu mixto, hoc modo, ut patet de motu celorum, qui versus polos tardior est, quam versus æquinoctium, & motus naturalis terre velocior est in fine, quam in principio. Tertiò dicitur motus mixtus, qui componitur ex pluribus motibus: ut motus progressivus animalis, motus verò simplex dicitur, qui non componitur ex pluribus motibus; & neque Arist. loquitur de hoc motu simplici, vel mixto, quia mixtum, ut lapis cum deorsum fertur, movetur motu simplici. Quare motus simplex propriè sumitur pro illo, qui est à principio simplici, & per spatium simplex, ita quod deficiente aliquo istorum, non sit propriè motus simplex, quia motus localis, & dicitur ordinem ad principium efficiens, & ad spatium, per quod fit.

His suppositis, patet Arist. suppositione verissimam esse, scilicet quod simplex movetur motu simplici, & mixtus mixto. Primò patet, quia motus corporum simplicium sunt à principio simplici, scilicet à natura, & subtili.

et de loco ventis de luminibus de aqua calientes

substantia propria simplici, id est, non mixta, licet illa sit principium actiuum, vel passiuum, & per spatium simplex, scilicet per lineam rectam, vel circularem: ergo sunt motus simplices, hoc tamen intellige, si relinquatur propriæ naturæ, quia per accidens potest contingere, quod corpus simplex moueatur motu mixto, scilicet non per lineam simplicem, ut quando particula terræ ad centrum veniens, in gyrum agitur: hoc autem est per accidens, quia relata propriæ naturæ descenderet per lineam rectam, & breuissimam, quia natura in his, quæ potest, semper facit melius.

Secundum verò, quod inquirat quæstio, scilicet, quod corpus mixtum non possit moueri motu simplici, etiã patet, quia talis motus non potest esse à principio simplici, est enim à propria natura, siue actiue, siue passiue hoc sit; quæ non est simplex, sed mixta: ergo motus simplex necessario debet tribui corpori simplici, & mixtus mixto.

Sed dices: Quodlibet mixtum solum mouetur ab elemento prædominante, sed illud est simplex: ergo mouetur à principio simplici: ergo cum rursus moueatur per spatium simplex,

mixtum tunc poterit moueri motu simplici. Respondetur, quod licet principaliter dicatur moueri ab elemento prædominante, quia mouetur ad locum illius, adhuc tamen mouetur à propria natura, quæ mixta est, elementa in se virtualiter continens.

Sed quæres, utrum motus simplex, & mixtus, distinguantur specie. Et primò certum est, motum mixtum ex tarditate, & velocitate, non distinguí specie à motu simplici illi opposito, scilicet à motu vniiformi in velocitate, vel tarditate. Cuius ratio est, quia velocitas, & tarditas sunt quidam modi accidentales motus, sicut esse remissum, vel intensum in qualitatibus: differentia autem specificâ accidentalis non potest sumi ex accidenti.

Similiter certum est secundò, motum mixtum, scilicet, gyratiuum, specie distinguí à motu simplici illi opposito, scilicet à motu facto per spatium simplex, ut per lineam rectam, & circularem, ut clare docuit Arist. in hoc capite.

Solum est difficultas de motu mixto, & simplici ratione principij, scilicet quia proueniat à principio simplici, vel à principio mixto. Et respondetur, quod non, ut patet de motu
fursum

furfum ignis, & lapidis deorfum. Probatur, quia motus specificatur ex termino ad quem formaliter sumpto, hoc est, vt ordinem dicit ad terminum à quo: sed in vtroque illo motu est idem terminus à quo, & ad quem: ergo sunt eiusdem speciei; per eandemque rationem patet, motum esse violentum, vel naturalem, non esse differentiam essentialem, & specificam, sed solum accidentalem, quia eiusdem est speciei motus fursum naturalis ignis, & motus fursum terræ violentus. Secundò, quia si ex eo quòd sit violentus, vel naturalis motus, sumitur aliqua diuersitas specificæ motus, sequitur, calorem aquæ, & ignis differre specie. Patet, quia alteri est naturalis, alteri verò violentus.

Quest. II. Vtrum corpus simplex tantum moueatur vnico motu simplici?

Ratio dubitandi est primò, quia aer mouetur motu naturali simplici à terra vsque ad suum locum, & à concavo Lunæ vsque ad suum locum, sed hic non vnicus, sed duplex simplex motus est, quia vnus est fursum, alter verò deorfum: ergo corpus simplex

non tantum mouetur vnico motu simplici.

Secundò, quia idem corpus simplex potest habere duplicem motum naturalem alterationis, vt si calor, & humiditas aeris intenduntur, vsque ad gradum naturalem aeris: ergo etiam poterit idem corpus simplex moueri duplici motu locali simplici.

Tertiò, quia motus rectus simplex, vt Arist. docuit, tantum est duplex, scilicet fursum, & deorfum: sunt autem quatuor corpora simplicia elementalia: ergo non cuilibet corpori simplici debetur suus motus simplex.

Quartò, quia non cuilibet corpori mixto debetur suus motus mixtus distinctus ab alio, quia lapis, & ferrum eodem motu deorfum mouentur ad locum deorfum: ergo neque cuilibet corpori simplici.

His tamen non obstantibus, dicendum est, vnicum corpus simplex tantum moueri vnico motu simplici; ita aperte tenet Arist. in hoc capite. Et certum est, debere intelligi de motu naturali solum, non præternaturali, vel violento, quia si ignis mouetur duplici motu simplici, altero naturali fursum, altero præter naturam circulariter ad raptum orbis lunaris. Sic autem intellectus suppositio

B Arist.

Arist. verissima est, quia quodlibet corpus simplex tantum habet unicam naturalem inclinationem ad unicum determinatum locum: ergo tantum mouetur unico naturali motu. Secundo, quia in quolibet corpore simplici tantum est unica qualitas motiua naturalis: ergo tantum est unicus motus naturalis.

Sed dices: Etiam in viuente bus est unica qualitas motiua, scilicet vna potentia loco motiua, & tamen mouentur diuerso genere motuum versus hanc, vel illam partem. Respondetur esse diuersam rationem, quia viuentia operantur media imaginatione, à qua possunt trahi modò ad hunc locum, postea verò ad alium: at corpora simplicia mouentur instinctu naturæ: & sic, cum illorum natura sit determinata ad vnum, naturaliter solum unico motu mouentur.

Sed dices, qualitates secundæ, vt grauitas, & leuitas oriuntur ex primis qualitatibus; sed in corporibus simplicibus sunt plures primæ qualitates: ergo & possunt esse plures qualitates motiue naturales, atque adeò plures motus naturales. Respondetur, qualitates motiuas secundas non oriri ex unica dumtaxat prima qualitate, sed solum oriri ex mixtione

primarum qualitatum, tamquam à causa dispositiua, ita quòd talis qualitas secunda postulet ad suum esse talem, vel talem dispositionem in subiecto, secundum commixtionem primarum qualitatum, non secus quam lumen supponit ad sui introductionem in subiecto, diaphanitatem, sicut quandam materialem dispositionem, quauis autem in elemento sint plures primæ qualitates, solum tamè est unica cõmixtio illarum, à qua per se, & immediate oritur vna qualitas motiua.

Ad rationes dubitandi respondetur. Ad primam, quòd motus, quo aer mouetur à terra vsque ad suum locum, & ab igne, vsque ad eundem locum, possunt considerari dupliciter, vno modo in esse motus, & sic, vt benè probat argumentum, est duplex motus simplex, quia est duplex terminus ad què formàliter sumptus, hoc est, prout dicit ordinè ad duplicem terminum à quo. Alio modo possunt considerari in esse motus naturalis, & sic tantum est vnus motus. Cuius ratio est, quia motus, vt naturalis, specificatur ex termino vt naturalis est: vnde quia vterque motus tendit ad locum aeris sub eadem ratione naturalis, solum est vnus motus in ratione naturalis.

Sed obijciēs: Motus si specificatur penes terminum ad quē, ut dicitur ordinem ad terminum à quo; sed est duplex terminus à quo; ergo est duplex motus. Respondetur, quod terminus à quo correspondens motui, in quantum naturalis est, solum est locus, à quo fit motus, secundum quod violentus est, qua ratione est in composibilibus cum termino ad quem, scilicet locus, ut naturalis est, & sic, quantum termini à quo in illis duobus motibus sint diversi in esse loci, non tamen in esse violenti, qua ratione sunt termini à quo illius motus, ut naturalis est, & ita solum est unus motus in ratione naturalis.

Sed obijciēs secundū: Ergo iam ille duo motus contrarij sursum, & deorsum naturales sunt eidem corpori simpliciter. Respondetur, quod motus contrarij ad loca contraria non possunt esse naturales eidem corpori, quia ille motus est naturalis, qui est ad locum naturalem; non possunt autem duo loca contraria esse naturalia eidem corpori, tamen motus contrarij ad eundem locum bene possunt esse naturales eidem corpori, quia licet contrarij sint, tendunt ad naturalem locum, preterea quod in esse naturali non sunt contrarij, quia non

sunt duo, ut probavi, contrarietas autem supponit distinctionem, & dualitatem.

Ad secundam rationem respondetur, esse disparatem rationem de motu alterationis, & de motu locali, quia non repugnat, elementum habere duas qualitates naturales, & ita non repugnat, quod simul moveatur secundum utramque qualitatē usque ad gradū sibi conaturalem, repugnat tamē habere duo loca diversa naturalia, & sic repugnat, habere duplicem motum naturalem ad diversa loca.

Ad tertiā respondetur, verū esse, in ratione motus recti solum esse duas species motus, scilicet sursum, & deorsum, tamē in ratione naturali sunt quatuor motus naturales, sicut sunt quatuor loca naturalia, ita quod motus aque à cētro ad suū locū, & motus aeris à cētro ad suū locū sunt diversi motus in esse naturalis motus. Ratio est, quia motus specificatur ex termino ad quē ultimato; in esse autē naturalis, ultimatus locus aque est situs ipsius, & ultimus aeris est situs ipsius aeris, & ita in ratione naturalis illi motus differunt specie, non tamē in ratione motus in se, quia ut sic, solum est respectu illorum unus terminus ultimatus, scilicet supremum mundi.

Sed dicēs: Ergo motus vī-
tētus ignis à cœlo vsque ad
aquam, & à cœlo vsque ad ae-
rem sunt diuersi in esse violen-
ti, quia sunt diuersa loca violē-
railli. Respondetur, negando
sequellam, quia non sunt ter-
mini vltimati; quia vltimatus
locus violentus respectu ignis
solum est terra; in motibus ve-
rò naturalibus aeris, & aquæ,
sunt duo vltimati termini res-
pectu illorum.

Ad quartum respōdetur, es-
se diuersam rationem de mix-
tis, & simplicibus, quia mixtū
mouetur ab elemento prædo-
minante, & quia in duplici mix-
to specie diuerso est vnicum
elementum prædominans, vt
in lapide, & in ferro, potest du-
plex mixtum specie diuersum
moueri vnico motu; corpora
verò simplicia necessa id po-
stulant diuersa loca, & ita po-
stulant diuersum motum loca-
lem simplicem.

Sed obijcies; Motus recti
possunt esse naturales corpo-
ribus mixtis: ergo etiam motus
circularis poterit esse natura-
lis. Respondetur esse diuersam
rationem, quia mixtum moue-
tur ab elemento prædominan-
te: motus autem circularis cœ-
li nulli elemento est naturalis:
vnde, quia nullum mixtum
componitur ex cœlo, motus

circularis cœli nulli mixtō po-
test esse naturalis, sicut motus
elementorum. Et hæc de hac
quæst. & cap.

Caput III.

Postquàm Arist. superiori
capite egit de quæstione,
an sit corpus cœleste, opti-
ma methodo agit in hoc capite
de quæstione quid sit? Et ita
intentum illius est, ostendere,
cœlum neque esse graue, ne-
que leue; generabile, vel corru-
ptibile; augmentabile, vel alte-
rabile. Duo agit. In prima parte
aliqua vt certa supponit, in se-
cunda verò rationibus, & au-
thoritatibus intentum suum
probat.

Primò ergo supponit, graue
illud esse, quod ad medium fer-
tur; leue, quod fertur à medio.
Supponit secūdò definitiones
grauissimi, & leuissimi, dicēs,
leuissimū illud esse, q̃ super-
eminet omnibus, quæ sursum
feruntur: grauissimum verò,
quod subest omnibus, quæ
deorsū ferūtur. Quibus suppo-
sitis definitionibus, probat, cœ-
lū nō esse graue, vel leue, quia
cœlū nō fertur à medio, neq;
ad medium: ergo neque graue,
neq; leue est. Antecedēs verò
probat,

probat, quia motus à medio est naturalis igni, motus ad mediū est naturalis terræ: ergo non potest esse naturalis cœlo. Cōsequentiam probat ex traditis superiori capite, quia cuilibet corpori simplici debet competere suus motus simplex: ergo non potest moueri motu sursum, vel deorsum, quia vel moueretur secundum naturam; & hoc non, quia hi motus sunt alijs corporibus naturales, vel præter naturam; & hoc non, quia si mouetur, v. g. deorsum præter naturam, ergo contrarius motus est illi naturalis: hoc autem esse nō potest, quia talis motus est alteri corpori naturalis, scilicet igni, ergo.

Probat deinde, cœlum neque esse generabile, neque corruptibile. Primum, quia id est maxime consentaneum perfectioni corporis cœlestis; sed quia hæc ratio solum sumitur à congruitate. Probat deinde alia ratione, quia omnē, quod generatur, vel corrumpitur, habet contrarium, quia generatio incipit à priuatione ad formam, corruptio verò à forma ad priuationem: priuatio verò, & forma contraria sunt, id est, opposita (hoc enim intelligit nomine contrarietatis:) sed cœlum nō habet contrarium: ergo nō est generabile, neque corruptibi-

le. Minorē probat, quia quæ sunt contraria, habent motus contrarios; sed motui cœli nihil est contrarium, vt capite sequenti promittit se ostensurum: ergo. Probat deinde, cœlum non esse augmentabile, quia omne, quod augetur, est generabile, & corruptibile, quia augmentatio supponit generationem alicuius nouæ substantiæ aduenientis, & corruptionem alterius, ex quo facta est de nouo hæc substantia adueniens; sed cœlum neque est generabile, neque corruptibile: ergo nec est augmentabile. Quod vero non sit alterabile, probat, quia omne quod alteratur, augetur, vt patet inductione; sed cœlum non augetur: ergo nec alteratur.

Ex quibus colligit, cœlum perpetuum esse, impassibile, & infensibile, neque augmentum, neque decrementum habens: quod confirmat testimonij: omnes enim (inquit) tam Græci, quàm barbari, Dijs locum sempiternum, & incommutabilem assignant, sicut & ipsi sempiterni sunt. Quod eius traditio confirmat, nunquam enim (inquit) à maioribus accepimus, cœlum aliquando corruptū, vel auctum fuisse.

met. Dubia circa literam.

Circa illa verba Aristot. quibus definiuit, leuissimum illud esse, quod supereminet omnibus, quæ sursum feruntur, notandum est cum D. Thoma hinc lectione 5. intelligi debere inter ea, quæ sursum feruntur, alias ex illis verbis colligi posset, cælum esse leuissimum, quia omnibus, quæ sursum feruntur, supereminet.

Secundò notandum est, Arist. hoc capite, dum ostendit cælum non esse alterabile, nō loqui de alteratione perfectiua, sed corruptiua, quæ solum corporibus corruptibilibus inest, & hoc patet exemplis ab Arist. adhibitis, ponit enim exēplū in sanitate, & languore.

Dubium præterea est circa id quod docet Arist. cælum nō esse augmentabile, quia contrā est, quòd augmentatio sit secundum quantitatem; quantitas autem cæli est eiusdem rationis cum quantitate horum inferiorum, quia habet eandem rationem extensionis; sed quantitas horum inferiorum potest esse maior per additionem. ergo quantitas cæli, atque adeò cælum augeri potest. Respondetur, quòd licet quantitas cæli secundum se augeri possit, quia secundum se est eiusdem

rationis cum nostrā, nō tam ē prout in cælo, qualiter neque prout in cælo diuidi potest, licet secundum se sit diuisibilis.

Vltimò est dubium circa id, quod docet Arist. quòd omne alterabile est augmentabile, quia vel loquitur de alteratione perfectiua, & ita cælum erit augmentabile, quia alteratur alteratione perfectiua, vel corruptiua, & sic elementa sunt alterabilia, non tamen augentur. Respondetur, loqui de alteratione corruptiua, elementa autem, quāuis non propria augmentatione, quæ est peritus sumptionem, augeantur, tamen impropria, scilicet per iuxta positionem augentur.

Disp. II. huius libri. De natura cæli.

De natura cæli plura mathematici tradunt; quæ, vt bene probentur, eorum principijs indigent, & ita hoc loco tantum ea, quæ à Philosophis communiter tradi solent, disputabo.

Quest. I. Vtrum cælum sit graue, vel leue, vel aliam habeat qualitatem?

DVo inquit hæc questio, vtrum est, vtrum cælum sit

fit graue, vel leue: alterum uero, quam habeat qualitatem, de quibus suo ordine dicendum est. Circa primum est ratio dubitandi. Primum ex principijs Arist. quia illud, quod rarefit, & condensatur, est graue, vel leue, secundum Arist. 4. Physicorum: sed cœlum habet quasdam partes ratios alij, alias uero densiores, ut patet de stellis, quæ densiores sunt ipso cœlo, & fatetur idem Arist. 2. cœli, ca. 7. ergo cœlum est graue, vel leue.

Secundò, quia secundum ipsum graue est, quod fertur ad medium; sed planeta aliquando accedunt ad medium, & aliquando recedunt, ut patet de Sole, ergo, &c.

Tertiò, quia quædã ex stellis dicuntur cadentes, sed non ob aliud, nisi quia uersus nos aliquo modo cadunt: ergo.

Quartò, quia si alicui orbi cœlesti adderetur aliquod astrum, non posset intelligentia illud portare, ut Arist. docet. 2. cœli, sed huius non potest esse alia causa, nisi quia astrum habet nouam grauitatem: ergo est cœlum graue.

Et ratione probatur, quia si aliqua pars cœli poneretur in his inferioribus, naturaliter ascenderet ad locum sui totius, quia ibi est suus locus natura-

lis, omne autem naturaliter uertitur ad suum locum naturalem; ergo illa pars habet leuitatem, ratione cuius ascendit ad suum proprium locum, sicut ignis.

Propter hæc argumenta Homerus 1. Odiseæ, quem postea secuti sunt Empedocles, & Anaximander, asseruerunt, cœlum re uera graue esse, dicebant tamen, non ruere in hæc inferiora quia uelociter circumfertur, sicut aqua in uase uelociter in gyrum moto, non cadit, vel quia ab intelligentia detinetur.

Verum tamen hæc sententia à Peripateticis Philosophis, ut fabulosa, & commentitia rejicitur, quauis enim sit possibile corpus aliquod graue per tempus aliquod breue detineri, propter uelocem in gyrum agitationem: tamen quod perpetuò ibi detineatur, est impossibile, nullum enim uolentum est perpetuum. Illud uero, quod docent secundò, scilicet detineri ab intelligentia, refutat Aristoteles quia misera esset intelligentia, quæ tanto tempore uiuere, & impulsu hunc cœlum detineret. Secundò, patet illud esse falsum, quia intelligentia, cum à natura determinata sit ad mouendum cœlum, debet illud mouere

iuxta existentiam suæ naturæ: si ergo ipsum natura sua inclinat deorsum, non potest ab intelligentia detineri.

Sed quod hæc sententia falsa sit, patet euidentibus rationibus, quia vnius corporis simplicis vnicus debet esse motus simplex; sed motus deorsum est naturalis terræ: ergo nequit esse naturalis cælo. Præterea, quia "grauitas, & leuitas sunt qualitates secundæ, quæ oriuntur ex primis; sed in cælo non sunt qualitates primæ, vt statim dicam: ergo nec grauitas, & leuitas. Tertio, quia cælum natura sua influit in hæc inferiora: ergo natura sua postulat esse in loco apto ad influendum: talis autem locus est pars suprema, vt inde virtus eius in hæc inferiora descendat: ergo repugnat habere grauitatem. Itaque illud, quod ex Homero traditur de Atlante illo, qui humeris suis orbem sustinebat, vt fabulam poeticam docet Arist. accipiendum esse.

Et si dicas: Sequitur ergo, quod si quis extra vniuersum esset, posset facili negotio huc, & illuc manu ducere. Respondent quidam, negando consequentiam, quia sicut quauis terra non grauitet in proprio loco, vt dicemus libro quarto, non sequitur, quod possit faci-

li impulsu a suo loco dimoueri, ita non sequitur in vniuerso. Hæc tamen ratio non placet, est enim longè diuersa ratio, quia terra, quauis in proprio loco non grauitet, eo tamē ipso, quod ab eo loco dimouetur, iam incipit grauitare: vnde, quia grauitat, non sufficit quilibet impulsus ad dimouendū illam a proprio loco, tamen, quantumuis cælum dimouetur à proprio loco, non grauitaret: vnde exemplum non est ad propositum. Quare respondetur, quod quauis cælum nō grauitet, nec leuitet, non tamē poterit huc, & illuc moueri, quia inter agens, & patiens requiritur determinata proportio, sicut quauis aer in productione luminis non resistat, nō quodlibet luminosum potest totum aerem illuminare; sic etiam, quauis cælum ad illum motum non resistat per grauitatem, non tamen posset moueri à quolibet impellente, propter magnam disproportionē inter mouens, & motum.

Vnde ad primum ex Aristotel. sumptū respondetur, quod duplex est raritas, vel densitas, alia quidem, quæ confurgit ex commixtione quatuor primarum qualitatum; & hæc repugnat cælo, sicut repugnat ipsæ primæ qualitates, de quibus loquitur

tur Arist. cum 4. Phylcorum dixit illud, quod rarefit, & condensatur, esse graue, vel leue: alia verò est raritas, vel densitas, quæ confurgit ex maiori, vel minori multitudine, & quasi conglutinatione partium, & hæc reperitur in cælo; fateor tamen, veramque raritatem esse eiusdem speciei, quia vtrobiq; formaliter consistit in illa dilatione partium, & ita dicit partium positionem, vt docuit Arist. cap. de qualitate.

Ad secundum, quod non quicunque accessus ad centrū est motus grauis, sed accessus ad illum, tanquā ad suum locum naturalem, & per lineam rectā: qua ratione planeta non accedunt ad centrum, scilicet vt ibi naturaliter quiescant, neque per lineam rectam, sed per circumferentiam.

Ad tertium respondetur, stellas illas, quas communiter cadentes vocant, non esse stellas propriè dictas, illas scilicet, quæ cælo affixæ sunt, sed esse quasdam exhalationes, quæ cum concremantur, cadere videntur ad modum cuiusdam stellæ cadentis.

Ad quartum respondetur, verum esse, quod si alieni orbi ecclesti aliquod astrum adderetur, non posset intelligentia illud portare, non quidem quia

grauitetur, sed quia inter agens, & passum est determinata portio, quæ respectu intelligentiæ finitur in quantitate sui orbis, & ita qualibet superaddita quantitate, etiam si non grauitetur, iam fit excessus in proportionem, atque adeo impeditur actio, sicut dixi de aeris illuminatione, ideo enim luminosum, vt quatuor, non potest extensiuè illuminare totum aerē, quanuis aer ad talem illuminationem non resistat, quia requirit determinatam quantitatem, & sphaeram, vltra quam etiam si non sit resistentia, nequit contingere actio.

Vltimum argumentum eam petit difficultatem, vtrum si aliqua pars cæli à cælo abstraheretur, & poneretur in his inferioribus, naturaliter quiesceret, vel naturaliter moueretur. Et in primis certum est, hanc difficultatem non soluere, qui dicant, quod casus est impossibilis, & ita ex illo aliud impossibile sequitur, scilicet, quod talis pars moueatur ad locum sui totius, motu sursum, & non moueatur, quia non est leuis. Hic, inquam, modus non sufficit, quia quanuis sit impossibile casus per naturam, maxime tamen deseruit ad inquirendam naturam cæli, sicut quoniam sit impossibile, terra abstrahi a suo

Tuo centro, tamen quia si ab-
solutè heretur, moueretur natu-
raliter ad illud, optimè colligi-
mus, illam esse grauem, cuius
generis quæstiones plures sunt
apud Philosophos, vt si dare-
tur vacuum, vtrum per illud
moueretur corpus in instanti,
& vtrum cessante motu cæli
cessarent generationes, & cor-
ruptiones, quanuis neutrum sit
per naturam possibile.

Quare ex his, qui dicunt res
pondent, quidam dicunt, par-
tem illam naturaliter moueri
fursum, quia quanuis cælum
non sit formaliter leue, est ta-
men eminenter, ratione cuius
posset fursum moueri, & vide-
tur posse probari hæc opinio,
quia illa pars cæli naturaliter
petit vnionem cum suo toto,
quia est pars quædam natura-
lis illius, sed non potest reuni-
ri cum suo toto, nisi medio mo-
tu fursum, quo ascendit ad suū
locum: ergo naturaliter moue-
retur fursum.

Secundo, quia qualibet res
naturaliter inclinatur ad suū pro-
prium locum; sed proprius lo-
cus illius est locus superior om-
nis elementis: ergo naturali-
ter moueretur fursum ad partē
superiorem vniuersi.

Hic tamen modus dicendi
non placet, quia cælum non
minus continet eminenter leui

tatem, sed etiam grauitatem;
sicut enim concurret ad produ-
ctionem corporum leuium, &
ita dicitur eminenter contine-
ret corpora leuia, ita etiam co-
currit ad productionem corpo-
rum grauium: ergo ex hac par-
te non magis moueretur illa
pars cæli fursum, quam deor-
sum. Secundo, quia quanuis
cælum eminenter contineat
leuitatem, non potest per il-
lam continentiam virtutalem al-
iquid in se ipso producere, sed
in alio, sicut non potest cælū
per calorem, quem in se emi-
nenter continet, se ipsum cale-
facere, sed aliam externam ma-
teriam, & ita dicitur eminenter
continere leuitatem, quia po-
test illam in alio producere.

Quare ad vtramque rationē
factam pro hac sententia res-
pondetur, quod ex eo quod il-
la pars naturaliter optet vnio-
nem cum suo toto, & esse in
suo loco naturali, solum sequi-
tur, quod motus ad suum to-
tum, vel ad suum locum natu-
ralem, sit naturalis ex parte ter-
mini, non verò absolute, quia
non est aliquid agens natura-
le, quod moueat partem illam
tali motu, sicut quanuis anima
a corpore separata naturaliter
petat vnionem cum suo toto,
nihilominus resurrectio, per
quam reunitur corpori, non
est

est absolute naturalis actio, quia quauis ex parte termini sit naturalis, quia unio illa animæ cum corpore naturalis est, non tamen est aliquod agens naturale, reuiniens animam cum corpore, & ita absolute non vocatur actio naturalis.

Sed dices: Quia lapis continet eminenter terram, mouetur ad locum terræ: ergo cum cælum eminenter contineat leuitatem, mouebitur motu sursum. Respondetur, quod ex hoc probaretur, etiam moueri motu deorsum, quia etiam eminenter cõtinet grauitatem. Quare respondetur, esse diuersam rationem, quia lapis non solum continet eminenter terram, sed etiam formaliter continet grauitatem terræ, ratione cuius mouetur deorsum; cælum verò non continet, vt probaui, grauitatem, vel leuitatem formaliter.

Secundus modus dicendi esse potest, quòd illa pars cæli in his inferioribus posita moueretur circulariter, sicut quando erat coniuncta eum suo toto. Fundamentum esse potest, quia illa pars abstracta eadem est, ac erat antea, sed antea mouebatur secundum naturam circulariter, ergo & modo.

Sed neque is modus placet,

quia illa pars solum habet inclinationem ad motum circumferentiam, si reuiniatur cum suo toto, sicut anima rationalis habet inclinationem ad informandum, si reuiniatur, non tamen prout abstracta, præsertim, quòd quauis esset hæc inclinatio, non habet principium actuum naturale ad motum circumferentiam, quia intelligentia naturaliter solum inclinat ad mouendum totum cælum, non verò partes separatas, & ita motus circularis non esset illi naturalis.

Quare Petrus Martinez 1. cæli text. 19. dicit partem illam in tali casu expellendam esse ab elementis ad locum superiorem, quia cum naturaliter appetant esse sub cælo, per quandam impossibilitatem pellerent illam partem, vt sursum ad proprium locum tenderet, sicut contingit, oleum aque admixtum partem superiorem petere.

Sed nec hic modus dicendi placet, quia vel elementa expellerent illam partem efficienter, vel per impressum impellunt, vel formaliter: non primum, quia iam cælum moueretur mediante impulsu, & vi illata, atque adeò non esset motus ille naturalis, tum quia probabilis est eorum sententia,

sententiâ, qui asserunt, quod
cū in cœlum non communicet
in materia cū his inferioribus,
non est capax alicuius violentiæ
illatæ ab his inferioribus.
Non secundum, quia vnū corpus
non expellit aliud ab eodem
loco formaliter, sed efficienter,
medio impulsu: cuius ratio est,
quia expulsio formalis inter
duo selūm sit respectu illius,
respectu cuius se habet vt forma,
sicut calor, & frigus respectu
ligni: corpora autem non se habent
vt forma respectu loci, vel respectu
situs; neque exemplum illud de oleo
aliquid valet, quia oleū ibi per
propriam leuitatē ascendit sursum,
illa autem pars cœli neque
grauis est, neque levis.

Quare dicendum est cū cōmuni
opinione, quod illa pars ibi posita
neque naturaliter quiesceret, neque
naturaliter moueretur, sed quodlibet
horū esset illi præter naturam, quia
in primis non quiesceret naturaliter,
quia est extra suum locum naturalem,
nec moueretur naturaliter in primis
non motu circulari, quia hic selūm
illi comparatur, quando est coniuncta
cū suo toto, non verò separata, cum
non sit aliquod agens naturale illam
mouens: neque motu recto, quia non
sursum, nec deorsum, cum nec graui-

tet, nec leuitet: & ita quodlibet horum
esset illi præter naturam; respectu
verò motus circularis diceretur
priuata, quia caret motu sibi natura
sua debito, quāuis nō secundum
quod est in illo statu, sicut nec homini
cæco est debitus visus, prout cæcus
est, dicitur tamen priuatus, quia
absolutē pro illo tempore erat illi
debitus visus, licet non ex
suppositione cæcitatatis, in quo
differt à carentia visus, quam
habet catulus ante nonum diem,
quia tempore illo non est
possibilis visus illi, & ita est
negatus: respectu verò motus
recti haberet quietē negatiuam,
non quidem instantaneam
solum (posset enim in tempore
quiescere) sed negatiuam,
id est, quæ est carentia motus
non debiti; vtraque tamen
quies esset illi præter naturam.
Nec mirum est, partem illam
à cœlo detrusam nullum naturalem
statum habere, est enim extra
propriū locum naturalem, verum
est, partem illam non fore
corrumpendam, quāuis
perpetuò ibi detineretur, quia
cum impassibilis sit, passione
corruptionis elementa nihil in
illa transmutarent.

Circa secundum, quod inquit
quæstio, scilicet, virum cœlum
habeat aliquam aliam qualitatem,
sunt sententia simplici,

vt ci-

vt citat D. Thom. 2. cœli, le. 8.
 14. afferentis, in cœlo nullas esse
 se qualitates, nullaque acciden-
 tia: quam tamen sententiâ ibi
 refutat D. Thomas, ex eo
 quod periret omnis Astrolo-
 gin, quæ procedit ex apparen-
 tiis secundum sensum in cor-
 poribus cœlestibus. Præterea,
 neque cœli mouerentur, quia
 motus, qui accidens est, debet
 subiectari in mobili. Et de lu-
 mine patet, quia hæc corpora
 inferiora de se non sunt luci-
 da: participant ergo lucem à
 cœlo.

Quare maior est difficultas
 de sono, vtrum cœli suo motu
 efficiant sonum, fuit enim, vt
 D. Thom. ibi citat, sententia
 Pythagoræ afferentis, cœlum
 suo motu sonum efficere, il-
 lumque à nobis non audiri, vel
 quia hebetem habemus audi-
 tum, vel quia iam illi assueti su-
 mus: hanc tamen sententiam
 rejicit Arist. 2. cœli, cap. 9. di-
 cens, quod si cœlum sonum fa-
 ceret, non solum deberet à no-
 bis audiri, sed nostrum corrû-
 peret sensum, quia corpora,
 quæ illū causant, magna sunt,
 & velociter moventur, vnde non
 posset nos fugere, quantumuis
 essemus assueti, si attente audi-
 remus. Quæ autem ratione ex
 contactu corporum cœlestium
 non causetur sonus, sicut cau-

satur ex contactu aliorum cor-
 porum sublunarium, dicam
 de anima. c. 8.

De alijs verò qualitatibus di-
 cendum est, primas qualitates
 corruptibiles, vt calorem, frigus,
 &c. non esse in cœlo, quia
 illæ solum insunt corporibus
 corruptibilibus, non cœlo, &
 propter eandem rationem non
 sunt qualitates secundæ, quæ
 ex harum commixtione resul-
 tant, vt sunt omnes colores, o-
 dore, &c. quod si nobis appa-
 ret color aliquis in cœlo, in pri-
 mis quando adlunt nubes, ille
 color apparens solum est in nu-
 be, quia ex diuersa receptione
 luminis secundum maiorem, vel
 minorem opacitatem causat il-
 lam colorum diuersitatem; si
 verò non adlunt, solum vide-
 mus vel lumen ipsius cœli, vel
 lumen in aeris regione ad ali-
 quam distantiam reflectens. Si
 militer qualitates gustabiles,
 quia ex primis resultant, non
 insunt cœlo: vnde in cœlo so-
 lum ex qualitatibus inest lux,
 quia per accessus, & recessus
 Solis, dies, & nox contingit, ac
 per consequens etiam diapha-
 neitas, quia lux est actus & tran-
 sparentia. Et alijs verò accidenti-
 bus est in cœlo numerus, quæ-
 titudo, continua, motus, & figura
 circularis, quia hæc est apta ad
 continetiam corporum, qualiter
 cœlum

cælum continet, & ita cælum
Cœpyreum est secundum su-
perficiem concavam circulari;
secundum conuexam verò qui-
dam dicunt esse circulari etiā,
quidam verò quadratum, secū-
dum illud Apoc. 21. *Ciuitas in*
quadro posita est. Cuius rei exa-
cta disputatio ad alium perti-
net locum.

Quest. II. Vtrum cælum sit in-
generabile, & incorru-
ptibile?

Primò certum esse debet in
hac quæstione, cælum ab
extrinseco esse corruptibili,
quia cum in suo esse depen-
deat à Deo, potest à Deo ani-
hilari, sicut certum est, ab ipso
fuisse creatum: vnde solum est
quæstio, vtrum sit ab intrinse-
co generabile, vel corruptibili,
partem enim affirmatiui im-
tenuit Plato, omnesque Philo-
sophi ante Arist. quia ponebāt,
cælum esse de natura elemen-
tali, vnde sicut ipsa elementa
corruptibilia sunt, ita cælum.
Eandem sententiam sequitur
Iulianus, imò ex Doctõibus
fideis illam tenet Hieronymus
homil. ad populum Antioche-
num: citatur pro eadem senten-
tia Basilii, Eusebii, Theo-
doretus, Ambrosius, imò ex

recentioribus Scotus, Magi-
ster sententiarum, Catherinus,
& alij plures. Et videtur pos-
se sic probari, quia cælum na-
tura sua est quantum: ergo na-
tura sua diuisibile: ergo corru-
ptibile.

Secundò, quia virtus finiti
est finita: ergo virtus cœli ad
durandum debet esse finita: er-
go tandem cælum natura sua
est corrumpendum.

Præterea circa rationem A-
rist. est argumentum, quia cor-
ruptio potius fit secundū qua-
litates alteratiuas, quàm secun-
dum motiuas, ex eo autē, quod
motui cœli nihil sit cōtrarium,
solum sequitur, non habere cō-
trarium secundū qualitates mo-
tiuas, non verò secundum alte-
ratiuas, penes quas fit corru-
ptio: ergo illa ratio est insuffi-
ciens.

Secundò, quia ex ea sequi-
tur, cælum esse corruptibile,
quā motui cœli ab Orienti in
Occidens contrariatur motus
planetarum ab Occidenti in
Oriens: ergo. Imò & in sacra
Scriptura videtur significari,
cœlos esse corruptibiles, vt
Matth. 21. *Cælum, & terra trans-*
ibunt, Psalm. 101. *Opera man-*
uarum sunt cœli, ipsi peribunt,
&c. & 2. Petri 3. dicitur, cœlos
reseruatos esse igni in diem
iudicii, & magno impetu fore
trans-

transiuros: ergo cremabuntur ab igne.

Histamen non obstantibus, contraria sententia Arist. nobis tenenda est, scilicet, cœlū natura sua esse incorruptibile, id est, quod ex se non habeat principium aliquod corruptibilitatis, sed solum ab extrinsecō. Similiter ingenerabile, id est, quod non possit fieri per veram generationem, sed per creationem: ita tenent cum Arist. Averroës, Simplicius, S. Thomas 2. cœli lectio. 10. & 1. par. quæst. 66. art. 2. & alibi sæpè. Denique est inter recentiores communis sententia, & videtur significari in Scriptura Psal. 148. *Statuit ea in æternum.*

Et probatur ratione, quia si cœlum est corruptibile, habet ergo qualitates contrarias, in quibus communicat cum his inferioribus, atque aded hæc inferiora possent cœlum corrumpere, quod est absurdum.

Secundò, quia inter spiritua lia datur unicum primum producens, scilicet Deus, qui Angelos produxit, quod tamen producens est improducibile: ergo interagencia corporea debet dari unum primum generans, & corrumpens ingenerabile, & incorruptibile.

Tertiò, quia non est dubiū, quin Deus possit facere cor-

pus incorruptibile: si autem potest, credendum est, quod ut inter entia spiritualia sunt quædam producibilia, vt Angeli, & quædam improducibilia, vt Deus, ita inter corpora quædam debent esse corruptibilia, vt elementa, quædam vero minimè, vt cœli.

Tandem arguit optimè Arist. in hoc cap. quia tot seculis præteritis nunquam vidimus, vel audiimus, partem aliquam cœli corruptam fuisse: si autem corruptibile esset, sine dubio luna igni proxima, & plures habuisset mutationes, & corruptiones secundū plures eius partes, quas tamen ex nullo capite experimur.

Vnde ad primam rationem oppositæ sententiæ respondetur, cœlum esse diuisibile in plures partes, non quod possint separata existere, sed per assignationem, quia scilicet verum est dicere, partem Orientalem distinctam esse ab Occidentali: & hic modus diuisionis non arguit corruptibilitatem.

Ad secundam responderetur, quod ad durandum infinite non requiritur virtus infinita, sed sufficit finita, non habens principium corruptionis, sicut calor finitus igni potest infinita ligna calefacere, si illi applicetur.

Ad tertiam rationem Arist.
maximam esse, quia maior illa
propositio, scilicet, Vnūquod-
que corrumpitur à suo contra-
rio, debet intelligi non secun-
dum substantiam, quia substan-
tiæ nihil est contrarium, sed se-
cundum qualitates, ita vt sit sen-
sus: Omne quod corrumpitur,
habet contrarium ratione qua-
litatum, quia scilicet qualitati-
bus cōseruatiuis illius rei sunt
qualitates contrariæ: quanuis
autem Arist. ex eo quòd mo-
tui cœli nihil sit contrarium,
probet, immediatè non esse cō-
trarietatem in qualitatibus mo-
tius, tamen etiam probat, non
habere aliquam qualitatem cor-
ruptibilem, quia semper quod
motui alicuius mobilis est mo-
tus contrarius, est verum dice-
re, illud mobile habere aliquā
qualitatem cōtrariam suis qua-
litatibus cōseruatiuis, vt pa-
tet, discurrendo per elementa,
& omnia mixta.

Sed obieciēs: Aer habet mo-
tus contrarios, quia mouetur à
terra ad suum locum, & à con-
cauo Lunæ ad eundē, qui sunt
motus contrarij, & tamen non
habet qualitates motiuas con-
trarias: ergo ex motibus con-
trarijs non inferitur contrarie-
tas in qualitatib⁹ motiuis. Res-
pondetur, quòd quando tales
motus contrarij naturales sunt

ad diuersa loca, benè inferitur,
vt patet de igne, & terra, Arist.
autem solum intendit, quod
quotiescunque motui alicuius
mobilis est aliquis motus cō-
trarius, debet habere aliud cō-
trarium, secundum, qualitates
alteratiuas: & hoc verum est
discurrendo per singula; & ita
cum motui cœli nihil sit con-
trarium, optimè probat, non
habere contrarium ratione qua-
litatum alteratiuarum.

Ad quartam respondetur,
motum planetarum ab Occi-
denti in Oriens non esse cōtra-
rium motui cœli ab Orienti in
Occidens, quia motus cœli
fit per æquinoctialem super
polos mundi, motus verò pla-
netarum per Zodiacum.

Ad loca verò Scripturæ res-
pondetur, ex illis solum col-
ligi cœlum posse corrumpi, nō
tamen ab intrinseco, præser-
tim quòd sepè nomine cœli
in sacra Scriptura intelligitur
aer, qualiter plures sancti Pa-
tres explicant illud, *Et aqua,*
que super eglos sunt, laudent
nomen Domini, de aqua
pluuiali existente
in media regio-
ne aeris.
(2.)

*Quest. III. Virum celum sit
corpus constans materia
& forma?*

A Verrores 1. celi tex. 5. aded
excellentem substantiam
putavit esse celum, ut il-
lud minimè haberet materiam,
quem postea securus est Scotus
in 2. d. 12. quest. 1. Gabriel dist.
12. & alij plures, imò verbò vide-
tur esse sententia Aristot. qui
quarto Methaph. capit. 3. ait. res
æternas non esse compositas, se-
cus, inquit, si materiã haberent,
quæ est causa, ut res esse, & nõ
esse possint, & ita 2. Methaph.
text. 30. probat intelligentias
esse sempiternas, quia carèt ma-
teria: si ergo celum materia cõ-
staret, sempiternum, & in-
corruptibile non esset: & li-
bro de longitudine, & breui-
tate vitæ, dicit impossibile ef-
fe, quod habens materiam non
habeat aliquid contrarium, sed
corruptibile sit à contrario:
esset ergo celum corrupti-
bile.

Sed rationibus probatur,
quia materia est principiũ cor-
ruptibilitatis; sed celum nõ est
corruptibile: ergo.

Secundò, quia cum celum
sit corpus perfectius corpori-
bus inferioribus, debet magis
ad substantias spirituales acce-

dere, sed substantiæ inferiores
sunt compositæ ex materia, &
forma: ergo celũ hac compo-
sitione carere debet.

Tertiò, quia si celum ha-
bet materiam, ergo illa quan-
do recipit formam, transmu-
tata fuit de non esse formæ
ad esse illius formæ, & ita ian-
ex se potest esse cum forma, &
sine illa, atque aded erit princi-
pium corruptionis, quia potest
esse cum non esse formæ.

Quartò, quia si celum habet
compositionem cum materia,
& forma, cum forma sit princi-
pium agendi, iam in se haberet
principium actuum sui motus,
vnde non indigeret intelligen-
tia motiua.

Vltimò, quia transmutatio
substantialis facit nos cognos-
cere materiam esse, ut docet
Aristotel. primo Physicorum,
sed in celo non est transmu-
tatio substantialis, quia est in-
corruptibile: ergo neque ma-
teria.

Histamen non obstantibus;
opposita sententia communis
est, quam sequitur Plato in
Timæo, & Arist. 1. celi cap. 9.
dicens, formam celi recipi
materia: & 2. de gener. text. 31.
vbi docet, principia compo-
nentia æqualia esse in æternis
& incorruptibilibus, sed talia
principia secundum ipsum pri-
mo

1 metaphysicorum, sunt materia, & forma, ergo cœli consistat materia, & forma.

Et ratione probatur, quia cœlum, vel est materia, vel forma, vel compositum ex utroque; sed cœlum non est materia sola, quia hæc nec est per se loco mobilis, neque potest sine forma, saltem de potentia Dei ordinaria dari: neque forma sola, quia hæc etiam non est per se mobilis, ut est cœlum: ergo est compositum ex materia, & forma. Præterea, quia si esset solum materia, vel forma, ergo esset natura sua imperfectum: unde non esset causa efficiens perfectorum huius universi.

Sed ut rationes oppositæ diluantur, advertendum est, potest etiam materię primæ esse duplicem, quædam est passiva solum, quæ scilicet solum habet pati, recipiendo suam formam: alia est potentia contradictionis, quæ scilicet potest modò cum hac forma, modo sine illa esse: & hæc potentia solum inest materię rerum generabilium, & corruptibilium, non verò materię cœli; quam sequenti questione ostendam esse diversę rationis à materia horum inferiorum.

Secundò advertendum est, quiddam potentia contradictionis, scilicet, quæ ordinatur ad esse,

& non esse formæ, non eodem modo ordinatur ad esse, & ad non esse: sed ad esse ordinatur per se primò, ad non esse verò per accidens. Ratio est, quia omnis potentia per se habet respicere actum, vel quem faciat, si activa sit, vel quem recipiat, si sit passiva: ergo cum non esse non sit actus, sed potius negatio actus, potentia contradictionis materię primæ per se primò non est ad non esse huius, vel illius formæ, sed per accidens, quia in quantum per se ordinatur ad esse formę, cum qua necessariò coniungitur, non esse alterius per accidens respicit non esse huius, vel illius formæ.

Quo supposito respondetur ad Aristotel. auctoritates, ipsum loqui de materia, quæ est potentia contradictionis, non verò de materia secundo modo, scilicet quæ solum est passiva.

Ad primam rationem Aristotel. non omnem materiam esse principium corruptibilitatis, sed solum illam, quæ non respicit vocatam determinatam formam, ut actum adæquatam, sed hanc, vel illam quæ, cum possit ad hanc, vel illam formam contrahi, est principium corruptionis prioris formæ: materia autem cœli (ut infra dicam) nō est

est limitabilis ad plures formas,
& ita cum non habeat potentiam
ad aliam formam, non potest esse
se principium corruptibilitatis
huius formae, quia hoc prouenit
ex eo, quod materia relinquat
hanc formam, & coniungatur
cum alia.

Ad secundam, quod ex eo quod
inter entia corporea cælum sit
perfectius, solū sequitur, quod
sit substantia perfectior, corpore
tamen, & composita ex materia,
& forma, sicut ex eo quod inter
res spirituales anima sit imperfec-
tior, non sequitur animam ra-
tionalem esse corpoream.

Ad tertiam respondetur, quod
materia cæli in genere causæ ma-
terialis est prior forma, tamen
quando illam recipit, non trans-
mutatur, quia ad hoc requiritur
quod prius existisset duratio-
ne aliqua, ut latius diximus in
physica.

Ad quartam respondetur,
quod quamuis cælum habeat
formam, illa tamen non est prin-
cipium actuum motus, quia
principium intrinsecum acti-
uum debet esse ad intrinsecum
bonum: unde quia cælum non
mouetur propter proprium bo-
num, sed propter aliorum bonū,
non habet principium intrinse-
cum actuum, habet tamen passi-
uum, quia hoc solum dicit incli-
nationem, ut moueatur ab alio,

ad quod non est necessaria iū esse
propter bonum proprium.

Ad vltimam, verum esse, ex
transmutatione formarum col-
ligi, esse materiam primam, non
tamen valet contra, quod bi
est materia prima, est transmu-
tatio, sicut bene valet. Respi-
rat: ergo est animal, non ta-
men, Est animal, ergo respi-
rat: ut patet de piscibus, quia
est argumentum à causa remo-
ta, in quo licet affirmatio sit cau-
sa affirmationis, non tamen ne-
gatio est causa negationis.

Quest. IIII. Vtrum materia cæ-
li sit eiusdem rationis cum
materia horum infe-
riorum?

Dico breuiter: Materia cæli
& materia horum inferiorum,
non sunt eiusdem ra-
tionis. Ita D. Thom. 1. p. quaest.
66. artic. 2. & ibidem Caieran.
Durand. in 2. distin. 12. quest. 1.
& est serè communis opinio de-
ducta clarè ex Aristot. prater-
tium 1. de generat. cap. 3. ubi
ait, cælum non posse pati ab
his inferioribus, quia non com-
municat cum illis in materia; &
quidem si loquamur de conue-
nientia generica, scilicet in ra-
tione potentiae passivae, non
est dubium, quin conveniat ma-
te-

Ex lib. v. de la Merced de Agnes calientes

materia cœli cum materia horū inferiorum, vtrāq; enim habet potentiam passivam respectu formæ substantialis, vnde solum est quæstio de conuenientia specifica.

Quod autem hoc modo sint diuersæ rationis primò à priori, quia omnis potentia habet distingui per actum suum adæquatum, sed actus adæquatus, materiæ primæ, quæ est quædam potentia, est diuersæ rationis in cœlo, & in his inferioribus: ergo. Probatur minor, quia actus adæquatus materiæ horum inferiorum non est hæc forma determinata, alias non posset habere aliam, sed hæc vel illa; at verò actus adæquatus materiæ cœli solum est forma cœli. Et probatur, quia si materia cœli haberet potentiam ad alias formas inferiores, sequitur cœlum esse corruptibile, quia habet materiam, quæ potest cum alijs formis, ad quas dicit potentiam, & appetitum, coniungi: vnde proueniret corruptio cœli, quia duæ formæ non sunt compoſibiles in eadem materia.

Ad hoc argumentum, quia difficile est, variæ solent adhiberi solutiones, quia Scot. in 2. d. 14. q. 1. contrariam amplectens sententiam, asserit, cœlum non corrumpi naturaliter, eo quod

licet sua materia sit eiusdem rationis cum materia horum inferiorum, est principium, quantum est ex se, corruptibilitatis: non tamen est aliquod agens naturale, inducens oppositam formam.

Hæc tamen solutio falsa est, quia cum ignis sit continuus orbi lunari, iam datur agens naturale, & non parum actiuum applicatum illi materiæ, vnde, si talis materia esset capax recipiendi formam ignis per continuam eius actionem, saltem secundum partes aliquas cœlum transmutatum esset in ignem, atque adeo esset corruptibile: ergo signum est, materiam Lunæ esse incapacem formæ ignis, & ita distingui specie ab illa.

Quare alij respondent quod licet tales materiæ sint eiusdem rationis, & materia cœli habeat de se potentiam ad alias formas, est tamen cœlum incorruptibile, quia forma illius informat inseparabiliter, & ita nequit contingere corruptio, quia satiat (vt alij loquuntur) totum appetitum materiæ. Sed etiam hæc solutio est falsa, quia informare inseparabiliter, vel satiare appetitum materiæ, non prouenit ex perfectione formæ, quia anima rationalis est multo

multo perfectior forma cœli, non tamen informat inseparabiliter.

Nec valet, si rursus respondeas, esse diuersam rationem, quia anima rationalis non continet virtute alias formas, sicut forma cœli, ratione cuius continentia, quia scilicet in se continet alias formas, faciat appetitum materiae, & informat inseparabiliter. Quia contra est in primis, quod forma cœli non continet virtute, neque alio quouis modo animam rationalem, quia cum sit spiritualis, nullo modo producit ab ipsa: ergo saltem non tolleretur inclinationem ad illam.

Secundo, quia continere alias formas virtualiter, vel eminenter, non tollit potentiam & inclinationem ad tales formas, quia etiam si & anima rationalis contineat vegetatiuam, & sensitiuam eminenter (ut plures volunt) adhuc tamen est in materia prima potentia, & inclinatio ad tales formas: cuius ratio à priori est, quia materia non solum habet potentiam ad habendas tales formas, secundum quod eminenter continetur in alia tertia, sed etiam secundum se, & formaliter: ergo quousque contineret alias omnes eminenter, adhuc haberet potentiam, & priuationem ad illas for-

maliter sumptas: ergo tota ratio informandi inseparabiliter debet sumi ex impotentia materiae cœli ad alias formas, ita quod solum recipiat formam cœli, ut actum adæquatum.

Nec valet quod alij dicunt, idem informare formam cœli materiam suam inseparabiliter, quia habet dispositiones conseruatiuas carentes contrariis qualitatibus, & ita cœlum esse incorruptibile, quia non possunt expelli qualitates conseruatiuæ formæ cœli, cum contrariis careant, ut sunt lumen, quæritas, diaphaneitas, & reliquæ, quas certum est, non habere contrarium.

Hæc etiam solutio non placet, quia cœlum non habere qualitates contrarias, non prouenit solum à forma, quia multo perfectior est anima rationalis, quæ tamen expellitur per contrarias qualitates, sed prouenit à materia, quia scilicet materia cœli non potest habere aliam formam, quia si aliam formam habere posset, etiam posset suscipere dispositiones ad illam: relinquatur ergo, cœlum esse incorruptibile ratione materie propriæ, quia scilicet non habet potentiam ad alias formas: & ita non habet animam priuationem aliarum formarum.

Secundò probatur conclusio posita, quia si materia cœli, & materia horum inferiorum sunt eiusdem rationis, cūmunicantur ergo corpora cœlestia cum sublunaribus, hoc est, corporibus inferiorib⁹ in materia. Ex quo ulterius sequitur, inferiora hæc posse corrumpere cœlū: vnde ignis illi proximus magna vi illud destrueret.

Sed opposita sententiæ authorores, ut Egidius tract. de materia, Scot. in 2. d. 14. q. 1. Gabriel ibidem acriter impugnant hanc sententiam. Primò, quia Arist. 1. Physicæ assignat principia rerum naturalium omnibus communia, sed alterū ex principiis est materia: ergo materia horum inferiorū est etiā cōmunis cœlo.

Secundo, quia in genere causæ finalis tantū est unica prima causa finalis omnium eiusdē rationis, scilicet Deus: & in genere causæ efficientis vnicū primum efficiens solū: ergo in genere causæ materialis est unica materia solū eiusdem rationis in omnibus.

Tertiò, quia inter purum actum, qui est Deus, & inter puram potentiam, quæ est materia prima, debet esse summa distantia: sed si materia cœli, & materia horum inferiorum sunt diuersæ rationis, non est sum-

ma distantia. Probatur minor, quia si sint diuersæ rationis, cū species, ut dixit Aristoteles, sint sicut numeri, vna erit perfectior alia, & ita illa, quæ est imperfectior, scilicet materia horum inferiorum magis distat à puro actu perfectissimo: ergo alia pura potentia, quæ est materia cœli, non distaret infinitè. Pater consequentia, quia non est maior distantia, quàm infinita.

Tandem vltimò, quia definitio materiæ eodem modo conuenit materiæ cœli, & horum inferiorum, cum vtraque sit primum subiectū, ex quo aliquid fit, cum int⁹ per se, & non secū dum accidens: ergo sunt eiusdē rationis.

Confirmatur, quia quantitas sequitur materiam; sed eadem est quantitas secundum speciem in cœlo, & in his inferioribus: ergo eadem materia.

Tamen respondetur ad primum, Aristoteli adducere principia communia non specie, sed genere.

Ad secundum, esse diuersam rationem de causis extrinsecis, ut de finali, & efficienti, & de materialique est causa intrinseca, quia illa non multiplicatur ad multiplicationem cōpositorum, quia vnicū efficiens sufficit causare plura cōposita, & si uel

& similiter idem finis, tamen non sufficit eadem materia ad corruptibilia, & incorruptibilia, cum ab ipsis corruptibilibus summatur principium corruptibilitatis, secundum quod habet sibi annexam priuationem aliarum formarum: secus verò in incorruptibilibus: neque sufficit eadem forma in specie, quia ab illa sumitur distinctio substantiarum, quę sunt, unde oportet esse plures materias, & formas diuersę rationis, aliàs si argumentum aliquam haberet vim, probaret etiam, solum esse vnicam numero materiam, & formam, sicut solum est vnicū primum efficiens numero, & vnicus finis vltimus: quod est ridiculum.

Ad tertium, vtramque illam materiam infinite distare à Deo, plus tamē ea, quę imperfectior est, sicut homo, & Angelus infinite distant à Deo, sed magis distat homo: de ratione enim infiniti non est, quòd non sit vnū maius alio, vt 3. *Physic.* explicuimus.

Ad vltimum, definitionem illam materię genericam esse à totius materię, non specificam. Ad confirmationem respondetur, quòd quāritas sequitur materiam, non secundum rationem specificam, sed secundum rationem genericam, & ita

cum sit eadem ratio generica materię, in illis non diuersificatur quantitates, sicut in omnibus animalibus sunt sensus eiusdem speciei, quamuis anima sensitiua non sit eiusdem speciei, quia sequuntur illam sub ratione generica naturę sensitiuę: est autem eadem ratio generica in omnibus.

Sed quares, vtrum vniuoce conueniant in ratione materię absoluta? Respondetur, quòd sic, scilicet in ratione potentię passiuę substantialis, quia quę admodum formis substantialibus assignatur vnica ratio vniuoce, licet incompleta, scilicet informare, & dare esse, ita etiā vtrique materię assignari debet ratio vniuoce, licet differat aliàs secundum speciem. Et per hoc patet, malē Caietanum 1. part. quęst. 66. articul. 2. asseruisse materias orbium celestium analogice conuenire in ratione materię, quia quemadmodum formę illorum non conueniunt analogicē in ratione formę, sed vniuoce, quia informare formaliter, & a quę prius inuenitur in omnibus, ita etiam recipere formam, & totam componere, vniuoce dicitur de omnibus materijs celestium.

Sed obijcies: Illi quę sunt primò diuersa, non possunt assignari

Si aliquā ratio communis
vniuoca, vt rebus diuersorum
prædicamentorum; sed formæ
substantiales sunt primò diuer-
sæ, quia illa sunt primò diuer-
sæ, quæ se ipsis differunt: for-
mæ autem substantiales se ipsis
differunt, quia distinctio sit per
actus, & formæ se ipsis sunt ac-
tus: ergo illis non potest assignari
ratio communis vniuoca. Respon-
detur, quòd licet sint actus res-
pectu sui subiecti, in se tamen
habent compositionem ex potentia,
& actu methaphysico, scilicet ex
genere, & differentia, qualiter in
accidentibus, licet sint quidam actus,
tamen ex genere, & differentia in-
uenitur compositio.

Quest. V. *Verum corpora cæle-
stia, & eorum materia spe-
cies differant?*

Conclusio est affirmatiua,
scilicet quòd corpora cæ-
lestia, & eorum materia spe-
cies differant. Ita S. Thom. 1. p.
quaest. 47. artic. 4. Caletan.
quaest. 66. artic. 2. Versorius c.
7. Denique est communis opi-
nio, & probatur ratione: in pri-
mis de materia, quia si materia
Lunæ, verbi gratia, est eius-
dem speciei cum materia So-
lis, habet ergo appetitum, &

aptitudinem ad formam Solis;
aque ad eò orbis Lunæ esset cor-
ruptibilis.

Nec valet quod respondet
Petrus Martinez, contrarium
existimans in hoc capite, negan-
do consequentiam, quia quali-
bet forma cæli satiat appetitum
omnem: quia contrà est, quòd
si dicit appetitum ad aliam for-
mam, quo modò potest satiare
appetitum ad illam? quia dice-
re, hoc esse, quia alias continet
eminenter, nihil valet, quia for-
mæ cælorum, vt statim proba-
bo, etiam differunt specie, atq;
ad eò vna est imperfectior alia,
ex quibus imperfectior non
potest continere eminenter per-
fectionem, & ita iam habebit ap-
petitum ad illam.

Secundò, quia vt superiori
quaestione dixi, materia non so-
lum habet appetitum ad for-
mas eminenter còtentas in alia
tertia, sed secundum se, & for-
mali ter sumptas, vt patet de ma-
teria hominis, quæ habet appe-
titum ad animam sensitivam, &
vegetatiuam quamlibet, licet
secundum plures contineatur
eminenter in anima rationali.
Deniq; omnes solutiones, quæ
huius argumento accomodari
possunt, superiori quæst. in simili
sunt satis efficaciter impugnate.

Secundò probatur conclu-
sio, quia si materia cælorum est
eius-

eiusdem rationis, communicarent ergo cœli in materia: unde ad inuicem posset transmutari, atque adeo corrumpi.

Sed oppositam sententiam tenet Durandus in 2. dist. 14. quæst. 1. Soncinas 12. Meth. quæst. 10. Petr. Martinez hoc cap. ad quam probandam sic arguit. Prin. ò, quia formæ in corruptibili, ut animæ rationali, & corruptibili, ut alij formæ cuiuslibet horum inferiorum, datur una materia eiusdem rationis: ergo multò melius formis incorruptibilibus cœlorum. Respōdetur esse diuersam rationem, quia forma incorruptibilis, scilicet anima rationalis, non est actus adæquatus suæ materiæ, & ita habet eandem materiam cū alijs formis corruptibilibus, quæ respicit tanquam actū adæquatum hanc, vel illam formā, at verò formæ cœlorum sunt actus adæquati, & sic materiæ illorum differunt specie.

Secundò arguit, quia idè colligimus, materias omnes horum inferiorum esse eī idē rationis, quia informantur separabiliter: sed omnes materiæ orbium cœlestium informantur eodē modo, scilicet inseparabiliter: ergo sunt eiusdem rationis. Respondetur, non solum colligi ex hoc, sed quia materia horum inferiorum respicit tan-

quam actum adæquatum hanc, vel illam formam: at verò materiæ cœlorum respiciunt tanquam actus adæquatos diuersas formas, & sic specie differunt.

Tertio arguunt: Ea, quæ trāsmutantur, ut hæc inferiora, habent materiam eiusdem rationis: ergo etiam ea, quæ nō trāsmutantur. Respōdetur ex hoc potius colligi oppositum, quia ea, quæ trāsmutantur, idè habent materiam eiusdem rationis, quia materia vnus potest recipere formam alterius: ergo cū cœli trāsmutari nō possint, quælibet forma est actus adæquatus suæ materiæ, atq; adeo sunt diuersæ rationis.

Secundū dubiū in hac questione est, vtrum orbēs cœlestes specie differant. Partem negatiuam tenet Auerrōes 2. cœli, commentario. 31. & ibidem Petrus Martinez, Durandus in 2. d. 12. quæst. 1. Probant autē suam sententiam ex Arist. hoc capit. dicente, præter quatuor elementa dari quintum corpus, per quod videtur esse vnum in specie.

Secundò, quia si specie differrent, deberent habere motus diferentes, quia cuiuslibet corpori simplici deberet competere suus motus simplex: sed motus orbium non differunt specie,

Specie, præsertim illi, qui mo-
tur ab Orienti in Occidens:
ergo.

Tertio, quia quæ habet for-
mā in materia, multiplicatur in
individuo, vt Arist. docet ca. 9.
sequenti, sed cælū (vt vidimus)
habet formā in materia: ergo
multiplicatur numero: ergo sūt
orbes cælestes numero diffe-
rentes.

Oppositā sententiā nobis te-
nenda est cum S. Thoma 1. p.
q. 47. Caet. q. 66. ar. 2. quā etiā
tenet Bersori^{us} c. 7. Cuius ratio
est, quia multiplicatio indivi-
dualis tantū est in rebus corru-
ptibilibus, in quibus cum nul-
lū sit incorruptibile, oportet es-
se plura; sed cæli sunt incorru-
ptibiles: ergo non plures nume-
ros, sed specie.

Secundō, quia ex diuersis ac-
cidētibus proprijs colligimus
diuersitatē substantiālē; constat
autē, quodlibet astrū cæli habe-
re diuersam virtutē influēdi, &
prædominandi in hæc inferio-
ra: ergo.

Vnde ad primā ex Arist. res-
pondetur, ibi solū conari, quod
sit aliud corp^{us} ab elementis: quod
amen illud sit unū, vel multi-
plex, ibi non definiuit.

Ad secundum respondetur,
orbes omnes habere diuersos
motus, saltē in ratione naturali
distinctos, quia quilibet postu-

lat suū determinatū motū per
determinatā viam; nec aliquid
aliud intendit Arist.

Ad tertium, quod ea quæ ha-
bent formam in materia, multi-
plicantur numero, quando ta-
lis materia habet annexā priua-
tionem aliarum formarum, tūc
enim, quæ talē habent, possūt
numero multiplicari, de nume-
ro autem orbium cælestium lā-
tè disputabitur infra, modō tā-
tū partes substantiales cæli
consideremus. Ethæc de hac
quæstione.

Caput IIII.

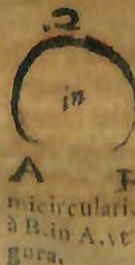
Postquam Aristot. in capite
præcedenti probauit, cælū
esse ingenerabile, & incor-
ruptibile, ex eo quod motui
eius nihil sit contrarium, iam
hoc capite ostendit, motui cæ-
li nullū esse contrariū: & quia
motui circulari cæli solum po-
test intelligi contrariari vel mo-
rum rectum, vel semicircularē;
tādem per motum circularem,
probat de omnib^{us}, quod nō cō-
trariantur motui cæli.

Probat in primis, motum re-
ctum non cōtrariari motui cir-
culari cæli, quia motus rectus
habet suum propriū contra-
rium, vt motus sursum, & deor-
sum: ergo si etiam illi cōtraria-
tur motus circularis cæli, iam
vni

vn̄i multā contrariarentur. Sed quia posset aliquis dicere, q̄ motus circularis, qui fit per lineam concavam cœli, contrariatur motui circulari, factō per lineam conuexam. Respondet Aristoteles, quod concavum, & conuexum non opposuntur contrariē, sed relatiuē, dicitur enim vn̄um in ordine ad aliud.

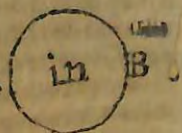
Deinde probat inter motus semicirculares nullam esse contrarietatem, quia possumus imaginari, inter huiusmodi motus triplicem contrarietatem. Prima, quia motus semicircularis factus ab A. in B. contrariatur alteri motui circulari factō per lineam superiorem ab eodem in idem punctum, scilicet ab A. in B. ut patet in ista figura.

Secunda contrarietas est, quod motus semicircularis, qui incipit ab A. in B. contrariatur alteri motui semicirculari, incipienti ē contra à B. in A. ut patet in secunda figura.

Tandem tertio, quod motus semicircularis ab A. in B. per semicirculum supremum contrarietur alteri motui semicirculari, factō per semicirculum inferiorum à B. in A. ut patet in tertia figura, probatq; hos omnes motus non contrariari inter se. De primo, quia si motui ab A. in B. contrariatur alius motus factus per semicirculum inferiorem ab eadem A. in B. cum possint ab illa A. in B. fieri infiniti motus per magis superiores lineas semicirculares: ergo iam vn̄i multa contrariarentur.

Probat deinde, quod motus factus in secunda figura ab A. in B. non contrarietur alteri motui factō per eandem lineam à B. in A. quia si hi duo sunt motus contrarij, maximē quia termini sunt contrarij, sed non sunt contrarij, prout distant, per illam lineam semicircularem, sed per lineam rectam, quia omnis mensura debet esse certa, determinata, & minima: linea verō curuā, quę possunt protrahi ab A.

in B. infinitæ, & non determinatæ quantitatis sunt, solum contrarietas talium terminorū potest mensurari per lineam rectam, quæ est mensura determinata, & certa: ergo cum de ratione contrarietatis sit, quod sit maxima distantia, & non sit maxima distantia inter illos terminos per lineam semicircularem, quia dari potest alia linea maior, & maior, necessariò dicendum est, illos motus semicirculares non contrariari.

Probat deinde, motum semicircularem factum ab A. in B. in tertia figura per superiorem semicircularem non contrariari alteri motui semicirculari à B. in A. per semicirculum inferiorem, quia si contrariaretur, maximè, quia termini essent contrarij: sed contrarietas illorum non sumitur per lineam semicircularem, quia secundum illam non est maxima distantia, cum possit intra eosdem terminos maior, & maior linea fieri, solum sumitur penes lineam rectam: ergo tales motus semicirculares non contrariantur.

Secundò, & potissimè hoc idem probat, quia illi motus semicirculares continuantur, & componunt vnicum totale motum circularem; contraria autè non possunt inter se continuari, neque componere vnum ter-

tium: ergo nullo modo motus semicirculares possunt inter se habere contrarietatem.

Sed quia posset aliquis dicere, motum integrum circulare factum ab A. vsque ad idem punctum per B. cō-

trariari alteri motui circulari factò ab A. in idem punctum per D. probat hoc esse impossibile, quia motus contrarij debēt habere terminos contrarios; cum autem vterque motus fiat ab eodem in idem punctum, & idem sibi ipsi non cōtrarietur, sit, quod tales motus nō possint esse contrarij.

Sed obijciat aliquis: Sufficit illud punctum A. esse sibi ipsi contrarium secundum rationem, in quantum est principium, & finis: respondetur, hoc non sufficere ad contrarietatem, quia Deus est principium, & finis, non tamen sibi aliquo modo contrarius.

Secundò respondet, quod motus realiter contrarij requirunt terminos realiter contrarios; contrarietas autem realis requirit realem distinctionem, qualis non est inter idem, & se ipsum.

Secundò probat hoc idem Arist. quia fingamus duo mobilia

bilia moueri illis motibus, vel mouentur per eandem regionem, vel per diuersam; si mouetur per eandem, in primis, alterum est superfluum, nihil autem est in natura superfluum, imò cum tendat ab eodem in idem punctum, non habent terminos contrarios, atque adeò nec ipsi contrariantur, si verò fiant per diuersam regionem, cum debeat vtrumque attingere omnia puncta illius circuli, & omnes differentias positionis, obuiabunt se: tunc, vel sunt æqualis virtutis, & tunc neutrum mouebitur, quia neutrum impellit alterum, & sic vtrumque mobile erit frustrà, cum non possit habere suum motum naturalem, quem supponimus habere: si verò vnum sit fortius alio, impellet aliud, & illud detinebit à suo motu, & sic iam hic erit frustrà, cum suum motum naturalem nequeat attingere: ergo impossibile est, esse motum aliquem naturalem alicuius corporis contrarium motui cæli.

Circa literam.

Videtur, quòd motui cæli sit aliquid contrariu; quies enim opponitur motui. Secundò, contra rationem Arist. est argumentum, quòd si de ratione motus contrarij est, quòd

fiat per maximam distantiam, sequitur, quòd motus ab albo in nigrum per medios colores, non sit motus, quia fit per medios colores, qui non maxime distant ab albo, cum magis distet nigrum.

Tertiò, quia motui ab Orienti in Occidentem contrariatur motus ab Occidente in Orientem. Respondetur ad primum, Aristot. loqui de contrarietate positua, non de oppositione priua.

Ad secundam, non esse vnum motum ab albo in nigrum per medios colores, sed duplicem, quia alius est motus ab albo in fuscum, & alius à fusco in nigrum. Aristot. autem loquitur de vno motu simplici.

Ad tertium satis patet ex doctrina Aristotelis in hoc cap. quòd tales motus non sunt contrarij, eo quòd termini non sunt contrarij penes lineas circulares, sed per rectas, in quibus est maxima distantia.

Sed obieciēs: Motus propriè dictus fit inter terminos contrarios: ergo motus circularis ab eodem in idem punctum est inter terminos contrarios, quia negat Aristot. Respondetur, nomine contrarietatis debere intelligi incompatibilitatem, qualiter in illo motu circulari inuenitur incompatibilitas in illo

illo termino, subrotatione principi
finis, in quantum idem pun-
ctum secundum quod initiat,
non terminat.

Dices ultimum: Sicut corpora
mota in eodem circulo motibus
oppositis obuiarent se, ita mo-
ta in linea recta: esset ergo alte-
rum illorum frustra: quod est
inconueniens. Respondetur A-
rist. concludere, quod si sint in
æqualis virtutis, corpus forti-
destrueret aliud, hoc autem est
inconueniens in corporibus, quæ
mouentur circulariter natura
sua, ut cælum, quia est incorrup-
tibile; at verò si daremus duo
corpora inferiora moueri per
eamdem numero lineam, non est
inconueniens, quod vnum cor-
rumperet aliud, quia corrupti-
bilia sunt, præsertim, quod non
est opus moueri per eandem li-
neam rectam, & sic non se ob-
uiabunt, Aristot. verò loquitur
ibi de corporibus motis per e-
undem circulum.

Ultimum aduertendum est cir-
ca id quod docet Arist. quod
concauum, & conuexum sunt
relata, quia potest dari conue-
xum sine concauo, ut patet in
globo solido. Respondetur, su-
perficiem vitimam globi solidi
non esse formaliter conuexam,
prout conuexum dicit relatio-
nem ad concauum; sed est con-
uexa quasi materialiter, quia

secundum illam potius tale cor-
pus ambitur, quam ambiat.

Caput V.

Postquam Arist. capitibus
præcedentibus egit de nu-
mero, & qualitate corporum
vniuersi, agit iam de quantitate
horum corporum: in hoc verò
cap. & 6. & 7. ostendit, nullum
corpus infinitum esse in hoc v-
niuerso: præcipue tamē in hoc
capite probat de corporibus ce-
lestibus, nullum ex illis infinitum
esse in magnitudine. Fuit
enim, ut Arist. refert, quorun-
dam antiquorum opinio, quod
in hoc vniuerso sit corpus ali-
quod infinitum. Probat tamen
sex rationibus, nullum esse cor-
pus infinitum in magnitudine:
quia vel illud esset mixtum, vel
simplex: si mixtum, cum ex sim-
plicibus componatur, si ipsa
simplicia finita sunt, etiam mix-
tum ipsum finitum erit. Quod
verò corpora simplicia finita
sint, probat: & de celestibus in
hoc cap. quia si aliquod corpus
celestes esset infinitum in ma-
gnitudine, non posset moueri
circulariter. Patet, quia, ut cir-
culariter moueatur, debet per-
transire spatium interceptrum
inter duas lineas deductas à cē-
tro, ut patet in prima figura:
sed

sed illud spatium est infinitum: ergo non potest pertrāsiri. Probat minor, quia quāto lineę magis protrahuntur à centro, magis distant; sed illę protrahuntur infinite: ergo infinite distant, quia si finite protrahuntur, iam erit ultimum in illo corpore, atque ad eodē erit finitum: illa ergo distantia infinita nō potest pertransiri: ergo.

Secundō id probat supponendo prius, quod si à tempore finito abstuleris tempus finitū, quod remanet, finitū est, alias si est infinitum, iam hæc pars erit maior suo toto, quod est impossibile.

Secundō supponit, quod spatium, tēpus, & motus, proportionantur, quātum ad finitū, vel infinitum, ita quod si spatium fuerit finitum, tempus, & motus erunt finita, & contera. Hōc supposito,

Arguit sic: Pingamus in tali corpore circulari, quod circulariter mouetur, lineam vnā ductā à centro vsque ad circumferentiam, quę moueatur simul cum ipso corpore circulari, & pingamus aliam lineam ductā ab vna circumferentia ad aliam, quiescentem tamen, & deductā prope centrū,

vt patet & in secūda figurā. Tūc sic: vt illud corpus moueatur, linea ducta à centro ad circumferentiam debet pertransire totā aliam lineam prope centrū ductā ab vna circumferentia ad aliam, talis verō linea necesse fariō est infinita, quia pertransit totum corp⁹ circulare, quod supponimus esse infinitum, linea verō infinita pertransiri non potest: ergo illud corpus non potest moueri.

Tertiō probat; quia fingit *Finita*. mus duas lineas rectas, alterā *A* — *B* finitam, alterā infinitā, & in *Infinita*. finita moueatur, vt pertransiat *C* — *D* finitam. Tūc si vt linea tota infinita pertransiat finitam, requiritur tempus infinitū, quia debet pertransire illam, secundū totum infinitum spatium, quod in se continet; at videm⁹ cælum moueri tempore finito viginti quatuor horarum: ergo est finitum.

Quartam rationem sumit ex figura ipsius cæli, quia corpus figurarum debet habere lineę, quia figura est quā itas terminata: si d cælum habet figurā circuliarem, cum circulariter moueatur: ergo est corpus finitum.

Quintō

quidem quia aliqua quæta cau-
saret, sicut Deus: quantitas e-
nim, nõ est principium actiuũ,
aliàs esset qualitas, quæ est po-
tentia, sed quia esset perfectius
omnibus alijs, atque adeo, or-
dine perfectionis prius.

Vltimo aduertendum est,
vim illius rationis Arist. scili-
cet, quod si simplicia corpora
finita sunt, etiam mixta erunt
finita, secundum magnitudi-
nem, quia forma mixti intro-
ducitur in materia elementor-
um, quæ si finita est, necessa-
riò quantitas illius mixti de-
bet esse finita, cum quantitas
sequatur materiam.

Caput VI.

Probatiã Aristot. in hoc
capite de corporibus, quæ
mouentur motu recto, nul-
lum esse infinitum, id verò o-
stendit ex duplici capite, scili-
cet ex locis vniuersi: secundò
ex gravitate, & leuitate illorũ.
Primò ergo probat ex locis, &
supponit primò locum sursum,
& deorsum esse contraria. Pro-
bat, quia motus contrarij ten-
dunt ad loca contraria: sed mo-
tus sursum, & deorsum, sunt
contrarij: ergo & ipsa loca.

Secundò supponit locum
sursum, & deorsum esse finita:

probat, quia quotiescunq; vnũ
contrarium finitum est, aliud
debet esse finitum. Sed mediũ,
scilicet locus deorsum, finitum
est, quia grauius, quæ ad mediũ
tendunt, vt ipse docuit cap. 2.
non tendunt in infinitum: ergo
etiam locus sursum finitus est.

His suppositis, sic arguit: lo-
cus sursum, & deorsum, sunt
finita: ergo locata sunt finita.
Patet consequentia, quia locus
est æqualis locato: sed locata in
his duobus locis sunt extrema
elementa: ergo elemẽta ex tre-
ma sunt finita. Quo supposito.

Probat idem de elementis
medijs, qui si illa infinita sunt,
non haberent aliqua corpora
extrema, inter quæ continerẽ-
tur: sed sunt elementa extre-
ma: ergo quia si non sunt, in-
quit, talia elementa media fini-
ta: ergo motus per illa elemen-
ta nunquàm perueniret ad ex-
trema, nulum ergo ex elemen-
tis est infinitum.

Probat deinde hoc ex graui-
tate, & leuitate, quia si esset
corpus aliquod infinitum, vel
ergo illud haberet gravita-
tem finitam, vel infinitam.
Probat modò, quod non pos-
sit habere finitam, quia seque-
retur eandem debere esse gra-
uitatem corporis finiti, & infi-
niti: imò & finitum posset ha-
bere maiorem gravitatẽ, quàm
infini.

infinitum. Probatur, quia si gra-
uitas corporis infiniti est fini-
ta: ponamus esse, vt octo, & gra-
uitatem corporis finiti esse, vt
quatuor, tunc sic, corpus fini-
tum habet grauitatem, vt qua-
tuor, crescat ergo in dupla pro-
portionem, habet ergo grauita-
tem, vt octo, atque adeo tantā,
ac corpus infinitum: & si cres-
cat in tripla, habebit maiorem:
ergo maior erit grauitas corpo-
ris finiti, quā infiniti.

Et rursus, cum corpus illud
finitum possit esse pars corpo-
ris infiniti, pars habebit maio-
rem grauitatem suo toto, quā
omnia sunt absurda.

Quod verò non possit habe-
re grauitatem infinitam, quod
erat illud membrum, probat;
quia sequitur, quod moueatur,
localiter, & non moueatur; quæ
sunt implicatiua. Patet primum,
quia illud corpus mouebitur,
cum sit graue, & maxime gra-
ue; quia si aliud corpus minoris
grauitatis mouetur, quantò ma-
gis illud corpus habens maxi-
mam grauitatem. Quod verò
non moueatur, patet, quia quan-
tò corpus aliquod est graue, tan-
tò velocius mouetur: ergo si
grauius sit, velocius mouebitur:
ergo si habeat infinitam graui-
tatem, mouebitur in non tem-
pore, scilicet in instanti; sed re-
pugnat, motum localem esse in

stantaneū: ergo tale corpus mo-
ueretur, & non moueretur.

Et si dicas, dari minimum
quoddam tempus, in quo mo-
ueatur. Contrā arguit: sit illud
tempus, V.g. vt duo, tunc sic:
mobile finitum mouetur tem-
pore finito, V.g. vt quatuor: er-
go si adueniat eidē mobili gra-
uitas dupla, mouebitur æque
velociter, ac corpus infinite
grauē. Probat autem Aristotel.
suum intentum rationibus cō-
munib⁹, ad quod supponit, om-
ne corpus, vel esse finitum, vel
infinitum. Præterea, vel con-
stare partibus similaribus, vel
dissimilaribus. Rursus, corpus
infinitum dissimulare, vel tale
est, quia constet partibus dissi-
milaribus, numero infinitis: vel
est tale, quia habeat partes dis-
similares, finitas numero, ma-
gnitudine verò infinitas.

Et probat his omnibus mo-
dīs, non esse possibile. Primum,
quod non possit esse infinitum
dissimulare, quia habet partes
dissimilares infinitas numero,
probat sic, quia tale corpus dis-
simulare diceretur tale, quia cō-
stet corporibus simplicibus
infinitis: sed talia corpora non
sunt infinita: ergo nec corpus
dissimulare. Probatur, quia cor-
pora simplicia debent habere
proprijs motus simplices: sed
motus simplices sunt finiti, scilicet:

libet sursum, & deorsum, & etiam motus circularis: ergo non possunt esse corpora simplicia infinita, atque adeò nec dissimulare ex illis constans. Quod verò non possit esse corpus aliquod dissimulare infinitum, quia habeat partes dissimilares finitas numero, magnitudine verò infinitas, probat sic, quia si tales partes essent, haberent infinitam gravitatem: sed hoc repugnat, ut probatū est, ergo.

Secundò probatur, quia tālia corpora deberent habere loca infinita, non finita, quia locus debet esse æqualis locato, & finitum non potest adæquari cum infinito. Quod verò sit impossibile habere loca infinita, probat, quia si essent loca infinita, motus ab illo loco esset infinitus, quia descendere per motum localem ad locum infinitum, non potest fieri, nisi per infinitum motum, sed est impossibilis infinitus motus. Et probatur, quia ubi est impossibile motum esse, impossibile est moveri: sicut, si impossibile est esse album, vel pedale, aut esse in Aegypto, impossibile est, fieri album, vel pedale, aut moveri ad Aegyptum: sed in motu infinito est impossibile motum esse, quia motum esse, est finito motu, &

implicat motum infinitum, esse finitum: ergo implicat, ut corpus dissimulare, quod habeat partes dissimilares magnitudine infinitas.

Sed quia posset aliquis dicere cum Democrito, & Anaxagora, esse quidem in universo infinitas partes, separatas tamē, & non unitas. Subiungit Arist. occurrendo huic tacite objectioni, hoc esse impossibile, quia si istæ partes separate sūt: possunt ergo coniungi, & fieri unum, atque adeò redit eadem ratio, & difficultas.

Quòd non possit esse corpus aliquod simile magnitudine infinitum, quod erat aliud membrum rationis factæ, probat in primis, quia illud deberet habere infinitam gravitatem, vel leuitatem, quod iam ostensum est, esse impossibile.

Secundò, quia vel moueretur circulariter, & hoc non, ut probauit cap. quintò, vel motu recto, & hoc non, quia per motum rectum describitur unus locus, & acquiritur alius, impossibile autem est, corpus infinitum deferere unum locum, & alium acquirere: ergo relinquitur impossibile esse in universo corpus aliquod magnitudine infinitum, quod moueatur motu

recto.

D 2

circa

Quod non veni de la Merid de Hyrcanica

Circa literam.

Primò dubium est circà id, quod docet Arist. locū sursum, & deorsum esse cōtraria, quia motus ad talia loca, scilicet sursum, & deorsum cōtrarij sunt. Quia contrà est, quod contrarietas motuum sumitur ex contrarietate terminorum ad quos: ergo potius motus sunt contrarij, quia loca sunt contraria, quàm e contrà. Præterea, quia locus est quantitas, quantitati autem nihil est contrarium.

Ad primum responderetur, à priori bene colligi contrarietatem motuum ex contrarietate terminorum ad quos: à posteriori tamen contrarietas terminorum probatur per contrarietatem motuum; neque hic est circulus, quia non est in eodē genere causæ, sicut probari potest à priori, hominem esse sensibilem, quia est rationalis. Et rursus, à posteriori quod sit rationalis, quod est sensibile.

Ad secundum, quod illa loca possunt considerari, vel secundum qualitates, quas in se continent, & sic habent contrarium, non ratione sui, sed qualitatum: si verò considerentur secundū se, habent contrarietatem, id est distantiam.

Circa id, quod dicit Arist. quod in maiori magnitudine debet esse maior grauitas, est argumentum, quia quantūvis ignis sit maior, & maior, semper habet calorem, vt octo: ergo quantumvis esset maius graue, non haberet maiorem grauitatem: imò è contà potest cōtingere, quod corpus minus sit magis graue, quàm corpus maius, vt parum plumbi grauius est magna stupa. Respondetur ad primum Arist. tantū voluisse, quod si sit maius corpus, habeat maiorem grauitatem, non quidem, quod ad intensiōem, vt probat ratio, sed quantum ad extensiōem, sicut etiam est maior calor in igne maiori, quàm in minori, quantum ad extensiōem: & sic optimè deinde inferitur, quod quæ admodum maior ignis citius calefacit, quàm minor, cæteris partibus, quia vt diximus primo lib. de Generatione, maior multitudo materiæ saltem iuuat ad citius operandum, & ita maior grauitas extensiuā causabit maiorem, & velociorem motum.

Et si obijcias, quod materiā non est principiū agendi: ergo non potest causare velociorem motum. Respondetur materiā illam non causare maiorem motum, sed potius illum causare maiorem

maior grauitas existens in maiori materia.

Ad secundum respondetur verum esse, parum plumbi grauius esse magna stupa, sunt tamen corpora diuersæ rationis. Aristotel. autem loquitur, cæteris paribus, quia ubi est maius corpus, est maior grauitas, & hoc verum est, tam in plumbo, quam in stupa, qualiter etiam contingere potest, corpus minus velocius moueri magno corpore, ratione figuræ, quia scilicet habet acutem, qua melius scindat aerem, quod non habebit corpus maius, si sit figuræ obtuse.

Sed maius dubium est circa id quod dicit Aristot. quod si corpus aliquod haberet infinitam grauitatem, deberet moueri in non tempore, quia quanto grauius est, velocius mouetur, & si grauius velocius, & si infinite graue, deberet moueri in non tempore.

Contra hoc est argumentum, quia sequitur de facto, posse Deum mouere aliquod mobile in instanti. Probat, quia quanto agens est fortius, velocius mouebit aliquod mobile: ergo si fortius, citius mouebit: ergo si infinite virtutis, poterit mouere in instanti, consequens autem, ut optime vidit Aristotel. est falsum: ergo ille modus

argumentandi fall. x est.

Secundo, quia non sentitur valere ab augmento causæ ad augmentum effectus: sicut non valet, quando minor est resistentia ex parte medij, tanto est velocior motus, & si minor, erit velocior: ergo si nulla erit resistentia, erit in instanti motus, consequentia est nulla: ergo & ille modus argumentandi talis est.

Tandem tertio, quia illud corpus habet intrinsecam repugnantiam, ut moueatur in non tempore, scilicet propriam extensionem partium: ergo quantumuis causa efficiens cresceret in infinitum, adhuc illud corpus non posset moueri in instanti, quia est repugnantia ex parte effectus.

Respondetur ad primum, quod ut latius vidimus. 3. Physi. nullam inuoluit implicationem, quod Deus de potentia absoluta moueat mobile aliquod in instanti de loco ad locum, tamen ille motus non erit proprie dictus, quia non esset successiuus, sed tantum esset quædam mutatio localis.

Ad secundum responderetur, quod medium nullam habere resistentiam, non est causa adæquata, quod motus fiat in instanti, propter repugnantiam intrinsecam ex parte partium instantis,

mobilis, tamen habere gravitatem, debet esse causa adæquata, quod motus sit in instanti, vel saltem illa erit frustra, quod intendit Aristot. & similiter respondetur ad tertium, quod Aristot. intendit, vel quod sit causa adæquata motus in instanti, vel si non est, quod sit frustra, quia non potest totus effectus, ad quem natura sua ordinatur, produci ratione alterius repugnantia.

Circa id quod docet Aristot. quod ubi est impossibile motum esse, est impossibile moveri, est dubium: quia cælum habet semper moveri, nunquam tamen motum esse, quia eius motus, nunquam finitur. Respondetur tamen, etiam in cælo dari motum esse, quia facta circulatione, est motum esse, secundum illam circulationem, & sic de alijs circulationibus.

Caput VII.

Intendit in hoc capite Aristot. ex vi actionis, & passionis demonstrare, nullum esse corpus infinitum, quia cum præcedenti capite id probasset ex motu locali, qui proprius est corporum sensibilium: iam in hoc capite ex alia proprietate corporum sensibilium, scilicet ex actione, & passione, id co-

natur ostendere, & ut primam rationem conficiat, supponit, quod omnia agentia agunt in patientia sibi proportionata, eodem tempore, V.g. si calidum, ut quatuor, agit in frigidum, ut quatuor, tempore unius horæ, calidum, ut duo, debet agere in frigidum, ut duo, eodem tempore, quia eadē proportio est.

Hoc supposito sic arguit. Omne corpus sensibile, habet, vel agere, vel pati, vel utrumque; sed nullum corpus infinitum potest agere, vel pati, aut utrumque; simul, ergo. Probatur minor, in primis quantum ad actionem, quia vel agit in corpus finitum, vel in infinitum: quod cumque corpus ponatur, sequitur, quod eodem tempore agat in corpus finitum, & in infinitum, quod est absurdum, ergo. Probatur sequella, quia si demus corpus infinitum agere in finitum corpus, in primis illa actio non potest esse in tempore infinito, quia nunquam finiretur, atque adeo, ut docuit præcedenti capite, quia est impossibile, motum esse, esset impossibile moveri, debet ergo tempus esse finitum. Ponamus ergo, quod corpus infinitum agat in corpus finitum, habens resistantiam, vel possibilitatem, ut octo, tempore unius horæ, & sumas deinde aliud corpus finitum, quod agat in

in cor-

in corpus habens resistantiam, ut octo, tempore duarum horarum: tunc sic; si corpus finitū agat in passum, ut octo, tempore duarum horarum, si illud agens cresceret in dupla proportionē, debet agere in idem passum, ut octo, tempore vnius horæ; sed in hoc eodem tempore agebat corpus infinitum: ergo finitum, & infinitum, eodē tempore agent in passum finitum.

Quod verò non possit agere in passum infinitum, probatur, quia illud tempus debet esse finitum, ut probatum est: sit ergo vnius horæ, tunc sic: sumamus aliud passum finitum, in quod agat corpus infinitum, tempore horæ dimidiæ, & crecet hoc passum in dupla proportionē; tunc aget in vna hora: sed in eadē hora agebat corpus infinitum in aliud infinitum: ergo eodem tempore ageret illud corpus infinitum in corpus finitum, & infinitum: quæ omnia absurda sunt, cum finiti ad infinitum nulla sit proportionē: nec dici potest, quòd illud tale corpus infinitum ageret in corpus finitum in instanti, quia loquimur de actione facta cum resistantia passi, quæ necessarium est cum tempore.

Et simili ratione probatur, quòd corpus infinitum, non

possit pati, quia vel pateretur à finito, vel ab infinito, non à finito, quia ponamus pati tempore vnius horæ, quia non potest esse actio tempore infinito (ut supra). Tunc sic: hoc agens finitum, à quo patitur corpus infinitum, etiam debet agere in alia corpora finita, tempore finito, propter eandem rationē: agat ergo hoc agens finitum in passum finitum, habens resistantiam, ut octo, tempore duarum horarum, & minuatur resistantia huius passi vsque ad quatuor, tunc aget in illud tempore vnius horæ: sed in eodem tempore agebat in infinitum: ergo eodem tempore pateretur finitum, & infinitum ab eodem finito, quod est absurdum.

Quòd verò non possit pati ab infinito, probatur, quia si patitur ab illo tempore vnius horæ, illud infinitum, quod agit in aliud corpus infinitum, agat in corpus finitum: actio hæc nō potest esse instantanea, quia loquimur de actione facta cum resistantia, quæ est necessarium in tempore. Similiter non potest esse in tempore infinito, ut dictum est. Debet ergo esse in tempore finito.

Sit ergo dimidiæ horæ, & ponamus deinde hoc passum finitum crescere in resistantia

Secundū duplicem proportionem, tunc debet pati in duplo maiori tempore, quia crescit resistentia in duplo, erit ergo illud tempus vnus horæ; sed in eodem tempore patiebatur infinitum ab infinito: ergo finitum, & infinitum, eodem tempore paterentur ab infinito: quæ omnia incouenientia sūt, cum finiti ad infinitum nulla sit proportio.

Tertium verò membrum rationis, scilicet quòd illud corpus non haberet agere, & pati copulatiuè, vt notum relinquit Aristot. quia si non potest agere, vel pati, multo minus poterit vtrumque.

Tandem in calce capituli probat rationib⁹ topicis, nō posse esse tale corpus, quia nō moueretur motu circulari, quia hic est circa medium, in infinito autem non est medium, nec motu recto, quia siue sit naturalis, siue violentus, debet esse de loco ad locum: infinitum verò, cum omnia repleat, non potest moueri de loco ad locum.

Secundò, quia si esset aliquod corpus infinitum, necessaria deberent esse plura, quod est impossibile. Probat, quia vel illud debet moueri ab alio: omne enim illud, quod mouetur, ab alio mouetur: sed infi-

nitum non potest moueri à finito, quia actio provenit à proportionem maioris equalitatis: ergo debet esse aliud corpus infinitum, quod est impossibile cum vnum omnia repleat, & quòd penetrantur, hoc non est per naturam possibile, quæ corpori cuiuslibet proprium destinavit locum.

Sed posset aliquis dicere cū Democrito, esse vnum corpus infinitum, non quidem continuitate, sed quia cōstet ex infinitis corporibus. Arguit Aristot. vt probet hoc esse falsū, quia omnia illa corpora, vel sunt grauiora, & ita nullum erit leue contra experientiam, vel sunt leuia, & ita nullū erit graue, etiam contra experientiam. Et si dicas, aliqua esse leuia, aliqua grauiora: contra arguit, quia iam illud corpus nullum habebit proprium locum, ex quo vltimū sit, quòd non possit moueri naturaliter, atque adeò esset frustra.

Circa literam.

Primò est dubium circa id, quod dicit Arist. quod actio agentis naturalis debet esse in tempore finito. Quia contra est, quòd intelligentia perpetuo mouet cælū, & cælum perpetuo insuit in hæc inferiora. Respondetur, qd actiones illæ, quæ

quæ sūt propter bonum vniuersi, sicut vniuersum, secundum Arist. perpetuò manet, debent esse perpetuè, vt motus cœli, & illius influentia, tamen actiones naturales ad proprium bonum, & ad proprium finem nō possunt esse tempore infinito, quia sic non possent suum finē naturalem consequi. Arist. autem loquitur de his actionibus, quia loquitur de actione, quæ vnum corpus agit in aliud, vt ibi introducat formam propriā, qui est finis particularis, & sic non potest esse tempore infinito; neque in instanti, quia vt dixi, loquitur de actione, quæ fit cum resistentia contrarij, vt dixi in litera, & ita bene insert de bere esse in tempore finito. Quæ supposito optime procedunt rationes eius.

Sed adhuc patiuntur calumniam rationes Arist. quia si corpus finitū potest agere in corpus infinitum: ergo multò melius id poterit corpus infinitū. Patet consequentia, quia habet maiorem virtutem.

Secundò, quia ignis agit in aerem sibi proximum propter finem particularem, scilicet, vt illum in propriam substantiam conuertat, & hoc perpetuò: ergo adhuc ratio est falsa. Respon- detur ad primam rationem, bene sequi, quod possit corpus in-

finitum agere in corpus finitū, tñ etiā sequitur, quod non, si sit propter rationes Aristotel. Nec mirum est, quia ex illo impossibili sequuntur duo contradictoria, quod potius est pro Arist.

Ad secundam, ignis licet perpetuò agat in aerem, non tamē eadem actione, quia modò alterat hanc partem, illam corrumpendo, postea aliam, & ita nunquam ibi datur actio infinite durans, sed reuera sunt plures actiones.

Circa illam rationem, quæ Aristot. probat, scilicet, quod si est vnum corpus infinitum, debet esse aliud, quia omne motū mouetur ab alio, est dubium, quia posset quis dicere, illud corpus moueri à Deo, atque adeò non esse plura corpora infinita. Respondetur, Aristot. hoc loco loqui de motibus re-ctis, quos experientia constat moueri media influentia alterius corporis, scilicet cœlestis, cœlum enim, etsi non immediate, aliquid tamen confert ad actiones horum inferiorum, vt 2. Physicorum vidimus.

Et sic hæc experientia sup-posita, arguit Aristot. quod si est vnum, debent esse plura, quia motus rectus nunquam fit à solo Deo, sed mediante influxu alterius corporis. Cir- ca

cā illam propositionem, quod
agilis agit in passum sibi pro-
portionatum, legantur ibi di-
cta 1. de gener. capit. 7. & hæc
de hoc capite.

Caput VIII.

Postquam Arist. in reliquis
capitibus egit de numero, &
magnitudine corporum hu-
ius vniuersi, agit in hoc capite
de numero ipsius vniuersi, v-
trum, scilicet, sint plura vniuer-
sa. Caput hoc continet qua-
tuor partes, in prima aliqua
supponit, ex quibus in secun-
da probat suum intentum. In
tertia occurrit aliquibus solu-
tionibus, quibus posset aliquis
ad suas rationes respondere.
In quarta amplius suum inten-
tum probat.

Primò ergo supponit, om-
nia corpora naturalia habere
motum naturalem, & violentum: similiter quietem natu-
ralem, & violentam. Secun-
dò supponit, quod ad eum lo-
cum mouentur naturaliter, v-
bi naturaliter quiescunt, & ad
illum violentè, vbi violentè
quiescunt. Tertiò suppo-
nit, quod quando aliquis mo-
tus competit alicui mobili con-
tra naturam, contrarius debet
esse naturalis. His suppositis,

in secunda parte capituli probat
suum intentum sic. Si essent
plura vniuersa, vel terra alte-
rius (& idem est de quolibet
elemento) moueretur natura-
liter ad terram huius, vel vio-
lenter: Si violentè, ergo mo-
tus terræ ad terram alterius v-
niuersi esset naturalis, quia ab
illo loco mouetur mobile na-
turaliter, vbi violentè quies-
cit; & sic iam terra huius mun-
di, cum esset eiusdem ratio-
nis cum alia, moueretur natu-
raliter ad terram alterius vni-
uersi, quod est contra experien-
tiam: vel moueretur naturali-
ter, & sic iam quiesceret vio-
lenter in alio loco alterius vni-
uersi, quia ab illo mouetur na-
turaliter.

Secundò, quia ad illum lo-
cum mouetur mobile natura-
liter, vbi naturaliter quiescit:
sed terra huius vniuersi na-
turaliter quiesceret in terra
alterius: ergo necessariò, si
essent plura vniuersa, terra v-
nius moueretur ad terram al-
terius.

Nec valet inquit Arist. in 3.
part. huius capituli, si dicas hoc
non sequi, quia essent diuersæ
rationis corpora huius, & al-
terius vniuersi, quia contra
hoc est, inquit quia iam mun-
dus diceretur æquiuoco de v-
troque,

Secundò probat hoc esse impossibile, quia ut suprà capit. 2. probauit, tātū est triplex motus, à medio, ad medium, & circa medium: ergo corpora alterius vniuersi haberent hos motus, cum non sit alij, ergo haberent eandem naturam cum his corporibus. Probatur consequentia, quia natura est principium motus, & quietis: ergo si habent eodē motus, habēt eandem naturam.

Nec valet inquit, Arist. si secundò dicas, terram huius vniuersi non esse mouendā ad terram alterius propter maximam distantiam. Quia contrā est, quòd distantia non mutat naturā: ergo cum natura sit principium motus, & quietis, si eadē est natura, quantumuis sit magna distantia, deberet esse idē motus.

Nec valet, inquit, si tertio dicas, quòd illa duo elementa terrestria postularēt propriū locum, vnde non moueretur terra vnius ad terram alterius mundi. Contrā arguit Aristot. quia non magis differet terra huius, & alterius vniuersi, quā duæ glebæ, & partes huius terræ: sed hæc habent moueri ad idē centrum: ergo terra vnius mundi moueretur ad terram alterius: hoc autem, ut constat, est impossibile: ter-

go & impossibile plures mundos esse.

Sed quia posset aliquis dubitare de suppositionibus, quas in principio adduxit Arist. conatur iam illas probare. Tātū autem probat secundam, scilicet, quod omnis motus naturalis, vel violentus, debent habere locum determinatum, ad quem tendant, quia de alijs suppositionibus in superioribus capitulis, scilicet in capite secundo huius libri egerat. Præterea, quia secundum se notæ sunt.

Secundam verò suppositionem sic probat. Primò, omnis latitudo, scilicet omnis motus localis, finitus est, ut latè probauit capite 6. ergo est à determinato loco ad determinatum locum. Secundò, quia in alijs motibus videmus illos verari circa determinatos terminos, ut sanatio tendit à morbo ad sanitatem: ergo etiam motus localis debet esse à quodam in quoddam, id est, à determinato termino ad determinatum terminum.

Tertio, quia si non haberent determinatum locum, sequeretur esse infinitam velocitatem in motu: quia corpora naturalia, dum magis accedunt ad naturalem locum, velocius mouentur: ergo si ille locus non

non est determinatus, sed in infinitum distaret, motus haberet infinitam velocitatem.

Nec valet, inquit, si dicas corpora omnia vi moueri per expulsionem, & non naturaliter, quia contra est, quod ea, quæ mouentur vi, quanto maiora sunt, tardius mouentur, sed quanto maior est portio terræ, tanto velocius accedit ad centrum: ergo.

Secundò, nihil mouetur ad locum, à quo vi projicitur; sed grauius mouetur ad locum deorsum; ergo ab illo non projiciuntur vi aliqua. Tandem in 4. par. cap. Arist. probat, non esse plures mundos, rationibus, ut ipse ait, primæ Philo sophiæ, id est, Methaphysicæ.

Prima ratio est, quia si essent plures mudi, deberent esse plures primi Motores, & plures intelligentiæ numero distinctæ ad mouenda corpora cælestia alterius vniuersi; sed non possunt esse plures Motores primi, nec plures intelligentiæ numero distinctæ ad mouenda corpora cælestia alterius vniuersi, quin ea multiplicentur, quæ habent formam in materia. Primus autem Motor, & intelligentiæ hoc non habent: ergo.

Secunda est, si essent plures mundi, vel ergo alius mundus

esset super hunc, & tunc iam terra alterius esset supra cælum, & corpora leuia huius, si verò est infra, iam terra huius est superior corporibus cælestibus alterius vniuersi.

Dubia circa literam.

Circa primam suppositionem, qua Aristot. dicit omnia corpora naturalia habere motum naturalem, & violentum: & quietem naturalem, & violentam, aduertendū est, non debere intelligi de facto, sed quòd possint habere quietem, & motum violentum, ut patet de cælo, & terra, quæ de facto non habent quietem violentā, possunt verò illam habere, nomine autem motus, vel quietis violentæ, idem intelligit, quod non secundum naturam. Circa secundam suppositionem, qua dicit, quòd ad eum locum aliquid naturaliter mouetur, in quo naturaliter quiescit, est dubium. Primò, quia motus, quo quis mouet portione in terræ ab una parte centri ad aliam, est ad locum naturalem, quia ubique naturaliter quiescit in centro, non tamen est motus naturalis, quia est omnino à principio extrinseco. Respondetur illud debere intelligi, quando est

est à loco violento, qualis non est ille motus.

Sed contrà, quia si quis magno impetu mouet lapidem à loco superiori ad inferiorem, ille motus est à loco violento ad naturalem locum, non tamen est naturalis motus, quia ille lapis non postulat intra illud spatium tanto impetu moueri. Respondetur, aliud esse loqui de motu, aliud verò de velocitate motus, motus quidem est naturalis, quia est à loco violento ad naturalem; tamen velocitas motus, quæ est modus illius, præternaturalis est, cum graue non postulet tantam velocitatem.

Circa tertiam suppositionem, qua dicit, quando vnus motus conuenit alicui mobili contra naturam, contrarius debet esse naturalis. Est dubium, quia motus terræ supra hoc hemisphaerium, ab vna parte terræ ad aliam per lineam semicircularem ab A. in B. non est naturalis, nec contrarius motus per eandem lineam semicircularem ab vna parte terræ ad aliam: ab B. in A. etiam non est naturalis, quia terra motu naturali mouetur per lineam. Respondetur, illam motum oppositum non esse contrarium, vt Arist. probat *supra c. 4.*

Et si dicas, ponamus, quòd

moueatur terrà à parte Orientali ad Occidentalem per lineam transuersalem rectam ad suum centrum, ille motus, non est naturalis, tamen neque oppositus, neque à terra ad partem Orientalem per lineam transuersalem est illi naturalis: ergo adhuc est falsa suppositio.

Respondetur negando, illum motum, quo mouetur particula terræ ab Oriente ad centrum per lineam rectam transuersalem, non esse naturalem, quantum ad substantiam, quia reuera cum tendant à loco violento, scilicet superiori, ad naturalem, est motus naturalis, quantum ad substantiam, licet non sit naturalis, quantum ad modum, qui non petit fieri per aliam lineam, sed per lineam rectam perpendiculariorem.

Est etiam dubium circa id, quod dicit Aristot. quod si non est determinatus locus, in quæ grauias ferantur, daretur infinita velocitas, & infinita grauitas, quia quò magis accedit ad centrum, velocius mouetur, & maiorem acquirit grauitate: vnde si centrum non est determinatum, sed in infinitum distat, erit infinita grauitas, & velocitas. Contrà est, quia si centrum infinite distat, nunquam magis accedit ad illud, quia semper

per distat in infinitum, & sic
quia magis accederet ad
centrum, illud graue moue-
retur velocius, vt ipse Aristot.
arguit.

Secundò, quia ex hoc tã-
cũ sequitur, quòd habeat in-
finitam grauitatem acquisitam,
& infinitam velocitatem in po-
tentia, scilicet quòd sit maior,
& maior, sicut magis, & magis
mouetur, nò tamen actu infini-
ta, sicut nec motus est infinitus
in actu, sed maior, & maior.

Respondetur ad primum,
quòd saltem dum magis illud
mobile moueretur, magis dista-
ret à termino à quo, & ita velo-
citas magis, & magis quidem de-
beret moueri.

Ad secundum respondetur,
sequi infinitam velocitatem, &
grauitatem, quia cùm omnis a-
ctio agentis naturalis sit prop-
ter finem, illud mobile acquireret
suum finem, scilicet centrum,
atque adeò cùm distet infinita
distantia in actu, quando ad il-
lud perueniret, haberet infinitam
velocitatem, grauitatemq; ac-
quisitam. Et cùm rursus arguit,
quòd si distat in infinitum, non
posset mobile accedere. Respò-
detur verum esse, quòd sequi-
tur verũque, scilicet, quòd acce-
dit, quia est actio agentis natu-
ralis, quæ debet habere finem, &
quòd non accedit, non accedit

quia distat in infinitum: imò
hoc cõtendit Aristot. quòd ex
illo impossibili sequantur hæc
duo contradictoria.

Circarationes, quibus Ari-
stot. hoc capite probat, non es-
se plures mundos, plura dicam
capite sequenti, vbi ex profes-
so hanc difficultatem cum Ar-
istot. pertactabo.

Caput IX.

IN præcedente capite proba-
uit Arist. de factò non dari
plures mundos: iam verò in
hoc capite inèdit probare, nec
possibile esse, quòd dentur plu-
ra vniuersa. Duo agit. Primò
proponit rationem dubitandi,
quæ de hoc esse poterat. Dein-
de probat intentum, & simul
respondet rationi dubitandi.
Primò ergo dicit Aristoteles.
*In his, quæ habent formam in ma-
teria, alia, inquit, est ratio forma, al-
ia ratio materiæ, sicut in cir-
culari corpore alia est ratio cir-
culi, alia materiæ circuli illius:*
omne tamẽ, quòd habet formam
in materia, est sensibile, per
quòd colligit, cœlum esse sensi-
bile, ea enim, inquit, quæ habet
formam in materia, sensibilia sunt.

Quo supposito, proponit ra-
tionẽ dubitandi, quæ de hoc es-
se poterat, ea enim, inquit, nu-
mero multiplicari possunt, quæ
habent

habent formam in materia: sed cælum, id est, vniuersum, habet formam in materia: ergo est numero multiplicabile.

In secunda parte capituli respondet dubitationi, & quaestioni propositæ, dicens, ea esse numero multiplicabilia, quæ habent formam in materia, non tamen constant omni materia possibili, quia si illa constant, non sunt numero multiplicabilia, sicut inquit, licet nasus dicat formam in materia, si tamen esset aliquis nasus constans omni materia possibili, non esset alius nasus, & si esset homo constans in sua carne omni materia possibili, non esset possibilis alius homo, si tales partes dissolui non possent. Vt verò prober vniuersum constare omni materia possibili, supponit, acceptiones cœli, quas nos supra primo capite adduximus, scilicet, cælum sumi pro primo mobili. Secundo, pro quocunque corpore cœlesti. Tertiò, pro vniuerso, secundum quod omnia corpora continet. De hoc cœlo, id est, de vniuerso, probat, quod contineat omnem materiam possibilem, quia materia mundi est corpus sensibile: sed vniuersum continet omne corpus sensibile: ergo. Probat minor, quia si non contineretur, esset, ergo aliud corpus

extra cælum, sed hoc esse non potest, ergo. Probat minor, quia vel illud corpus esset mixtum, vel simplex, non simplex, quia vel moueretur motu recto, vel circulari: non circulari, quia cum esset eiusdem naturæ cum corporibus cœlestibus, moueretur ad loca horum corporum cœlestium, & sic iam non esset extra cælum; non motu recto, quia omnia, quæ mouentur motu recto, habent propria loca naturalia intra hoc vniuersum, vnde illud corpus non esset extra cælum. Quod verò illud corpus non possit esse mixtum, probat, quia cum mixta ex simplicibus componatur, si ibi sunt simplicia impossibilia, etiam mixtum erit impossibile. Secundo, quia illud mixtum debet esse graue, vel leue: ergo cederet ad loca intra hoc vniuersum, vnde non esset extra, continet ergo vniuersum omnem materiam possibilem.

Ex his concludit Arist. dicens, *Pater insuper, nec locum extra cælum esse, nec vacuum, nec tempus: non locus, quia in omni loco potest esse corpus aliquod, extra vniuersum verò, ut probauit, nullum corpus esse potest, & propter eandem rationem, inquit, non esse vacuum, quia in vacuo, licet nullum sit corpus, potest tamen esse: sed extra cælum non potest esse corpus: ergo, & propter eandem rationem, nec*

nec est tempus, nec motus: nō tempus, quia non est numerus motus; sed non potest esse motus, quia nullum corpus naturale ibi esse potest: ergo non esset motus, nec tempus: vnde colligit extra vniuersum esse et, quæ non sunt apta ad ascendendum in loco, nec tempore senescunt, sed nullis alterationibus prorsus sunt subiecta, inter quas substantias vna, inquit, est omnium præstantissima, nec prauitatis cuiusq; est particeps, inquit.

Circa literam.

Circā id, quod dicit vniuersum habere formam in materia, dubium esse potest, quæ sit hæc forma huius vniuersi, de qua resuprà, capite i. plura dixi, dum ostendi, vniuersum hoc tantum esse vnum ordine, in quantum corpora illa, quæ inter se maximè diuersa sunt, & in genere substantiæ non possunt in vnum conuenire, in genere ordinis, vnum dicuntur, secundum quod inter se obseruant quandam subordinationem, & sic formam huius vniuersi dicendum est, esse illam subordinationem, & commensurationem corporum: vnde male Simplicius finxit quan-

dam substantiam in medio mundi collocatam, ipsum gubernantem, quam illius formam esse asserbat, quod constat esse merum figmentum: tunc etiam, quia illa anima non posset omne vniuersum informare, cum anima tantum informet illud, in quo est: si ergo solum esset quidem in medio mundi, non esset forma totius vniuersi. Male etiam alij dicunt formam huius vniuersi esse Deum, cum constet propriè loquendo, Deum non posse habere rationem formæ, nisi methaphorice loquamur, in quantum omnibus dat esse, & viuere.

Circa substantias illas, quas Aristot. dici esse extra cælum, fuit sententia Alexandri, vt citat, D. Thom. hîc, qui asseruit Aristot. per has substantias intelligere cælos, hoc tamen optimè reiecit S. Thom. Primò, quia Aristot. dicit illas non subire transmutationem, constat autem cælum continuo transmutari. Præterea, quia Aristot. illas ponit extra cælum, cælum autem est non extra cælum, quare per illas substantias intelligit intelligentias, quæ neque in loco sunt, scilicet circumscriptiue, nec transmutatione patiuntur, inter illas verò est vnica perfectissima substantia, Deus scilicet, quæ, inquit, nullius prauitatis

prauitatis est particeps, sed de hoc dicam latius.

Disputatio III. Huius libri de unitate vniuersi.

Postquam Arist. agit de partibus huius vniuersi, meritò iam in hoc capite, & præcedenti agit de unitate illius, docens non esse possibles plures mundos, loquitur autem de potentia naturali Dei, quia de supernaturali, ut sæpè dixi, nihil nouit.

Quæst. I. Vtrum possint esse plures Mundi.

TRia in hac quaestio examinandam sunt. Primò, an de facto sint, vel fuerint plures mundi. Secundò, vtrum sint possibles de potentia absoluta plures mundi solo numero differentes. Tertiò, vtrum etiam sint plures mundi specie differentes.

Circa primum fuit sententia antiquorum, plures esse, vel fuisse mundos, quia Anaximander, & Democritus de facto plures esse mundos asserbant. Empedocles, verò, licet vnum

de facto tantum esse assereret; dicebat tamen plures fuisse, te. & inimicitia iam corruptos. Et videtur rationibus probari posse hoc, quia forma huius vniuersi est in partibus ipsius vniuersi de corpora, quæ in principio creationis erant, iam corrupta sunt: ergo successerunt noua corpora, & in illis rebus nouus ordo, hoc autem est vniuersum: ergo non est hætenus vnicum solum vniuersum.

Secundò, quia natura semper facit melius, melius autem est esse plures mundos.

Tertiò, quia hoc vniuersum in se est vnum: ergo dicit distinctionem à quolibet alio, quia hoc est esse vnum: ergo est aliud vniuersum, à quo dicat distinctionem.

Hanc tamen sententiam, non solum in hoc capi e, & præcedenti rejicit Aristot. sed etiam 12. Methaph. text. 49. vnde solum esse, & fuisse vnum vniuersum, de fide esse docent. At 8. 1. lib. de haeresibus haeresi. 77. Ibid. 1. Etymol. cap. 5. & colligitur ex illo Ioann. 1. Et mundus per ipsum factus est, scilicet in singulari fuit locutio, & ratione conuincitur, solum debere esse vnicum mundum, quia mundus, ut Cicero describit 2. de natura Deorum, est communis hominibus, Deorum, & omnium rerum. Omnia autem

autem ista vñico mundo con-
tineri possunt, non ergo sunt
plures.

Secundò, quia hoc vnico
mundo sufficientissime demò-
stratur infinita Dei potentia,
quia licèt illa ad alios mundos
se possit extendere, quia tamè
hunc ex nihilo produxit, eu-
dens est argumentum eius infi-
nitæ potentia.

Tertiò, quia si sint plures, nò
est maior ratio, quare sint duo,
quàm tres, vel octo, nisi id tan-
tùm in solâ Dei voluntatem re-
feras: ergo dicendum est tantũ
esse vñicum.

Vnde ad primum argumen-
tum respondetur, verum esse or-
dinem, & proportionem corpo-
rum, quæ est forma huius vñi-
uersi, esse subiectiuè in ipsis
corporibus, manet tamen sem-
per idem ordo, quia licèt cor-
pora varientur materialiter, ma-
net tamen idem locus, secun-
dum proportionem, sicut dici
solet adhuc variatis superficie-
bus materialiter, manere tamè
eundem locum secundum pro-
portionem.

Secundò respondetur, quod
partes quasi essentielles huius
vñuersi, sunt elementa, & cor-
pora cœlestia, hæc autem sem-
per manent eadem, quamuis
elementa secundum partes di-
minuantur.

Ad secundum respondetur,
nò esse meli⁹ esse plura vñiuer-
sa, quia aliud esset frustra, quia
multiplicatio indiuidualis tan-
tũ est necessaria in his, quæ per
petuò non possunt conservari,
vñuersum autè non potest se-
cundũ naturã corrumpi: quia in
primis corpora cœlestia in cor-
ruptibilia sunt omninò, at verò
elementa, licèt sint corruptibi-
lia secundũ se tota (vt infrà di-
cã) tamen non potest contin-
gere hæc corruptio in toto ele-
mento, secundum naturã, quia
ad inuicè agūt, & sic aliquid v-
nius ab alio corrumpitur, postea
verò per nouam actionem re-
stauratur.

Ad tertium respondetur, du-
plicem esse distinctionem rea-
lẽ, alia positina, & hæc est inter
extrema realiter existẽtia, ne-
que est de essentia vñius: alia est
distinctio negatiua realis, qualis
est inter Petrũ modò existẽtẽ,
& Antichristum possibilẽ, quia
non sunt idem: dicetur autem
distinctio realis, quia si aliud
extremũ daretur, esset inter ta-
lia extremã distinctio realis pos-
sitina, & actualis, & hæc est suf-
ficiens ad rationem vñius, suffi-
cit enim distingui à quolibet
alio possibili. Ex quibus sequi-
tur, quòd de facto non solũ
non sunt plures mundi, sed nec
possunt esse de potentia natu-
rali,

rali, quia hic non potest secundum naturam corrumpi, ut dixi, & sic cum sufficiat iste, alius secundum naturam non est possibile, quare solum potest esse alia quæstio, loquendo de potentia absoluta.

Et in primis certum est, non posse esse aliud vniuersum, secundum genericam pluralitatem, hoc est, quod contineat plura entitatum genera ab illis decem, quibus decem prædicamenta assignauit Aristoteles, est enim omnino intelligibile dari aliquod ens, quod, vel non sit substantia, vel accidens, quod est quantitas, vel relatio, vel qualitas, &c. Similiter non potest dari aliud vniuersum inter plures gradus entium, quæ esse, viuere, & intelligere, qui sunt gradus generici, quia est intelligibilis alius nouus gradus.

Quare tantum est difficultas de pluralitate specifica, vel numerica, scilicet, an sint possibile plures mundi specie, vel numero distincti.

De pluralitate quidem specifica, scilicet utrum possit Deus creare aliud vniuersum, habens corpora specie distincta à corporibus huius vniuersi, aperte tenet Aristoteles, ut videmus in littera huius capituli, non posse dari plures mundos

quia inquit, si alius specie differret ab hoc, esset æquiuocus mundus.

Secundò probat, quia tantum possunt dari illi tres motus, à medio, ad medium, & circa medium: corpora ergo alterius vniuersi mouerentur his motibus secundum naturam: ergo haberent easdem naturas cum corporibus vniuersi, quia natura est principium motus: ergo essent corpora eiusdem speciei: atque adeo tale nouum vniuersum non posset specie differre ab hoc: loquitur tamē Aristotel. de potentia naturali, tamen etiam quantum ad super naturalem eandem sententiam sequitur Durand. in 1. distinct. 44. quæst. 3.

Et probat hac ratione, quia ea, quæ essentialiter subordinantur, faciunt vnicum vniuersum, sed si hæc vniuersa specie distinguuntur, essentialiter inter se subordinantur, sicut perfectum, & magis perfectum, quæ non sunt duæ species æqualiter perfectæ: esset ergo idem vniuersum, & non plura.

Confirmatur, quia licet posset Deus alia corpora specie diuersa à corporibus huius vniuersi producere, haberent tamē intra se eundem ordinem cum ordine horum corporum: alia enim essent sursum, alia de-

Orsum, haberent eandem formam constitutionem vniuersi, atque adeo esset idem specie vniuersum, sicut ternarius hominum, & leonum sunt eiusdem speciei, quamuis subiecta materialiter differant, semper enim sumitur distinctio à forma.

Hæc tamen sententia Durandi aperte falsa est, & sic merito fere ab omnibus impugnatur, quia vniuersum dicitur collectio nem creaturarum, secundum debitum ordinem, & dispositionem: sed potest Deus creare nouam aliam sphaeram, cuius corpora essent diuersæ speciei ab istis, & haberent diuersum ordinem: ergo posset facere aliud vniuersum ab hoc specie distinctum. Probatur minor, quia qualibet data specie, potest Deus aliam perfectiorem, & perfectiorem sicere: posset ergo Deus creare alia corpora simplicia diuersæ naturæ ab his omnibus.

Similiter posset in talibus corporibus nouum ordinem describere, verbi gratia, si fingamus quandam aliam sphaeram non circularem, sicut hæc est, sed quadratam, & corpora non mouerentur à parte superiori, vel inferiori, vel sed ad latus, alio diuerso modo infinitæ Dei potentie possibili. Et per hæc

patet, male aliquos asseruisse, bene esse posse Deum quantum ad aliqua corpora nouum ordinem facere, non verò quantum ad omnia, quia contrà est, quodd qualibet data specie, potest alia perfectior & perfectior dari: ergo nullum est corruptum, vel nullum est ordo ita perfectus, quo non possit melior, & melior fieri. Addo præterea etiam potuisse Deum alium mundum ex creaturis spiritualibus nouis constantem producere, hoc enim nullam dicit repugnantiam.

Vnde ad primam rationem respondetur negando, quod talis mundus esset quiuocè talis, quia sicut si Deus crearet de nouo aliam speciem animalis, illa vniuocè conuerteret in ratione generica animalis: ita si Deus produceret aliud specie vniuersum, vniuocè conueniret in ratione generica vniuersi, quæ est habere corpora ordinata.

Ad secundum respondetur negando, quod non possint esse aliæ species motus, quia sicut modò sunt motus à medio ad medium, & circa medium, ita in illo vniuerso quadrato possent fieri diuersi motus, alij ad dextrum, alij ad sinistram, secundum diuersas positiones in tali vniuerso imaginabiles, quæ eadem ratione posset Deus; alia noua corpora simplicia cum nouis qualis

qualitatibus producere, cum qualibet specie data aliam, & aliam posset producere.

Ad tertiam rationem respondetur, quod vniuersum potest sumi dupliciter, vno modo pro collectione rerum subordinatarum, secundum magis, vel minus perfectum, & sic alium novum vniuersum in specie faceret, cum hoc vnum, quia in quantum differt specie, alteri subordinatur, sicut perfectum, & magis perfectum, nec hoc modo loquimur de vniuerso, quia sic bene Durand. sed quæstio est, vtrum possit dari alia sphaera habens diuersa corpora, & nouum ordinem: quamuis non dubium quod hæc, & illa sphaera, quia subordinatur, facerent vnu vniuersum, esset tamen alia sphaera, quod intelligimus nomine vniuersi.

Ad quartum responderetur, non tantum posse Deum noua corpora in specie creare, sed nouum ordinem, vt dixi.

Et obijcias, illa noua sphaera haberet eosdem gradus entis, quos hæc, scilicet, viuere, esse, & intelligere: ergo non differrent specie. Respondetur hos gradus esse genericos, & sic sub qualibet illorum, v.g. sub esse, vel sub viuere, sunt posibles plures, & plures species ab his, quas hoc vniuersum habet.

Sed obijcies, si illa duo vniuersa species differunt: ergo aliud est alio perfectius, atque adeo iam vnum esset imperfectius. Respondetur, quod non esset imperfectum, sed minus perfectum alio, quia species eque est imperfectior specie hominis, non tamen absolute imperfecta.

Maius ergo dubium habet tertium, quod inquirebat quæstio, vtrum scilicet possit Deus producere aliud vniuersum solo numero ab hoc differens, ita quod haberet elementa eiusdem speciei, similiterque corpora celestia, & eodem modo disposita. Arist. enim, vt vidimus in littera huius capituli, & præcedentis, ex professo contendit, hoc esse impossibile, loquitur autem per naturam. Quam sententiam probat ipse capite 8. quia si esset possibile aliud vniuersum numero ab hoc differens, cum terra huius, & alterius essent eiusdem speciei, & solo numero differerent, locus naturalis huius terræ, etiam esset alteri naturalis, ergo naturaliter moueretur ad hoc centrum, atque adeo naturaliter recederet ab altero centro, quod est suus locus naturalis: sed repugnat mobile aliquod deferre suum locum naturalem naturaliter ergo.

Nec valet, inquit Aristotel
iudicas, hoc non esse, quia illa.
duæ terræ cum numero distin-
guatur, postularent loca diuersa
numero, unde terra alterius vni-
uersi postulans centrum alteri?
vniuersi, nõ moueretur ad hoc,
quia contrà est, inquit, Aristot.
quod quia non magis differunt
duæ portiones huius terræ, quàm
terra vnus, & terra alterius vni-
uersi, cum vtraque distinctio
tantum sit numerica: sed duæ
partes huius terræ habent natu-
raliter moueri ad centrum huius
vniuersi: ergo etiã terra alteri?
moueretur ad centrum huius,
atque adeo naturalem locum na-
turaliter desereret.

Secundò hoc idem probat
in ealce cap. 8. quia si darentur
plures mundi numero distincti,
darentur plura corpora celestia
numero distincta, & plures
intelligentiæ, & plures primi
Motores distincti numero, hoc
tamen repugnat, ergo.

Tertiò, quia si tale vniuer-
sum daretur, vel esset sub hoc,
& sic iam corpora leuia illius
essent sub grauib' huius, vel
hoc esset sub illo, & sic idem
sequitur, quod corpora leuia
huius sint sub grauib' alterius.

Quartò hoc idem probat
hoc capit. 9. quia ea, quæ licet
habeant formam in materia, cõ-
tinet tamen omnem materiam

possibile, non sunt numero mul-
tiplicabilia: sed vniuersum con-
tinet omnem materiam possi-
bilem, quia extra vniuersum,
vt vbi latè probat, nihil est, nõ
est ergo numero multiplicabi-
le. Hinc eandem Aristotel.
sententiam secutus est Auer-
roes, Simplicius, Niphus, Bero-
sus, Villalpand. Petrus Marti-
nez hoc capite, quam alijs ratio-
nibus confirmant.

Primò, quia si tale vniuer-
sum numero diuersum daretur,
esset frustra. Secundò, quia de
ratione vniuersi est continere
omnia, si ergo daretur aliud ab
hoc, neutrum contineret om-
nia, quia neutrum cõtineret ea,
quæ sunt in alio: ergo nõ essent
vniuersa.

Tertiò, quia vniuersum est
vnum vnitatem ordinis, sed si al-
liud daretur, diceret vtrumque
ordinem ad vnum primum effi-
ciens, tantum ergo esset vnum
vniuersum, sicut plures ciuita-
tes existentes sub vno Rege
habent rationem vnus Regni.

In hac difficultate duo vidè-
da sunt. Primò, vtrum possit da-
ri aliud vniuersum numero ab
hoc differens quantum ad cor-
pora corruptibilia. Secundò, an
possit dari etiã, quantum ad in-
corruptibilia, vt cœli, & intelli-
gentiæ. Et quidem ab hoc se-
cundò exordientes, dicendum
est

est in primis, non repugnare per diuinam potentiam creari aliud vniuersum, numero diuersum ab hoc, non solum quantum ad corpora cœlestia, verum etiam quantum ad intelligentias. Et quidem, quod possint esse plures intelligentiæ, numero diuersæ per diuinam potentiam, probaui primo Physicorum, disputatione vltima de principio indiuiduationis, neque oportet rem hanc iterum repetere; legantur ibi dicta.

De cœlis verò probatur, quia in hoc nulla apparet implicatio contradictionis: ergo non est denegandum diuinæ omnipotentiae. Antecedens probatur, quia in primis non repugnat ex parte Dei, cum habeat infinitam potentiam, atq; adeo non limitatam ad vnum tantum numero cœlum: neque etiam repugnat, ex parte effectus; quia ante creationem huius vniuersi sine dubio posset Deus alia corpora cœlestia, numero diuersa loco istorum producere: ergo etiam post illa producta posset etiam alia similia producere.

Et si obiecias, repugnare quidem ex parte effectus, quia sequeretur esset natura sua corruptibile. Et probatur, quia si daretur alius orbis lunaris: ergo ma-

teria huius orbis haberet potentiam ad formam alterius, in forma huius, & alterius non differant specie; sed materia habens annexam potentiam, & priuationem aliarum formarum, est principium corruptibilitatis: ergo sequeretur cœlum corruptibile esse. Respondetur tamen, cœlum de facto nullam habere potentiam naturalem ad illam formam possibilem, quia sicut talis forma nunquam producenda erat per naturam, neque accepit cœlum à natura inclinationem naturalem ad illam, & secundum suam naturam non habet principium naturale suæ corruptibilitatis: verum est, quod sicut per diuinam potentiam non repugnat creari formam aliam similem illi, quam de facto habet cœlum, ita non repugnat per diuinam potentiam, illam recipere, si daretur. Ex hoc tamen non probatur, cœlum secundum suam naturam posse corrumpi.

Quantum verò ad corpora simplicia, vel mixta corruptibilia, dicendum est, etiam non repugnare Deo producere aliud vniuersum numero ab hoc distinctum. Probatur, quia potentia Dei infinita est, atque adeo se extendit ab omni id, quod non implicat contradictionem: sed non implicat con-

traditionem, Deum creare aliquid vniuersum, in quo esset terra eiusdem speciei cum ista; sicut enim potest alium hominem creare, potest aliud terræ elementum in alia sphaera producere.

Denique si aliquis in hoc esset repugnantia, maximè illa, quæ tangitur in argumentis, illa autem non est, vt patet in eorum solutionibus, ergo.

Vnde ad primum Aristotelis respondetur negando in tali casu, terram alterius mouendam esse ad terram huius, & sic rationem illam Aristotelis friuolam esse, vt iam hoc tēpore plures docent.

Ratio est, quia terram alterius vniuersi haberet iam sibi suum locum naturalem: vnde non amplius moueretur. Ratio autem à priori huius est, quia in tantum corpus corruptibile, vt elementum, habet moueri naturaliter ad locum aliquem, in quātum in illo loco acquireret propriam conseruationem: vnde quia terra alterius in proprio cetero conseruaretur, sicut hæc cōseruatur in suo, cassaret finis motus, propter quem grauiam mouetur, atque adeo non moueretur, sed ibi naturaliter quiesceret.

Et si dicās: ad eum locum corpus aliquod naturaliter mo-

ueretur, vbi naturaliter quiescit: sed terra alterius naturaliter quiesceret in hoc centro: ergo naturaliter moueretur ad illud. Respondetur ad motum naturalem, non sufficere, quod sit ad locum naturalem, sed requiritur, quod sit à loco violento, quia ideò naturaliter mobile mouetur ad locum naturalem, vt fugiat à violento, in quo disponitur ad corruptionem, aliis patricula, ignis, existens in parte sursum huius hemisphaerii, moueretur naturaliter ad alterum sursum alterius hemisphaerii: vnde nō esset in hoc loco naturali quies: requiritur ergo, quod sit à loco violento, qualis non esset ille motus.

Ad replicam respondetur, esse se disparem rationem de duobus portionibus huius terræ, & de hac terra, & terra alterius vniuersi, licet vtrobiq; tātū sit distinctio numerica, quia duæ portiones huius terre sunt partes huius vniuersi, & ita habent inclinare ad centrum huius vniuersi: terra verò hæc, & terra alterius, non essent partes eiusdem vniuersi, & ita quilibet inclinaret in suum centrum. De terra verò absolute loquendo, dicendum est, nō inclinare ad vnum numero centrum determinatum, sed ad hoc, vel illud, sicut potentia visio

visuā inclināt ad colorem absolute, non verò in hunc, vel illum, & sic quælibet terra esset contenta suo centro, quia ibi habet perfectionem naturalem, ad quam acquirendam mouetur, vnde cessaret motus.

Ad secundam rationem respondetur in primis, quod cum primus Motor sit infinitæ virtutis, vnus, & idem primus Motor sufficiens est ad infinitos mundos creandos, & gubernandos. De intelligentijs autem iam vidimus, non repugnare dari plures numero diuersas de potentia absoluta: vnde quando Arist. hoc loco asserit, ea numero multiplicari posse, quæ habent in materia formam, vt verum sit absolute loquendo, interpretandū est de multiplicatione facta per generationē, hæc enim educit formam de potentia materiæ. Rursus interpretandum est, non de quauis materia, sed de illa, quæ nō est satiata sua forma, quia cælum tametsi habeat formam in materia, nō est multiplicabile per generationem, per creationem tamen non repugnat, multiplicari ea, quæ non habent formā in materia: & quidē, quod Arist. tantū loquatur de multiplicatione facta per generationem, ex eo coniectari licet, quia satis dubium est, verum cognouerit

creationem Arist. vt. 2. Physic. diximus.

Ad tertium non esse inconueniens, corpora leuia esse sub grauibus in alio vniuerso, dummodo hoc non sit intra idem vniuersum: tunc enim naturaliter petent partem superiorem.

Ad quartum respondetur, falsum esse vniuersum continere omnem materiam possibilem, licet enim contineat omnem materiam possibilem per naturam, non tamen possibilem de potentia absoluta: neque enim infinita Dei potentia exhausta est in materia huius vniuersi, sed aliam, & aliā creare potest, pro sua infinita virtute.

Circa hanc autem rationem aduerte, illam habere robur de potentia naturali loquendo, ad probandum non esse possibile plures mundos, licet nō probet de potentia absoluta. Similiter illa secunda ratio, quod deberent multiplicari intelligentiæ, & corpora cœlestia, etiam habet vim de potentia tantum ordinaria, cum non sit possibile de potentia ordinaria.

Prima tamen, & tertia ratio, nec de potentia ordinaria, nec de potentia absoluta aliquid concludit, licet enim plura vniuersa darentur, adhuc non sequeretur, secundum naturam

terram

terrâ vniuersam mouendam esse ad terram alterius, cum, vt dixi, suo centro esset contenta. Similiter non esset necessarium, multiplicare plures primos Motores, quia vnus infinitæ virtutis sufficeret ad infinita vniuersa.

Tertia similiter ratio, nõ probat etiam de potentia naturali, scilicet, quod corpora leuia alterius mundi essent sub grauius huius, quia hoc nullum est inconueniens, vt dixi, in diuersis vniuersis, esset tamen incõueniens intra idem.

Ad rationes autem eorum, qui Aristot. sequuntur, respondetur ad primam, negando tale vniuersum esse frustrâ, posset enim Deus illud facere ad amplius, & amplius manifestandum suam omnipotentiam, licet secundum naturam non sit necessarium illud esse.

Ad secundum de ratione vniuersi esse, continere omnia, id est, omnes gradus entis essentialia, quales sunt, vt supra dixi, esse, viuere, & intelligere, vel quod contineat plures creaturas vni primæ causæ subordinatas, vt gubernanti illas. Vel secundò, solum esse de eius essentialia continere omnia per naturam possibilis de potentia absoluta.

Ad tertium, quod de vniuerso

so possumus loqui dupliciter, vno modo pro collectione creaturarum omnium, prout subordinatur primæ causæ gubernanti illas, siue illæ sint sub vna, vel sub duabus sphaeris, & sic certum esse debet, vtrumque illud vniuersum pertinere ad idem gubernans, quia illa duo dicunt inter se subordinatiõnem ad vnum primum gubernans, sicut dicunt plures populi ad vnum Principem, & sic vocantur vnum regimen; alio modo sumitur vniuersum pro sphaera sub se varia corpora continente, & in hoc sensu loquimur de vniuerso, cū dicimus, aliud esse possibile, id est, aliam sphaeram, licet illa, & hæc, reuera, propriè tantum essent vnicum vniuersum, inquantum habet subordinari primo gubernanti, & dirigenti, ea enim, quæ subordinantur, faciunt vnum.

Quest. II. Vtrum extra cælum sit aliud quid?

Aristot. in fine huius capituli, vt vidimus, duo dicit, alterum est, extra cælum nõ esse aliud corpus, nec locum, nec vacuum, nec tempus, nec motum propter rationes, quas in littera

Adduximus, neq. oportet illas repetere. Alterum verò est, extra cælum esse substantias quasdam immortales vitam habentes, quæ nec tempore senescunt, nec mutationibus subiiciuntur, quæ duo suo ordine examinanda sunt.

Circa primum videtur, quòd extra cælum sit locus, quia si Deus ibi produceret aliquem hominem, verum esset dicere, illum hominem alicubi produci, id est, in aliquo loco: est ergo extra vniuersum locus.

Secundò, quia ille homo ibi factus ex diuina potentia posset extendere brachium, per motum localem, sed per motum localem acquiritur locus, est ergo ibi locus, per quod probatur etiam, quod ibi possit esse motus, & tempus mensurans illum motum.

Præterea, quia ille homo mensuraretur tempore, & haberet actiones vitales, est ergo motus, & tempus ibi.

Videtur etiam, quòd sit vacuum extra vniuersum, quia homo ibi factus replet spatium aliquod: ergo tale spatium de facto vacuum est. Præterea, quia si ille homo extenderet brachium, vel in illo spatio, per quod sit motus, inueniret corpus aliquod, & sic iam est corpus extra vniuersum, vel non

inueniret, & sic esset quidem vacuum illud spatium.

Pro solutione aduertendum est, ad vacuum duo requiri, & quòd sit locus non repletus aliquo, apto tamè repleti, & quòd sit intra illum aliquod spatium non repletum, quod significatur illa definitione vacui, *Vacuum est locus non repletus, aptus tamen repleti.*

Vnde ad primum respondetur, quòd si ille homo ibi produceretur, non diceretur produci alicubi, id est, in aliquo loco reali, sed solum in imaginario, sicut quando corpus mouetur per vacuum, solum acquiritur locum imaginarium.

Ad secundum respondetur, quòd ille homo existens extra cælum, si extenderet brachium, non acquireret locum realem, sed imaginarium.

Sed dices, motus, vel est per locum aliquem, vel per vacuum, vel ergo illud corpus mouetur per locum, vel per vacuum: ergo extra vniuersum, vel est locus, vel vacuum.

Respondetur vacuum sumi duobus modis, vno modo pro loco non repleto, apto tamè repleti, quod propriè dicitur vacuum priuatiuè, quia dicit potentiam in subiecto apto: aliud verò est vacuum negatiuè, id est, quoddam imaginarium spa-

spatium non repletum, non vero cognoscitur potentiam in subiecto apto. Quando vero dicitur, omne corpus, vel moueri per locum, vel per vacuum, intelligitur de vacuo primo, vel secundo modo, scilicet pro vacuo priuatiue, vel negatiue.

Ad tertium patet, quod ille homo diceretur replere vacuum, non tamē priuatiue sumptum, sed negatiue. Similiter in suo motu non inueniret corpus impediens, atque adeo diceretur moueri per vacuum negatiue. Et cum subdis, quod ille homo haberet actiones vitales, quæ mensurarentur tempore. Respondetur, quod ille homo, & eius actiones mensurarentur tempore intrinseco ipsis actionibus: ex hoc autem non colligitur, de facto esse tempus, vel motum, quod Aristot. contendit.

Maïus tamen dubium habet id, quod secundo loco docuit Aristot. scilicet extra cælum esse substantias quasdam immortalem vitam habentes, nec alicui motui subiectas, quia hoc certum est, debere intelligi, ut supra probaui, de substantijs spiritalibus, ut sunt intelligentiæ, & Deus ipse, de quo verificantur verba Arist. Neque prauitatis cuiusque est particeps, nec bonum cuiusque indiget: de vtriusque

tamen videtur falsa assertio. Primò, quia secundum ipsum octauo Physic. cap. 10. primus Motor est in Orbe, non verò extra cælum. Secundo, quia Deus ubiq; est: ergo intrà vniuersū, & non extra cælum.

Tertiò, quia substantiæ spirituales, ut Angeli, ibi sunt, ubi operantur, quia operari supponit esse, sed omnes illæ operantur circa cælum: sunt ergo in cælo, & non extra cælum.

Pro solutione aduertendum est, quod aliquid esse in loco contingit dupliciter. Primò circumscriptiue, ita quod ambiatur, & circumscribatur à corpore locante, & sic tantum corpora sunt in loco. Secundò definitiue, quia non circumscribatur à loco, ut Angelus, sed est ibi, media aliqua operatione transiente, ita quod, sicut in loco circumscriptiuo aliud est locatum, aliud locus, aliud ratio essendi in loco, scilicet quātitas, ita in loco definitiuo, aliud est id, quod est in loco, & quasi locatum, quod est Angelus, aliud est locus ipse definitiuus, scilicet res, ubi operatur Angelus, & aliud est ratio essendi in loco, quod secundum auctores, qui dicunt Angelos esse in loco per operationem, est operatio ipsa: secundum eos verò, qui dicunt, esse per suam sub-

stantiam in loco, est substantia ipsius Angeli: quemadmodum autem sunt duo modi essendi in loco, scilicet definitiue, & circumscriptiue, ita sunt duo modi essendi extra locum, scilicet definitiue, & circumscriptiue. Illud est extra cælum circumscriptiue, quod non circumscribitur à locante, illud verò definitiue, quod nullibi definitur loco.

Quibus positis, variæ sunt expositiones circa illa verba Aristotel. quod extra cælum sunt illæ substantiæ immortales, supposito, quod intelligatur de intelligentijs, & Deo. Sed omnium optima est, quod sint extra cælum circumscriptiue, id est, non circumscribuntur à cælo, nec à toto orbe, & sic, licet intelligentiæ sint in cælo definitiue, quia ibi operantur, & eadem ratione Deus sit in orbe, quia omnia conseruat media hac actione, dicuntur tamen circumscriptiue esse extra cælum, id est, non circumscribuntur à cælo.

Addo Deum etiam habere realem præsentiam in spatio in finito, quod est extra cælum, est enim immensus, immensitas autem dicit infinitam repletionem loci: ergo Deus non solum est in spatio finito contentus intra hoc vniuersum, sed etiam in spatio infinito, quod est

extra cælum, per quod patet solutio ad rationes dubitantes.

Caput X.

Postquam Aristot. hactenus egit de partibus vniuersi, & de pluralitate, vtrum, scilicet sit plures, & postquam demonstrauit vnicum solum esse, agit iam in fine huius libri de natura huius vniuersi, & tractat eam quaestionem toties ab Antiquis Philosophis agitatam, Vtrum mundus sit in generalis, & incorruptibilis, & in hoc capite tantum adducit placita aliorum, & ea refutat, ut veritatem ex propria sententia in 11. & 12. capit. huius libri demonstraret. Proponit tamen, prius quam veritatem definiat, antiquorum Philosophorum placita, & rationes, ut his explicatis, inquit, veritas magis credatur.

Tum etiam, inquit, quia oportet ante quam sententiam de aliquare feratur, partes ipsas litigantes audire, ne videamur absentes dānre. Omnes, ergo Philosophi, inquit, nunc, dum generabilem, immo genitum esse asseruerunt, quidam tamen illum incorruptibilem esse assignarunt, ut Plato, quidam corruptibile, ut Democritus, immo

Super Lib. I. de Cælo, & Mundo.

eandem corrumpendum, & nūquam iterum reuocandum, quidam verò de facto asseruerunt, lixe, & inimicitia elementorum continuò corrumpi, & iterum renouari, vt Argentinus, Empedocles, & alij. Primam autem opinionem Platonis sic reijcit, quia nulla res naturalis est, quæ si generabilis est, etiam corruptionem non patiatur: ergo mundus si generabilis est, corruptibilis etiam debet esse.

Secundò, quia illa, ex quibus Plato posuit mundum in sua formatione conflatum fuisse, vel possunt transmutari, vel non; si non possunt, quomodo ergo ad esse, & ad formam mundi transmutata sunt, secundum ipsum, quando mundus formatus est? si verò possunt transmutari: ergo & modò possunt etià transmutari, ita quòd mundus aliquando dissoluendus sit; ergo si generabilis, etiam corruptibilis est.

Sed quia Platonici Philosophi, vt Xenocrates, & Calcedonius, illum conabantur excusare, dicentes Platonem secundum rem non posuisse materiã mundi rudem, & informem, priusquam mundus formaretur, sed vt melius eius doctrina intelligeretur, explicauit materiam istam præcise aliquomo-

do rudem, & informem, sicut licet lineæ, quæ sunt in aliqua figura, non sint prius, quàm ipsa figura: Geometræ tamen prius illas designant, vt deinde melius intelligatur, figuram ex illis melius constari. Hoc, inquit Aristoteles, nihil valet, quia Plato posuit prius illam materiam inordinatam, quia ponebat elementa confusa esse, donec per veram illam transmutationem mundus formatus fuit; qualiter in exemplo, si lineæ sumantur non formata, sed extra figuram, tempore præcedunt ipsam figuram.

Refutat deinde Argentinus, & Empedoclem, & alios eiusdem opinionis, quia asserere bant, mundum continua transmutatione generari, & corrumpi, dicens, reuera hos Philosophi. mundum in substantia incorruptibilem assignare, solumque, secundum accidentalem quandam mutationem varietatem suscipere, sicut transmutatur, ait, puer, cum ex puero fit senex, idem secundum substantiam permanens.

Refutat in calce capit. Democritum, mundum generabilem, & corruptibilem, modò tandem corrumpendum, & nūquam iterum renouandum asserentem, quia

quā nihil, inquit, ex nihilo fit, fuit ergo mundus factus ex aliqua materia, si ergo, inquit, mundus fuit genitus, secundum Democritum ex eo, quod materia transmutata est ad formam mundi, quando desinat mundus, iterum poterit materia ad eandem formam transmutari, non ergo secundum hoc repugnare debet, quod mundus iterum non renouetur.

Circa hoc caput nihil notandum occurrit, rationes enim, quibus Aristot. horum Philosophorum opiniones explodit, sunt sufficientes, tum quia de confutatione sententiae Platonis, de qua poterat esse aliqua difficultas, latius agit infra capit. 12. Posset etiam hic esse questio, utrum idem numero corruptum possit per naturam redire, quod aliter qualiter attigit Aristot. in refutanda opinione Democriti, illa tamen omnes tractant secundo de generatione, cap. 11.

Caput XI.

Relictis iam Philosophorum opinionibus, de quaestione proposita, scilicet, utrum mundus sit ingenerabilis, & incorruptibilis, incipit Aristot. propriam de hac re ex-

plicare sententiam, & in hoc capite explicat quot modis aliquid generabile, vel ingenerabile, corruptibile, vel incorruptibile dici possit, ut hoc supposito, sequenti capite veritatem aperiat. Duo agit. In prima parte explicat, quot modis dicatur aliquid generabile, & ingenerabile, corruptibile, & incorruptibile. In secunda vero parte docet, qualiter sit definienda potentia, & impotentia.

Primo ergo modo dicitur aliquid ingenerabile, quia de nouo incipit, non tamen per veram generationem, ut motus, qui per alium motum non incipit, alias esset processus in infinitum.

Secundo dicitur ingenerabile, quod licet generari possit, non tamen est genitum: tunc enim ingenerabile dicitur, quia ex suppositione, quod non sit, non potest esse, alias simul esset, & non esset. Tercio modo, & potissimum dicitur aliquid ingenerabile, quod impossibile est esse, vel quod impossibile est non esse, postquam habuerit esse, siue hoc sit per veram generationem, quae est transmutatio, vel non.

Sed adhuc hoc ingenerabile est duplex, quia vel dicitur tale, quia negat substantiam adio-

in illis ventis de la Merced de Hydruntia Veneris

actionis, scilicet, quia nullo modo fieri potest, vel dicitur tale, quia negat modum solum actionis, scilicet, quod non facile, vel celeriter fieri potest. Similiter generabile tripliciter dicitur, primo pro eo, quod potest habere esse post, esse non siue hoc sit per veram generationem, vel non. Secundo modo dicitur generabile, quod generari potest, sumpto posse pro actione possibili, id est, cuius est possibilis generatio, siue etiam pro modo, quia scilicet facile fieri possit. Tertiò modo dicitur generabile, cuius esse est possibile fieri, siue de facto sit, siue non sit, dummodo sit possibile.

Adducit deinde acceptiones corruptibilis, & incorruptibilis, dicēs; corruptibile primo sumitur pro eo, quod prius erat, & postea non est, vel pro eo, quod nunc est, potest tamen non esse, siue vera corruptione hoc contingat, siue non. Secundo pro eo, quod potest non esse per veram corruptionem, quæ sit transmutatio subiecti, qualis est corruptio hominis. Tertiò tandem pro eo, quod facile corrumpi potest.

Incorruptibile similiter tripliciter dicitur. Primo pro eo, quod non potest desinere per veram corruptionem, vt motus,

qui sicut proprie generari non potest, ita nec corrumpi. Secundo, quod ab intrinseco non potest non esse, vt Angelus. Tertiò, quod difficile corrumpitur: sed quia in definitione generabilis, & ingenerabilis, corruptibilis, & incorruptibilis positum est possibile, & impossibile, explicat quot modis dicantur. Primo ergo dicitur aliquid possibile, vel impossibile simpliciter, nulla facta comparatione ad alterum: alio modo comparative, id est, quod alicui est possibile, vel impossibile, quod contingit secundum potentiam, vel impotentiam, unde dicit, quod quando rem aliquam definimus secundum potentiam eius actiuam, talis potentia est definienda per maximum, ad quod se extendit, vt si quis habeat potentiam ad portandum centum libras, non bene definitur, quod possit portare octo, sed centum.

Et si obiecas Aristot. quod non semper, huius videt rem magnam, potest videre minutissimam: ergo potius per minimum, quam per maximum est definienda potentia actiua, cum sit maioris perfectionis, videre rem parvam, quam magnam. Respondetur, quod potentia debet defini per maximum excellens,

cellens, quantitas verò parua, licet talis sit in quantitate, est tamen magna in virtute, quia arguit magnam virtutem potestatis. Impotentiam verò docet, definiendam esse per minimū, quod non potest: sicut si quis potest portare centum, & non centum & vnum, per hoc minimum, quod non, est definienda talis impotentia.

Circa regulas Arist. determinans potentia, & impotentia.

Suppono primò Arist. hoc cap. loqui de potentia, & impotentia comparative ad aliam, non verò de potentia absolute loquendo, & secundum se, qualiter. 5. Metaph. text. 17. definitur ab illo, quod sit principium agendi, vel patiendi. Hoc verò ex eo patet, quod postquā dixit possibile sumi dupliciter, scilicet absolute, & comparative, statim agit de potentia, à qua tale denominatur.

Vt verò illius regulas sigillatim discutiamus, aduertendū est, circa definitionem potestatis, & impotentie tres regulas deduci ex Arist. hoc cap. Prima est, quod potentia actiua est definienda per maximum, quod sic. Secunda, impotentia actiua definienda est per minimum,

quod non. Tertia, potentia passiva debet defini per minimum, quod sic, à quo pati potest: quibus Niphus hic addit quartā, quam dicit deduci ex capite sequenti, scilicet: impotentia passiva definienda est per maximum, quod non potest pati.

Vt autem omnes istae regulae intelligantur, reuocanda est in memoriam definitio horum terminorum, maximum quod sic, minimum, quod sic, maximum quod non, minimum, quod non, quia maximum, quod sic in potentia actiua, est vltimum in quod potest, & ultra nō potest, minimum verò, quod sic in potentia passiva, est illud minimum, à quo potest pati, & minus non potest propter paruitatem, maximum verò, quod nō, est illud, in quod nō potest propter paruitatē, potest verò in quodcūq; maius: dicitur verò maximum quod nō, quia inter obiecta, inter quae, nō potest obparuitatē, est maximum, sicut si potentia potest in obiectū, vt 4. & in quodcūq; minus nō potest obiectū, vt tria, est maximum quod non, quia inter obiecta, in quae non potest obparuitatē, est maximum minimum verò, quod non est illud, in quod non potest, & potest in quodcūq; maius. Quibus suppositis de singulis regulis suo ordine agendum est.

Sit ergo prima conclusio. Potentia actiua debet definiri per maximum quod sic, ad quod se extendit. Probat, quia definitio debet explicare totam perfectionem definiti: sed non potest explicari tota perfectio potentie actiue, nisi per maximum quod sic, ad quod se extendit, verbi gratia, si quis potest portare centum, non recte explicatur tota vis, & perfectio potentie per quatuor: ergo est per maximum quod sic definienda.

Secundò, quia si in definitione explicetur maximum quod sic, ad quod se extendit potentia, explicentur etiam alia obiecta minora, in quæ talis potentia potest, verbi gratia, si dicamus posse portare centum libras, explicamus etiam posse portare viginti, & triginta, non tantum e contrarij, si explicemus posse portare triginta, non explicamus vltimum, ad quod se extendit, scilicet centum: ergo ut recte natiuam explicemus, debemus illum per maximum, quod sic, definire.

Sed contra hanc conclusionem sunt difficilia argumenta. Primò, quia potentia infinita Dei est potentia actiua, omni-potens, scilicet, illa verò nullum habet maximum, quod sic, quia nullum habet terminum,

cum potest amplius, & amplius sine termino.

Secundò, quia ut Aristoteli docuit: si igni addas infinita combustibilia, in infinitum crescet, illa comburendo, non ergo habet terminum potentia actiua ignis, ad calefaciendum.

Tertiò, quia actio provenit à proportionem maioris in a qualitate: ergo potentia portatiua centum, quod est maximum illius, excedit aliquo excessu resistantiam passivi, quod portatur: tunc sic, ille excessus non est indiuisibilis, quia per indiuisibile nihil est maius, atque adeò neque excedit, si ergo diuisibilis: excedat ergo per excessum, ut duplo. Tunc sic, superaddamus pondus, ut vnum, super pondus, ut centum, quod erat maximum: potentia portatiua adhuc excedit totum hoc pondus, quia excedebat excessu, ut duo, pondus, ut centum, & de nouo solum additur pondus, ut vnum, correspondens excessui, ut vnum, atque adeò semper manet aliqualis excessus, ex parte potentie: ergo illa potentia potest portare plus quam centum: ergo centum, quod supponebamus esse maximum, non potest esse maximum potentie, ergo potentia actiua potest se extendere ad maius maximum, atque adeò per maxi-

maximum, quod sic non potest desinere.

Quarto, quia ex hac sententia sequitur, posse motum desinere per ultimum sui esse, quod est impossibile, vltius probatur. 6. Physicorum.

Probatur sequella, quia si potentia actiua, verbi gratia, portatiua habet maximum, sit illud centum, & moueatur quis portando pondus nonaginta & nouem in hoc tempore, si immediate post hoc superadditur pondus, vt vnum, adhuc potest potentia portare, quia est pondus, vt centum, ad quod se extendit, atque adeo adhuc immediate post tale tempus durabit in illo instanti motus, tamen si tempore sequenti addas maius pondus, iam potentia non potest, quia excedit maximum, ad quod se extendit, atque adeo cessabit motus, erit ergo in tali casu verum dicere: nunc est motus, & immediate post hoc non erit, quia erit pondus vltra maximum: sed hoc est desinere per vltimum sui esse: ergo poterit dari vltimum esse motus.

Quinto, contra eandem sententiam arguitur, quia sequitur ex ea dari tardissimum motum, quod est impossibile, sicut dari calorem remississimum, cum quolibet dato possit dari

minor, vt tenet vera opinio primo Physicorum, tract. de maximo, & minimo. Probatur sequella, quia quanto grauius pondus alicui imponitur, tardius, & difficilius portabit, & si grauius, difficilius; ergo si imponatur maximum pondus, quod est maximum respectu suae potentiae, portabit tardissime: dabitur ergo tardissimus motus.

Confirmatur, quia quanto maior est resistentia passiva, tanto minuitur excessus potentiae actiuae agentis, & motus fit tardius: ergo si resistentia passiva respectu potentiae sit maxima, quia habet maximum pondus respectu, potentiae talis: ergo motus erit tardissimus.

Vltimo, quia ponamus maximum potentiae actiuae, esse centum libras, reuera incredibile est, quod si alicui ponantur illas superaddatur res leuissima, V. g. palea, non possit illam portare, potest ergo potentia actiua vltra maximum, quod sic, atque adeo non est per illud definienda.

Pro harum obiectionum solutione, & huius rei exacta intelligentia, notandum est, quod dupliciter potest intelligi, potentia aliquam habere maximum, vel minimum; vno modo in re aliqua determinata in singulari,

Primo modo in numero, & collectio aliquarum rerum, ita quod circa talem numerum, vel collectionem non possit.

Secundò aduertendum est, quod maximum, & minimum est duplex, aliud Physicum, & est illud, quod ita est Physice determinatum, ut licet potentia possit in aliquid ultra inperceptibile, non tamen in aliquid ultra sensibile Physice, ita quod sit excessus sensibilis. Aliud est maximum, vel minimum Mathematicum, & est illud, in quo ita potest potentia, ut nullo modo possit amplius, nec sensibilibiter, nec mathematicè. Similiter excessus duplex est Physicus, qui est sensibilis, & nominalis. Mathematicus, qui non est sensibilis, sed quasi minimus excessus.

His suppositis, respondetur ad argumenta, & quidem Niphus in hoc capite videtur asserere, Arist. solum hic loqui de potentia mutabilitatis, quæ habet magis, & minus, per quod videtur excludi potentia Dei: si tamen Niphus hoc intendat, eius sententia est falsa, quia ut infra ostendam, etiam potentia actiua Dei habet suum maximum. Quare ad 1. arg. respondetur Arist. etiam loqui in hoc capite de potentia actiua Dei loquitur, nimirum vniuersaliter, &

ita verum est, illam habere maximum per quod sit definienda, non qui de maximum in re aliqua particulari determinata, cum quolibet dato singulari, possit aliud, & aliud facere, sed in aliquo determinato numero, & collectione, scilicet in numero infinito syncategorematicè. Et quod hoc ita sit dicendum, probatur, quia illud est maximum alicuius potentia, in quod potentia potest, & ultra non; sed Dei potentia se extendit ad infinitum syncategorematicè, cum possit facere, non tot, quin plura, & plura, quod est esse infinitum syncategorematicè, & non possit ultra se extendere ad infinitum in actu, illud enim ut suppono, non est possibile: ergo maximum diuinæ potentia est numerus infinitus syncategorematicè, & cum dici, potentia Dei est infinita: ergo nullum habet terminum. Respondetur, si rem attente consideres, non quodcumque habere terminum, tollit infinitatem potentia: sed illa potentia est finita, quæ habet terminum finitum, tamen potentia habens terminum infinitum non est finita. Ratio est aperta, quia quælibet potentia habet proportionari cum suo maximo, ad quod se extendit; unde potentia quæ terminatur ad maximum finitum, est finita;

finita, quæ verò ad infinitum, est infinita, qualis est potentia Dei, & sic consequentia hæc habet terminum: ergo est finita, vera est, loquendo de termino finito, non verò de infinito.

Ad secundum respondetur quod de potentia calefactiva ignis, vel possumus loqui de eius maximo, quantum ad intensiorem, vel quantum ad extensionem, quantum ad intensiorem quidem habet maximum, etiã mathematicum, quia cum calect ignis tantum sit, vt octo, tantum se potest extendere ad maximum intensiorem, vt octo, & nullo modo ultra, nec Physice, nec Mathematicè, cum nihil possit dare, quod non habet: si verò loquamur, quantum ad extensionem, Respondetur, nō habere maximum finitum, & determinatum in singulari, cum possit plura, & plura combustibilia comburere, habet tamen pro maximo infinitum syncategorematicè, id est, nō tot, quin plura, quia cum non possit se extendere ad numerum infinitum in actu, cum illud non sit possibile, maximum illius est infinitum syncategorematicè.

Ad tertium respondetur verum esse, potentiam debere excedere resistentiam passivi excessu aliquo diuisibili, tamen quā-

uis excessus ille sit diuisibilis Mathematicè, non verò Physice, & sic si potentie portatiue centum addatur aliqua quantitas parua, adhuc poterit potentia illam portare, quia licet centum esset maximum Physicū, non tamen Mathematicum, tamen ultra maximum Mathematicum, nullo modo potest portare, quia excessus est Mathematicus, & indiuisibilis in ratione excessus: vnde qualibet quantitate superaddita, iam non est excessus indiuisibilis requisitus. Et si obiecias, excessus Physicus respectu maximi Physici, non est vnica vnica, nec secunda, nec tertia, poterit ergo ultra mille vnicias portare, quod est falsum. Respondetur quod licet qualibet vnica secundum se non sit excessus Physice sensibilis, tamen est deuenire ad tantam quantitatem, quæ sit excessus sensibilis, in quem non possit potentia, sicut vna gutta tantum non excavat lapidem, multæ tamen facientes quantitatem sensibilem, dicuntur illam excavare.

Ad quantum respondetur, negando ex hac sententia sequi, quod datur vltimum esse motus, quia licet tali maximo immediato possit hoc superaddita quantitate sensibilem, quæ

quis ultra maximum portare possit, ratione cuius immediate post hoc non possit esse motus, cum sit quantitas sensibilis maior maxima: tamen quia in hoc nunc non est motus, quia repugnat motum localem habere esse in instanti ideo, non est verum dicere, nunc est, & immediate post hoc non erit, atq; adeo non definit per ultimum sui esse.

Ad quintum respondetur, non dari tardissimum motum, quia licet supponamus potentiam portare maximum quod sit, tamen poterit esse tardior motus, quia potest illi aliquid aliud, licet non sensibile, super addi, quod poterit portare, quod causabit tardiorē motū, licet non sensibilibiter.

Et si dicas: ponamus ergo potentiam portare maximum etiam mathematicè, tunc erit tardissimus motus, quia nullo modo potest ultra portare, & sic cum hoc adæquet totam actualitatem potentia, dabitur ergo tardissimus motus. Respondetur non dari maximum mathematicè, sed terminatur potentia portatiua mathematicè termino extrinseco minimo quod non, in quo sit verum dicere, non potest centum, v.g. potest tamē quodlibet minus, tamen quia illud citra centum,

non est determinatum, sed potest esse maius, & maius secundum partes proportionales, nūquam poterit dari summa quantitas, atq; adeo nec tardissimus motus.

Ad ultimum iam patet ex dictis, qualiter potentia portatiua habens pro maximo quod sit centum, possit ultra unicam paleam, vel duas portare, quia potest ultra maximum physicū aliquid sensibile portare propter excessum sensibilem, & physicum, quem habet supra maximum suum, ratione cuius, dum modo non addatur quantitas sensibilis, adhuc potest aliam portare, si tamen superaddatur quantitas sensibilis, non poterit, quia æquabit tunc excessum, quem habebat potentia.

Tandem prædicta conclusio, non leuem ingerit difficultatem, quia si potentia actiua habet terminum intrinsecum, scilicet maximum quod sit: ergo potentia illuminatiua solis illuminat totam suam sphaeram actiuitatis, vel illuminat superscicienti vltimam terminantem illam sphaeram, vel non: si non illuminat, ergo illa potentia non habet terminum intrinsecum, quis terminatur per indiuisibile, existens extra lumen à simili productum: si verò illuminat

vsq; ad illam superficiem inclu-
sive : tunc argumentor sic :
Vel in tali superficie vltima pro-
ducitur lumen diuisibile , quo
ad intensionem : & hoc non,
quia si talis superficies habet
lumen diuisibile quoad inten-
sionem , poterit in parte sibi
propinqua producere lumen
aliquahter intensum , licet non
in tanta intensione , quantum
in se habet , iuxta dicta. 1. de
generatione , capit. 7. & sic illa
superficies non erit terminus
vltimus sphaerae actiuitatis :
vel producit in tali superficie
lumen indiuisibile , quoad in-
tensionem , & hoc non , quia
vt. 6. Physi. vidimus , indiuisi-
bilia extensionis qualitatis ,
sicut est superficies luminis ,
possunt esse diuisibilia , quo
ad intensionem , & sic non re-
pugnabit superficiem vltimam
luminis correspondentem vl-
timae superficiei sphaerae , ta-
met si sit indiuisibilis quoad ex-
tensionis profunditatem , esse
tamen diuisibilem , quoad in-
tensionem. Tum etiam , quia
in qualibet parte ante vlti-
mam superficiem talis sphae-
rae , lumen habet aliquam in-
tensionem : ergo poterit ta-
lis intensio produci in super-
ficie vltima , quae immédia-
te adhæret tali parti , videtur
ergo non habere terminum

intrinsicum potentiam acti-
uam.

Respondetur in tali super-
ficie vltima produci quidem
lumen diuisibile , quoad in-
tensionem , vt argumentum
probat , tamen non ex illa su-
perficie deriuari lumen ad par-
tes profundas , quæ sunt extra
talem superficiem. Ratio est ,
quia cum illa superficies con-
tineat lumen in extensum
quoad profunditatem , non
probatur producere lumen di-
uisibile quoad profunditatem ,
sicut quod non habet inten-
sionem , non probatur produ-
cere intensionem , & finitur
sphaera actiuitatis intrinsicè in
illa superficie vltima termina-
tiua.

Sit secunda conclusio in hac
quaestione. Secunda regula
Arist. vera est , scilicet quod si im-
potentia actiua est definienda
per terminum quod non , v.g. si
quis potest portare centum , &
non centum & vnum , per illud
centum & vnum , quod est mi-
nimum quod , non potest por-
tare , est definienda. Ratio
est , quia potentia & impoten-
tia actiua sunt contrariae : ergo
per contraria sunt definienda ,
sed potentia actiua definitur
per maximum quod sic : ergo
impotentia per minimum quod
non.

Secundo & clariùs probatur; quia sicut potentia actiua eò est maior, quòd plura potest: ita impotentia actiua, eò est maior impotentia, quòd minus potest: ergo vt explicemus totam latitudinem impotentiae, debemus explicare minimum, quod non potest, alias non recte explicabitur tota impotentia illius.

Tertio, si explicemus minimum, quod non potest, etiam explicamus alia obiecta, in quibus non potest, v.g. Si quis potens centum, non potest centum & vnum, etiam per hoc minimum quod non, explicamus alia maiora, in quibus non potest, v.g. centum & duo, & centum & quatuor, &c. Non verò è contrarium: ergo per ly terminum quod non, est definienda.

Quarto, quia si talis impotentia actiua non definitur per minimum quod non, scilicet centum & vnum, non est maior ratio, quare definiatur per aliam maiorem, v.g. per centum & vigin- ti, quam per totum, &c. Ergo solum per illud minimum quod non explicans alia obiecta, in quibus non potest, definienda est talis impotentia.

Sed dices: ideo impotentia actiua non potest centum & vnum, quia talis quantitas excedit potentiam, hic autem excessus debet esse diuisibilis, quia

per indiuisibilia, vt dixi, nihil excedit: si ergo hæc quantitas est diuisibilis, & dimidium illius excedit potentiam, v.g. Si potentia portatiua extendebat se ad centum, minimum quod non potest, est centum & vnum. Tunc sic, ille excessus supra potentiam, quæ se extendebat ad centum, est diuisibilis: ergo etiam medietas, vel tertia pars illius, cum sit aliqua supra centum, quod erat maximum quod sic, erit obiectum, in quod non potest potentia: ergo centum & vnum non erat minimum quod non, quia etiam medietatem illius, quæ additur supra maximum, non potest portare: ergo non habet minimum quod non.

Respondetur de hoc proportionali modo esse loquendum, sicut de maximo, & sic sicut potentia non potest in maius maximum, quod non, sensibilibiter, ita impotentia non potest in minus minimo quod non, insensibilibiter, qualis est aliqua pars illius, quod additur supra centum, quod erat maximum, non tamen est impotens in minus minimo quod non, sensibilibiter.

Tertia conclusio fit. Tertia regula Aristotelis scilicet, quòd potentia passiva debet definiri per minimum quod sic, est vera. Probatur conclusio, quia quilibet
to ma-

tō magis potentia passiva à minori patitur, eò est perfectior, vt potentia visiva eò est perfectior, quando à minori obiecto potest pati, & immutari: sed de finitio debet explicare vltimam perfectionem rei; ergo debet dari per minimum quod sic, quod minimum appellatur ab Arist. maximum in eadem potentia passiva, vt activa est, scilicet maximum virtuale, quia requirit maximam virtutem.

Quarta conclusio sit, quartā regula Aristot. vera est, scilicet quod in potentia passiva debet definiri per maximum quod non, verbigratia. Si potentia passiva poterat pati ab obiecto vt quatuor, non tamen potest pati ab obiecto vt tria, propter parvitatem, vel aliam similem causam, per hoc obiectum vt tria, quod est maximum inter ea, quæ non potest pati, est definitio. Ratio est, quia si illa est maior potentia passiva, & perfectior, quæ à minori patitur: ergo illa erit maior impotentia, quæ à maiori non patitur: sicut illa est maior impotentia ad videndum, quæ maiores colores nō potest videre, quàm ea, quæ minores, qui difficilius videntur, ergo vt quis recte explicet totam impotentiam, debet illam definire per maximum, quod non potest videre.

Circa his omnes conclusiones rursus advertendum est, quod eadem qualitas, v. g. potentia visiva, vocatur potentia respectu illius obiecti, à quo patitur, respectu verò illius, in quod non potest, vocatur impotentia: & idem est de impotentia passiva, ita quod eadem qualitas secundum rem sit in duplici specie qualitatis sub diuersa consideratione, scilicet in specie potentia, & impotentia; sicut idem calor in quantum disponit subiectum ad formam substantialem, est dispositio, in quantum verò est principium producendi alium calorem, est in specie potentia.

Caput XII.

Licet Aristot, supra cap. rot. opinionem Platonis ponentis mundum generabilem, & incorruptibilem, reiecerit, hoc tamen capite ex professo illam explodit, intendens probare, nullum incorruptibile esse generabile, & nullum ingenerabile esse corruptibile, vt constet ex propria eius sententia mundum sempiternum, ingenerabilem, & incorruptibile esse: quæ conclusio quæstioni superioribus capitibus propositæ respondet. Et in hoc capite

Super. I. lib. de Cœlo, & Mundo.

re tria agit. Primò more solito aliquid supponit, ex quib⁹ in secunda probat rationibus communibus suum intentum: tandem in vltima parte id cõfirmat rationibus proprijs.

Ad primam ergo partē accedentes. Prima suppositio est, quòd omne illud, quod habet potentiam ad esse, & non esse, debet habere determinatum tempus, in quo sit, & etiam determinatum, in quo non sit. Probat sic hanc suppositionem, & declarat, quia si homo habet potentiam, vt sit albus, & idem est de alijs prædicatis, v. g. vt sit rricubitus, quod pertinet ad quantitatem, si non habet determinatum tempus, in quo sit albus, & determinatum, in quo non sit albus, potest ergo esse maiori, & maiori tempore, atq; adedò infinito sub albedine: tunc sic vel tempus, in quo potest esse non albus, sequitur post hoc tempus infinitum, in quo est albus, & hoc non, quia vltra infinitum nihil est: vel est pars illius temporis infiniti, in quo est albus, & tunc etiam cum illo tempore homo sit albus, iam finit⁹ erit albus, & non albus, quod est impossibile, aut saltem habebit potentiam, vt sit albus, & non albus, quod etiam est impossibile.

Secundò supponit, non esse

idem falsum, & impossibile, sicut quando ego sto, falsum est quod sedeam, non est tamen impossibile, nec etiam est idē verum, & possibile, quia possibile est Antichristum esse, non tamen verum est.

Tertiò supponit, quòd falsum, & impossibile dupliciter possunt accipi. Primò ex suppositione, sicut falsum est, & impossibile me stare, supposito quod sedeam. Secundò absolute, & simpliciter, qualiter est falsum, & impossibile, hominem esse equum.

Quartò supponit, quòd non est idem supponere falsum, & impossibile, sicut non est idem falsum, & impossibile, vt dixi.

Quintò supponit, quòd ex vno impossibili sequitur quod libet.

Sextò, & vltimò supponit, quòd licet duo actus oppositi similesse non possint, vt stare, & sedere, tamen potentia ad illos actus simul esse possunt. Hæc in 1. par. cap.

Hæc suppositis, in secunda probat Aristotel. suum intentum, scilicet quòd nullum incorruptibile sit generabile, & nullum ingenerabile sit corruptibile, hoc syllogismo. Nullum sempiternum est generabile, & corruptibile, omne ingenerabile, & incorruptibile est sempiternum;

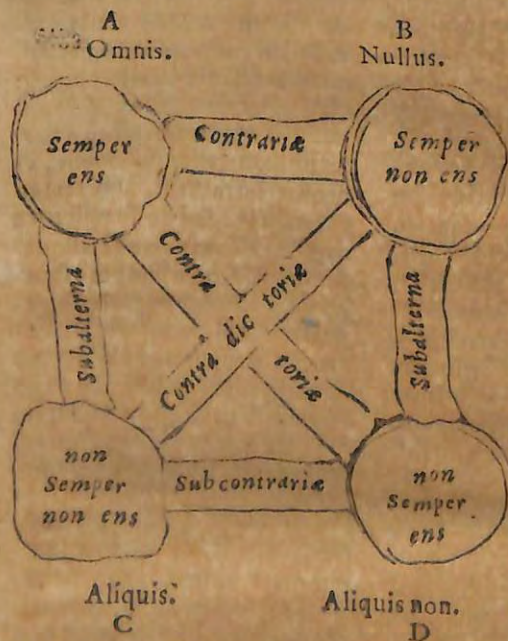
num: ergo nullum ingenerabile est corruptibile. Consequenter est nota, quia est syllogismus factus in Celarem. Maior verò probatur ex vi primæ suppositionis, quia omne generabile habet potentiam ad essendum, & non essendum: id enim est generabile, ut supra cap. 10. dixi, & similiter corruptibile, ut esse, & non esse possit: debet ergo habere determinatum tempus, in quo sit, & determinatū, in quo non sit: sempiternum autem non habet determinatum tempus, in quo non sit, quia semper est: ergo nullum generabile, & corruptibile est sempiternum: aliās si generabile, v. g. sempiterno tempore est: ergo, vel tempus, in quo potest non esse, est post hoc tempus sempiternū, & hoc non, quia ultra infinitum nihil est, vel est pars illius temporis, & sic iam simul esset, & non esset.

Secundò probat eandem maiorem, quia aliquando esse, & aliquando non esse, est superius ad generabile, & corruptibile, quia bene valet: est generabile:

ergo aliquando est, & aliquando non est, & idem est de corruptibili, non tamen valet: aliquando est, aliquando non est: ergo est generabile, quia potest esse corruptibile, quæ licet secundum rem coincident, ut probat infra Arist. non tamen formaliter: sed de sempiterno negatur aliquando esse, aliquando non esse, quia semper est: ergo de illo debet negari esse generabile, vel corruptibile. Patet consequentia, quia de quo negatur prius, debet negari posterius; sicut de quo negatur animal, negatur homo: illa ergo maior vera est, scilicet nullum generabile, & corruptibile est sempiternum: sed quia sempiternū, tan conuenit rebus, quæ sempiternæ non sunt, ut chimæ, quàm rebus, quæ sempiternæ sunt, ut Deo. Probat quòd sempiternum, siue accipiatur pro semper esse, vel pro semper nō esse, non possit verificari de generabili, & corruptibili per

quod iterum illam maiorem positam confirmat.

Et ut illius probatio recte intelligatur, advertendum est, quod hæc particula, *Semper ens*, habet se sicut hæc particula, *omnis*, quia idem est *Semper ens*, quod *omni tempore ens*, & *Semper non ens* sicut *nullus*, quia idem est *Semper non ens* quod *nullo tempore*, & *non Semper ens*, sicut *aliquis non*, & *non Semper non ens*, sicut *aliquis*, quia duæ negationes affirmant:

vnde eadem oppositio est inter has particulas, *Semper ens*, *Semper non ens*, &c. quæ est inter illa signa, *Omnis*, *Nullus*, *Aliquis*, ut aparet in figura nuper posita: vnde sicut, *Omnis*, & *Nullus* opponuntur contrariè, quia alter est modus vniuersalis affirmatiuus, & alter negatiuus, ita *Semper ens*, & *Semper non ens*, opponuntur contrariè: & sicut, *omnis*, qui est modus vniuersalis affirmatiuus, & *aliquis non*, qui est particularis ne-

gatiuus, opponuntur contradictoriè; ita *Semper ens*, & *non Semper ens* opponuntur contradictoriè; & sicut *aliquis*, qui est modus particularis affirmatiuus, & *nullus*, qui est vniuersalis negatiuus, opponuntur etiam contradictoriè; ita *Semper non ens*, & *non Semper non ens*, opponuntur etiam contradictoriè: & sicut *aliquis*, & *aliquis non* opponuntur etiam subcontrariè, sic etiam *non Semper non ens*, & *non Semper ens* opponuntur

ponuntur subcontrariè, & licet omnis, & aliquis sunt subalterna, ita semper ens, & non semper non ens, & sicut nullus, & aliquis non, sunt etiam subalterna, sic semper non ens, & non semper ens sunt etiam subalterna.

Hoc supposito, sic arguitur: Istæ duę subcontrarię, scilicet, non semper non ens, & non semper ens, verificantur de generabili, & corruptibili, quia idem sunt, quod aliquando ens, & aliquando non ens: ergo illæ contrarię, scilicet semper ens, & semper non ens, debent negari, quia aliàs verificarentur duo contradictoria, quia supposito quod de generabili, & de corruptibili verificentur, non semper ens, & non semper non ens, etiam verificantur duę illæ contrarię, semper ens, & semper non ens, cum semper ens, & non semper ens sint contradictoria, & etiam semper non ens, & non semper non ens, iam verificabuntur de generabili, & corruptibili duo contradictoria: ergo cum verificentur de illo duo subcontraria, scilicet non semper ens, & non semper non ens, quia idem sunt quod aliquando ens, & aliquando non ens: quod est generabile, & corruptibile. Alia duo contrarię, scilicet semper ens, & semper non ens, debent remoueri:

ergo repugnat generabile, vel corruptibile esse sempiternum, siue illud sumatur pro eo, quod semper est, siue pro eo, quod semper non est.

Eandem rationem conficit Aristot. in literis, ut constat, non solum esse veram ratione materię, sed ratione formę, ita quod in quacumq; teneatur sit ergo A. semper ens, & B. semper non ens, & C. non semper non ens, & D. non semper ens. Tunc sic: inter A. & B. est medium, quia sunt contraria, tum etiam, quia contraria non possunt verificari de eodem subiecto, v. g. quod homo sit albus, & niger: ergo debet dari medium, quod verificetur, tamen inter A. & C. vel inter B. & D. cum sint contradictoria, non est medium: ergo verum est dicere, quod de quibus verificatur, C. & D. quę sunt subcontrarię, non possunt verificari A. & B. aliàs cum A. & C. & B. & D. sint contradictoria, verificabuntur de eodem duo contradictoria: ergo cum de generabili, & corruptibili verificentur C. & D. scilicet non semper non ens, & non semper ens, debet de illo negari, tam semper ens, quàm semper non ens, atque adeò nullum generabile & corruptibile, potest esse sempiternum, siue illud sumatur pro semper ente, siue pro semper

non ente: reliquitur ergo suf-
ficienter probata maior illius
syllogismi, scilicet, quod nul-
lum sempiternum sit generabi-
le, & corruptibile. Minorem ve-
ro eiusdem syllogismi, scilicet
quod omne ingenerabile, &
omne incorruptibile est sem-
piternum, probat deinde A-
ristot.

Et primò dicit, quod si in-
generabile, & incorruptibile
conuertuntur, si sempiternum
prædicatur de vno, etiam præ-
dicabitur de utroque: unde om-
ne ingenerabile erit sempiter-
num, & omne etiam incorrup-
tibile, quia ingenerabile dicit
semper esse à parte ante incor-
ruptibile à parte post: ergo si
ad inuicem conuertuntur, quod
libet erit simpliciter sempiter-
num. Quod autem conuertan-
tur, probat, quia generabile, &
corruptibile conuertuntur: er-
go etiam ingenerabile, & incor-
ruptibile debent conuerti. An-
tecedens vero probat duplici-
ter. Primò ex suppositione, quia
si ingenerabile, & incorruptibi-
le conuertuntur, etiam gene-
rabile, & corruptibile debent
conuerti, quia si non conuertun-
tur, ergo non bene valet: est ge-
nerabile, ergo corruptibile:
ergo est incorruptibile, quia
contradictione opponuntur, &
non debet dari medium: ergo

si conuertuntur ingenerabile,
& incorruptibile, iam genera-
bile, quod erat incorruptibi-
le, erit ingenerabile, atque a-
deo idem erit generabile, &
ingenerabile, quæ sunt contra-
dictoria: per quam rationem in-
tendit Arist. probare, quod si
ingenerabile, & incorruptibile
conuertuntur, etiam generabi-
le, & corruptibile debent con-
uerti, sed ostensiuè. & nulla fa-
cta suppositione probat, quod
generabile, & corruptibile de-
beant conuerti.

Pro quo aduerte, quod sem-
per ens idem est, quod ens ne-
cessarium, id est, quod ab intrin-
seco non potest non esse. Simi-
liter semper non ens, est non ens
necessarium, id est, quod ex se
non potest esse, ut chimera. Hoc
supposito, sic arguit Arist. quia
generabile est mediū inter sem-
per ens, & semper non ens, cum
sit aliquando ens, & aliquando
non ens, sed hoc idem habet
corruptibile, est enim medium
inter semper ens, & semper
non ens, cum sit aliquando ens,
& aliquando non ens: ergo ge-
nerabile, & corruptibile con-
uertuntur: & idem argumentū
conficit Arist. in literis.

Probat deinde quod ingene-
rabile, & incorruptibile conuer-
tantur ostensiuè, quia si non va-
let: est ingenerabile, ergo in-
cor-

incorruptibile: ergo est corruptibile, ergo generabile, quia corruptibile, & generabile, ut probauimus, conuertuntur, ergo idem est ingenerabile, & generabile, quæ sunt contradictoria: sicut corruptibile, & incorruptibile.

Ex dictis colligit Aristotel. malè Platonicos posuisse mundum generabilem, & incorruptibilem, quia ea ex parte, quæ est generabilis, est aliquando ens, & aliquando non ens, atque adeò cum habeat potentiam ad essendum, & non essendum, debet habere determinatum tempus, in quo sit, & in quo non sit, ex prima suppositione supra probata. Ex ea verò parte, qua illum incorruptibilem ponunt, faciunt illum sempiternum, quia ut probatum est, ingenerabile, & incorruptibile conuertuntur, id verò quod est ingenerabile, & incorruptibile, est sempiternum, cum dicat semper esse à parte ante, & à parte post: ex quo fit, quod non debeat habere determinatum tempus essendi, & non essendi, sed quod debeat esse tempore infinito.

Secundò probat hoc esse falsum, quia, inquit, omnia quæ sunt, necesse est agere, vel pati, esse, vel non esse tempore infinito, vel definito, id est, determi-

nato: si autè aliquid esset generabile, incorruptibile tñ, nec posset agere, nec pati, esse, vel non esse tempore infinito, vel definito: non infinito, quia non ex omni parte est infinitum: præsertim quod ipsum, inquit, infinitum aliquo modo est definitum, quo scilicet non est maius; quod verò est infinitum ex vna parte, non est hoc modo definitum, quia potest esse illo aliquid maius, cum à parte ante sit finitum, ex quo non repugnat augeri, nec tempore definito, quia ut dixi, quod est à parte post infinitum, ut est generabile, & incorruptibile, ut posuit Plato, vniuersum à parte post non definitur, id est, determinatur, atque adeò propriè nec est infinitum, nec definitum.

Tertiò contra eandem sententiam arguit, quia si aliquid est incorruptibile, generabile tamè, potuit ergo antea, & antea esse, quia non est, inquit, maior ratio, cur in hoc signo, quam antea inciperet, potuit ergo esse ab æterno: ponatur ergo in esse simul: ergo est, ut probat ratio, & non est, ut Plato posuit, atque adeò (ut quidam exponunt) hac ratione probat, quod si est infinitum ex vna parte, scilicet à parte post, debet esse ex omni, scilicet à parte ante, & eadem ratione conueni potest, quod

quodd nullū sit ingenerabile, & corruptibile, quia si corrumpitur, cur magis in hoc signo, quā antea corruptum est, vel postea? potest ergo magis, & magis durare, ita quod sit sempiternum: ergo si ex alio capite non est, ut auctores contrarij ponunt, simul erit, & non erit.

Quartò, & ferè in idem cōincidit, quia omnis, inquit, potentia habet antecedere suum actum: ergo potentia, quam habuit mundus ad essendum, antequā esset, potuit prius, & prius reduci in actum: ergo ab æterno est, quia ponamus hoc in esse: ergo si secundum Platonem, non est ab æterno, quia est genitus simul: ergo fuit, & non fuit.

Sed quia posset aliquis dicere pro Platone, mundum quidem, sicut materia sua est generabilis ita corruptibilis, nunquā tamen corrupēdum. Arguit. Contra, quia omne, inquit, corruptibile tandem corrumpetur, & omne generabile tandem generabitur, quia habet potentia n generabile ad esse, & corruptibile ad non esse: ponatur ergo in esse, aliās nunquā generabitur, nec corruptibile corrumpetur: est ergo sempiternum: ergo semper ens, ut & aliās ponebamus aliquando es-

se, si est generabile, & aliquādo tandem non esse, si est corruptibile: ergo simul esset, & non esset.

Nec valet, inquit, si dicas incorruptibile habere potētiam, ut non sit, non tamen postquam est, sed ad non esse præteritum, quod præcessit generationem. Contrā arguit, quia omnis potentia est, vel alicuius præsentis, vel futuri, non verò præteriti, quia ad præteritum non est potentia: ergo si habet potentiam ad non esse, debet esse, ad nō esse, vel præsens, vel futurum, atq; adeo iam generabile erit corruptibile contra Platonem.

Ultimò tandem arguit contra Platonem, quia generabile, inquit, & corruptibile alterabilia sunt, alteratio autem fit e cōtrario: ergo omne generabile est corruptibile contra Platonem: & similiter omne corruptibile debet esse generabile, quia sicut fit a teratio ad corruptionem huius, sic potest fieri ad generationem illius. Hæc delicta, quæ longè perfectiō difficilior est, quā vtilis.

Dubia circa literam.

Prima suppositio huius capituli sequenti explicabitur, circa secundam verò, quod dicit,

dicat, non esse idem falsum, & impossibile, aduertendum est, illam debere intelligi in materia contingenti, vt patet in exemplo ab Aristote adducto, de eo qui cū sedeat, falsum est, quod stet, non verò impossibile, in materia verò remota ratione materia idem est falsum, & impossibile, sicut falsum est, hominem esse equum, & etiam impossibile. Similiter id, quod dicit, non esse idem possibile, & verum, debet intelligi in materia contingenti, in qua verum est, Petrum v.g. posse esse nigrum, non tamen verum est, esse nigrum, nō verò debet intelligi in materia necessaria, quia in hac ratione cū predicatum possibile necessario insit, idem est, possibile, & verum, vt verū est esse hominem animal, atque etiam possibile.

Contra rationem illam, quā Aristotel. probat sempiternum esse ingenerabile, & incorruptibile, quia sempiternum semper est generabile verò, & corruptibile aliquando non est, ponatur in esse: ergo simul erit, & non erit.

Obijcit S. Tho. hic tex. 131. quia licet quis habeat potentia ad duos actus contrarios, non tamen potest poni vnus actus, stante contrario actu, sicut ille, qui stat, habet potentiam ad se-

dendum, non tamē ita quod possit poni sessio simul, ~~quod~~ do stat, sed in alio tempore, & sic stante sempiterno, nō potest poni in esse non esse.

Respondetur, quod omne accidens debet poni absq; corruptione subiecti: vnde, quia stare non est accidens sessionis, nec ē contra, non oportet, quod adueniente sessione, maneat stare, qui sunt actus incompossibiles: tamen si ponamus, sempiternum esse generabile, & corruptibile, cū sempiternum necessario sit, deinde potest accidentaliter generari, & corrumpi. Hęc omnia debent supponere ipsum esse necessarium illius sempiterni, & sic adhuc illo stante, secundum illam opinionem posset esse, & non esse corruptionis, quia est accidens illius generatio, vel corruptio: omne verò accidens debet supponere subiectum: vnde optimē sequitur, quod simul sit, & non sit: non verò sequitur in sessione, quia sessio non est accidens huius, quod est stare, vel ē contra, & sic vno adueniente, oportet aliud permaneat.

Contra id quod dicit, quod inter duo contraria, scilicet, semper ens, & semper non ens, debet dari medium, scilicet, aliquando ens, & aliquando non ens,

ens, est argumentum, quia non semper inter contraria datur medium, quia inter par, & impar, & grum, & sanum, quæ sunt contraria, non datur medium. Respondetur, quod loquendo de rebus ipsis contrarijs, quando talia contraria vniuersalia sunt, datur medium, sicut inter omne, & nullum, aliquis: sic inter semper ens, idest, omni tempore ens, & semper non ens, idest, nullo tempore ens, datur medium, scilicet aliquando ens, & aliquando non ens. Cuius ratio est, quia alterum affirmat totum, alterum negat totum. Vnde illud est medium, quod ex parte affirmat, & ex ex parte negat, vt aliquando ens, & aliquando non ens.

Sed dices: Hæ dux propositiones subcontrariæ. Aliquis homo non est albus, & aliquis homo non est albus, non possunt eidem rei conuenire: ergo nec hæ dux subcontrariæ, hoc aliquando est ens, & hoc aliquando non est ens, non debent verificari de generabili, & corruptibili. Respondetur esse diuersam rationem, quia esse album, & non album, sunt actus oppositi, qui non possunt eidem conuenire, tamē aliquando ens, & aliquando non ens, nō sumuntur pro actibus oppositis, nec pro eodem tempore; sed pro potētia

ad opposita, scilicet pro posse esse, & posse non esse, potentie autem ad opposita optimē possunt esse simul, non verò actus: præsertim quod si sumatur pro actu aliquando ens, & aliquando non ens, non sumuntur pro eodem tempore, quia illa particula, aliquando, nō determinat tempus, & sic pro diuerso tempore non repugnat: esse verò album, & non album, si sumantur pro eodem tempore, etiam repugnat: si verò pro diuersis, non repugnat. Vnde argumentum nihil concludit.

Circa illam probationē, quæ Aristot. probat, generabile, & corruptibile conuerti, quia ingenerabile, & corruptibile conuertuntur, & in sus ingenerabile, & incorruptibile conuertuntur, quia generabile, & corruptibile conuertuntur, aduertendum est cum Augustino Nipho hic, quod etiam in litera nos aduertimus, non esse circulum, quia primum probat ex hypothesis, idest, si generabile, & corruptibile conuertuntur, etiam ingenerabile, & incorruptibile debent conuerti. & deinde ostēditur, & à priori, probat generabile, & corruptibile, ingenerabile, & incorruptibile, conuerti rationibus in litera explicatis.

Est autem argumentum contrarationem, qua probat, generabile,

rabile, & corruptibile conuer-
ti, ex eo quod à quo remouen-
tur extrema, debet continere
medium; sed à generabili, &
corruptibili remouentur extre-
ma, scilicet semper ens, & sem-
per non ens: ergo debet illi con-
tinere medium, scilicet aliquā
do ens, & aliquando non ens.
Est contra hoc argumentum,
quia ex eo quod generabile,
& corruptibile sit medium in-
ter semper ens, & semper non
ens, quia est aliquando ens,
& aliquando non ens, non se-
quitur, quod inter se conuer-
tantur, quia etiam fuscum, &
viride, sunt medij colores in-
ter album, & nigrum, non tamē
inter se conuertuntur.

Secundo, quia non semper
est verum, quod à quo remouē-
tur extrema, debet illi continē-
re medium, quia ab aere remo-
uentur extremi colores, scilicet
album, & nigrum, non tamen cō-
ueniunt colores medij.

Respondetur ad primū, quod
medium est duplex, aliud est
adæquatū inter extrema, vt in-
ter impossibile, & necesse me-
dium adæquatū est cōtingens,
quia extra illud nullū aliud est
mediū inter illa extrema: aliud
verō est mediū inadæquatū, vt
inter quod est aliud mediū, quali-
ter fuscū est mediū inadæqua-
tū inter album, & nigrum. Aristot.

ergo non probauit, generabile,
& corruptibile conuertere prius
se, quia sint medium inter sem-
per ens, & semper non ens; sed
quia conuertuntur cum medio
adæquato, scilicet aliquando
ens, & aliquando non ens, quod
est contingens, quia cum vtrū-
que sit aliquando ens, & aliquā-
do non ens, optimē sequitur es-
se idem.

Sed obieciēs: Contingens est
superius ad generabile, & cor-
ruptibile, quia generabile dicit
prius non esse, & postea esse,
cū generatio incipiat à priua-
tione rei: corruptio verō ē con-
tra prius dicit esse, & postea nō
esse. Contingens verō dicit pos-
se esse, & non esse absolute, si-
ne hoc, vel illo ordine, ex eo ve-
rō quod aliqua sint idem secū-
dum genericam rationem in ali-
quo superiori, non sequitur es-
se idem inter se omnino, vt pa-
cet de homine, & equo: ergo li-
cet generabile, & corruptibile
sit contingens, non sequitur es-
se idem inter se. Respondetur,
quod contingens solum est
superius secundum rationem
ad generabile, & corruptibile,
nō verō secundū rem, quia idē
sunt, & nunquā reperitur vnū
sine alio. Aliud tñ est genus,
quod reperitur sine hac specie
determinata, & sic non habet
conuertere cū hac specie determi-

nata, neque cum illa, contin-
get, autem cum qualibet illa-
rum conuertitur, quia solum
est superius secundum ratio-
nem, & ita etiam species inter
se conuertuntur, & cum ge-
nere, quia secundum rem in idē
coincidunt.

Est præterea dubium circa
illa verba Aristotelis, quibus ar-
guens contra Platonem in secū-
da ratione dixit, aliqua posse
agere, vel non agere tempore
infinito, vel finito, & simili-
ter esse, vel non esse. Contra
enim est, quod secundum ip-
sum, ea quæ habent potentiam
ad essendum, & non essendum,
vel agendum, & non agendum,
debent habere determinatum
tempus, non ergo infinitū. Res-
pondetur, quod ut ibi ipse ex-
ponit, hoc tempus infinitum, ali-
quo modo est definitum, scili-
cet, quo non est maius, & sic quā-
do dixit, quod habet poten-
tiam ad essendum, & non es-
sendum, debere esse determi-
natum tempus essendi, & non
essendi; idem est determinatū
tempus, quod definitum, quale
est aliqua modo infinitum.

Melius tamen secundò res-
ponderetur, quod illa prima sup-
positio intelligitur de his, quæ
habent potentiam ad essendum,
& non essendum, vel agendum,
& non agendum: per alia verò

verba non dicit Arist. quod ali-
quid posset agere, & non agere,
esse, & non esse tempore infini-
to, sed loquitur diffusiuè, id est,
vel debet esse tempore infinito,
vel definito, & similiter agere,
vel pati. Et per hoc patet, cum
hoc non contrariari aliud, quod su-
pra cap. 6. docuit, scilicet, quod
omnis actio agentis naturalis de-
bet esse tempore finito, vel de-
terminato. Ratio est, quia ad ve-
rificationem propositionis di-
finitius sufficit altera pars ve-
ra, & sic cum dicitur hic, omnia a-
gentia agere, vel pati tempore
infinito, vel finito, non est con-
tradictio.

Contra tertiam rationem,
quæ contra Platonem arguens,
dicit, quod si mundus generabi-
lis fuit, potuit ergo antea, & an-
tea, ergo ab æterno generari, at
que adeo quod debuit esse ab
æterno. Est argumentū primò,
quia cū hic effectus dependeat
à causa libera, licet ex se possit
esse antea, & antea, & ab æter-
no, tamen de facto propter libe-
ram Dei voluntatē non fuit ab
æterno: nihil ergo concludit.

Secundò, ille modus argumē-
tandi non videtur legitimus, quia
est arguere ab infinito in poten-
tia, ad infinitū in actu, quod non
valet, sicut non valet, quan-
tum est diuisibile in plures, &
plures partes: ergo potest esse
diui-

diuifum in omnem fuā partem. Similiter nō valet, Deus poteft facere plura, & plura indiuidua vnus Speciei: ergo poteft facere infinita in aēte: ergo Aristot. conſequentia nulla eſt.

Pro ſolutione duo aduertenda ſunt, quæ ſunt præcipua fundamenta, quibus nituntur rationes Ariſt. in hoc cap. Alterum eſt, Ariſt. in hoc cap. ſupponere id, quod 8. Phyſicor. docuerat, ſcilicet Deum operari ſaltē quantum ad productionem rerum incorruptibilium, vt cglū, & vniuerſum, vt quoddā agens naturale, neceſſariō, & non liberē, quidquid ſit de huius rei veritate: hoc verō conſtat primō, quia 8. Phyſic. text. 79. ad probandum Deum non habere aliquam quantitatem, quia, inquit, ſi eſſet corpus, cū ſit infinitæ virtutis, moueretur in nō tempore. Ratio verō hæc non haberet vim, ſi omnibus liberē ageret, quia tunc prohibito moueretur in tempore. Prætereā 8. Phyſic. text. 7. dicit, quod ſi mobile aliquod eſt ab æterno, & ſimiliter mouens, motus debet eſſe ab æterno. Hæc autem conſequentia nō poteſt habere vim, niſi quia Deus neceſſariō agat, aliās non bene ſequitur, qd ſit ab æterno, quia ſicet ſit mouens, & mobile, nollet tñ mouere illud ab æterno,

Secundō aduertendum eſt, quod vt omnes referunt. Platonem in Tymæo aſſeruit, mundum gentium fuiſſe ex materia quadam informi, apta tamen, & diſpoſita ad recipiendam formam mundi. Ita docet Dionys Ambroſ. in Exameron ex Baſilio Magno. Ita etiam explicat ipſum Platonem in Tymæo ferē omnes eius diſcipuli, dicentes, ipſum poſuiſſe quandā materiam, ex qua fuit formatus mundus, quam vocauit Hylem, in qua media Idga introducta fuit forma mundi, & ita conſequenter aſſerunt, ipſum creationem impoſſibilem exiſtimariſſe.

Vnde ad argumentum reſpondetur, non poſſe eſſe reſcurſum ad Dei libertatem, quia ſupponit ex 8. Phyſicor. Deum eſſe agens neceſſarium, quantum ad productionem vniuerſi, atque adeō in materia ab æterno diſpoſita neceſſariō ab æterno debuit introduci forma.

Ad ſecundum verum eſſe, illum modum argumentandi non tenere ratione formæ, vt probant exempla adhibita, tenet tamen ratione materiæ, quia ſi materia prima eſt vltimè diſpoſita, & Deus in illa actione eſt agens neceſſarium, rectè ſequitur, quod non ſolum

rum antea, & antea, sed ab æterno debuit esse mundus, quia ab æterno est materia disposita, & etiam agens, operans necessarium. Et in his suppositionibus fundatur illud, quod in eadem tertia ratione sumit, scilicet, quod illud, quod est infinitum ex vna parte, debet esse finitum ex omni, quando scilicet est potentia in subiecto, ad recipiendam formam tempore infinito à parte antea, & agens operatur necessario, ubi verum est, quod si illud tale infinitum à parte post in duratione, quale est vniuersum secundum Platonem, etiam debet esse tale ex parte antea, ut dictum est. Alia difficultas ab Arist. hoc cap. dicta, sequenti disputatione examinabuntur.

Disput. IIII. De incorruptibilitate vniuersi.

IN hac disputatione, quia quod præcipuum habet difficultatem, in text. ipse Arist. explicuit, peculiariter illius explanationem attingam, quæ sane difficilis est, dicam eam, quæ ad eius intelligentiam communiter tradunt auctores.

Quest. I. Vtrum omne id, quod habet potentiam ad essendum, & non essendum, debeat habere determinatum tempus essendi, & non essendi?

Ratio dubitandi est primo ex principiis ipsius Arist. quia ut cap. II. docuit, potentia passiva habet terminari per minimum: constat verò, potentiam esse ad essendum, & non essendum, esse potentiam passivam materię primæ ad recipiendam, vel deperdendam formam, à qua provenit esse, & non esse: ergo hæc potentia passiva non habet determinatum maximum tempus essendi, & non essendi.

Secundo, quia in sententiâ Arist. ponentis mundum ab æterno, etiam motus cælorum sunt ab æterno, atque adeo etiã dantur duo tempora infinita mensurantia duos illos motus: male ergo in ratione, qua illam suppositionem probat, adducit ad inconueniens, quod dantur duo tempora infinita.

Confirmatur, quia non est inconueniens, dare duo tempora infinita, etiam vnum post aliud, si alterum sit infinitum à parte antea, alterum verò, à parte post.

Post, quia constat animam rationalem habere esse infinite tempore à parte post, cum sit immortalis, & habuisse non esse infinito tempore à parte ante: male ergo adducit ad inconueniens, quod dentur duo tempora infinita, vnum post aliud, præsertim quod Arist. sua ratione non conuenit, illa duo tempora esse infinita ex omni parte.

Secundum rationem tertio arguitur, quia si omnia habent determinatum tempus essendi, & non essendi: ergo omnes res permanentes delinerent per vltimum sui esse, quod est falsum, ut ostenditur. 6. Physic. Probatur, quia in instanti terminatio illius temporis maximi, est verum dicere, Nunc est tempus maius maximo, & immediate post hoc non erit: ergo etiam est verum dicere: Nunc est res, & immediate post hoc non erit, quia erit tempus maius maximo: ergo definit per vltimum sui esse.

Vltimo, quia materia prima Petri habuit potentiam ad esse, & non esse formam, & tamen corrupta forma, est in infinito tempore sub non esse illius, quia in æternum erit sine tali forma: ergo non habet determinatum tempus non essendi.

Et confirmatur, quia nulla videtur esse potentia ad essendi-

dum, & non essendum, quia vel hoc conuenit rei, quando est: & hoc non, quia iam de facto est: ergo non habet potentiam ad essendum: vel conuenit rei, quando non est: & hoc etiam non, quia tunc non habet potentiam, ut non sit, quia iam non est: nunquam ergo est illa potentia ad esse, & non esse.

Pro intelligentia huiusmodi, hijs reuocandum est in memoriam, quod supra cap. 1. quæst. 3. dixi, scilicet quod potentia contradictionis, quæ est de esse ad non esse, non eodem modo ordinatur ad esse, & ad non esse, quia ad esse ordinatur per modum maris, & ad non esse per actum, quia omnis potentia habet respectum ad aliquem actum, vel quæ causet, si actus sit, vel quem recipiat, si sit passiva: unde ad non esse actus, solum ordinatur per accedens ratione aliquid impossibile cum tali actu.

Secundò aduertendum est, quod licet potentia actiua, ut dixi capite præcedenti, non habeat semper terminari maximo finito, sed infinito, ut dixi de potentia Dei: tamen potentia ad esse, & non esse, debet habere terminum finitum. Ratio est, quia si ille terminus esset infinitus, non ergo potest perire: si ergo duraret sub esse infinito tem-

porē, nunquam posset peruenire ad esse, atque adeo iam non haberet potentiam ad non essendum, debet ergo talis potentia tam ad esse, quam ad non esse, terminari termino finito: & hæc est aperta ratio, quare ex se æterna non habeant potentiam contradictionis, verbi gratia, cælum, quia si infinitum tempore ex se sunt: ergo ex se non possunt peruenire ad non esse, quia illud infinitum tempus est impertransibile, & propter eandem rationem conuincitur, materiam cœli non esse potentiam contradictionis, ut supra cap. 3. dictum est.

Tertio notandum est, quod quando Arist. dixit, ea quæ habent potentiam essendi, & non essendi, &c. loquitur de his quæ possunt esse, & non esse ab intrinseco, non verò ab extrinseco, qualis est Angelus, & anima rationalis, ut dicam cap. sequenti, in illis verò, quæ possunt esse ab intrinseco, & non esse, scilicet ratione materiæ dispositæ ad esse, vel non esse formæ, duplex est potentia, alia remota, alia proxima, potentia materialis remota ad esse formæ est ipsa potentia materiæ secundum se, quando non est disposita ad tale esse, vel ad non esse, ita quod eadem potentia materiæ primæ, quæ ante dis-

positionem dicebatur potentia remota, quando incipit disponi, dicitur potentia proxima. Arist. ergo in illa suppositione loquitur de his, quæ habent potentiam proximam ad essendum, & non essendum, quando dicit ea habere determinatum tempus essendi, & non essendi, & sic ex illa suppositione intellecta optime collegit contra Platonem, quod materia mundi non potuit esse ab æterno sine forma illius, quia cum mundus sit incorruptibilis, materia illius non dicit potentiam ad formam alterius, atque adeo est de se sufficienter determinata, & in potentia proxima ad formam huius vniuersi: unde non potuit esse infinitum tempore ab æterno sine tali forma.

His suppositis sit conclusio, quod prima suppositio Arist. sit vniuersaliter vera, quod scilicet omne id, quod habet potentiam essendi, & non essendi, debet habere determinatum tempus, quo sit sub utroque, scilicet sub esse, & non esse, & quidem supposita quod loquitur de his quæ possunt esse, & non esse ab intrinseco, probat, quia, vel tempus, quo est sub utroque termino, est finitum, & determinatum, & tunc habeo intentum, vel infinitum, & tunc res nunquam posset peruenire ad alterum

Extremum V.g. ad non esse, si est tempore infinito sub esse, quia siue tale tempus sit infinitum categorematicè, siue syntagorematicè, nunquam potest finiri.

Et si dicas, quod est sub esse determinato tempore, & sub non esse infinito à parte post. Contra est, quia quando illud tale est sub non esse, vel habet potentiam ad essendum, vel non; si dicas quod non: iam ergo non intelligitur de hoc supposito, quia est de his, quæ esse possunt esse, & non esse: si verò habeat potentiā ad essendum, ergo potest tempus illud, quo est sub nō esse, finiri, alias neque res posset peruenire ad esse: est ergo finitum tempus, & determinatum.

Vnde ad argumenta in contrarium opposita respondetur, ad primum, quod licet potentia ad essendum ex parte materiæ primæ sustentantis formā, à qua principaliter prouenit, sit talis potentia, tamen respectu formæ dantis esse, non est potentia passiva.

Ad secundum respondetur, quod sicut in motibus cælorū non sunt duo motus infiniti, & ab æterno vnum post alium, sed duo motus infiniti simul ab æterno in sententia Arist. ita non est inconueniens secundū

ipsum, dari duō tempora infinita simul, est tamen inconueniens dari vnum potest aliud, & ad hoc inconueniens adducit Aristoteles in illa sua ratione iam adducta.

Ad confirmationem respondetur verum esse, non repugnare, dari duo infinita vnum post aliud, si aliud solum sit infinitū à parte ante, aliud verò solum à parte post, quia hæc tempora per accidens sunt infinita, qualiter non esse animæ rationalis per accidens durat tempore infinito in materia, quia scilicet materia solum est in potentia remota ad esse illius, & non disponitur proxime: Aristot. vero debet intelligi de potentia proxima ad esse, quam negat posse esse tempore infinito.

Ad tertium res. & letur, quod maximum tempus, quo res potest esse, vel non esse, non est maximum, ita quod nullo modo ultra illud aliquid aliud, saltem insensibile, possit durare, sed est maximum physice, & sic non desinit per ultimum suū esse, quia ultra, aliquid potest durare, scilicet non sensibile: mathematicæ autem non terminatur maximo quod sic, sed minimo quod nō, id est, in hoc instanti inceptiuo temporis, quod est minimum quod non,

non

non potest durare, & in minori
durare potest, tamen in illo
minori non est dare ultimam
partem proportionalem, & sic
non dabitur ultimum esse rei
permanentis, de quo philoso-
phandum est, sicut supra de
potentia portatiua locuti su-
mus.

Ad ultimum respondetur
quod ut supra dixi, duplex est
potentia ad esse, alia proxima,
alia remota, & similiter ad non
esse: suppositio ergo Aristote-
lis debet intelligi de potentia
ad esse, vel non esse proxima,
qualis fuit in materia mundi se-
cundum Platonem, materia ve-
ro Petri non habet potentiam
ad esse formæ illius tempore
infinito, loquendo de potentia
proxima, quia non fuit ab æter-
no disposita ad esse formæ Pe-
tri, post corruptionem verò
equi, verbi gratia, licet materia
illius sit sub non esse tempore
infinito, quia nunquam illa re-
dibit, non sequitur falsam esse
suppositionem Aristotelis, quia
post corruptionem equi non
habet potentiam ad essendum,
& non essendum, quia non po-
test esse, semel corruptus per
naturam non quidem, quia in
materia prima non sit potentia
ad illam formam amissam, ut
male quidam asserunt, quia ea-
dem est materia modo, ac fuit

ante corruptionem formæ, sed
antea secundum se erat potens
illam recipere; ergo & modo,
quantum est de se, sed ratio
est, quia non est agens natura-
le, quod possit eandem formam
corruptam reproducere, cum
probatum sit in libris de gene-
ratione, & corruptione per na-
turam id esse impossibile.

Sed obijciens. Potentiæ pas-
sivæ naturali debet correspon-
dere agens naturale, inducens
talem formam, alias illa poten-
tia esset frustra: ergo si ad for-
mam corruptam maneret in ma-
teria potentia naturalis, es-
set agens naturale illam indu-
cens.

Respondetur, quod hæc po-
tentia passiva materiæ ad for-
mam corruptam, tantum est na-
turalis ex parte termini, non
verò simpliciter, quia non res-
picit agens naturale, nec actio-
nem naturalem, quia talis for-
ma introducatur: illud verò ax-
ioma debet intelligi de poten-
tia simpliciter naturali, tam sci-
licet ex parte termini, quam
ex parte actionis, vel passionis.

Et si dicas, frustra ergo est
illa potentia, siquidem ad a-
ctum non solum non est redu-
cenda, sed nec potest per natu-
ram reduci.

Respondetur etiam; hoc ax-
ioma debere intelligi de po-
tentia

tentia naturali simpliciter, qualis non est illa, ut explicui.

Ad confirmationem respondetur, quod duplex est potentia, alia priuatiua, hoc est, quæ secum habet adiunctam priuationem actus, & hæc potentia tollitur adueniente actu, quia iam non est priuatio illius; alia est potentia perfectiua, quæ non tollitur suo actu, sed potius illo perficitur, quæ duæ potentia eadem sunt secundum rem, quia eadem potentia secundum quod habet adiunctam priuationem actus, vocatur priuatiua, secundum verò quod potest perfici per actum aduenientem, dicitur potentia perfectibilis.

Vnde dico ad argumentum, quod quando res est, non habet potentiam priuatiuam, vel ut melius dicam, priuatam, quia iam habet actum, scilicet esse, habet tamen potentiam perfectibilem, quia hæc non destruitur adueniente actu, sed potius perficitur, quia materia prima æqualiter habens formam, æqualiter ab illa patitur illam recipiendo: ergo adhuc habet potentiam passiuam ad illam, alias non posset pati.

Sed dubitabis ultimo in hac questione, quia saltem non videtur vera suppositio Arist. in accidentibus, in quibus etiam

est potentia ad essendum, & non essendum, quia hæc potentia, ut explicuimus, debet esse potentia proxima ad esse, vel non esse, scilicet medijs dispositionibus prauis, in accidentibus verò non est potentia proxima, & remota, quia saltem non omnia requirunt dispositionem prauam ad suum esse, ut patet de calore & frigore licet alia propter sui maiorem perfectionem hanc requirant, ut patet de lumine, & speciebus intentionalibus, quæ requirunt diaphaneitatem in subiecto.

Respondetur tamen, quod etiam in accidentibus, in quibus non est necessaria dispositio praua, datur aliquo modo potentia proxima, & remota, quia quando incipit esse approximatio inter agens, & passum ad productionem accidentis, tunc subiectum censetur esse in potentia proxima ad esse talis accidentis, ante talem verò approximationem est in potentia remota.

Quest. II. Verum immortalitas anime rationalis stet cum principijs Aristotelis hoc capite?

NON est cur in hoc loco disputemus, utrum anima ratio-

rationalis immortalis sit, habet enim quæst. hæc propriam sedem in libris de anima, ubi ab omnibus disputatur. Tantum ergo est difficultas, utrum immortalitas hæc pugnet cū principijs Aristotelis in hoc capite, quia quod alibi ipse existimauerit, animam rationalem immortalem esse, est certissimum, & ut tale ab omnibus recipitur, quia secundo de generatione ait, animam rationalem extrinsecus accedere, & non communicare cū corpore in suis actionibus, id est, habere rationes spirituales essentialiter independentes à corpore. Idem repetit 3. de anima c. 4. & 5. docens intellectum agentem, & possibile separatim esse à corpore tamquam à subiecto, scilicet in hæssionis. Idem docet 1. de anima text. 12. & 1. lib. assignans differentiam inter animam rationalem, & alias animas, quod illa perpetua sit, hæc verò corruptibiles.

De proposita ergo quæstio. Auerr. quem simpl. & alij hoc capite sequuntur, existimant re vera immortalitatem animæ rationalis non coherere cū his, quæ hoc capite ab Aristotel. traduntur, quia primò in prima suppositione dixit, quod ea, quæ possunt esse, & non esse, debent habere determinatum

tempus essendi, & non essendi, sed anima rationalis ut constat, potest esse, & non esse, cū aliquando sit, & non sit, debet ergo secundum Aristotel. habere determinatum tempus, in quo sit, non est ergo secundum ipsum perpetua, & immortalis.

Secundò, quia secundum ipsum, omne possibile non esse, est corrupeibile, & secundum ipsum tandem corrumpetur, sed anima rationalis potest non esse: ergo corruptibilis, & tandem corrumpetur.

Tertiò, quia ex eo probat, generabile, & corruptibile conueri, quia est mediū inter semper ens, & semper non ens, scilicet aliquando ens, & aliquando non ens: sed anima rationalis, aliquando est, & aliquando nō est: ergo est generabilis, & corruptibilis, non ergo est immortalis.

Quartò, quia quod est infinitum ex vna parte, debet esse ex omni secundum Aristotelem hic; sed anima rationalis nō est infinita, quantum ad durationem ex omni parte, cum ex parte ante habuerit initium; ergo ex nulla parte est infinita in duratione.

Quintò, quia secundum ipsum necessariū, contingens, & impossibilis diuidit omne ens; sed

sed anima rationalis non est im-
possibilis, vt de se patet, nec
necessaria, quia aliàs sepe fuisse-
ret, sicut Deus; est ergo contin-
gens, atque adeò aliquādo ens,
& aliquando non ens, & conse-
quenter corruptibilis.

Sextò, quia secundum Ari-
stotelem hic, quod nō est inge-
nerabile, est generabile, quia
secundum ipsum opponun-
tur contradictoriè, sed anima
rationalis non est ingenerabi-
lis, quia secundum illum est sem-
per ens, anima autem non est
semper ens, ergo est genera-
bilis, ergo corruptibilis, quia
secundum ipsum conuertuntur.

Opposita tamen sententia
nobis tenenda est, quam moder-
ni expositores, vt Villalpādus,
& Petrus Martinez, sequuntur
cum Nipho in hoc capite. Et
vt rectè intelligatur, aduertend-
um est, rationes Aristotel. in
hoc capite habere robur circa
id, quod intendunt, scilicet im-
pugnare Platonem ponentem
mundum incorruptibilem, ge-
nitum tamen ex materia præ-
existēti, nō verò probant cōtra
nos, quia mūdū nō ex materia,
sed ex nihilo factum esse cre-
dimus: vnde tā in suppositioni-
bus, quā in rationibus loquitur
de generabili vera generatione
hoc est, quæ sit per transmuta-

tionem materiæ, de non esse ad
esse, qualē posuit Plato. Ad
generationem: vnde nō loqui-
tur de corporibus cœlestibus:
constat enim, cœlum hac ratio-
ne esse ingenerabile, & incorru-
ptibile.

Ex quo vterius etiam fit,
quòd licet prima suppositio A-
ristot. quòd scilicet omnia ea,
quæ habent potentiam essendi,
& non essendi, debent habere
ad vtrumque determinatum tē-
pus, possit intelligi de omnib. us
formis substantialibus, præter
animam rationalem, de qua in-
fra dicam, quia ille incipiunt, &
desinunt cum substantia totali
& completa, quæ habet deter-
minatum tempus essendi, & nō
essendi, tamen reuera Arist. hoc
cap. tantum loquitur in illa pri-
ma suppositione, & in alijs ratio-
nibus de substantijs cōpletis, &
totalibus, vt patet. Primo, quia
loquitur de illo, quod vere ge-
neratur, & corrumpitur: forma ve-
rò substantialis in rigore loquē-
do, nō est id, quod sit, vt quod,
sed vt quo. Tum etiā, quia om-
nia in hoc capite adducta ab A-
rist. eò tēdunt, vt probet, quòd
si mundus genitus est, debeat
esse corruptibilis. constat autē,
Platonem (contra quem arguit
in hoc cap. Arist.) locutum fuisse
de vera generatione, & quæ
sit vera transmutatio.

Tan-

Tandem aduertendum est, quod duplex est potentia adesse, vel non esse: alia ab intrinseco, quæ conuenit rebus corruptibilibus, cum habeant materiam, quæ est potentia contradictionis, ratione cuius possumus esse & non esse, & hoc tale dicitur generabile ab intrinseco, quia habet in se principium. ut possit fieri, & corrumpi, media materie transmutatione, alia vero est potentia ab extrinseco, qualiter omnia incorruptibilia, antequam essent, habebant potentiam ad essendum, scilicet ex parte agentis, Dei scilicet, non verò ab intrinseco, quia in se non habent materiam, per cuius transmutationem possint esse, ut patet de rebus spiritualibus, & corporibus cœlestibus, quæ non habent materiam transmutabilem, & quæ sit potentia contradictionis, ut latè suprà dictum est capit. 3. postquam verò istæ res incorruptibiles sunt, habent potentiam intrinsecam ad essendum, & tantum possumus non esse ab extrinseco. De spiritualibus patet, quia non habent materiam, quæ est principium corruptibilitatis. De cœli, verò etiam constat, quia illorum materia, ut loco citato dixi, non est potentia contradictionis, nec principium

corruptibilitatis: vnde tantum ab extrinseco principio, postquam sunt, possunt non esse, quæ omnia habet anima rationalis.

Vnde ad primum argumentum oppositæ sententiæ respondetur, illam suppositionem intelligi de his, quæ possunt esse, & non esse ab intrinseco, quales sunt res generabiles vera generatione, quæ sit transmutatio, hæ enim res habent materiam, quæ dicit potentiam contradictionis, quæ est potentia subiectiua, & intrinseca adesse, & non esse, non verò intelligitur de anima rationali, quæ non habet potentiam ab intrinseco, ut nō sit, postquam est, & ut sit postquam non est, ut dixi de rebus incorruptibilibus.

Ad secundum, quod omne possibile non esse ab intrinseco, est corruptibile, quia illud tale habet potentiam contradictionis, quæ est principium corruptibilitatis, & sic non habet locum in anima rationali, quæ tantum potest non esse ab extrinseco, quia scilicet Deus potest illam corrumpere.

Ad tertium, verum esse illud, quod est aliquando ens, & aliquando non ens, esse generabile, & corruptibile, hoc verò intelligitur de his quæ, sunt aliæ

aliquando ens; & aliquando non ens ab intrinseco, scilicet quæ ex se possunt esse, & non esse, qualis non est anima rationalis.

Sed dices: inter duo contradictoria non est medium; sed anima rationalis ab intrinseco non habet esse semper non ens: ergo ab intrinseco est aliquando ens, quod est contradictorium semper non entis. Respondetur, cum reduplicatione optime dari medium inter contradictoria, qualiter loquuntur Logici, quod de se natura non habet esse vniuersalem, neque non vniuersalem, quia si de se haberet esse vniuersalem, nullo modo posset esse singularis, nec perse, nec per accidens. Similiter si de se esset non vniuersalis, nullo modo posset esse vniuersalis: sic anima rationalis cum hac reduplicatione ab intrinseco, neque est semper non ens, neque aliquando ens, quamuis sint contradictoria.

Ad quartum iam dixi supra, illud principium, scilicet, quod est infinitum ex vna parte, debet esse ex omni, intelligi quantum ad durationem, & in his, quæ cum infinito tempore sunt à parte post, habent materiam à parte ante, infinito tempore proximè dispositam (vt

posuit Plato materiam mundi) & sic in his illud principium est verum, vt dictum est in dubijs circa lileram, constat enim, animam rationalem, quamuis in finito tempore sit à parte post, non habuisse à parte ante materiam vltimatè dispositam in finito tempore.

Ad quintum, verum esse, animam rationalem esse quid contingens, hoc verò ab extrinseco, quia ab extrinseco potest esse, & non esse; contingens verò, quod conuertitur cum generabili, & corruptibili, est contingens ab intrinseco, illud scilicet, quod in se habet materiam, quæ sit potentia contradictionis ad esse, & non essetalis rei.

Ad sextum respondetur, quod anima rationalis non est generabilis, sed ingenerabili quia generabile propriè loquendo conuenit rebus, quæ sunt per veram generationem, quæ sit transmutatio materie primæ; anima verò non fit ex vi transmutationis, sed per creationem; generabile enim, vt supra cap. i. dictum est, propriè sumitur pro eo quod affirmat inceptionem, & modum inceptions, transmutationem scilicet. Quando autem Arist. dicit, omne ingenerabile esse sempiternum, id est ingenerabile apud ipsum, ac illud, quod

quod non sit media transmutatio. Abiectioni, qualiter mundum fuisse factum existimauit Arist. licet verò anima rationalis non fiat per transmutationem, sit tamen media aliqua transmutatione materia primæ, quia per actionē illā, qua anima iam creata est à Deo in priorī natura, postea quando corpori vnitur, trāsmutatur materia, abijciendo vnā formam, & aliā recipiendo. Tūc etiam transmutatur per dispositiones antecedētes, abijcētes formam contrariam, vt ad introductionem animæ rationalis materia sit disposita, quia vt dicitur in libris de anima, licet anima rationalis non inhæreat corpori, est tamen actus corporis, ratione cuius requirit in corpore de terminatas dispositiones, vt a Deo solo conseruetur, sicut à solo ipso creata est, quia quantum ad præsentiam talium dispositionum, illam in corpore conseruat. Aristotel. verò loquitur de ingenerabili, nulla facta transmutatione, qualiter ab æterno mundum fuisse factum putauit, & sic dixit illum esse semper
ens,

(?)

Quæst. III. Vtrum omne corruptibile sit tandem corruptum, & omne generabile generandum.

NOtanda sunt verba Aristotelis hoc capite, text. 133. non enim sicut dixit, omne corruptibile tandem corrumpetur, dixit: Omne generabile tandem generabitur, sed dixit: Si generabile est, ortum est, id est, si id, quod est generabile, de facto est, necesse est habuisse ortum. Per quæ verba, vt rectè Niphus in hoc capite, ponit differentiam inter generabile, & corruptibile, quia omne corruptibile tandem corrumpetur in indiuiduo, tamen omne generabile non necessariò generabitur in indiuiduo, sed in specie. Ratio disparitatis est, quia materia prima rei corruptibilis, verbi gratia, lapidis, habet potentiam, & appetitum desiderij naturalem ad alias formas: debet ergo illi potentia reduci in actum, alias frustra erit: sed non potest reduci in actum, nisi hoc indiuiduum lapidis corrumpatur, quia duæ formæ substantiales sunt impossibiles in eadem materia: ergo verum est, omne corruptibile esse in indiuiduo corruptum. De generabili vero aliter est ratio, quia materia prima non

ma non per se respicit, nec dicit potentiam ad hanc determinatam formam in individuo, sed ad hanc, vel illam, atque adeo non est necesse, quod hæc in particulari generetur, quia tamen materia prima rei corruptibilis, verbi gratia, lapidis, licet non respiciat per se formam hanc plantæ, tamen per se respicit hanc, vel illam; & nulla ex his potest introduci, nisi per hoc, quod hoc individuum corrumpatur, ideo necessario hoc in individuo corrumpitur; non vero hoc in individuo generatur, nisi solum in specie. Cuius rei etiam alia potest reddi ratio, quia minus requiritur ad corruptionem huius rei in individuo, quam ad eiusdem rei in individuo generationem, quia ad corruptionem illius rei in individuo sufficiunt dispositiones alterius cuiuslibet formæ, quia ad quamlibet formam expellitur hæc in individuo; tamen ad generationem huius rei in individuo, requiritur determinata dispositio tali formæ appropriata, quæ non necessario opponitur, & sic non omne generabile generabitur in individuo nisi forte in illa tali specie tantum sic unicum individuum; qualis est mundus, tunc enim hoc generabile in individuo eandem generabitur. Ratio est,

quia huiusmodi species habentes unicum individuum habent illud incorruptibile, ut patet de mundo, & corporibus celestibus; & sic illud est generabile, supponendo materiam illius: sic enim loquitur Aristot. necessario illud tale in individuo generabitur, quia materia rei incorruptibilis tantum dicit potentiam ad individuum illius speciei, ut, supra cap. 3. dixi de corporibus celestibus; & sic illud tale in individuo, si est generabile, ut posuit Plato: mundum esse generabilem, in materia disposita tandem generabitur, aliàs materia esset frustrata, si formam huius individui non suscipit, quia alias nequit recipere.

Sed sententia hæc Aristotelis sic intellecta, apparet falsa. Primò, quia lumen Solis corruptibile est, nunquam tamen corrumpitur, ergo.

Secundò, partes terræ, quæ sunt in centro terræ, ex se corruptibiles sunt, tunc quæ habent materiam annexam privationi, quæ est principium corruptibilitatis: tunc, quia, omne corrumpitur a contrario, quælibet verò pars terræ habet contrarium potens corrumpere frigiditatem illius, quæ observatur; illæ tamen partes nunquam corrumpuntur, ergo.

1 Tertiò, quia corrumpi rem, ~~et~~ quid contingens, dependet enim à causa contingentis: ergo non necessariò corrumpitur.

Quartò, quia si generabile potest non generari in individuo, potest ergo esse semper non ens: ergo non erit aliquando ens, quia sunt contradictoria: ergo generabile non est aliquando ens, & aliquando non ens, contra Arist. hoc cap.

Ad primum respondeo, lumen de se non esse corruptibile, quia non habet contrarium, sed per accidens, ex defectu cōservantis, Arist. verò loquitur de illo, quod per se est corruptibile.

Ad secundum sunt qui dicant, quòd licet terra sit secundum partes corruptibilis, non tamen secundum se totam: hoc verò, ut sequenti q. explicabimus, est omninò falsum. Quare respondeo, verum esse secundum se totam, & secundum partes esse corruptibilem, & sic aliquando corrumpetur, non tamen secundum se totam, sed secundum partes: sic enim debet intelligi hæc sententia Arist. partes verò illæ, quæ sunt in cætero, cōmunis opinio est, aliquando esse corrumpendas, quia per continuatū partium terræ transmutationem ab elementis genera-

rijs factam, aliquando erit partes existentes in superficie terre, & sic aliquando corrumpetur, sed melius dicitur, illas partes non esse existentes intra spheram actiuitatis agentium, quibus possunt transmutari: debet autem Arist. intelligi de corruptibili existenti intra spheram actiuitatis agentis.

Ad tertium, licet sit contingens, rem corrumpi hoc, vel illo tempore, non tamen est contingens corrumpi aliquando, sed necessariò ex se tandem finietur, nisi ab extrinseco conservetur, qualiter potest Deus lapidem perpetuò conservare.

Ad quartum, quia licet omne generabile, & corruptibile sit ex se aliquando ens, & aliquando non ens, quia ex se potest modo esse, postea vero non esse, per accidens tamen ab extrinseco potest esse semper non ens, quia ab extrinseco fit, quòd nunquam producat, ipsum enim, quantum est ex se, est generabile, & aliquando ens, & aliquando non ens, ut Arist. docuit.

Sed quæres, utrum hæc propositio: Omne corruptibile tandem corrumpetur, habeat verum in accidentibus. Respondetur, quòd sicut in substantijs non est verum, omne generabile in individuo generandum esse, ita neque est verum in acci-

dentibus; quia in qualibet re sunt accidentia, quæ comprouidentur ad productionem illius: unde si in indiuiduo hæc res non tandem generabitur, etiam neque illius accidentia. Quantum ad corruptionem verò alia est ratio, quia licet quantitas perpetuò maneât in materia prima, ut potè, quod veluti passio illius ab illa conseruatur effectiue, tamen ferè omnia alia accidentia pendet in suo conseruatiua à forma, & sic corrupta illa, corrumpuntur: & sic si omnis substantia corruptibilis tandem corrumpetur; etiam accidentia illius corrumpuntur.

Quest. III. Vtrum mundus sit incorruptibilis?

Conclusio est affirmatiua; scilicet mundum natura sua esse incorruptibilem, licet secundum mixta omnia, correspondendum esse sit de fide. Conclusio est certa apud omnes Peripateticos: & probatur, quia quidquid est corruptibile, est generabile; sed mundus non est generabilis: ergo. Probatur, quia omnis generatio fit aliquo præsupposito subiecto, scilicet materia prima, in quo differt à creatione: vel ergo si mundus est generabilis, fieret ex materia præexistenti cui alterius mat-

di forma: & hoc non, quia de potentia saltem ordinaria non sunt possibiles plures mundi, vel ex materia præexistenti sine forma: & hoc etiam non, quia non potest materia existere sine forma.

Secundo, & efficacius probatur, quia mundus est vnus unitate ordinis, sed non potest in corporibus huius vniuersi alius ordo inueniri: ergo non potest corrumpi. Probatur consequentia, quia corruptio in hoc differt ab annihilatione, quod illa relinquit subiectum transmutatum ad aliam formam: annihilatione verò nullum relinquit subiectum, sed omnia destruit, sicut creatio est productio totius ex nihilo. Minor verò probatur, quia corpora huius vniuersi natura sua petunt ordinem, quem de facto habent, scilicet quod alia sint sursum, & alia deorsum, &c. ergo mundus incorruptibilis est: quæ ratio est precipuum illius conclusionis fundamentum, aliæ enim, quæ hinc adduci solent, non multum sunt efficaces, in quibus non est opus detineri, ut ad alia gradum satisfacimus.

Contra conclusionem est argumentum, quia illud est corruptibile, quod in se habet contrarium, cum corruptio fiat à contrario, sed vniuersum contrahit

in se elementa contraria: est ergo corruptibile. Ad hoc argumentum solet esse aliquorum solutio, quod elementa, licet secundum partes sint corruptibilia, non verò secundum se tota. Hoc tamèn planè est falsum, quia pars terræ habet eandem materiam saltem eiusdem rationis cum tota terra; sed pars terræ, habet materiam, quæ dicit potentiam contradictionis, & cui est annexa priuatio aliarum formarum, quæ est principium corruptibilitatis: tam ergo tota terra quàm pars est secundum se corruptibilis.

Secundò, quia in tantum aliquod est corruptibile, in quantum suæ qualitates conseruatiuæ habent contrarium, à quo expelli possint, per quod contingit corruptio; sed frigiditati totius terræ est aliquid contrarium, scilicet calor totius ignis: ergo.

Nec valet, si dicās quod licet hæc contrarias inueniatur, nō potest vnum elementum alteri applicari, atque adeò nō potest contingere corruptio, quia contraria est, quod per accidens est omnino ad propriam, & intrinsecam naturam rei, quod possit alteri applicari, vel non.

Tertiò probatur, quia terrā est corpus homogeneum, scilicet, cuius partes sunt eiusdem rationis cum ipso toto: si ergo partes corruptibiles sunt, etiā totum ipsum est corruptibile, quanuis hæc corruptio de facto solum exerceatur in partibus.

Et si dicās, potentia, quæ nō potest reduci ad actum, est frustra; sed hæc corruptibilitas nō potest reduci ad actum: ergo non est, quia esset frustra. Respondetur, quod nulla est naturalis potentia per se, ordinata ad corruptionem, quia non intendit per se corruptionē, sed per accidens, inquantū ex eo, quod materia habeat appetitum ad alias formas, potest hanc definire. per se tamen non ordinatur ad corruptionem.

Quarè ad argumentum responderetur, quod licet quodlibet elementum sit corruptibile, nō tamen hoc cedit ad corruptionem vniuersi, quia illud, quod creatur ex tali elemento, etiam esset pars vniuersi, & manet in eodem situ, & ordine: constat verò, ut dictum est, formam vniuersi esse ordinem. Et

hæc de hoc

libro.

(3)

LIBER SECVNDVS de Cælo

CAPVT PRIMVM.

EGIT Aristoteles de toto vniuerso, & de eius partibus, cognitio ne aliqua con-
futa iam ergo de cælo, & illius partibus agit cognitione distin-
cta, & clara, & primò ex dictis infert, dicens: *Pater igitur, vniuersum nec habuisse initium, nec finem habiturum*: vnde docet etiam cælum esse perpetuum, & maximè laudat antiquos asserentes, cælum tanquàm quid immortale esse perpetuum: & inde docet motum cæli esse perpetuum, non laboriosum, & sic impugnat Empedoclem dicentem cælum esse graue, non tamen ruere in hæc inferiora, quia vix lenter per illum motum circula-rem detinetur, sicut aqua in vase in gyrum mo-
to contingit aliquantulum de-

tineri: hoc impugnat, dicens, quod si motus cæli sic esset violentus, nulla ratione perpetuus esse posset, secundum illud axioma, *Nullum violentum perpetuum*.

Circa hoc cap. potest esse quæstio, verum motus cæli sit naturalis, circa illa verba, *Quod motus cæli non est laboriosus*. De qua 2. Physicor. egimus, & idèd à nonnullis eorum hic supersedere opera pretium du-
ximus.

Caput II.

Intendit Aristoteles in præ-
senti capite agere de quali-
tatibus cæli, quæ vocantur
differentie positionis: dicèd-
git, in prima parte impugnat
Pythagoricos ponentes in cæ-
lo dextrum, & sinistram, non
verò alias differentias, in secunda
H 3 verò

verò parte propriam de hac re
 et sententiam. Primum ergo
 dicit, videndum est, cum
 sint, qui tantum in cœlo dex-
 trum, & sinistrum assignent, an
 ita res se habeat, vel alia etiam
 differentie positionis ponen-
 da sint: ut verò hoc præstet,
 explicat in ordine ad quid su-
 mantur istæ differentie positio-
 nis, & dicit posse sumi in vi-
 uentibus in ordine ad dimen-
 sionem, & in ordine ad mo-
 tum localem. In ordine qui-
 dem ad dimensionem, quia
 sursum, & deorsum sunt prin-
 cipia longitudinis, quæ su-
 mitur à parte superiori, quæ
 est sursum, & ad inferiorem,
 quæ est deorsum: dextrum
 vero, & sinistrum sunt prin-
 cipia latitudinis, ut in anima-
 li latitudo sumitur à latere fini-
 stro ad dextrum: antè verò, &
 retrò sunt principia profundi-
 tatis.

In ordine verò ad motum
 sumuntur hæc ratione, quia
 sursum, & deorsum sunt prin-
 cipia argumentationis. Pri-
 mo, quia per partem sursum
 sumitur alimentum, tum etiam,
 quia versùs illam partem fit
 præcipue augmentatio: dex-
 trum verò, & sinistrum sunt
 principia motus localis, semper
 enim incipimus motum à me-
 dio pedè dextrò: antè verò, &

retrò sunt principia alteratio-
 nis, quia sensatio, quæ quidem
 alteratio quædam est, est in par-
 te anteriori animalis, quia ibi
 sunt sensus.

Ex his verò differentiis doc-
 et, non omnes esse in om-
 nibus viventibus, qualiter, in-
 quit, in planta tantum est sur-
 sum, & deorsum: unde viden-
 dum est, inquit, an ita in cœlo
 contingat.

Ex dictis verò inferitur in
 inanimatis non reperiri differen-
 tias positionis, quia istæ sem-
 per sunt principia motus, quia
 incipiunt à parte determinata,
 motus verò inanimatorum in-
 cipit à parte qualibet, quia ver-
 sus quamlibet mouentur, & ver-
 sus quamlibet agentur, & ver-
 sus quamlibet alterantur, & quæ-
 liter quod in viventibus non
 est: sunt tamen istæ differen-
 tiæ positionis in inanimatis in
 ordine ad nos, & per extrinse-
 cam denominationem: & hoc
 tripliciter, primo, per simili-
 tudinem, qualiter in statua di-
 cimus esse brachium dextrum,
 & sinistrum. Secundò per
 positionem, qualiter Augures,
 et quæ ad nostram dextram
 sunt, vocant dextrum, quali-
 ter columnam appellamus dex-
 trā. Tertio per contrapositionem,
 qualiter in imagine re-
 præsentata in speculo sinistra
 est,

est, quod oppositum est nostro dextro,

His suppositis, impugnatur deinde Pythagoricos ponentes in celo, tantum dextrum & sinistrum, reliquas differentias omittentes. Primum hoc impugnat, quia sursum & deorsum, non minus sunt principia dimensionum, vel motuum, quam dextrum, & sinistrum, imò multo melius, quia dextrum & sinistrum, tantum differunt virtute, non vero figura, qualiter brachium dextrum non differt à sinistro; at vero sursum & deorsum secundum virtutem & figuram differunt, sunt ergo potiores differentiae: ergo si inuenitur in celo dextrum & sinistrum, etiam debet inueniri sursum & deorsum.

Secundo, quia posteriores differentiae semper supponunt priores, dextrum autem, & sinistrum sunt posteriores differentiae, quam sursum & deorsum, quia illud est prius, à quo non valet subsistendi consequentia, in omnibus vero animalibus experimur, quod ubi est sursum & deorsum, etiam sit dextrum, & sinistrum, non tamen è contra, quia, ut supra dixi, in plantis inuenitur sursum & deorsum non tamen dextrum & sinistrum.

Tertio, quia sursum & deorsum sunt principia longitudinis, dextrum, & sinistrum latitudinis; sed prior est longitudo, quam latitudo, quae illam supponit: ergo dextrum, & sinistrum supponunt sursum & deorsum.

Quarto, quia in quolibet motu animantium est, unde motus, à quo motus, & per quod motus, unde motus est pars directiva motus viventis, hoc autem est pars sursum scilicet caput, quia ibi residet imaginatio à qua dirigatur motus, à quo est pars dextra, à qua incipit motus in executione, per quod motus est ante, quia per partem anteriorem continuatur animal suum motum sed prius est, unde motus, quia à quo motus, quia prius est dirigere motum, quam illum incipere: ergo si est in celo à quo motus, scilicet, dextrum, debet esse unde motus, scilicet, sursum. Hinc in prima parte cap.

In secunda parte propriam de hac re explicat sententiam, dicens, in celo esse omnes sex differentias positionis. Quod probat hac ratione. Cum ne animalium perfectum habet sex differentias positionis: caelum est perfectè animatum, ergo.

Nec valet, inquit, si dicas, cœlum esse homogœneum, & habere partes eiusdem rationis, & figuræ, non ergo potest habere has differentias: hoc, inquit, non valet, quia quamvis eandem habeat figuram in omnibus partibus, habet tamen in illis diuersam virtutem, & qualitates: sicut inquit, in homine posito in figura circulari, adhuc in illo est dextrum, & sinistrum. Nec valet rursus, si secundo dicas, in cœlo non esse dextrum, quia dextrum est, in quo incipit motus, motus autem cœli secundum Arist. ponitur mundum ab æterno, non incipit: ergo: Respondetur, quod quamvis motus cœli, non inceperit, tamen si inciperet, ab Oriente inciperet, & ita Oriens habet virtutem dextram inceptum motus.

Explicit deinde Arist. quo pacto inueniatur ista differentia positionis in cœlo. Est autem advertendum in cœlo esse duos polos, qui sunt quædam puncta fixa, super quæ sit motus (et est videre in quolibet globo) quorum alter dicitur Polus Arcticus, qui nobis est manifestus, alter Antarticus, qui nobis est occultus: dicit ergo sursum in cœlo esse polum Antarcticum, deorsum vero Polum Arcticum, Quod

probat, quia sursum, & deorsum sumuntur penes maximam distantiam, maxima autem distantia à cœlo, est à Polo Artico ad Antarticum, ergo.

Nec valet etiam si dicas, esse maximam distantiam in cœlo ab Orienti in Occidens, quia, inquit, Oriens, & Occidens sunt latera cœli, scilicet pars dextra, & sinistra, sursum autem, & deorsum, scilicet Polus Arcticus & Antarticus, est maxima distantia, præter distantiam laterum, atque adeo illa est longitudo. Quod autem Polus Antarticus sit sursum, & Arcticus deorsum, probat, quia si fingamus hominem habentem manum dextram in Orienti, & sinistram in Occidenti, cuius facies esset versus hoc hemispherium, per quod continuatur motus, tunc ille homo, intelligimus quod moueret cœlum, sicut mouetur modus, scilicet, ab Oriente in Occidens: ergo cum in cœlo ponantur ad modum, quo ponuntur in animali, debemus dicere, Oriens est dextrum, cum ab illo incipit, & Occidens sinister: sed ille sic positus haberet caput in Antartico, & pedes in Artico: ergo Arcticus est deorsum, & Antarticus sursum, proportionali modo, & ante erit hoc hemispherium, versus quod est facies illius hominis, retro vero

verò, aliud hemispherium, quia si singulus hominem contrario modo, non moueretur ab Orienti in Occidens cælum, vt de facto moueretur: ergo cum differentie positionis debeant assignari in cælo, ad similitudinem homini, ibi existentis secundum modum aptum, vt rectè moneat cælum, dicendum est, differentias esse has hoc modo assignatas.

Vnde colligit, quòd nos, qui sumus in Polo Artico, sumus reuera in parte deorsum: homines verò alterius hemispherij, qui sunt in Antartico, in parte sursum: dicit tamen nos esse in parte sinistra, quia sumus in vero Orienti, alios verò in dextera. Et contraverò contingere, si cõsideremus sursum, & deorsum, & alias differentias respectu motus planetarum, quia cū planetæ moueantur opposito motu, deberemus fingere illum hominem, vt mediâ manu dextra mouere cælum, positum contrario modo, scilicet, ita quod haberet faciem ad alium hemispherium versam, & caput in Artico, & pedes in Antartico, & manum dextram, à qua incipit motus in Occidenti, sinistram verò in Orienti, & ita respectu huius motus, opposito modo sunt sumendæ differentie, & ita erit sursum Articus, & deor-

sum Antarticus, & sic de reliquis. Hæc delitera.

Disput. I. Huius libri de differentijs positionis cæli.

IN hæc disputatione non solum ostendam, quid de differentijs positionis cæli sentiendum sit, sed etiam de viuentibus illas habentibus non nihil dicam, vnum enim ferè ex alio pendet.

Quæst. I. Vtrum cælum sit animatum, atq; adeo capax ad habendas differentias positionis?

VT breuiter, quæ in hac quæstione dicenda sunt, & in quo difficultatis punctum consistat aperiamus, notandum est, duobus modis posse intelligi cælum esse animatum. Primo quidem anima informanti, ita vt habeat animam, quæ sit pars substantialis, & esse italis ipsius cæli, non secus, quàm homo informatur anima rationali. Secundo anima assenti, ita quod quamuis illius anima non sit pars substantialis essentialis.

ialis illius, dicatur tamen per
aspirantiam anima, & de vtro-
que genere animationis viden-
dum est, vtrum cœlum possit
dici animatum.

Loquendo ergo de anima in-
formanti communis opinio te-
nem Platonem in phædone, &
sepè alibi existimasse, cœlum
esse animatum anima informan-
ti. Citatur pro eadem sententia
Origenes i. Periarcon, Euse-
bius, Alexander Aphrodis. &
alii plures, existimo tamen, vt
tenet iam communis opinio,
debere esse certissimum cœlū
non esse animatum anima in-
formanti, & oppositum existi-
mo esse errorem in philosophia
& Porfan in Fide, quia certum
est, cœlum non esse informatū
anima sensitiva, vel vegetatiua,
quia hæ sunt formæ corruptibi-
les, & rerum corruptibilem, &
generabilem, cœlum autem ni-
hil horum est, vt supra vidim:
tū etiam quia cœlum non ha-
bet augeri, vel alterari per pri-
mā quilitatem, neque genera-
re sibi simili, quæ sunt opera-
tione animæ vegetatiuæ, ne-
que etiam habet potentias pro-
priæ animæ sensitivæ, vt est
visus, gustus, &c. vt
testatur Iodorus, & Syrianus, si-
militer quoque Seneca (vt hic om-
nes citant) scribitur: quod
verò informetur anima ratio-

nali existimo esse contrā fi-
dem, quia credimus beatos,
vel damnatos fore, qui talia-
nima informantur, quare cœ-
lum, numquam fore constat,
& ita Divus Thomas de po-
tentia, qua stion. 6. articul. 6.
asserit, hoc esse contra fidem,
quamvis de hoc alibi fuerit.
Dubius.

Sed secundò probatur, aper-
tè hoc repugnare in ratione na-
turali, quia forma informans
essentialiter habet facere v-
num per se substantiale cū ma-
teria prima, constat autem, in-
telligentiam, cum sit quoddam
ens totale, & completum, non
posse facere vñ per se substā-
tiale cū ipso cœlo, ex duo-
bus enim entibus in actu, non
potest fieri vñ per se: imò
neque Arist. existimavit cœlum
esse animatum anima informan-
ti (vt bene hoc in loco quidā
aduertunt) ipse enim 2. de ani-
mæ cap. 1. delimit animā, quæ est
actus informans, dicens: *esse a-*
ctum corporis organi potentia vi-
tam habenti: constat autem cœ-
lum non esse organicū corpus
& 3. de anima. text. 6. a. ait,
anima intellectiuiam non pos-
se esse in eo, cui repugnat
anima sensitiva, & vegetati-
ua, quæ vt probauimus, cœ-
lo repugnant, & 8. Phyticon.
dicit, intelligentiam magis
esse

esse in vna parte cœli, quam in alia, quod non potest conuenire formæ informanti, cum substantialiter sit in qualibet parte.

Restat ergo totius difficultatis punctum, & controuersia in hac re, vtrum cœlum sit animatū anima assistenti, ita quod nomen animati mereatur. In quare, prima sententia est Aristot. in hoc capite, quem omnes eius expositores sequuntur asserentes, quod quamuis cœlū non sit animatum anima informanti est, tamen informatum anima assistenti, ita quod, esse animatum dicatur de cœlo analogia proportionalitatis, quæ analogia consistit in hoc, quod quemadmodum anima informans est in suo toto, & in qualibet eius parte, per informationē, ita anima assisistens informat cœlum per operationem, & motū, quem in ipso exercet. Pro qua sententia ruenda, variè arguunt, auctores.

Primò sic arguit Auerroes, quia cœlum producit viuientia, cum Sol, & homo generent hominem, debet ergo ipsum cœlum esse animatum, vt animal producat, quia imperfectum non potest producere perfectius.

Secundò, quia quotiescunque aliqua operatio dependet

a duobus, alterum se debet habere, vt actus, alterum, vt potentia, vt docuit Aristot. de anima, capit. 2. qualiter intelligere, depēdet ab intellectu, & specie, ita vt intellectus se habeat, vt potentia, species verò, vt actus informans, sed motus cœli dependet ab ipso, & ab intelligentia: habet se ergo intelligentia, vt actus, nō informans: ergo assisistens, est ergo animatū anima assistenti.

Tertio, quia anima est principium vegetandi, sentiendi, & loco mouendi, vt dicitur 2. de anima cap. 2. non quidem omnium simul, quia anima vegetatiua, non est principium sentiendi, vel intelligendi, sed diiuncta: sed intelligentia in cœlo est principium loco mouendi, ergo est anima cœli.

Quartò, quia corpus cœlestē est præstantius omnibus corporibus inferioribus: sed multa inferiora corpora sunt animata: ergo & cœlum, alijs esset imperfectius,

Hæc tamen Arist. sententia, quamuis ab eius expositoribus sustineatur, nullus tamen est, quia aperte non videat eam esse fabulosam, & omnino falsam: Quod euidentibus rationibus conuinci potest, quia animatum, vt animatum est, dicitur vnū per se resultans ex corpore, & ani-

& animi; sed ex cœlo, & intelligentia nullomodo fit vnum per se: ergo non est animatum. Probatur minor, quia in primis in genere substantiæ non fit vnū per se, quia vt supra dixi, ex duobus entibus in actu non potest fieri vnum ens per se in genere substantiæ: constat autem tam intelligentiam, quàm cœlum, esse quasdam substantias totales; vel fit vnum per se (vt communiter dici solet) in genere motus, & hoc non, quia genus motus est quantitas, motus enim, secundum se pertinet ad prædicamentum quantitatis, cōstat autem, intelligentiam nullo modo posse cōstituere aliquid quantitatum.

Si autem dicas, quòd facere vnum per se in genere motus, re vera non est facere vnū quantitatum, sed facere vnum principium totale motus, in quo genere fit vnum per se ex cœlo, & intelligentia. Cōstrā argumentor, quia si res attente consideretur, duo aliqua facere vnum principium totale operationis, non est, quod ex istis duobus fiat aliquid tertium totale, sed dicatur esse vnum totale principium, quia vnam operationē causat, sicut Petrum, & Paulū esse vnū principium portandi lapidem, non est quòd ex illis fiat aliqua res tertia, sed quòd

cooperentur eadem actionē, ita que esse vnum, est habere vnā operationem, hoc autem nō est quòd ex vtroque fiat aliquid tertium, tūc etiam, quia animatum, vt sic ad prædicamentum substantiæ pertinet: ergo si ex intelligentia, & cœlo fit vnum per se in genere animati, iam fieret vnum per se in genere substantiæ ex duobus substantijs totalibus.

Sed obieciēs operari supponite esse: ergo vnum in operatione, supponit vnum in esse: si ergo cœlum, & intelligentia sunt vnum in operatione, debent esse vnum in esse, & substantia; atque adeò cōstituunt vnum animatum. Respondetur esse fallax argumentum, quia cum operatio supponat actiuitatem in agente, & actiuitas proueniat ab actu, omnis operatio supponit actum primum, qui est esse, tamen quia plura habentia diuersa esse, possunt operari eadem actione, si sint gentia subordinata, vt Deus & creatura, idcō non requiritur vnum in operatione esse vnum in esse.

Probatur secundū, quia non minus est Deus in se qualibet inanimata per actionem, quam in illa exercet, scilicet illum cōseruando, quàm sit intelligentia in cœlo per motum, vtrumque enim ibi est per operationem, vel

vel secū dū n alios per suam sub
stātiā, quamvis Deus habeat
alios modos essendi, sed quali-
bet res in animata, v. g. lapis pro-
pter hanc Dei assistentiā, nō
potest dici animatus: aliās ni-
hil esset inanimatum: ergo neq;
esse Angelum cœlo assistentē
per motū locale, debet suffice-
re, vt cœlū dicat animatū, quia
sicut intelligentia essentialiter
ordinatur ad mouendū cœlum,
& naturaliter, vt cœlum mouea-
tur ab intelligentia, ita Deus in
quātum causa naturalis vniuer-
salissima, natura sua, ordnatur
ad hęc inferiora conseruanda,
per quam conseruationem re-
bus omnibus assitit, & ē con-
trā res inferiores postulant, na-
tura sua à Deo conseruari.

Quod argumentum rejicit
quandam solutionem, quæ ab
authoribus contrariæ sententiæ
assignari solet, quia dum ipsi
obiectur: etiam nauis posset di-
ci animata à nauta in illā per o-
perationem assistentē. Respō-
dent esse diuersam rationem,
quia nauis non ordinatur natu-
ra sua, vt gubernetur à nauta,
vel ē contrā, sed totum hoc fit
per artem; at verò cœlum esse
essentialiter ordinatur, vt moueatur
ab intelligentia, & ē contrā, vt in-
telligentia moueat cœlū: hęc,
inquā, solutio i la ratione ma-
gis reiecta, quia inter Deum, &

causam secundam, est hęc natu-
ralis ordinatio agentis, & tri-
cum tamē hoc non sufficiat ad
animationem.

Tertio probatur, quia quam-
uis intelligentia sit in cœlo, &
in qualibet eius parte, sicut est
anima in toto, per informatio-
nem, malē colligūt authores op-
positæ sententiæ, animatum dici
de cœlo, analogia proportiona-
litate: quia ad rationem animæ
non sufficit esse in qualibet par-
te, sed requiritur facere vnum
per se, cum corpore animato ha-
benti vitā, qualiter non fit vnū
ex intelligentia, & cœlo, vt vidi-
mus, imō hoc, quod est esse in
qualibet parte cœli, est quādā
ratio cōmunis omnibus formis
& non solum animabus, malē er-
go ex illa assistentia vocatur in-
telligentia anima.

Ex dictis infero, cœlum
nulla ratione esse dicendum a-
nimatum, quia hoc dicit quan-
dam vnitatem per se resultantem
ex anima, & corpore; quia
ex cœlo, & intelligentia nullo
modo resultat: & propter hanc
rationem colligo secundo, nul-
lam esse animam assistentem, ni-
si nimis loquamur improprie,
quia ex re assistenti, & illi
cui assitit, non fit vnum per
se, qualiter debet fieri ex ani-
ma, & corpore animato: unde
intelligentia non assitit
cœlo,

Super II. Liber de Cælo.

cælo, vt anima, sed vt motor mobilis, nõ esse assistens, & esse animam, credo esse terminos repugnantes, sed hæc assistentia intelligentiæ in cælo, vt motor mobili, non est, vt in finauimus supra, sicut assistentia nautæ in naui, quia illa assistentia non est ex natura rei, sed ex arte, hæc verbõ est ex natura rei.

Tertiõ infero, aliquos negantes in cælo esse differentias positionis, male concedere, cælũ posse dici animatum anima assistenti, quia assistere re verã nõ est animare, vel esse animam, aliàs Deus, vt supra probauimus, posset dici cuiuslibet rei anima assistens.

Vnde ad argumentã pro Aristotel. sententia facta respondetur. Ad primum, quod aliquid concurrere ad generationem alterius, stat duobus modis, vno modo solum dispositiue disponendo ad talem generationem, alio modo vltimatè attingendo ipsam generationem substantialem. Dico ergo, quod cum cælum non sit animatum, non habet attingere ipsam productionem viuentium, sed solum concurrere ad illam dispositiue, sicut dicere concurrere ad generationem muris, quia media suo calore, & influentia disponit terram, vt media illius

putrefactione generetur mus, & ad hoc non est necesse, cælum esse animatũ, quia non attingit ipsius animæ productionem, & ita verum est, quod Sol & homo generet hominem, sed diuersi nodè, quia Sol generat dispositiue solum, homo verõ propriè.

Ad secundum, illud principium Arist. 2. de anima traditum, quotiescunque vna operatio pendet à duobus, alterum se debet habere vt actus, alterum vt potentia, debere intelligi, quando pendet à duobus in genere causæ efficientis, qualiter intellectio dependet ab intellectu, & specie intelligibili; constat autem, motum cæli nõ dependere à cælo in genere causæ efficientis, quia solum concurrat passiuè, intelligentia verõ actiuè, vt statim dicam.

Et si obijcias, quod calefactio ignis dependeat ab igne, & à Deo in genere causæ efficientis, non tamen vnum se habere vt actus, alterum vt potentia, Respondetur, hoc principium debere intelligi, quando pendet à duobus efficienter, tamẽ ab vno, vt agente quo, ab alio verõ vt agente quod, qualiter calefactio ignis dependet à calore illius, vt ab efficiente quo, & ab igne, vt ab efficiente quod; & ita efficiens quo, se habet vt actus

actus a tērius, illi inhærens, nō verò debet intelligi de efficiētibz quod, qualiter calefactio dependet ab igne, & à Deo.

Ad tertium, quòd anima est principium loco mouendi, non quidem circulariter, vt est intelligentia, sed motu recto, vel progressiuo, vt in pluribus animalibus, vel qui sequatur ad augmentationem, qualiter animā illa illa dicta conchilia habent moueri localiter.

Ad quartum, corpus celeste non esse simpliciter præstātius corporibus animatis, sed solum secundum quid, quia est incorruptibile, & perpetuum naturā suā, non verò simpliciter, quia quodlibet animatum minimū, verbi gratia formica, multò præstantius est ipso cœlo, cū habeat animā, à qua perfectio simpliciter sumitur, tanquā à forma.

Ex dictis sequitur, quòd ratio, propter quam motus cœli est vniformis, & ordinatus, non est, quia in se habet intellectum illum sic ordinantem, vt falsò quidam antiqui existimauerunt, sed quia ita perit illum natura suā, non verò quia habeat animā rationalem, & cognitionem.

Sed dubitābis vltimò in hac quæstione, quare si intelligentia non est anima cœli, indi-

geat cœlum illa tanquā motrice. Est autē ratio dubitandi. Primò, quia omnis motus, vel est à se, vel à generante, sed cœlum non mouetur à generante, ergo à se: non ergo indiget intelligentia.

Secundò, quia omnis passio effectiue oritur ab essentia: sed motus cœli est ilius passio, ergo oritur effectiue à forma cœli: non ergo indiget cœlum intelligentia motrice.

Tertiò, quia operationes Angelorum solum sunt velle, & intelligere: ergo non mouēt cœlos.

Sed his non obstantibus dicendum est, cœlum indigere intelligentia, quamuis non vt anima, vt motrice tamen. Ratio autem est, quia ea solum habent in se principium actiuum motus, quæ mouētur propter proprium bonum, & propriam perfectionem, vt patet de viuētibz, quia moueri à se, debet esse propter bonum suū: cum ergo cœli non moueantur propter propriam perfectionem, sed horum inferiorum, vt sciūtur sint generationes, & corruptiones, idèò indigent intelligentia mouenti. Vtrum autē hæc intelligentia moueat necessariò ipsum cœlū, quidā existimant necessariò illud mouere, ita quòd possit desistere à mouēdo, quia dicunt:

dicunt. Si sup̄emū corp⁹ mouet
inferiora corpora necessariò,
scilicet cœlum, ita infimus spi-
ritus, vt Angelus, debet neces-
sariò mouere inferiora corpo-
ra; existimo tamen nulla ratio-
ne posse probari, quòd cœlum
moueat ab intelligentia ne-
cessariò, ita quod illa non pos-
sit desistere à mouendo, est e-
nim intelligentia natura sua a-
gens liberum, vnde sicut liberè
mouet Angelus alia corpora,
ita cœlum, quamuis diuersimo-
dè, quia ex natura rei non ordi-
natur tanquàm agens naturale
ad alia corpora mouenda, quali-
ter ordinatur ad mouendum cœ-
lum; vnde sicut Deus concurrit
liberè ad motum cœli, tamen rā
quam agens naturale, & quod
nunquam desistit ab illa opera-
tione; sic Intelligentia rāquàm
agens naturale libere mouet, &
mouebit cœlum; est tamen lon-
gè dispar ratio de sup̄mo cor-
pore, quale est cœlum respectu
inferiorum quia illud non est
agens liberum per voluntatem,
qualis est Angelus.

Vnde ad rationes dubitandi
respondetur. Ad primā, quòd
quando dicimus, omne motum
verē esse à se, vel à generante, da-
bet intelligi de motu recto, cir-
cularis autem naturalis, neque
est à se, neque à generante, sed
ab intelligentia.

Ad secundum, quòd motus
cœli non est passio illius, nulli
enim operatio est passio alicu-
ius rei, sicut ridere non est pas-
sio hominis, sed potentia risua,
ita moueri non est passio cœli,
sed habere aptitudinem passiuā
ad motum, & hæc oritur ab ef-
ficientia illius.

Ad tertium dico, quod quā-
uis operationes internæ Ange-
lorum solum sint intelligere, &
velle, tamen etiam habent alias
externas, vt mouere corpora,
in quo multi falluntur, existi-
mantes Angelum nullo modo
attingere ipsum motum exte-
riorem, quā dicunt: Solum
operatur Angelus per volunta-
tem, ita quòd ad velle exterius
sequatur motus: hoc tamen est
falsum, quia non minus, imò
multo perfectius operatur De⁹
per volūtatem, quàm Angelus,
cū hoc tamen habet actiones
ad extrā, quia concurrit eadem
actione qua creaturā, quæ est
actio ad extrā, sed dicitur ope-
rari per voluntatem, quia me-
dia sua voluntate se mouet, &
quali sibi imperat, vt actionem
ad extrā producat, sicut artifex
media intellectione se dirigit
in actionem ad extrā cau-
sandam, sic in Ange-
lis dicendum
est.

Quest. II. Vtrum in cælo inueniatur sex differentie positionum.

ANte quàm explicemus, vtrum in cælo inueniantur sex differentie positionis, explicandum est quid illæ sint, & qualiter sumantur. Primò ergo notandum est, quòd in viuentibus, v.g. in homine, reperiuntur sex differentie positionum quia caput est sursum, pedes deorsum, & alterum brachium est dextrum, & aliud sinistrum, pedes autè, tergum verò retrò.

Secundò notandum est, sufficientiam harum differentiarum sumi in ordine ad dimensiones, & in ordine ad diuersos motus, & etiam in ordine ad eundem. In ordine quidem ad dimensiones, quæ sursum sunt, sunt principia longitudinis, eo quòd versus illas sumitur longitudo: dextrum autem, & sinistrum sunt principia latitudinis, antè verò, & retrò sunt principia profunditatis: vnde cum constet, tres tantum esse dimensiones, quarum cuilibet duæ differentie correspondent, tantum possunt esse sex positionum differentie.

Secundò etiam sumuntur in ordine ad diuersos motus, quia sursum est principium augmentationis, quia per partem supe-

riorem, os scilicet, sumitur alimentum, ex quo prouenit augmentatio, & illi correspondet in parte opposita deorsum; dextrum verò est principium motus localis, quia constat animalia aptiora esse ad motum localem in parte dextra, quàm in sinistra ex natura rei, cui correspondet in parte opposita sinistra: antè verò est principium alterationis vitalis, quæ est sensatio, quia in parte anteriori sunt sensus, in quibus sensatio contingit, quia solum à tergo inuenitur tactus, omnes verò sensus simul reperiuntur in parte anteriori, ita principaliter illi tribuitur sensatio. Sumuntur etiam in ordine ad motum localem, quia sursum est, vnde motus, id est, est directiuus motus, quia in parte sursum est imaginatio, media qua anima se dirigit ad motum, & huic oppositum est deorsum: dextrum verò est, à quo motus, quia quantum ad accreationem, incipit motus à parte dextra, & illi opponitur sinistrum. Antè verò est, per quod motus, quia per partem anteriorem continuatur huiusmodi motus inceptus, & illi opponitur retrò.

Tertiò notandum est circa ordinem inter has differentias positionum, quòd sursum, & deorsum sunt simpliciter priores

omnibus alijs, quia si loquamur respectu dimensionum, prior est longitudo, cuius principia sunt sursum, & deorsum: si respectu diuersorum motuum, etiam sunt priores, quia augmentatio est prior motu locali, prius enim quam viuens possit moueri, debet augeri, & nutriri, ad habendam in membris quantitatem, & proportionem ad motum localem requisitam, unde quando 8. Physicorum dicitur, motum localem esse priorem omnibus alijs, non debet intelligi in viuentibus, sed loquendo de illo secundum se, quia ratione, quia ubicunque reperitur augmentatio, & alteratio, inuenitur motus aliquis localis, non tamen e contra, quia celum non augetur, neque alteratur alteratione, quæ sit motus proprie dictus, quia est inter qualitates contrarias, quæ cælo, ut supra vidimus, non insunt; ideo motus localis est vniuersalior, atque adeo prior prioritate vniuersalitatis: respectu vero eiusdem motus localis, etiam patet, quia sursum est vnde motus hoc autem prius est, quia vnde motus est pars directiua motus: dirigere autem prius est, quam incipere, & continuare: quod conuenit alijs differentijs. Dextrum verò, & sinistrum, si loquamur in ordine

ad eundem motum localem, vel dimensiones, priores sunt antè, & retrò, quia prior est latitudo in dimensionibus, quam profunditas; & in motu prior est incipere motum, quam continuare: constat autem dextrum, & sinistrum esse principia latitudinis, & etiam continuationis motuum. Si verò loquamur respectu diuersorum motuum, prior est antè, & retrò, quam sursum, & deorsum, quia alteratio vitalis, scilicet sensatio, prior est in viuentibus, quam motus localis, cuius est principium dextrum quia antequam animal incipiat moueri, habet sensum operationes, cuius est principium antè. Neque est inconueniens idè respectu diuersorum esse prius, & posterius.

Quartò circa essentiam, & quidditatem harum differentiarum aduertendum est, quòd licet differentie positionis pro materiali dicantur in parte, in qua sunt, qualitatem aliquam, qualiter pars dextra dicitur virtutè inceptiuam motus, formaliter tamen posita, dicunt relationem quandam, quia sursum, ut sic, dicitur respectu deorsum; & sic de alijs. Vnde, quod plures asserunt differentias positionis esse principia motus, non est intelligendum de differentijs positionis formaliter sumptis, relatio

relatio enim non est actiua, sed de parte materiali, cui talis relatio inest, quia pars dextra est, quæ incipit motum; & sic de alijs.

His suppositis, primò certū est in hac quæstione, in viuētib; perfectis horum inferiorū reperiri has omnes differentias positionis, vt in homine, & equo, &c. Est enim in his sursum, & deorsum, dextrū, & sinistrū, antè, & retrò.

Secundò cōueniunt omnes, non reperiri has omnes differentias in omnibus viuētib; quia in plantis non est dextrum, & sinistrum, neque antè, vel retrò, cum non inueniantur in his partibus diuersæ virtutes in plantis, vnde solum reperitur in illis sursum, & deorsum: sursum sūt radices, quia per illas partes sumitur alimentum, sicut in nobis pars superior est sursum, deorsum verò sunt ramī. Cuius ratio est, quia planta solum habet augmentationem, cuius principia sunt sursum, & deorsum: in animalibus verò affixis petris, quæ vocantur conchilia, reperiuntur quatuor differentie, scilicet sursum, & deorsum, quia habent augmentationem, cuius sunt principia, est etiā antè, & retrò, quia habent alterationem, quæ est tactus, cuius sunt principia, non verò habent dextrum,

& sinistrū, quia non habent motum localem progressiuum, & sunt principia illæ differentie: in animalibus autem perfectis, in quibus reperiuntur illi tres motus, scilicet augmentatio, alteratio, & motus localis, inueniuntur omnes differentie.

Tertiò conueniunt omnes, huiusmodi differentias positionis, propriè, & formaliter nō reperiri in rebus inanimatis, vt in lapide, quia hæc non habent partem determinatam, versus quā, aut perquam augeantur, vel moueantur localiter, vel alterentur, sed per quamlibet illorum partem possunt fieri hi tres motus, quod secus est in viuētib; atque adeò differentie positionum sunt propria animatorum, solum vero possunt reperiri in inanimatis impropriè, & per extrinsecam denominationem tribus modis, scilicet, per ordinē ad nos, per similitudinē, & per contrapositionem, vt Arist. explicuit in litera capitis, vt vidimus.

Sed obijciēs primò, quia in inanimatis inueniuntur omnes tres dimensiones, quarum differentie positionis sunt principia: ergo.

Secundò, quia Arist. cap. de quantitate dixit, quantitatem continuam habere positionē in continuo; sed omnia inanimata sunt

sunt quanta: ergo habent differentiam positionis.

Respondetur ad primum, non satis esse habere dimensiones ad tales differentias positionum, nisi sint partes determinatæ, quæ sint principia illarum, quæ liter non sunt in non viventibus, cum homogenea sint.

Ad secundum, aliud esse habere differentias positionum, aliud verò habere positionem in continuo, quia hoc solum est, quod una pars sit in alia, ut digitus in manu, non verò habere differentias positionum.

Restat ergo difficultas, verum in cælo sint huiusmodi differentia positionum. De qua re prima sententia est Aristotelis in hoc capite, quem ferè omnes eius expositores sequuntur: cuius sententia consistit in hoc, quod quoniam cælum secundum figuram sit homogeneum, est tamen secundum virtutem heterogeneum, & habet distinctas virtutes, quæ sunt differentie positionum; sumuntur autem secundum illum, & eius expositores hac ratione, quod Polus Antarcticus sit sursum, Arcticus verò deorsum, quia versus hos polos sumitur longitudo cæli.

Pro quo notant eius expositores, quod quævis apud Astrologos sumitur longitudo cæli ab Orienti in Occidens, quia

isti considerant cælum in ordine ad terram habitabilem, est autem multò maior terra habitabilis ab Orienti in Occidens, quàm ab uno Polo ad alium, tamen quantum attinet ad ipsum cælum longitudo sumitur ab Antarcticæ ad Arcticum.

Docent deinde, dextrum esse Oriens, & Occidens illi oppositum sinistrum, quia ibi est pars inceptiva motus, quia quævis secundum Aristot. de facto non inceperit motus, cum fuerit mundus ab æterno, tamen si inceperit, ab illa parte deberet incipere, eo quod ibi est maior virtus: quod colligunt ex effectibus productis in terra Orientali correspondenti, ubi experimur esse multò praestantiores effectus. Ante verò docent esse hoc hæmisphærium, quia per hoc spatium continuatur motus cæli, & illi oppositum est retrò.

Hanc Arist. sententiam probant eius sequaces. Primum argumeto ipsius. Cælum est animatum perfectum: ergo habet sex differentias positionis.

Secundo quia illud, quod movetur à parte determinata, & per partem determinatam, habet differentias positionis, quæ sunt principia motus sic facti, scilicet à parte determinata, & per partem determinatam, ut patet in

in hominē; qui non mouetur per retrō; sed cœlum mouetur à parte determinata, & per partē determinatam, scilicet ab Orienti, & per hoc hemispheriū: ergo habet differentias positionum.

Confirmant, quia aliās posset cœlum per quamlibet sui partem incipere, & continuare motum, sicut lapis per quamlibet partem sui potest incipere, & continuare motum deorsum, quia non habet differentias positionum.

Hæc tamen Aristot. sententia adeò falsa est, & fabulosa, ut acerrimus illius defensor Auerroes in hac parte ipsum Aristotelem sustinere non potuerit, & ita negat in cœlo esse differentias positionum, quem sequuntur Alexander Aphrodis. Themistius, & iam in insigni schola Complutensi cepit hæc veritas introduci à viris doctissimis. Et vniuersaliter, quod nullæ differentie positionum possint esse in cœlo, probatur, quia differentie positionum solum inueniuntur propriè, & formaliter in rebus animatis, lapidis enim nō habet partem dextrā, vel sinistram, sed cœlum, ut vidimus præcedenti quæst. non est animatum: ergo non habet differentias positionum.

Secundò probatur, quia in

motu proiectorum ideò assignamus qualitatem illā, quæ dicitur impulsus, ut tale proiectum moueatur, quia in absentia, quā distat à proijciente, non potest proijciens tangere ipsum passum, vnde opus est, illi imprimat virtutē, ut in absentia moueatur; sed intelligentia est semper præsens, & assilens ipsi cœlo, non ergo indiget aliqua qualitate in cœlo impressa, ut illud moueat, sed immediate potest ipsum mouere, male ergo in cœlo assignantur istæ differentie positionū, quæ sunt qualitates motiue.

Sed specialiter tertio de singulis differentiis arguitur, quia ipsi dicunt in Polo Antartico, quæ dicunt esse sursum, esse virtutē directiui motus, ad modū quo barbitonsor per quandam partem rotæ dirigit illius motum. Quia contra est, quod intelligentia tam perfecte mouet cœlum in hac parte, quam in illa, & æqualiter omnibus assiluit per motum, quare ergo magis dirigit in hac parte, quam in illa?

Præterea quia id, quod dicit Aristoteles, scilicet longitudinem cœli sumi ab vno Polo ad alium, est omnino intelligibile, quia in globo perfecte sphaerico, quale est cœlum, tanta est distantia ab

Orienti in Occidens, quam sit ab uno Polo ad alium: ergo in cœlo de se nulla est maior longitudo in vna parte, quam in alia, sed solum potest habere maiorem longitudinem in ordine ad terram habitabilem, qualiter illam desumunt Astrologi.

Quartò, quia id etiam, quod dicunt, scilicet Oriens esse dextrum, est omnino falsum, quia id, quod est Occidens respectu nostri, est Oriens respectu aliorum alterius hemisphærii: & id quod respectu aliorum est Occidens, est respectu nostri Oriens: unde iam essent plura dextra in cœlo: solum ergo in cœlo est Oriens, vel Occidens respectu hemisphærii. Tū etiam id, quod dicit Aristotel. quod si cœlum inciperet moueri, inciperet ab illa parte, est omnino falsum, quia intelligentia non prius mouet vnam partem cœli, quam aliam, sed totum simul, & ita si inciperet moueri, vt defacto incepit, secundum veritatem omnes partes inciperet simul, quauis hic motus fiat versus hoc hemisphærium propter rationē infra dicendam.

Ex dictis sequitur primò cœlum non moueri ab intelligentia media aliqua qualitate, illi impressa, sicut nec Angeli mouent alia corpora media qualita-

te illis impressa, sed immediate per se ipsam, quia ibi est presens producens ipsum motum, medianee naturali inclinatione passus ipsius cœli ad talem motum: tantum tamen requiritur illa qualitas motui in corporibus, quæ mouentur ab aliquo absente, vt in proiectis, vt media illa virtute tangat ipsum passum.

Sequitur secundò, solum esse differentias positionum in cœlo per similitudinem, sicut dicitur homo pictus, homo per similitudinem, & hac ratione verum est, solum Antarcticum esse sursum, Arcticum deorsum, Oriens nostrum dextrum, Occidens sinistrum, ante hoc hemisphærium, & aliud retrò, quia cum hæc sumuntur per similitudinem ad hominem v.g. opponet fingere quēdam hominem, quasi insitum ipsi cœlo, & se mouentem simul cum cœlo, qui vt moueretur per hoc hemisphærium, qualiter mouetur cœlum ab Orienti, deberet habere caput, quod est sursum, in Antartico, pedes in Arctico, manum dextram in Orienti, sinistram in Occidentem, & faciem, quæ est ante, versus hoc hemisphærium, & ita versus aliud hemisphærium esse retrò.

Sequitur vltimò, quæ sit ratio,

tio, quare intelligentia in celo existens non dicatur moueri ad motum illius, sicut reliqua, quæ sunt in aliquo toto, dicuntur moueri ad motum illius. Ratio est, quia intelligentia non est in celo, illi inhaerens, sicut inhaerent accidentia, quæ dicuntur moueri ad motum illius, sed est quoddam totum completum, per se subsistens, neque est in celo, ut pars illius, sicut sunt reliquæ formæ substantiales in suis totis, propter quod dicuntur moueri ad motum sui totius, sed solum est in celo assistendo, sicut Deus assistit in omnib⁹ rebus, quia non dicitur moueri ad motum rectum.

Vnde ad argumenta pro Aristot. sententia facta respondetur ad primum negando celum esse animatum, ut supra ostensum est.

Ad secundum, falsum esse celum moueri à parte determinata, quia omnes partes simul secundum rem inceperunt moueri: quod autem moueatur per partem determinatam, scilicet versus hoc hemisphaerium, non est quia hoc hemisphaerium sit ante, per quod continuatur motus, sed quia natura celi, quamuis inanimatū sit, postulat motum sic factum, sicut grauius postulat motum ad locum inferior-

rem, & leuius ad superiorem solum, quia ita petit naturalis celi inclinatio, sicut etiam pl^uete petunt contrariū motū, scilicet ab Occidentē in Oriens.

Ad confirmationem patet solutio, quod non potest per quālibet partem continuare motū, sed ab Orientē in Occidens, sicut mouentur Planetae contrario motu, solum quia talem motum exigit natura illius corporis, scilicet, quod fiat per illam partem, quod non petunt grauius, & leuius.

Sed dubitabis vltimò in hac quæstione, & capite, quid ergo probat Aristot. hoc capite contra Pythagoricos. Respondetur Aristot. illa ratione, qua impugnauit Pythagoricos, non intendere probare, quod sint absolute omnes differentia positionum in celo, sed hoc probauit post impugnatam illorum opinionem, sed solū contendit, quod si ipsi ponunt in celo dextrum, & sinistrum, etiā debeant ponere sursum, & deorsum, & hoc verè probat, quia sursum, & deorsum sunt priores differentia, atque adeò debent ab alijs supponi, & ita contra ipsos opportunè insurgit, quauis de inde propriam de hac re pro-

ferens sententiam, errauerit. Et hæc de hoc

capite.

Caput III.

POSTquam Aristotel. egit de qualitatibus cælorum, ostendit ex vi motus esse plures cælos: & primò proponit difficultatem, quæ est de inuenienda huius rei sufficienti ratione. Primò, quia motui cæli, vt supra capit. 4. nihil est contrariū, si autem haberet contrarium, facile esset colligere, esse plures motus corporum cælestiū, atque adeò plures cælos.

Secundò, quia cælum longe à nobis distat, ob eamque rem cognitio illius est maximè difficilis, sed nihilominus pergit ad hanc rem probandam, supponendo tamen, vnumquodque esse propter suam operationē.

Hoc suppositio, sic arguit per consequentias aliquas hac ratione. Cælum est sempiternum, cum sit præcipua pars vniuersi, de quo iam dixerat esse sempiternum: ergo etiam eius motus est sempiternus: Pater consequentia, quia vnumquodque est propter suam operationem: tunc sic; motus cæli est sempiternus, sed motus circularis cæli sit circa medium mundi, quod est terra, debet ergo esse terra.

Quod rursus confirmat, quia omnis motus sumitur penes or-

dinem ad aliquod quiescens, penes ordinem ad quem dicatur moueri, vel elogiari, hoc autem quiescens non potest esse aliqua pars cæli. Probat, quia nulla pars cæli quiescit, quia vel quiescit naturaliter, & hoc nō, quia si pars cæli quiesceret naturaliter in centro, quod est fixum, in ordine ad quem sumitur motus localis, tenderet illa pars ad centrum, sicut tendunt grauiā: neque violenter, quia nullum violentum est perpetuum: cōstat autem tale fixum medium in motu circulari debere esse sempiternum, sicut est ipse motus circularis.

Arguit deinde hac ratione. Est elementum terræ, quod est medium mundi: ergo datur ignis. Probat consequentiam, quia si datur vnum contrarium in rerum natura, etiam debet dari aliud, constat autem, ignem, & terram esse elementa contraria, quod intelligit secundum qualitates motiuas, quia secundum alteratiuas, magis contrariatur igni aqua. Tunc sic arguit. A parte rei datur ignis contrarius terræ, quæ sunt elementa extrema: ergo etiam debent dari alia duo elementa media. Probat, quia etiam terræ, quæ est frigidus, & sicca, contrariatur aer, qui est calidus, & humidus: & igni, qui est calidus & siccus, contrariatur

riatur aqua, quæ est frigida, & humida: dantur ergo quatuor elementa.

Tunc rursus arguit sic. Si sunt in rerum natura elementa contraria, debent ergo esse generationes, & corruptiones, quæ refulsent ex mutua contrariorum actione: unde ultimo colligit, quod si est diuersitas generatum, & corruptionum, debent esse diuersæ lationes, id est, diuersi motus cæli, per quorum influentiam sunt, quia si vnus tantum esset, cum sit vniformis, non fierent tam variæ generationes, & corruptiones: si ergo sunt plures motus cælorum, debent esse plures cæli, qui huiusmodi motibus moueantur.

Circa literam.

Circa probationem adducit Arist. ad probandum dari elementum in centro mundi, quod a quibusdam obijciatur de motu circulari Eccentricorum, & Epicyclorum, qui non sunt circa medium, & iam dixi supra c. 2. hos non cognouisse Arist. imò neque in re forsam esse verum, esse tales epicyclos, ut plurimi ex Mathematicis contendunt, quæ disputatio illorum est propria, quare hic solum habet difficultatem illa proposi-

tio Arist. *Quod vnum quodque sit propter suam operationem*, qualiter, in quam, sit intelligenda. De qua re bene loquitur Cael. 1. 2. q. 3. ar. 4. dicens, eam debere intelligi non quidem, quod esse sit propter operari, tanquam propter finem principale, quia finis principalis perfectior est re, quæ ordinatur ad illum: confert autem operationem imperfectiorem esse ipsa substantia, cum sit accidens, sed propter operationem est tanquam propter finem minus principalem, ordinatum rursus ad ipsum esse, scilicet, ut illa operatione perficiatur ipsum esse rei, quia perfectior est res cum operatione, quam sine illa, cum habeat, quod ipsa dicit, & aliquid amplius, ut dici solet 2. de anima c. 2.

Neque valet si obijcias cælum habere operationem, motum scilicet, non tamē est propter illud, sed propter generationes, & corruptiones. Respondetur enim, quod quamuis cælum sit propter generationem, & corruptionem, tanquam propter finem vltimatum, tamen est etiam propter suam operationem, ut propter finem minus principalem, & non vltimum.

?

De aqua calida Dis-

Disput. II. De influē
tia cœli.

QUod Arist. in hoc cap. per
tractat de distinctione, &
pluralitate cœlorum, pla-
cuit differre vsque ad disputa-
tionem vltimam horum libro-
rum, quæ erit de compositione
& partibus vniuersi, vbi hæc
omnialtius patebunt, quare
hoc loco à nobis agendum est
de influentia cœli requisita ad
generationes horū inferiorum.

*Quæst. I. Vtrum cœlum agat
in hæc inferiora, & quid
possit agere?*

INferiora hæc pendere à cœ-
lo, & ab eius motu, expresse
determinauit Arist. 1. Me-
teorologicorum capit. 2. dicēs:
Oportere mundum hunc esse conti-
guum latioribus superioribus, ve
inde eius virtus in hæc inferiora
descendat. Et 2. Physi. asserit:
Quod Sol, & homo generant homi-
nem. Et 2. de genera. tex. 33. do-
cet: Motum planetarum per lineā
obliquam, scilicet per Zodiacum,
esse causam generationum, & cor-
ruptionum. Idem docet Augus-
tin. dicens: Corpora hæc inferiora
per subtiliora suprema gubernari.
Quod etiam comprobatur expe-

rientia, quā constat, per diuer-
sum Astrorum motum diuerfas
in his inferioribus fieri genera-
tiones: & denique ratio est,
quia quemadmodum omnia spi-
ritualia habent dependere in-
ferri, & conseruari à primo il-
lius generis, quod est Deus, ita
omnia corpora debent depen-
dere ab vno primo corpore,
quod est cœlum.

Et si obijcias: omne agens
prius agit in propinquū, quā
in remotum: ergo si cœli supe-
riores habent transmutare hæc
inferiora, prius deberent trans-
mutare alia corpora cœlestia in-
termedia, vnde cœlum transmu-
tabile, & corruptibile esset. Res-
pondetur non oportere, quod
agens, quod agit in remotum,
agat in propinquum eadem ac-
tione, sed alia actione distinc-
ta. Patet hoc exemplo commu-
ni de illo pisce, nomine torpe-
do, qui media aliqua qualitate
impressa in rete, habet dein-
de causare in manu piscatoris
torporem, cum tamen illum
non causet in rete, quia est sub-
iectum incapax: eodem ergo
modo cœli superiores agunt in
inferiores illos illuminando;
non verò transmutando, quia
non sunt capaces: in hæc verò
inferiora agunt transmutan-
do.

Sed maxima hic occurrit diffi-
cultas

cultas, quia si cælum agit in hæc inferiora, sequitur, quod imponat rebus inferioribus necessitatem, atque adeo, quod non sint effectus contingentes. Patet consequentia, quia transmutationes, & effectus in his inferioribus sequuntur ex vi actionis, & influentia cæli in hæc inferiora, cum ergo cælum sit agens necessarium, atque adeo necessarium influens, sequitur omnia necessario euenire. Quæ difficultas eadem est cum illa, quæ tractari solet in libris de interpretatione cap. 8. vtrum, si Deus operaretur per modum nature, vt de facto operatur cælum, adhuc essent effectus contingentes.

Breuitur tamen hoc, quantum attinet ad cælum, à nobis explicandum est, & quidem Caletan. 1. part. q. 15. art. 6. plurimum laborat in hac re elucidanda, consistit autem eius sententia in hoc, quod quamuis cælum sit agens necessarium, nihilominus tamen non operatur se solo, sed cum causa secunda particulari, quæ quia contingens est, illa prima causa modificatur eum secunda contingenti, & ita sequitur effectus contingens, quod explicat in syllogismo, in quo quamuis maior propositio sit necessaria, tamen si minor est con-

tingens, conclusio ex utraque procedens non sequitur necessario, sed contingenter: & probatur, quia sequitur debilis rem partem.

Eundem modum dicendi sequitur Zumel 1. part. quæstio. 14. artic. 13. quæstio. 4. versus finem, hic tamen modus dicendi totaliter difficultatem non euacuat, quia supponit esse aliquam causam contingentem: cuius tamen oppositum contendit probare argumentum, & de quo redit eadem difficultas, quia causæ inferiores operantur ex vi influentia celestis: ergo cum cælum necessario influat, omnes debent operari inuitabiliter, atque adeo non contingenter.

Quare, reiectis solutionibus quamplurimis, quæ de hac re in simili esse solent, Respondetur, quod in primis, si loquamur de actibus liberis voluntatis, argumentum nullam habet difficultatem, quia cum actus liberi nostræ voluntatis sint actus spirituales, cælum non habet directè influere in illos, cum sit quid corporeum, sed solum potest moueri indirectè voluntas ex impressione aliqua celesti impressa in appetitum, vel corpore: verbi gratia, si cælum influat in appetitum calorem, vel aliam qualitates

tates inclinantes ad libidinem, quæmuis ex his contingat attrahi voluntatem ad res libidinosas, & turpes, non tamen necessarium, sed libere, quia potest illis resistere, non sequens tales impressiones cœlestes, quia voluntas operatur per cognitionem, quia possunt proponi illi, res libidinosæ, ut non faciendæ: unde cum voluntas sequatur cognitionem deliberatam, potest ab illis cessare.

Maiores ergo est difficultas de alijs causis merè naturalibus, quæ non habent operari media cognitione, vel arbitrio, & in his dico etiam reperiri effectus contingentes, quantumuis cœlum necessario influat, quia quæmuis, quantum ex parte cœli, effectus necessario eveniat, tamen absolutè loquendo contingenter evenit, quia non repugnat ab alia extrinseca causa effectum impediri: imò effectus ipse, quantum est de se, est aptus impediri, vel non impediri, & ita absolutè loquendo, est in effectibus contingentia.

Sed contra hunc dicendi modum arguit D. Thom. 1. p. q. 113. art. 6. hac ratione, quia adhuc impedimentum, ratione cuius potest effectus vitari, etiam est reducendum in cœlū, quia cœlum est causa illius: ergo necessario ponitur, si cœlū

influit, ut ponatur, vel necessario non ponitur, si cœlum non influit, ut ponatur, & ita si ponitur, necessario vitatur effectus, id est necessario non sequitur: si autem non ponitur, necessario sequitur ex vi influxus cœlestis, nunquam ergo dabitur altera pars contradictionis contingens, scilicet, quod contingenter ponatur, vel contingenter non ponatur: & ita loco citato D. Tho. affert alium modum dicendi, forsan maioribus difficultatibus implicatum, in quo brevitatis gratia non moror.

Quare ad illius argumentum respondeo, eodem modo esse loquendum de illo impedimento, quod sequitur ex influxu cœlesti, sicut locuti sumus de effectū quolibet absolutè, quia illud impedimentum, quantum est ex parte cœli, necessario ponitur, si cœlum ad illud influit, vel necessario non ponitur, si non influit, tamen absolutè contingenter ponitur, quia non repugnat illius naturæ poni, vel non poni, propter quod de se, & intrinsece est quid contingens, atque a se etiam effectus contingenter sequitur, vel contingenter non sequitur.

Quantum ad secundū, quod inquit quæstio, dicendum est in primis, cœlum lum. n. producere

cere in hac inferiora, quod experientia constat, cum videamus per accessum, vel recessum Solis, quo omnia alia lumen participant, causari dies, vel noctes. Et similiter medio lumine habet producere calorem, & ita experimur noctes semper frigidiores esse, quam dies per absentiam luminis, à quo provenit calor, eo quod continetur virtualiter in lumine propter ipsius luminis eminentiam.

Neque mihi placet hac in re aliquorum sententia, dicentium, cælum non posse in hac inferiora producere motum, constat enim tempore Februarii majores concitari ventos, quam in alijs mensibus ex diversa Astrorum predominatone, ad quod non opus est, prius corpora superiora moueantur, quia ut dixi supra, non est necessarium agens, quod agit in distans, agere in propinquum eodem genere actionis, sed dum occultam virtutem imprimit, potest Planetæ in aere causare ventum, & revolutionem: imò id docet Arist. infra cap. 7. dicens. Astra calefacere aerem, ipsum conterendo, scilicet mouendo: neque intelligas ventum esse aliquid distinctum ab ipso aere, quia ex Arist. ventus non est aliud quam aer commotus, ita quod differat ab aere, sicut homo cur

rens differt ab ipso quieto. Denique ex diuersa planetarum natura diuersæ qualitates produciuntur in his inferioribus, de quo plura à pluribus traduntur tractatu de sphaera, quæ longum esset hic recensere.

Secundò dicendum est, cælum concurrere ad generationem omnium rerum inanimatarum, siue simplicia sint, siue mixta, unde habet producere metalla, & lapides pretiosos, quia his omnibus perfectissimus est cælum. Solum ergo in hac re habet difficultatum, vtrum cælum producat viuentia: de quo post questionem sequentem erit specialis quæstio.

Quæst. II. Vtrum cessante motu cæli, cessarēt generationes, & corruptiones?

Primò certū est in hac quæstione, quod cessante motu cæli possunt esse generationes, & corruptiones de potentia absoluta, quia quod Deus facit medijs causis secundis, potest facere se solo: ergo generationes, quas modò causas mediante motu cæli, possunt se solo causare: solum ergo est difficultas, quid fieret ex natura rei.

Secundò certum debet esse in hac questione, motum cœli non fuisse rationem formalem, & agens quo, cœlum influat in hæc inferiora, sicut calor ignis est agens quo, & ratio formalis producendi alium calorem, ut optimè vidit Durandus in 2. dist. 19. q. 3. & cum eo Sen. 12. Metaph. q. 13. Ratio est, quia ad actionem non est actio: ergo motus localis cœli non est principium quo, operandi in generationes, & corruptiones huius uniuersi.

Tertiò certum esse debet, quod motus cœli non sit ipsa actio, qua cœlum concurrat ad generationes, & corruptiones horum inferiorum, quia cœlum alia actione influat in hæc inferiora corpora, illa alterādo, alia verò mouendo: quemadmodū ergo in igne alia actio est alteratio procedens ab igne: alia verò motus localis illius.

Solū ergo est dubium, vtrum motus cœli sit conditio necessaria requisita ad generationes, & corruptiones horum inferiorum. In qua re prima sententia est D. Tho. hic lect. 4. & sæpè alibi, Ferrara 2. contra gentes cap. 2. Scot. in 4. d. 48. q. 1. art. 2. Petri Martinez, & Villalpand. hoc loco, & plurium aliorum, qui dicunt, quod cessante motu cœli nullo modo

possent contingere generationes, & corruptiones, ad quam sententiam probandam multa congerunt argumenta.

Primò, quia mouere immotum, est proprium Dei: ergo cœlum non potest concurrere ad generationes horum inferiorū, nisi medio suo motu, & ipso non concurrente, non fierent, quia est causa vniuersalis, à qua aliæ particulares dependent: ergo cessante illius motu, non essent generationes, & corruptiones.

Secundò, quia motus localis cœli, ut Arist. docet 8. Physicor. est primus inter omnes motus: ergo ablato illo auferuntur reliqui. Patet cōsequenter, quia ablato primo in vnoquoque genere, auferuntur reliqua, quæ sunt post illud.

Tertiò, quia sicut cor in animali est præcipua pars ipsi, ita cœlum respectu vniuersi: ergo sicut se habet motus cordis ad reliquos motus animalis, ita motus cœli ad reliquos vniuersi motus, sed cessante motu cordis, statim cessant omnes motus animalis: ergo cessante motu cœli debent omnes vniuersi motus, & mutationes cessare.

Quartò, quia idem, in quantum idem, temper est natum facere idem, sed generationes, & corruptiones important quandam

dam varietatem: ergo non possunt provenire à cœlo omninò quieto, & eodem modo se habente.

Quintò, quia cœlum habet influere in hæc inferiora, & in illorum motus, & mutationes, media virtute intelligentiæ, illi assistentis: sed si cessaret motus cœli, non assisteret intelligentia in cœlo: ergo cessante motu cœli, non essent generationes, & corruptiones.

Sed de hac re optimè loquitur Durand. in 2. d. 15. q. 3. asserens, quod etiam cessante motu cœli essent generationes, & corruptiones, quanvis non ordinatæ, & cum varietate, & ordine, quem modò habent. Eadem tenet sententiam Scotus in 2. d. 14. quæst. 2. Sonci. 12. Metaph. q. 3. & alij plures. Et quidem quòd etiam cessante motu cœli non essent generationes ita ordinatæ, & variæ, sicut modò sunt. Probat, quia per accessum, & recessum Solis ad signa Zodiaci contingunt diuersæ generationes, & corruptiones, qualiter experimur accedente Sole ad Cancrum generari plantas, & accedente ad alia signa multos, & diuersos generari effectus: ergo si cessaret motus, quo Sol habet accedere, & recedere ad has partes Zodiaci, quæ vocantur signa, non

esset ista varietas, & diuersitas effectuum.

Quòd verò absolute essent aliquæ generationes, & corruptiones cessante tali motu. Probatur primò, quia ut vnum corpus influat in aliud, qualitatem aliquam, non oportet moueri localiter, ut patet de magnete quieto, qui influit infernum qualitatem attractiuam, qua illud ad se attrahit: ergo etiam cœlum omninò quietum posset in hæc inferiora influere media aliqua influentia generationis, & corruptionis: quia quod quidam dicunt, scilicet magnetem etiam moueri à cœlo, quia ab illo accipit virtutem, ut producat illam qualitatem, verum est, tamen non indiget ad hoc motu aliquo locali: ergo eadem ratione cœlum medio concursu generali Dei posset in hæc inferiora influere.

Secundò, quia etiam quiescente cœlo Sol illuminaret, ut auctores etiam oppositæ sententiæ fatentur; sed Sol medio lumine habet producere calorem quæ est qualitas corruptibilis, & principium generationum, & corruptionum: ergo essent generationes, & corruptiones.

Neque placet quod quidam ad hoc respondent, dicere illam minationem esse actionem incho-

tionalem, & ad hanc non requiritur motus celi, requiritur tamen ad calefactionem inde secutam, quia est actio Physica.

Hoc tamen reuera non satisfacit, quia non minus concurrat celum ad illuminationem, quam ad calefactionem media illa factum: ergo sicut ad illuminationem intentionalem non oportet quod moueatur, etiam neque ad Physicam calefactionem: neque ergo video, cur vnum possit, & aliud non.

Tertio, quia quis dicet, quod si celum non moueretur, & applicaretur stupa igni, quod ignis illam non combureret, & licet ignis? & ita, vt Durandus inquit loco citato, dicere talem stupam non fore ab igne comburendam, est articulus condemnatus a Doctoribus Parisiensibus.

Vltimo probatur, quia celum empyreum, vt supra capite tertio vidimus, quantum quietum, habet influere in hac inferiora, quia hanc est operatio propria celorum, ad quam omnes alia ordinantur, licet celum empyreum etiam habeat alium finem, esse scilicet beatorum sedem: non ergo indiget celum motu locali, vt absolute influat, vt causet generationes, & corruptiones.

Neque placet in hac re ratio,

quam ad hanc sententiam confirmandam plures authores adducunt, dicentes, quod si cessante motu celi, non essent generationes, & corruptiones: vel ergo omnia desinerent per corruptionem, vel per anihilationem. Si per corruptionem, cum ad corruptionem sequatur generatio, iam essent generationes, & corruptiones. Si per anihilationem, hoc est impossibile, quia quemadmodum celum non potest esse causa creationis, ita nec anihilationis. Hec tamen ratio nihil probat, quia tunc celum non esset directa causa anihilationis, sed Deus illa anihilaret ex defectu conseruantis, si daremus illam non posse conseruari, neque ad inuicem corrumpi, & generari sine motu celi.

Vnde ad argumenta in contrariam partem adducta respondetur. Ad primum, quod immotum potest funi dupliciter, scilicet immotum, id est, non motum localiter, & operari hac ratione immotum, non est proprium solius Dei, vt diximus de celo empyreo, & alijs corporibus. Alio tamen modo sumitur immotum, id est, non adiutum concursu alterius causa, & celum in tali caso non operatur hac ratione immotum, quia indiget concursu vniuersali, &

generali Dei, operaretur tamen immotum localiter.

Ad secundum respondetur, verum esse motum localem esse primum inter omnes motus earatione, qua hoc explicatur 8. Phyc. non quidem prioritate causalitatis, quia motus non potest esse causa actionis, cum ad actionem non sit actio, sed è contrà: vel secundum perfectionem, quia est perfectior omnibus alijs: vel secundum vniuersalitatē, quia in nullo alio reperitur alius motus, vbi non reperiatur motus localis. In multis tamen est motus localis, vbi non sunt alij, vt in cœlo, vbi nō est motus augmentationis, neq; alterationis, quæ est motus propriè dictus, cum hæc sit alteratio corruptiua; non verò dicitur motus localis primus in genere causalitatis. Illa autem propositio, quod primum in vnoquoque genere est causa reliquorum, debet intelligi de primo in causalitate, qualiter Deus in genere causæ efficientis est primus, à quo omnes aliæ causæ dependent, & etiam in genere causæ finalis est primus finalizans, quia finis vltimus est primus mouens; quia est primus in intentione, quauis in executione sit vltimus; & materia prima, quæ est prima in genere causæ materialis, cum sit primum subie-

ctum, est primum principium patiendi, & recipiendi.

Ad tertium respondetur, esse diuersam rationē de corde, respectu animalis, & de cœlo, respectu vniuersi, quia cessante motu cordis moritur, & desinit ipsum cor, eo quod maxime est calidū, requirit illam attractionem aeris factam in pulmone ad sui refrigerationem, & conseruationem, & ita non mirum est, quod pereat animal, & omnes eius actiones: at verò cessante motu cœli non idēd cœlum corrumpetur, quia est impassibile, & non conseruatur ratione sui motus, sed ratione suæ propriæ naturæ, à qua habet esse incorruptibile; & ita nō idēd pereunt actiones vniuersi, sed posset optime, vt probauimus, influere in hæc inferiora.

Ad quartum, quod idem in quantum idem, semper est naturam facere idem, quantum est de se, tamen ratione dispositionis in passio existētis potest causare diuersa, sicut idem lumen Solis liquefacit ceram, & obdurat lutum; sic etiam ratione diuersæ dispositionis existentis in passio, posset hoc subiectum hoc modo alterari, aliud verò diuersimodè dispositum ex diuersa natura, diuersimodè; & ita essent aliquo modo variæ generationes, licet non cum tantā

uarietate, quæ sunt modo, ut supra dixi.

At quintum respondetur, cælum ab intelligentia solum accipere motum localem, tamē influentiam, vel virtutē influēdi non habet ab illa, sed à propria natura, & ita quāuis intelligentia non assisteret in cælo, cessante motu, adhuc cælū ratione suæ propriæ naturæ influeret.

Ex dictis infero, quod si S. Thomas, vel Aristoteles alicubi dixerint, cessante motu cæli, non fore generationes, & corruptiones, debent intelligi quæ tum ad varietatem, vel diversitatem, quod nos facemur.

Quæst. I. Virum cælum producat viventia?

Primò certum esse debet in hac quæst. cælum etiam, ut causam principalem concurrere ad generationes inanimatorum, ut supra dixi, eo quod inter corpora inanimata est perfectissimum: quod non est ita intelligendum, quod actio aliqua horum inferiorum immediate pendeat à cælo, ut latius probatur 2. Physic. sed ita quod esse deus horum inferiorum tribuantur cælo, ut disponenti ad tales effectus.

Secundò certū est apud omnes, cælum seclusa intelligentia non concurrere ad generationes viventium, quia omnes conveniunt, seclusa intelligentia, illud non esse animatū, sed imperfectius omnibus viventibus; atque adeò non potest concurrere ad illorum generationem.

Solum ergo est difficultas de cælo secundum quod habet intelligentiam sibi assistentem, & illud mouentem. De qua re omnes authores supra citati, quia existimant cælum esse animatum, opinantur concurrere ad generationem omnium animatorum, quia dicunt esse perfectissimum animatum: unde sicut habet influere in generationes aliorum corporum, ita & animatorum. Ad quam sententiam probandam arguunt sic. Primò, quia ex Aristotele, *Sol, & homo generant hominem, & Dionysius capite 4. de Divinis nominibus asserit, Solem ad generationem visibilem conferre, similiterque ad vitam, & nutritionem.*

Secundò probant, quia quod disponit aliquod passum ad generationem alicuius formæ, dicituralem formam attingere, sicut quod disponit ad formam ignis, attingit illius generationem: sed cælum media sua influet.

fluentia disponit semen ad generationem viuentium, vt omnes fatentur: ergo attingit illorum productionem.

Tertio, quia plurium animatorum non potest assignari alia causa præter cælum, vt patet de generatione muris, & ranarum, & aliorum.

Opposita tamen sententia, scilicet cælum adhuc virtute intelligentiæ non posse producere viuentia, multo verior est, & eā tenentur amplecti omnes, qui existimant, vt nos supra ostendimus, cælum nulla ratione animatum esse, quia si inanimatum est cælum, est imperfectius omnibus viuentibus: vnde non potest illorum generationem attingere.

Ad quod probandum accommodari possunt omnia argumenta supra facta, quibus ostendimus, cælum nullatenus animatum esse.

Sed specialiter modo probatur hoc, quia cælum ex se, & secundum propriam formam cæli, cum sit inanimatum, non habet virtutem ad producenda animata, neque hæc virtus potest illi communicari ab intelligentia, quia cum intelligentia solum influat in cælo motum, non habet cælum ab illa aliquam substantialē virtutem ad producenda viuentia.

Dicendum ergo est, cælum non esse aliqua ratione instrumentum intelligentiæ ad producenda viuentia, sed nullatenus habere virtutem ad illa producenda, imò neque ad productionem inanimatorum operatur vt instrumentum intelligentiæ; aliis intelligentia esset causa principalis: vnde posset Angelus producere lapidē, quod est falsum: sed quidquid influit, habet ex propria virtute.

Neque placet hæc in re modus dicendi Durandi in 2. distinctione 15. quæstione 1. afferentis, quod quamuis cælum sit inanimatum, & non habeat influere virtute intelligentiæ, vt illius instrumentum: tamen, inquit, adhuc potest producere viuentia, quia quemadmodum, licet semen deciduum a viuente non sit quid viuens, & inanimatum, adhuc tamen habet virtutem ad producendum viuens: sic, inquit, quamuis cælum inanimatum sit, habet virtutem ad producenda omnia viuentia, & est quasi quoddam semen omnium illorum.

Hic, inquam, modus dicendi non placet, quia semen id. ò. habet virtutem instrumentalem ad producendum viuens, quia deciduum est a viuente, a quo accepit qualitates inducēdas formæ viuētis, & est

reuerā aliquid ipsius viuētis, quāuis non sit viuens, quod non habet cælum.

Vnde ad argumenta in contrarium facta, respondetur. Ad primum verum esse, quod Sol, & homo generant hominem, tamen diuersimodè, quia homini tribuitur absolutè generatio alterius hominis, quia medio semine proprio, natura sua ordinato ad generationem, illam attingit generationem hominis: Soli verò, solum potest tribui actio, ut alteranti semen ipsum.

Ad secundum, dispositionem ultimam necessariam esse ad introductionem formæ hominis integri ex varijs accidentibus in tali, vel tali proportionem sumptis, quæ omnia simul sumpta non possunt reduci in solam virtutem cœlestem, sed ad exigentiam seminis.

Addo præterea, Non quidquid producit ultimam dispositionem, ut causa principalis, attingere productionem formæ, ut causam principalem, ut latius dixi in Physica, quia cum forma substantialis sit longè perfectior ultima dispositione, contingere potest aliquid esse causam principalem producendi ultimam dispositionem, non verò formam ipsam.

Ad quam rem explicandam ut possemus exemplo de ouis

in formacem ignis missis, ubi calore ignis disponuntur ad generationem pulli, cum tamen ignis non possit esse causa principalis productionis viuētis, cum sit longè imperfectior illo.

Ad tertium, mures, & alia animalia imperfecta non produci ultimatè à cælo, sed à Deo mediantibus præuijs dispositionibus à cælo influxis.

Et si obijcias, quod effectus particularis, reducendus est ad causam particularem: ergo oportet assignare aliam causam particularem generationis muris. Respondetur, quod hoc argumentum solum militat contra authores oppositæ sententiæ, ponentes hæc imperfecta animalia produci à cælo: quod constat etiam esse causam vniuersalem.

Respondetur ergo, cuilibet effectui in particulari dandam esse aliquam causam particularem, vel efficientem, vel materialem, & ita particularis causa generationis muris, est terra sic disposita, quāuis non secundum se, cum etiam sit materia vniuersalis ad plura animalia imperfecta generanda.

(?)

Caput III. V. &
VI.

Postquam egit Arist. de pluralitate cœlorum, agit in 4. cap. de figura cœli, docens, illam esse circulem. Primum, quia perfectissimo corpori perfectissima debet competere figura, hæc autem est figura circularis, tum etiam quia cœlum dicitur à celando, & continendo: ergo debet habere figuram aptam ad continendum, hæc autem est circularis: unde dicit, omnia elementa intra cœli superficiem contenta, esse figuræ sphericæ.

Sed in cap. 5. inquit, cur motus cœli magis fiat versus hoc hemisphærium, ut ab Orienti in Occidens, quam contra. Et respondet, rationem esse, quia natura semper facit melius, cū ergo, ut ipse cap. 2. huius libri docuit, sit hoc hemisphærium ante, & aliud retro, & ante sit perfectior differentia, quam retro, ideo mouetur per ante, & non per retro.

Deinde cap. 6. agit de vniformitate motus cœli, docens, esse vniformem, præcipue quia in motu difformi est vigor, status, & decrementum, sicut in augmentatione viuendi, vigor correspondet principio, status

medio, decrementum fini, motus autem cœli, neque habet principium, neque finem, sed fuit ab æterno: ergo non est difformis: hæc autem ratio supponit falsum fundamentum, vbi supra vidimus, scilicet motum cœli fuisse ab æterno.

Quare secundo melius id probat, quia si motus cœli, non esset vniformis, sed modo intensus, modo remissus, vel hæc intensio proueniret ex mutatione mouentis, vel mobilis, quia, inquam, diuersimodè sint disposita secundum qualitates, constituta autem cœlo, vel intelligentiæ nihil de nouo aduenire, est ergo vniformis, quod non est intelligendum, quoddam sit equè velox, quantum ad omnes partes, quia quodlibet corpus globosum, habet moueri traditus versus Polos, quam versus medium, ut patet in rota, sed dicitur vniformis respectu cuiuslibet partis in se, quia vna pars nūquā mouetur tardius, quam in alio tempore, quamuis vna pars in comparatione alterius, partis, tardius moueatur.

Caput VII.

Agit Arist. in hoc cap. de partibus cœli, quæ stellæ vocantur, verum scilicet

sint naturæ cœlestis, vel elementalis, proponens rationem dubitant, quæ de hoc esse poterat, quia Astra habent calefacere inferiora, ut patet de Sole, & alijs astris calidis, unde cum calefacere sit proprium ignis, videtur quod sint naturæ ignis. Respondetur tamen vanam esse rationem, quia calefacere, non solum conuenit igni, sed pluribus alijs rebus, quia etiam, inquit, motus est causa caloris: unde, inquit, stellæ habent causate calorem in aere, quia causant in illo media influentia ventum, & commotionem, qui motus est causa caloris. Unde respondet stellæ non esse de natura elementalī, sed de natura cœlesti. Quod probat, quia stellæ habent secundum naturam moueri motu circulari, corpora autem elementalīa habent moueri motu recto: ergo non sunt de natura elementalī.

Circa literam.

Hoc loco disputari solet, utrum motus sit causa caloris, & quomodo, & quidem circa eam questionem, utrum motus sit causa caloris, non potest esse aliqua controuersia, sunt enim plures experientie ad hoc probandum, videmus enim rotam molendini,

quando absque tritico mouetur, maximum calorem, imò, & ignem causare, quod etiam experimur in percussione filicis.

Solum ergo est hic aduertendum, quod quamuis motus ex sua ratione habeat esse causam caloris, aliquando tamen per accidens, & ex alio adiuncto, habet causare frigus, quod contingit primo in motu stæboli, quo faciem refrigeramus, & aere ab ore misso solemus ius in-frigidare, hoc tamen est per accidens, quia per illum motum auferuntur partes aeris calidiores existentes iuxta faciem, vel ius, & cum deinde adueniant alia frigidiores, refrigeratur facies. Tum etiam, quia aere ab ore ferè cōcluso exiens ex paruitate officij condensatur, densitas autem petit frigiditatem. Similiter contingit aquam stantem facilius à Sole calefieri, quàm fluentem, quia radij solares facilius refranguntur ex aquis quietis, quàm ex motis, & quia per lumen producit calor, ideo sunt calidiores aquæ stantes quàm fluentes, & hæc est eadem ratio, quare in terra existente in conualibus multo maior calor inueniatur, quàm in vertice montis, quia, inquam, in conualibus aer est quietus, & ita melius participat

et patet calorem causatum ex refractione radiorum solarium à terra procedentium, quam aer existens in vertice montis, quia in vertice modò vnus, modò alius aer aduenit, & ita non potest ita bene participare radiorum refractionem, & calorem ex illa causatum.

Maiores ergo est secunda difficultas in quaestione propofita, scilicet quare sit ratio, quare motus sit causa caloris, & quidem quidam dicunt causam esse, quia in quolibet mixto sunt omnia elementa, & per motum illius corporis producant ignem, qui cum antea esset suffocatus, quasi renouiscit, & præminet, atque adeò maiorem causat calorem. Hæc tamen sententia insufficiens est, & falsa, quia secundum Aristotelem in hoc capite, & experientiam, astra causant calorem, aerem conterendo, & conficando, vt amplius infra patebit, cum tamen aer non habeat in se ignem aliquem, eo quod non est mixtum, est etiam falsa, quia ignis non est in mixto formaliter, vt possit dici suffocatus, sed solum est eminenter, & virtualiter.

Quare Auerroes hoc loco asseruit causam esse, quia proprium est mobilis esse calidum, unde cum actu mouetur, fit ag-

tu calidum, hoc tamē bene impugnatur D. Thom. hoc capite, quia mobile absolute loquendo, abstrahit à mobili motu calefactionis localis, vel frigefactionis: ergo non est illi magis naturalis calefactio, quam frigefactio.

His ergo relictis opponuntur, duplex huius assignatur causa: prima est, quam loco citato tradidit D. Thomas, quia scilicet primum in vnoquoque genere, est causa reliquorum, quæ sunt post illud. Vnde quia motus localis est prior omnibus alijs motibus, est causa calefactionis, quæ est prima inter alterationis.

Melius tamen hoc secundò explico, & dico primò, certum debere esse, quod motus localis non sit causa propriè loquendo respectu caloris, quia motus localis est actio, & ad actionem, qualis est calefactio, non est actio.

Secundò certum debet esse, quod motus localis, non sit causa calefactionis, sumpta causa pro causatione, ita quod ipse motus localis sit productio caloris, quia constat productionem caloris esse alterationem, cū terminetur ad qualitatem: motus autem localis non est alteratio.

Dicendum ergo est, causam quare motus sit causa caloris in viuētibz facilem esse, quia per motum localem spargitur sanguis, qui calidus est, ad omnes corporis partes atque adeo illas calefacit. Et similiter per maiorem motum cordis producuntur spiritus vitales, qui etiam per motum localem sparguntur, & calefaciunt corpus. In non viuētibz autem ratio est, quia partes ipsius mobilis conficiantur cum aere medio, & inter se: ratione cuius conficiationis, & collisionis corp⁹, quod mouetur, rare fit, & ad raritatem sequitur calor, qui est illi connaturalis, non quidem, quia raritas habeat producere calorem, quia raritas non est qualitas actiua, si enim corpus rarum apponamus iuxta densum, rarum nō rarefaciet aliud, neque e contra; signum ergo est raritatem, vel densitatem, non esse qualitates actiuas, & ita solum sequitur calor ad raritatem per subordinationem, sicut ad imaginationem, quia brutum apprehendit aliquod obiectum delectabile, sequitur in appetitu quoddam desiderium absque aliqua Physica causalitate imaginationis, & si illa rarefactio sit magna, sequitur maximus calor, atque adeo ignis, vt patet in percussione silicis.

Ex dictis infero primò, male aliquos asseruisse, quod corpus motum in vacuo, non acquireret calorem, quia dicunt, quod tunc tale corpus, non haberet conficiationem, quia non est medium per cuius collisionem habeat conficari. Hoc tamen falsum est, quia si per vacuum moueretur corpus aliquod fluidum, vt aer, quamuis illud tunc non conficeretur, & collideretur cum medio, quia iam supponimus moueri per vacuum, tamen per illum motum partes ipsius aeris, quia fluide sunt, ad inuicem inter se conficerentur, & colliderentur, ad quam conficiationem sequeretur quædam noua raritas, & ad illam nouus calor.

Secundò infero, quæ sit ratio quare astra dicantur calefcere, aerem ipsum conterendo, & conficando: pro quo aduerte, quod in aere potest duobus modis causari calor ab astris superioribus: vno modo medio lumine, qualiter Sol aerem calefacit medio suo lumine: alio modo dicuntur astra calefcere aerem, ipsum conterendo, & conficando, vt docuit Aristor. hoc capite, non quidem, quia astra immediate, & per se ipsa conterant ipsum aerem, constat enim non esse contigua cum aere, vt possint cum illo conficari.

ri, vel conteri, sed quia media ta-
li, vel tali influenza habent in
illo causare reuolutionem, &
uentum, vt patet in tēpore Fe-
bruarij, ad quam reuolutionem
aeris, quia illius partes inter se,
medio illius motu confican-
tur, sequitur calor, nisi per acci-
dens aliunde istæ partes motæ
habeant friges fieri, vt patet de
vento, qui dicitur Circius, &
de ventibus transcurrentibus per
partes niue coopertas, vbi frige-
fiunt, & per accidens illa mo-
tus est causa frigiditatis, per se
tamen ex illo motu & confrica-
tione sequitur calor, neque o-
pus est, quòd astra, quæ habent
causare reuolutionem in aere,
causent illam in cœlis inferiori-
bus, quia vt supra dixi non est
opus, quod agens, quod agit in
remotum, agat prius in propin-
quum eodem genere actionis,
sed alia actione diuersa, produ-
cendo scilicet in illis lumen, si-
cut Sol producendo in inferiori-
bus orbibus lumen, habet ea-
les facere aerem inferiorem.

*Compendium reliquorum
huius libri.*

IN reliquis capitibus huius
libri, agit Aristot. de motu,
& figura stellarum, & de illa-
rum pluralitate. Deinde verò

in duobus vltimis capitibus dis-
serit de terræ immobilitate.
Quæ omnia, vt intelligi aduer-
tendum est supra dictis c. 30 in
lib. omnes orbes cœlestes spe-
cie differre inter se, & quòd stel-
læ non habent moueri motu
proprio, quia sic scinderent cœ-
lum, & illud corrumpere, sed
habent moueri affixa in cœlo,
sicut nodus in tabula. Verum
verò astrum distinguitur specie
à suo orbe, in quo est, v.g. Luna
à suo orbe, probabilior senten-
tia est esse idem numero corp⁹
differens secundum maiorem
densitatem, & lucem ab alijs par-
tibus: quemadmodum differt
nodus à reliquis partibus ta-
bulæ solum secundum modū
quendam, & virtutem, & ita fa-
cies illa, quæ in Luna apparet,
causatur ex diuersitate partiū
secundum raritatem, & densita-
tem, & secundum maius, & mi-
nus lumen, diuersimode in tali-
bus partibus receptum.

Ex quibus rursus aduer-
tendum est, quòd quemadmodum
cœlum est figura spherica, ita
etiam stellæ sunt talis figurae,
quia quemadmodum cœlo, quia
perfectissimum corpus est, cō-
petit figura perfectissima, qua-
lis est circularia, ita etiam stel-
læ, cum sint de natura cœlesti,
vt capite præcedenti probauit
Aristotel. debet competere il-
la

la figurā, tūm etiā, quia ad motum circulare, qualis est motus stellarum, est accommodatissima: vnde fit, quod Luna solum appareat in propria figura in plenilunio, in alijs verò temporibus non apparet, sed dimidia, quia cum participet à Sole, propter terrā impediētem nō habet totam illam illuminare, at quo ad eū non apparet tota, vt est, nisi solum in plenilunio, & secundum hanc diuersitatē habet sortiri diuersa nomina, quia quando apparet in cornua curuata, ab antiquis dicebatur Menoides: quādo verò est æqua proportionē diuisa, appellatur Dichotomos: quando verò iam ferè plenum habet circulum, dicitur Amphitritos. Quando verò est tota rotunda secundum propriam figuram, vt in plenilunio, vocatur Panselinos.

Circa quod etiam est aduertendum, non omnes stellas esse eiusdem speciei, vt falso putauit hic Auerroes, quia re vera experimur diuersos, astrorum effectus, & influētiam, nullum autem est aliud, vnde illarum diuersitatem possimus colligere. Docet tamen Arist. in suprema sphaera magnam multitudinem stellarum inueniri, cum tamen in alijs solum sit vnica, vt patet de orbe Solis, & Lunæ, &c. Ratio autem est propter magnam

primæ sphaeræ perfectionem super omnes alias, vt pote quia magis accedit ad perfectionem primi motoris, cum habeat omnes alias moneri: de qua prima sphaera docuerat Aristot. 2. de generatione text. 55. motum diurnum illius esse causam perpetuitatis in rebus, motum verò Solis per Zodiacum esse causam varietatis in generationibus & corruptionibus, quia Sol, dū ad diuersa Zodiaci signa peruenit, cum magna diuersitate influat, talem autem modum influendi, ita varium, non habet primum mobile.

Tandem vltimò disputat Aristot. de terræ immobilitate, circa quod aduerte in primis, certum esse terram esse sphaericam saltem cum ipsa aqua, ita vt ex illa, & aqua fit quoddam corpus globosum sphaericum, atque rotundum, non quidem mathematicè, cum constet, esse in terra montes supereminētes alijs partibus, sed physicè, quia ista omnia in comparatione vniuersi pro nihilo reputantur, & ita falsa est quorundam antiquorum opinio, qui dicebant terram habere figurā tympani (dō como atambor) hoc autem est falsum, quia re vera necesse est terram habere figuram sphaericam, quia cum grauis sit, quando vna pars multum alijs

præminet, debet ruere ad faciendum globum.

Et si dicas, quod elementa non grauitant, vel leuitant in proprio loco, vt dicemus lib. 4. ergo illa pars sic præ alijs eleuata non potest secundum naturam ruere ad faciendum globum.

Respondetur, partem illam sic magis præeleuatam non esse omnimodo in loco naturali, quia natura sua postulat confluere ad faciendum globum, & ita quando plurimum eleuatur, tandem ruit.

Circa locum autem terre, rursus sciendum est, illam tenere medium mundi, in quo etiam plures antiqui errarunt, ponentes illam extra centrum mundi. Ratio autem quare necessarium est in centro mundi, est quia ignis, qui est contrarius terre, secundum motum habet tendere ad circumferentiam circuli Orbis Lunaris: ergo & terrae debet contra moueri ad partem oppositam, qualis est medium contentum in illa circumferentia, ita quod ex terra, & aqua fiat vnus globus, habens centrationem respectu vniuersi, vt videre est in mapis.

Circa immobilitatem autem terre aduertendum est, fuisse

quorundam sententiam, qui dicebant cælum perpetuo quiescere, terram verò moueri in suo loco motu circulari, vt vniuersimode influentiam cæli recipere. Hæc tamen sententia aperte falsa est, quia si terra circulariter moueretur, possemus nos aliquo modo videre Polum Antarcticum, quod nunquam fit, ergo.

Præterea, quia omnia ædificia ruerent tali motu, sicut ruerent facta terræ motu. Præterea, quia si sagittam sursum directemittas, cadit ad eandem partem terræ, in qua fuit emissæ: ergo signum est, terram quiescere, alias quando directè mittitur, non posset ad eandem partem, à qua missa est, peruenire, quia pars terræ, à qua missa est, iam discessisset ab illo loco, & huic consonat Ecclesiast. 1. *Terra in vniuersum stat.* Et Psal. 103. *Fundastit terram super stabilitatem suam.* Denique hæc omnia, quæ hic pro more Complutensis Academicæ obiter, & imperfectè attingo, infra in disputatione vltima horum librorum, quæ omnium eorum materiam complectitur, latius explicabo.

(?)

LIBER TERTIVS de Cœlo.

IN toto 3. libro,
qui octo capita
continet, agit
Arist. de nume-
ro elementorū,
docens esse quatuor, contra A-
naxagoram infinita, & dissimila-
ria elemēta ponentē, & contra
Anaximenem, & Heraclitum,
qui vnum tantum assignarunt;
de quo, & de transmutatione

elementorum (de qua in reli-
quis capitibus differit Arist.) so-
lent fusiū omnes age & 2. de ge-
neratione, & infra latē disputa-
bo. Et idē de hoc modō nihil
dicēdum est, neque in toto hoc
libro aliquid peculiare, & scitu-
dignum inueniens præter,
ea, quę 2. de generat.
traduntur.

(?)

LIBER QVARTVS

de Cœlo.

CAPVT PRIMVM.

AGIT iam Aristot. hoc libro, qui sex capita continet: de qualitatibus motibus elementorum, postquam in superiori egerat de qualitatibus alteratiuis, & hoc capite solum intendit definire, & diuidere graue, & leue, dicit ergo, graue aliud esse tale simpliciter, vt terra: aliud in comparatione, vt aqua, quæ respectu aeris, grauis vocatur. Similiter leue dupliciter est, aliud simpliciter tale, vt ignis, aliud in comparatione, vt aer, qui respectu aquæ leuis dicitur. Docet similiter in locis quendam esse locum simpliciter superiorem, & adhuc tendunt leuia simpliciter, alium simpliciter inferioriorem, & ad hunc tendunt grauiâ simpliciter: alia verò sūt

loci mediâ, & ad hæc tendunt graue comparatione, & leue comparatione tale.

Circa literam.

Videtur terram non esse simpliciter grauem, plumbum enim est grauius terra, cum videmus maius habere pondus. Tamen respondetur, quod si terra esset in sua naturali dispositione, qualiter forsan sunt partes centrales, esset grauior plumbum, quia plumbum est graue, quia participat terram: ergo terra est magis grauis secundum se, quia propter quod vnūquodque tale, & illud magis.

Sed aduertendum est rursus, quamlibet partem terræ esse ita grauem quantum ad intensiōem, sicut tota terra: & idem est de alijs elementis quantum

ad suas qualitates. Ratio est, quia grauitas terræ est qualitas secunda, quæ oritur ex commixtione primarum qualitatum, scilicet ex frigidityte, & siccitate: sed quælibet pars terræ habet frigiditytem sicut tota terra, sicut etiam quælibet pars ignis habet calorem ut octo: ergo est ita grauis quantum ad intentionem sicut tota terra, cum hoc tamen velocius mouetur magna pars terræ, quam parua illius portio, quia maior multitudo materiæ est ratio citius operandi, imò & producendi effectum intensiorem, quam fiat ab agentis raro, ut dixi. de generatione, capite 7. quia eo ipso quod est maior materia, est maior forma, quæ est principium operandi, hoc est, magis extensa, sicut magnus ignis citius calefacit, quam paruus, quia quauis materia non sit principium agendi, est tamen ratio, quare forma, quæ est principium agendi, sit maior, vel magis extensa.

?

Disputatio ult. De qualitatibus motibus elementorum.

Quæst. I. Vtrum qualitates motuum elementorum differant specie.

Certum est in hac quaestione, grauitatem, vel leuitatem, cuiusvis elementi sit, pertinere ad speciem subalternam potentia actiue, quæ est secunda species qualitatis, quia omnes istæ qualitates motuum sunt principia agendi, vel operandi, quæ est definitio potentia actiue, sunt enim principia motus localis. Solum ergo est difficultas, vtrum sint eiusdem speciei infimæ.

Est autem ratio dubitandi, quia potentia, quales sunt istæ qualitates, debent distinguiper actus, quos respiciunt: sed grauitas terræ, & aquæ, respiciunt eundem motum deorsum secundum speciem, solum differentem secundum magis, & minus: ergo sunt eiusdem speciei. Et idem est de leuitate ignis, & aënis, quæ etiam respiciunt eundem motum sursum.

Secundò, quia grauitas in terra

terra oritur ex frigidityte. Similiter grauitas aquæ, sed non differunt specie frigiditytas terræ, & aquæ nisi solum secundum magis, & minus: ergo neq; grauitas vtriusque. Et idem est de leuitate ignis, quæ oritur ex calore, constat autem calorem aeris esse eiusdem speciei cum calore ignis: ergo etiam leuitas aeris, & ignis.

Nihilominus dicendum est grauitatem terræ, & aquæ specie differre, & similiter leuitatem ignis, & aeris. Probatur primo, quia grauitas terræ, quantumvis sit remissa natura sua, perducit terram ad locum infimum mundi, secus verò grauitas aquæ, quantumvis intra propriam naturam intendatur, semper enim aqua postulat esse supra terram: ergo hæc duæ grauitates non tantum differunt secundum magis, & minus, sed sunt diuersæ rationis.

Secundò, quia qualitates motiue elementorum sunt quædam propria passionis, quæ oriuntur ab essentijs illorum, sicut resistibilitas oritur ab essentia hominis, sed omnia elementa habent essentias distinctas in specie: ergo etiam illorum passionis, quæ sunt istæ qualitates motiue, debent specie distingui.

Tertiò, quia idè albedo differt specie à nigredine, quia ori-

tur ex diuersa cõmixtione primarum qualitatum: sed grauitas terræ oritur ex diuersa cõmixtione qualitatum à grauitate aquæ, quia grauitas terræ non solum oritur ex frigidityte, sed ex cõmixtione frigiditytis cū siccitate in tali tertio: grauitas verò aquæ ex cõmixtione frigiditytis cum humiditate, quæ sunt diuersæ cõmixtiones. Et idem est de leuitate ignis, quæ oritur ex cõmixtione caloris cum siccitate, leuitas verò aeris nascitur ex cõmixtione caloris cum humiditate.

Et si inquiras, quæ sit ratio, quare aer vocatur absolutè leuis, & aqua absolutè grauis, cum sit certum, vt vidimus in littera, aquam in cõparatione terræ esse leuem, & è contrà aerem in cõparatione ignis esse grauem. Respondetur rationem esse, quia descensus est proprius grauis: & quia aqua descendit per plura elementa, quàm ascendit; quia descendit per ignem, & aerem, & ascendit solum per terram; idè absolutè grauis vocatur: aer verò è contrà dicitur absolutè leuis, quia per plura ascendit, quàm descendit, vt perueniat ad suum locum, quia ascendit per terram, & aqua descendit per solum ignem, & idè dicitur absolutè leuis.

Vnde ad primam rationem respondetur, quod grauitas terræ, & aquæ non quomodocumque respiciunt motum deorsum, sed in ratione naturalis, constat autem motum deorsum terræ in ratione naturalis differre specie à motu deorsum aquæ, quia habent diuersos terminos ultimos, quia ultimus terminus motus naturalis terræ, locus illius est, & ultimus terminus motus aquæ, est locus eiusdem aquæ, quæ sunt loca differētia.

Ad secundam iam patet, quod non oriatur grauitas terræ ex sola frigiditate, sed ex commixtione qualitatum terræ, quæ diuersa est à commixtione qualitatum aquæ.

Caput II. & III.

IN Hoc cap. 2. tantum recenset quorundam antiquorum opiniones circa grauitatem, & leuitatem elementorum, in capite vero tertio docet, quare graui deorsum, leuia vero sursum ferantur. Ad quod supponit, quod motus non est à quouis in quoduis, sed à quodam in quoddam, id est, à determinato in determinatum.

Secundo supponit omne mobile, quod motu secundum naturam mouetur, tendere ad propriam perfectionem, vt sanabi-

le habet tendere per sanitatem ad sanitatem.

Hoc supposito respondet, dicens falsam esse eorum opinionem, qui dicebant idem particulam terræ moueri ad centrum mundi, quia ibi sit terra sibi similis. Quia contra arguit: quia ex hoc sequeretur, quod si poneremus illam in concauo Lunæ, moueretur particula terræ secundum naturam ad concauū Lunæ, atque adeo deorsum.

Ratio ergo, inquit, est, quia in centro, & medio mundi, est sua perfectio, quia ibi naturaliter conseruatur à cælo, quantumuis ibi nulla alia esset terra: vnde inquit, sicut quæret, cur sanabile mouetur ad sanitatem, respondemus, quia sanitas est perfectio illius, ita quæret, cur graui ad medium mundi tendant, respondendum est, quia ibi est sua conseruatio, & perfectio, quantumuis, inquit, est differētia, quod sanabile, & augmentabile indigent aliquo extrinseco, vt acquirant perfectionem sanitatis, vel augmentationis: graui vero nullo extrinseco indigent ad suum motum deorsum, sed in seipsis habent principium sui motus: sanabile vero non, nisi fortè sit parua a gritudine, tunc enim quando est parua a gritudine in vna parte, illa redigitur ad sanitatem ab alia parte
iana:

Tamē: per quæ verba videtur innuere Arist. id quod 2. Physic. adnotavi, scilicet gravia, & levia habere in se principium sufficiens suis motus, & ita non esse, cur reducamus talem motum ad generans.

Circa literam.

Circa literam huius cap. nisi alibi iam actum fuisset, disputandum esset de mouente grauium, & leuium: vtrum, inquam, à se, vel generante moueatur, quod attigit Aristoteles illis verbis: *Gravia verò, & leuia in se ipsis principium sui motus habent.* Sed de hoc omnes tractant 2. Physicor. solum hæc aduerte, quod quando dicit, augmentabiles indigere aliquo extrinseco ad augmentationem, non intelligit tanquam principio effectiuo, augentur enim viuientia à se ipsis, sed tanquam materia scilicet, indigent alimento.

Caput IIII.

Agit Aristot. in hoc cap. de diuersitate grauium, & leuium, & dicit quoddam esse elementum simpliciter graue, vt terra aliud simpliciter leue, vt ignis, elementa verò me-

dia, inquit, partim grauitatem, partim leuitatem habent, quod non intelligas, quod aqua habet duas qualitates motiuas, hæc enim nulli elemento, imò, nulli corpori inest, sed vna, & eadem qualitas motiua aquæ vocatur grauitas in comparatione aeris, & leuitas in comparatione terræ. Rursus ponit aliam differentiam, quod omnia elementa præter ignem habent quandam grauitatem in suo loco, cuius signum, inquit est, quod videmus vtram acre plenum maiorem habere grauitatem, & pondus, quam vacuum: ergo aer grauitat in proprio loco.

Quest. I. Verum elementa grauiantur in proprijs locis.

Primò certum est in hac questione, omnia elementa retinere in proprio suo loco duas qualitates motiuas, verbi gratia, terra adhuc in proprio loco retinet suam grauitatem; neque enim est qualitas cito transiens, sed est passio terræ semper, & vbicunque sit, illam comitans: solum ergo est difficultas, vtrum terra in proprio loco grauitur, id est, imprimat vim ad descensum, sicut lapis in superiori loco detentus, dicitur grauitate, quia habet pondus.

pellit ipsum corpus detinere:
& idem est de alijs elementis,
vt inquam, in proprijs locis
habent, & grauitare, vel leuitare.

In qua re prima sententia est
Aristotelis hoc capite, quę plu-
res sequuntur, qui asserit omnia
elementa præter ignem grauita-
re, & quandam imprimere vim
ad descendendum.

Pro qua sententia est in pri-
mis illud argumētū Arist. quod
videmus vitem aere plenū ma-
ius habere pondus, quā vacuū:
ergo idē est, quia aer in pro-
prio loco grauitat. Ad quam sen-
tentiam probandam rursus ar-
guunt illius fautores, quia vide-
mus lignū centum librarum ve-
locius moueri per aerem plum-
bo vnus librę. Deinde verō
peraquam, si parua sit, non po-
tens lignū sustinere, velocius
mouetur plumbum, quā lig-
num: ergo idē est, quia aer, qui
maior est in ligno, quā in plu-
bo, eo quod habet plures poros
grauitabat in proprio loco.

Tertiō, quia aer velocissimē
mouetur ad replendum vacuū
relictum in aqua, violenter ta-
men ascendit ad replendum va-
cuū in igne: ergo idē est, quia
grauitat in proprio loco, ratio-
ne cuius facilius ascendit, quā
descendit.

Quartō, quia si daremus plu-
bum vnus librę habere de ter-

ra, aqua, & igne, tantum, ac lig-
num cētum librarum, velocius
moueretur lignum centum li-
brarum, quā plumbum vnus
librę, sed nō ob aliud, nisi quia
magis haberet de aere, quā
plumbum: ergo idē est, quia
aer grauitat.

Quintō de aere id probat Al-
bertus; quia humiditas magis in
grauitatem, quā in leuitatem
inclinat: sed aer est humidus: er-
go debet grauitare.

Sextō denique, quia dū quis
ab alto loquitur, ille sonus me-
lius auditur in partibus infimis,
& ita sedes ad loquendum in al-
to situ collocari solet. Idē er-
go est, quia particule aeris, in
quibus sonus subieciatur, descē-
dunt, & ita secum deferunt so-
num: ergo aer grauitat in pro-
prio loco.

Sed etiam in hac re à nobis
deferendus est Arist. est enim scē-
tētia eius falsissima, & ita oppo-
sitā sequutus est Ptholomæus,
Simplicius, Themistius, & alij,
qui dicunt aerem non dici leuē
secundum quid, quia sit etiam
aliquo modo grauis, quia vnus
elementi simplicis debet esse
vna qualitas motiua simplex, vn-
de aer solum habet leuitatem,
dicitur tamen grauis in compa-
ratione ignis. Quod tamen nul-
lum elementum possit in suo lo-
co grauitare, nec leuitare, in
quod

quod imprimat vim ad ascendendum, vel descendendum à proprio loco, probatur euidenter, quia si elementa in proprijs locis grauitarent, vel leuitarent, sequeretur quod violenter sisterent in proprijs locis: vnde motus ad illa loca non esse naturalis, imò potius è contra, motus à proprio loco esset naturalis, quia ab illo loco mouetur aliquod mobile naturaliter, vbi violenter quiescet: imò neque semper essent in proprijs locis: nullum enim violentum est perpetuum præsertim cum habeant qualitates motiuas, quibus facile ad locum sibi naturalem moueri possint.

Secundo sunt de hac re manifestæ experientiæ, quia nos qui sub magna mole aeris sumus, nulla in humeris nostris grauitatē sentimus: ergo nō grauitat aer in proprio loco. Similiter qui sub aqua natant, nullū supra se pondus sentiunt, ergo non grauitat aqua in suo loco.

Vnde ad rationem Aristot. respondetur, verum esse posse contingere vtrem aere plenum maius habere pondus, quàm si esset vacuum, tamen hoc nō est ratione aeris ibi contenti, sed quia cum inflatur, solent in ipso remanere quædam guttulæ aquæ causatæ ex flatu humido, & calido inflantis, qui quidem

flatus habet in se quædam partes vaporis, quæ deinde refrigeratæ in vtre in aquam vertuntur, & ita aqua extra proprium locum existens grauitat, ratione cuius fit vtter ponderosior se ipso vacuo, tamen proculdubio si vtter ille purissimo aere impletur, non esse grauior se ipso vacuo, vt Niphus, & Themistius testantur se fuisse expertos.

Vbi obiter aduerte etiam posse contingere, vtrem aere plenum leuiorem esse se ipso vacuo, si contingat aerē intrā existentem, ipsum vtrem, aliàs maxime humidū, exicare, nō quia aer leuitet, sed quia vtter ponderosior est humidus, quàm exicatus, per quam exicationem foras mittit paruulos vapores aqueos, extra proprium locum grauitantes.

Ad secundam respondetur, quare lignum, centum librarum velocius mouetur in aere, quàm plumbum vnus libræ, in aqua verò tardius, non esse, quia aer maior contentus in ligno grauitet in proprio loco, sed quia re vera ponderosius est lignum, quia est centum librarū, quàm plumbum vnus libræ, deinde verò in aqua tardius mouetur lignum quàm plumbum, quia habet lignum magnas partes aeris in suis poris contentas, quæ sua natura petunt supernatare

Equam, & ita magna vi infra il-
lam adducuntur, quod non con-
tingit in plūbo, qui minus, vel
nihil aeris formaliter habet, si-
cut habet lignum.

Ad tertiam falsum esse, quod
aer moueatur maiori velocitate
ad replendum vacuum relictū
ab igne, quā relictum ab aqua,
sed ad vtrumque vacuum im-
plendum eodem modo concu-
rit, quia vtrumque est propter
bonum vniuersi.

Ad quartam, esse in possibi-
le, dari plumbum vnius libræ, ha-
bens magis de terra, aqua, & igne,
lignum centum librarum,
quia re vera haberet maius pō-
dus, quā lignū, vnde non esset
solum vnius libræ, sed plus quā
centum, quia cum terra sit præ-
cipue grauis, si magis partici-
pet de terra, quā lignum cen-
tum librarum, proculdubio ha-
bet maius pondus quā lignū:
vnde haberet magis, quā centū
libras, qualiter de facto plumbi
palmus grauior est palmū ligni,
quia magis participat de terra.

Ad quintam, quod humiditas

de se non magis inclināt in leui-
tatem, quā in grauitatem, sed
diuersimode secundum quod
diuersimode commiscetur cum
alia qualitate, & ita in aqua incli-
nat in grauitatem, in aere verbō
in leuitatē, ratione diuersæ cō-
mixtionis, ex qua tales qualita-
tes motuæ oriuntur.

Ad vltimam, sedem adloquē-
dū nō ideo collocari in alio situ,
quia aer deferrens, sonum conti-
nuo descendat, sed quia sonus
minus impeditur, ad quando ta-
lis sedes est in loco inferiori,
tunc enim dum peruenit ad alia
corpora, etiam in inferiori loco
posita impeditur, ne ita facile
vltius progrediatur, & ita me-
lius auditur sonus ab alto loco
procedens.

Quæ Aristoteles docet in
hoc capit. 5. & 6. huius libri re-
stantibus non sunt magni mo-
mento, ideo prætermittenda es-
se duxi: atque ita hæc de cœ-
lo dicta sufficiant ad lau-

dem, & gloriam Dei
omnipotentis.

(?)

Sub correctione Sanctæ matris
Ecclesiæ.

ex lib. Convento de la Merced
de Aguas calientes

IN-

INDEX DISPVTA-
tionum omnium, & quæstio-
num, quæ in libris de cœ-
lo, & mundo conti-
nentur.

Disput. primi libri de motu corporis simplicis.

Quæst. I. Vtrum motus simplex debeat tribui cor-
pori simplici, & mixtus mixto, fol. 7.

Quæst. 2. Vtrum corpus simplex tantum moueatur
unico motu simplici, fol. 9.

Disput. I. De natura cœli.

Quæst. I. Vtrum cœlum sit graue, vel leue, vel aliã
habeat qualitatem, fol. 11

Quæst. II. Vtrum cœlum sit ingenerabile, & incorru-
ptibile, fol. 15

Quæst. III. Vtrum cœlum sit corpus constans materia,
& forma, fol. 17

Quæst. IIII. Vtrum materia cœli sit eiusdem rationis
cum materia horum inferiorum fol. 18

Quæst. V. Vtrum corpora cœlestia, & eorum mate-
ria specie differant, fol. 20

Disputat. II. De virtutibus.

I 3

Quæst.

I N D E X.

Q^{uest}ion. I. Vtrum possint esse plures mundi, fol.

³³
Q^{uest}. II. Vtrum extra cœlum sit aliquid, fol. 37

Disput. IIII. De incorruptibilitate vniuersi.

Q^{uest}. I. Vtrum omne id, quod habet potentiam ad essendum, & non essendum, debeat habere determinatum tempus essendi, & non essendi, fol.

⁵¹
Q^{uest}. II. Vtrum immortalitas animæ stet cum principijs Arist. hoc cap. fol. 54

Q^{uest}. III. Vtrum omne corruptibile sit tandem corrumpendum, & omne generabile generadum. fol.

⁵⁶
Q^{uest}. IIII. Vtrum mundus sit corruptibilis, fol. 58

Disputat. I. 2. libri de differentijs positionis cœli.

Q^{uest}. I. Vtrum cœlum sit animatum, atque adeo capax ad habendas differentias positionis, fol.

⁶¹
Q^{uest}. II. Vtrum in cœlo inueniantur sex differentiæ positionum. fol. 65

Disput. II. De influentia cœli.

Q^{uest}. I. Vtrum cœlum agat in hæc inferiora, & quid possit agere. fol. 69

Q^{uest}. II. Vtrum cessante motu cœli cessarent generationes, & corruptiones. fol. 71

Q^{uest}.

I N D E X.

Quæstion. III. Vtrum cœlum producat viuētia. fol.
73

Disp. Vnic. 4. libri de qualitatibus motibus elementorum.

Quæst. I. Vtrum qualitates motuæ elementorum
differant specie. fol. 79

Quæst. II. Vtrum elementa grauitant in proprijs lo-
cis. fol. 81

F I N I S.

*et de Mente et de Non
Mente de Aqua calente*

000000C_R

14 DEC. 1992

415

